

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**FİNANSAL ARAÇLARIN VERGİ USUL KANUNU VE
TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA
STANDARTLARI'NA GÖRE İNCELENMESİ**

Murat GÜLERYÜZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE DENETİM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL**

İSTANBUL, Ocak 2014

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FİNANSAL ARAÇLARIN VERGİ USUL KANUNU VE
TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA
STANDARTLARI'NA GÖRE İNCELENMESİ

Murat GÜLERYÜZ
(112008111)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE DENETİM PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih : 28.01.2014

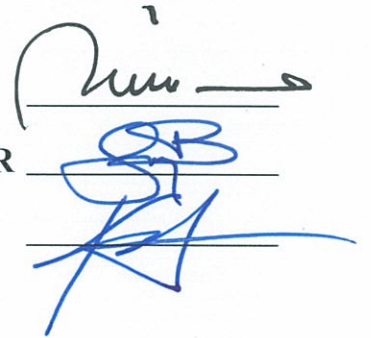
Tezin Savunulduğu Tarih : 27.01.2014

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL

Diğer Jüri Üyeleri: Yrd. Doç. Dr. Bülent GÜNCELER

Yrd. Doç. Dr. Kadir TUNA

İSTANBUL, Ocak 2014

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı, 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'na istinaden Bakanlar Kurulunca bağımsız denetim kapsamına alınan işletmelerin, münferit ve konsolide tablolarını TMS/TFRS'ye uygun olarak düzenlerken, finansal borç ve alacaklarını hangi esaslara göre sınıflandırıp ve ölçmesi gerektiğini Vergi Usul Kanunu hükümleri ile karşılaştırmalı olarak anlatmaktır.

Bu tezin hazırlanmasında konunun seçiminden itibaren bilgi ve deneyimlerini benimle cömertçe paylaşan, karşılaştığım problemlerin çözümünde yol gösteren tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL' a, çalışmama değerli görüş ve önerileri ile katkıda bulunan Sayın Vefa TOROSLU' ya teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
ÖNSÖZ.....	İ
İÇİNDEKİLER.....	İİ
ÖZET	XI
ABSTRACT	XIII
KISALTMALAR (ABBREVIATIONS)	XV
ŞEKİL LİSTESİ (LIST OF FIGURES).....	XVII
TABLO LİSTESİ (LIST OF TABLES).....	XVIII
GİRİŞ.....	XIX
BÖLÜM 1 - DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE MUHASEBE	
STANDARTLARININ OLUŞUMU VE GELİŞİMİ	1
1.1 MUHASEBE ve MUHASEBE STANDARDININ TANIMI ve ÖNEMİ.....	1
1.1.1 Muhasebenin Tanımı.....	1
1.1.2 Muhasebe Standardının Tanımı.....	2
1.1.3 Muhasebe Standartlarına Duyulan İhtiyaç ve Önemi.....	2
1.2 MUHASEBE STANDARTLARININ OLUŞTURULMA SÜRECİ.....	5
1.2.1 Muhasebe Standartlarının Yasama Yolu İle Oluşturulması	6
1.2.2 Muhasebe Standartlarının Özel Sektör Düzenleyici Kuruluşlar Tarafından Oluşturulması	7
1.2.3 Kamu Sektörünün Muhasebe Standartlarını Oluşturma Yetkisini Özerk Bir Kuruluşa Devretmesi.....	8
1.3 GELİŞMİŞ ÜLKELERDE MUHASEBE STANDARTLARININ GELİŞİMİ ..	9

1.3.1 Amerika’da Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Yapılan Çalışmalar	10
1.3.2 İngiltere’de Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Yapılan Çalışmalar	12
1.3.3 Almanya’da Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Yapılan Çalışmalar	13
1.4 TÜRKİYE’DE MUHASEBE STANDARTLARININ GELİŞİMİ.....	14
1.4.1 İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar	15
1.4.2 Türkiye Bankalar Birliği Tarafından Yapılan Çalışmalar	16
1.4.3 Türk Standartları Enstitüsü Özel Daimi Komitesi Tarafından Yapılan Çalışmalar	16
1.4.4 Sigorta Murakabe (Denetleme) Kurulu Tarafından Yapılan Çalışmalar	17
1.4.5 Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğünde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar	17
1.4.6 Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) Tarafından Yapılan Çalışmalar	18
1.4.7 SPK ve BDDK Tarafından Yapılan Çalışmalar	18
1.4.8 Devlet Muhasebe Standartları Kurulu Tarafından Yapılan Çalışmalar.....	20
1.4.9 Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) Tarafından Yapılan Çalışmalar	21
1.4.10 Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGG) Tarafından Yapılan Çalışmalar	22
1.4.10.1 Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun Görev ve Yetkileri.....	28
1.4.10.2 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun (TTK)’nin Getirdiği Yenilikler	31
1.4.10.3 Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesi Usul ve Esasları.....	32
1.5 ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI ve HARMONİZASYON (UYUMLAŞTIRMA) ÇALIŞMALARI	35
1.5.1 Uluslararası Muhasebe Standartları.....	35
1.5.2 Uluslararası Muhasebe Standartlarını Uyumlaştırma Çalışmaları	35
1.5.2.1 Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasını Gerektiren Faktörler	36
1.5.2.2 Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasının Faydaları	37
1.5.2.3 Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasında Yaşanan Sorunlar ve Uyumlaőtirmaya Getirilen Eleştiriler	38

1.5.2.4 Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) Çalışmaları	39
1.5.2.5 Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO) Çalışmaları	39
1.5.2.6 Basel Komitesi Çalışmaları	40
1.5.2.7 Avrupa Birliği (AB) Çalışmaları	40
1.5.2.8 UFRS ve US GAAP Yakınlaştırma Çalışmaları	41
BÖLÜM 2 - FİNANSAL RAPORLAMAYA İLİŞKİN KAVRAMSAL	
ÇERÇEVE	42
2.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVENİN AMACI	44
2.2 KAVRAMSAL ÇERÇEVENİN KAPSAMI	45
2.2.1 Finansal Raporlamanın Amacı.....	45
2.2.2 Faydalı Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri	46
2.2.2.1 İhtiyaca Uygunluk	47
2.2.2.2 Gerçeğe Uygun Şekilde Sunum	48
2.2.3 Sermaye ve Sermayenin Devamlılığı (Korunması).....	50
2.2.4 Finansal Durum Tablosu ile Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablolarını	
Oluşturan Unsurlar ve Tahakkukları.....	51
2.2.4.1 Varlıklar ve Tahakkuku.....	52
2.2.4.2 Borçlar ve Tahakkuku	52
2.2.4.3 Özkaynaklar (Sermaye)'in Tanımı.....	53
2.2.4.4 Gelirin Tanımı ve Tahakkuku	53
2.2.4.5 Giderin Tanımı ve Tahakkuku	54
2.2.5 Finansal Tablo Unsurlarının Ölçüm Esasları	54
2.2.5.1 Tarihi Maliyet (Maliyet Bedeli)	56
2.2.5.2 Cari Maliyet (Yenileme Maliyeti).....	57
2.2.5.3 Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri).....	58
2.2.5.4 Bugünkü Değer (Kullanım Değeri).....	60
2.2.5.5 Gerçeğe Uygun Değer.....	61

BÖLÜM 3 - VUK DEĞERLEME KAVRAM VE ÖLÇÜLERİNİN

TMS/TFRS İLE KARŞILAŞTIRILMASI 65

3.1 VUK ve TMS/TFRS' de DEĞERLEME KAVRAMLARININ

KARŞILAŞTIRILMASI 65

3.2 VUK DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ ve TMS/TFRS ile KARŞILAŞTIRMASI .. 66

3.2.1 Maliyet Bedeli 67

3.2.1.1 İktisadi Kıymetin İktisabı Nedeniyle Yapılan Ödemeler 67

3.2.1.2 Değer Arttırıcı Harcamalar 68

3.2.1.3 Müteferri (Bağlantılı) Giderler..... 68

3.2.1.4 Maliyet Bedelinin TMS/TFRS Karşılaştırması..... 69

3.2.2 Borsa Rayici 70

3.2.3 Tasarruf Değeri 71

3.2.4 Mukayyet Değer..... 73

3.2.5 İtibari Değer..... 74

3.2.6 Vergi Değeri..... 75

3.2.7 Rayiç Bedel..... 75

3.2.8 Emsal Bedeli ve Ücreti 77

3.2.8.1 Ortalama Fiyat Esası 77

3.2.8.2 Maliyet Bedeli Esası 77

3.2.8.3 Takdir Esası..... 77

3.2.8.4 Emsal Bedeli ve Ücretinin TMS/TFRS Karşılaştırması..... 79

BÖLÜM 4 - TEK DÜZEN HESAP PLANI VE FİNANSAL

ARAÇLAR STANDARTLARINA GÖRE GEREKSİNİMLER 83

4.1 (1) SERİ NOLU MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

(MSUGT) İle YAPILAN DÜZENLEMELER 83

4.1.1 Mali Tabloların Amaçları ve Özellikleri 84

4.1.2 Temel Mali Tabloları Düzenleme İlkeleri 85

4.1.2.1 Gelir Tablosu İlkeleri	85
4.1.2.2 Bilanço İlkeleri.....	87
4.1.3 Tekdüzen Hesap Planı ve Temel Mali Tabloların Biçimsel Yapıları.....	90
4.1.3.1 Bilançonun Tanımı, Düzenleme Kuralları ve Biçimsel Yapısı	90
4.1.3.2 Gelir Tablosunun Tanımı, Düzenleme Kuralları ve Biçimsel Yapısı.....	95
4.2 TMS/TFRS'YE GÖRE DÜZENLENMİŞ HESAP PLANI	97
4.3 KGK TARAFINDAN YAYINLANAN FİNANSAL TABLO ÖRNEKLERİ ve	
KULLANIM REHBERİNDE YAPILAN AÇIKLAMALAR.....	109
4.3.1 Finansal Durum Tablosunun Biçimsel Yapısı ve Açıklamalar.....	110
4.3.1.1 Varlıklar	113
4.3.1.2 Kaynaklar	119
4.3.1.3 Özkaynaklar	123
4.3.2 Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunun Biçimsel Yapısı ve Açıklamalar....	126
4.3.3 Finansal Tablolarda Asgari Olarak Yer Alması Gereken Diğer Kalemler Hakkında	
Açıklamalar.....	132
4.4 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARI ve BUNLARLA İLGİLİ HESAP	
PLANINA EKLENMESİ GEREKEN HESAPLAR	135
4.4.1 TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı	135
4.4.1.1 Standardın Amacı.....	135
4.4.1.2 Finansal Araçlar İle İlgili Tanımlar.....	136
4.4.2 TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı.....	137
4.4.2.1 Standardın Amacı.....	137
4.4.2.2 Finansal Durum Tablosunda (Bilanço) Sunulacak Bilgiler.....	138
4.4.2.3 Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda Açıklanacak Bilgiler	139
4.4.2.4 Dipnotlarda Açıklanması Gereken Bilgilerin İlgili Olduğu TMS/TFRS'ler.....	140
4.4.3 TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı	142
4.4.3.1 Standardın Amacı.....	142
4.4.3.2 Finansal Varlıkların İlk Muhasebeleştirilmesi ve Sonrası Değerlemesi.....	142

4.4.3.3 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar.....	145
4.4.3.4 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	145
4.4.3.5 Kredi ve Alacaklar	147
4.4.3.6 Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	147
4.4.4 TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı.....	148
4.4.4.1 Standardın Amacı.....	148
4.4.4.2 Finansal Varlıkların ve Borçların Sınıflandırılması ve Ölçümü.....	148
4.4.4.3 İtfa Edilmiş Maliyetle Değerlenen Finansal Varlıklar	149
4.4.4.4 Gerçeğe Uygun Değerle Değerlenen Finansal Varlıklar	150
4.4.4.5 İlk Muhasebeleştirme ve Sonrası Kazanç ve Kayıpların Muhasebeleştirilmesi	150
4.4.4.6 Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü ve Muhasebeleştirilmesi	151
4.4.4.7 Finansal Varlıklar ve Borçlarda Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	154
4.4.4.8 Finansal Varlıkların Bilanço Dışı Bırakılması	154
4.4.4.9 TMS 39 ile TFRS 9 Standartlarının Karşılaştırılması	158
4.4.5 Finansal Araçlar İçin Hesap planına Eklenen Hesapların Açıklamaları	159
BÖLÜM 5 - FİNANSAL VARLIKLARIN VUK VE TMS/TFRS	
AÇISINDAN DEĞERLEMESİ	
169	
5.1 FİNANSAL VARLIKLAR HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	169
5.2 KASA MEVCUTLARININ DEĞERLEMESİ	170
5.2.1 Sayım ve Tesellüm Noksanlıkları.....	171
5.2.2 Kasa Fazlası	173
5.2.3 Kasa Mevcutlarının VUK'a Göre Değerlemesi.....	174
5.2.4 Kasa Mevcutlarının TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi.....	176
5.3 ALINAN ÇEK VE SENETLERİN DEĞERLEMESİ.....	177
5.3.1 Alınan Çeklerin VUK Uyarınca Değerlemesi	178
5.3.2 Senetlerin VUK Uyarınca Değerlemesi (Reeskont İşlemleri)	180
5.3.2.1 VUK Reeskont Uygulamasında Özellikli Konular	181
5.3.2.2 Muhasebe Uygulamaları	184

5.3.3 Alman Çek ve Senetlerin TMS/TFRS Uyarınca Değerlemesi	186
5.4 BANKA MEVDUATLARININ DEĞERLEMESİ	190
5.4.1 VUK'a Göre Banka Mevduatlarının Değerlemesi.....	190
5.4.1.1 Vadeli Mevduat ve Repo İşlemlerinin Değerlemesi	191
5.4.1.2 Muhasebe Uygulamaları	192
5.4.2 TMS/TFRS'ye Göre Banka Mevduatlarının Değerlemesi.....	193
5.5 ALACAKLARIN DEĞERLEMESİ	196
5.5.1 Alacakların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi.....	196
5.5.2 TMS/TFRS' de Şüpheli Alacaklar	198
5.5.2.1 TMS/TFRS' ye Göre Alacaklara Karşılık Ayırma Şartları	199
5.5.2.2 TMS/TFRS' ye Göre Şüpheli Alacığın Tespiti	201
5.5.2.3 TMS/TFRS' ye Göre Karşılık Tutarının Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi	203
5.5.3 Alacakların VUK'a Göre Değerlemesi.....	208
5.5.3.1 Değersiz Alacaklar	209
5.5.3.2 Şüpheli Alacaklar	212
5.5.3.3 Alacakların Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları.....	223
5.6 MENKUL KIYMETLERİN DEĞERLEMESİ	226
5.6.1 Menkul Kıymetin Tanımı ve Türleri	226
5.6.1.1 Hisse Senetleri.....	226
5.6.1.2 Sermaye Piyasası Kurulu Tebliği ile Düzenlenen Menkul Kıymetler	227
5.6.1.3 Diğer Menkul Kıymetler	229
5.6.1.4 Vergi Mevzuatında Tanımlanan Türev Ürünler	230
5.6.2 Menkul Kıymetlerin VUK Uyarınca Değerlemesi.....	231
5.6.2.1 Hisse Senetlerinin Değerlemesi	232
5.6.2.2 Yatırım Fonu Katılma Belgelerinin Değerlemesi.....	234
5.6.2.3 Borsa Rayiç veya Kıst Getiri Esasına Göre Değerlenmesi Gereken Menkul Kıymetler....	235
5.6.3 Türev Ürünlerin Vergilendirilmesi	237
5.6.3.1 Forward İşlemlerinin Vergilendirilmesi	238
5.6.3.2 Swap İşlemlerinin Vergilendirilmesi	238

5.6.3.3 Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi	238
5.6.3.4 (VOB) Vadeli Opsiyon Borsası İşlemlerinin Vergilendirilmesi	239
5.6.3.5 Aracı Kuruluş Varantlarının Vergilendirilmesi.....	240
5.6.4 VUK Menkul Kıymet Muhasebe Uygulamaları	240
5.6.5 MENKUL KIYMETLERİN TMS/TFRS'YE GÖRE DEĞERLEMESİ.....	243
5.6.5.1 Hisse Senetlerinin Değerlemesi	243
5.6.5.2 Tahvillerin Değerlemesi.....	245
5.6.6 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi.....	249
5.6.7 Türev Ürünlerin TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi.....	256
5.6.7.1 Finansal Riskten Korunma İşlemleri ve Etkinliğinin Tespiti	257
5.6.7.2 Muhasebe Uygulaması.....	259

BÖLÜM 6 - FİNANSAL BORÇLARIN VUK VE TMS/TFRS

AÇISINDAN DEĞERLEMESİ .....

261

6.1 FİNANSAL BORÇLAR VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ İLE İLGİLİ

GENEL AÇIKLAMALAR .....

261

6.2 VERİLEN ÇEK ve SENETLERİN DEĞERLEMESİ .....

264

6.2.1 Verilen Çek ve Senetlerin VUK Uyarınca Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları

..... **264**

6.2.2 Verilen Çek ve Senetlerin TMS/TFRS Uyarınca Değerlemesine İlişkin Muhasebe

Uygulamaları **267**

6.3 BANKA KREDİLERİNİN DEĞERLEMESİ .....

270

6.3.1 Banka Kredilerinin VUK'a Göre Değerlemesi .....

270

6.3.2 Banka Kredilerinin TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi.....

272

6.3.2.1 TMS/TFRS'ye Göre Borçlanma Maliyetleri..... **273**

6.3.2.2 Devlet Teşvikli Borçlanmalar .....

275

6.3.2.3 Muhasebe Uygulamaları .....

276

6.4 SENET veya ÇEKE BAĞLI OLMAYAN BORÇLARIN DEĞERLEMESİ..

282

6.4.1 Vazgeçilen Alacaklar.....	283
6.4.2 Borçların VUK'a Göre Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları.....	285
6.4.3 Borçların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları.....	287
6.5 ÇIKARILMIŞ TAHVİL, SENET ve BONOLARIN DEĞERLEMESİ	289
6.5.1 Borçlanma Araçları İle İlgili TTK Düzenlemeleri.....	290
6.5.2 Borçlanma Araçları İle İlgili SPK Düzenlemeleri	291
6.5.2.1 Tahvil İhraç Limitlerinin Hesaplanması.....	292
6.5.2.2 Tahvillerin Satış Şekli	294
6.5.2.3 Paya Dönüştürülebilir Tahviller	294
6.5.2.4 Değiştirilebilir Tahviller.....	294
6.5.2.5 Bonolar.....	295
6.5.3 Çıkarılmış Tahvil, Senet ve Bonoların VUK'a Göre Değerlemesi	295
6.5.4 Çıkarılmış Tahvil, Senet ve Bonoların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi.....	298
SONUÇ	301
KAYNAKLAR (REFERENCES).....	304
ÖZGEÇMİŞ (CURRICULUM VITAE)	310

ÖZET

FİNANSAL ARAÇLARIN VERGİ USUL KANUNU VE TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI'NA GÖRE İNCELENMESİ

Bu çalışmada muhasebe ve muhasebe standardının tanımı ve önemine yer verilmiş, muhasebe standartlarının oluşturulma süreçleri hakkında bilgi verildikten sonra gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’de muhasebe standartlarının oluşumu ve gelişimine değinilmiştir.

Ayrıca uluslararası muhasebe standartları hakkında bilgiler verildikten sonra uluslararası muhasebe standartlarının uyumlaştırılması çalışmaları ve bu çalışmaların faydaları ve getirilen eleştirilere değinilmiştir.

“Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve” ve Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği” ve “Kamu Gözetimi Muhasebe ve Standartları Kurumu Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi” incelenerek finansal tabloların tabi olacakları usul ve esaslar hakkında açıklamalar yapılmış, Türk Vergi Mevzuatı ve TMS/TFRS’lerdeki değerlendirme ve ölçüm esaslarına karşılaştırmalı olarak değinilmiştir.

Tekdüzen hesap planının TMS/TFRS’deki sınıflandırma, ölçüm ve değerlendirme esaslarına göre yetersiz kaldığı tespit edilmiş ve hesap planının revizesi hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Türkiye’de TMS/TFRS’ye göre finansal raporlama yapma zorunluluğu ve bağımsız denetimin kapsamına yer verilmiştir.

TMS/TFRS’ler içinde dört ayrı standartla oldukça geniş bir şekilde yer alan Finansal Araçlar Standartları (TMS 32, TMS 39, TFRS 7, TFRS 9) incelenmiş, bu standartların kapsamındaki finansal varlık ve borçların, sınıflandırılma, ölçme, değerlendirme ve muhasebeleştirilmelerinin Türk Vergi Mevzuatı ve TMS/TFRS’ye göre nasıl yapılması gerektiği örnek muhasebe uygulamalarıyla anlatılmıştır.

TMS/TFRS'ye göre finansal raporlama yapma zorunluluğunun tüm işletmeleri kapsayacak şekilde genişletilmesinin ve mevcut tekdüzen hesap planının TMS/TFRS'deki lme ve sınıflandırma esasları dikkate alınarak geliştirilmesinin, finansal tabloların ulusal ve uluslararası alanda güvenilirliğini ve karşılaştırılabilirliğini arttıracadı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Araçlar, TMS 32, TMS 39, TFRS 7, TFRS 9

Tarih: 03.01.2014

ABSTRACT

A STUDY OF FINANCIAL INSTRUMENTS ACCORDING TO TURKISH TAX LAW AND INTERNATIONAL ACCOUNTING/FINANCIAL REPORTING STANDARDS

This study focuses on accounting and the definition and importance of accounting standards. The study discusses the processes through which accounting standards have been formed and touches upon the development of accounting standards in the developed countries and Turkey.

Furthermore, the study provides information on international accounting standards, followed by a discussion of harmonization of international accounting standards and the benefits and the critique of harmonization efforts.

“Conceptual Framework of Financial Reporting” and “Accounting System Adoption Statement” and “Public Oversight Accounting and Standards Authority Financial Statement Examples and User Guide” were studied in order to explain the procedures and principles that apply to financial statements. Furthermore, Turkish Tax Law and a comparative discussion of the measurement and assessment principles in the IAS/IFRS were introduced.

It was determined that the uniform chart of accounts was insufficient in relation to the classification, measurement and assessment principles in the IAS/IFRS and suggestions were made for the revision of the chart of accounts.

The study touched upon the compulsory nature of financial reporting according to IAS/IFRS in Turkey and the reach of independent auditing.

Financial Instrument Standards (IAS 32, IAS 39, IFRS 7, IFRS 9), which are discussed extensively as four separate standards in the IAS/IFRS, were studied. Examples of accounting applications were used to discuss how the classification,

measurement, assessment and accounting of financial assets and liabilities covered in these standards should be made.

The study concluded that the obligation to produce financial reporting according to IAS/IFRS should be expanded to include all organizations. It was also concluded that the existing uniform chart of accounts should be improved in a way that takes into consideration the measurement and evaluation principles in the IAS/IFRS, which would increase the reliability and comparability of financial statements in the national and international arena.

Keywords: Financial Instruments, IAS 32, IAS 39, IFRS 7, IFRS 9

Date: 03.01.2014

KISALTMALAR (ABBREVIATIONS)

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AICPA	: Amerikan Yetki Belgeli Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (American Institute of Certified Public Accountants)
APB	: Amerikan Muhasebe Prensipleri Kurulu
ASC	: İngiltere Muhasebe Standartları Komitesi (Accounting Standards Committee)
BDDK	: Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurulu
BİST	: Borsa İstanbul
CCAB	: İngiltere Muhasebe Kuruluşları Danışma Komitesi (Consultative Committee of Accountancy Bodies)
DET	: Değiştirilebilir Tahvil
FASB	: ABD Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board)
FRC	: İngiltere Finansal Raporlama Konseyi (Financial Reporting Council)
GASC	: Almanya Muhasebe Standartları Komitesi (German Accounting Standards Committee)
IAS	: Uluslararası Muhasebe Standartları (International Accounting Standards)
IASB	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee)
IOSCO	: Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (International Organization of Securities Commissions)
KGK	: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülü
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

MSUGT	: 1 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
PDT	: Paya Dönüştürülebilir Tahvil
RG	: Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete
SEC	: Amerikan Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (Securities Exchange Commission)
SFAS	: Amerikan Finansal Muhasebe Standartları (Statements of Financial Accounting Standards)
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDHP	: Tekdüzen Hesap Planı
TDMS	: Tekdüzen Hesap Planı
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
US GAAP	: ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (United States Generally Accepted Accounting Principles)
VOB	: Vadeli Opsiyon Borsası
VUK	: Vergi Usul Kanunu

ŞEKİL LİSTESİ (LIST OF FIGURES)

	<u>SAYFA NO</u>
Şekil 2.1 Faydalı Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri.....	47
Şekil 3.1 VUK Emsal Bedel Hesaplamasında İzlenecek Yöntem.....	79
Şekil 4.1 Finansal Varlıkların Bilanço Dışı Bırakılmasına İlişkin Akış Çizelgesi.....	157

TABLO LİSTESİ (LIST OF TABLES)

SAYFA NO

Tablo 1.1 KGK'nın Kamuoyundan Görüş İstemesine İlişkin Örnek Tablo	25
Tablo 1.2 TMS/TFRS 2013 Seti	26
Tablo 1.3 Bağımsız Denetim Kapsamının Belirlenmesinde Özel Ölçüte Tabi Şirketler	33
Tablo 3.1 Maliyet Bedeli Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması....	69
Tablo 3.2 Borsa Rayici Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması.....	71
Tablo 3.3 Tasarruf Değeri Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması ..	73
Tablo 3.4 Emsal Bedeli Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması	80
Tablo 3.5 VUK ve TMS/TFRS'lerde Varlıkları Değerleme Ölçüleri.....	81
Tablo 4.1 Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Uygun Bilanço Tablosu.....	91
Tablo 4.2 Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Uygun Gelir Tablosu	96
Tablo 4.3 Tek Düzen Hesap Planı ile Karşılaştırmalı TMS/TFRS Örnek Hesap Planı.	99
Tablo 4.4 TMS/TFRS'ye Uygun Finansal Durum Tablosu (Bilanço).....	111
Tablo 4.5 TMS/TFRS'ye Uygun Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu ..	127
Tablo 4.6 TMS/TFRS'ye Göre Raporlamada Kullanılması Gereken Dipnotlar ve İlgili TMS/TFRS'ler	140
Tablo 4.7 Finansal Varlık Sınıflarının İlk Muhasebeleştirme ve Sonrası Değerlemelerinin TMS/TFRS ve VUK Karşılaştırması.....	144
Tablo 4.8 TMS 39 ile TFRS 9'daki Sınıflandırma ve Ölçümleme Esaslarının Karşılaştırması	158
Tablo 5.1 Finansal Varlık Kalemlerinin VUK ve TMS/TFRS Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırması	170
Tablo 5.2 Mali Duran Varlıkların TMS/TFRS ve VUK'a Göre Sınıflandırılması	249
Tablo 6.1 Finansal Borç Kalemlerinin TMS/TFRS ve VUK Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırması	262
Tablo 6.2 Duran Varlık İktisabı ile İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirme Esaslarının VUK ve TMS/TFRS'ye Göre Karşılaştırılması.....	263
Tablo 6.3 Stok İktisabı ile İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirme Esaslarının VUK ve TMS/TFRS'ye Göre Karşılaştırılması.....	263
Tablo 6.4 Kredi Faizlerinin VUK Açısından Muhasebeleştirme İlkeleri	270
Tablo 6.5 Kur Farklarının VUK Açısından Muhasebeleştirme İlkeleri.....	283

GİRİŞ

Küreselleşmenin sonucu olarak yeni yatırım alanlarının oluşması ve buna bağlı fırsatların doğması sonucu ülkeler arası sermaye akımları günümüzde en üst seviyeye çıkmıştır. Önceleri gelişmiş ülkeler tarafından yapılan doğrudan yabancı yatırımlar artık gelişmekte olan ülkeler tarafından da yapılmaktadır.

Türk yatırımcılarda bu sürece dahil olarak Türkiye'den yurtdışına yapılan yatırımlara hız kazandırmışlardır. Düşük işgücü, enerji ve finansman maliyetinden yararlanmak ve pazar çeşitlendirme ve vergi avantajları dolayısıyla birçok Türk firması yurtdışına doğrudan sermaye yatırımı yapmaktadır. T.C. Ekonomi Bakanlığı 2012 yılı uluslararası doğrudan yatırımlar raporuna göre; 2012 yılında dünya genelinde 1 trilyon 390 milyar USD yurtdışına yapılan doğrudan yatırım gerçekleşmiş, bu yatırımların 4.1 milyar USD'si Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir.

Diğer yandan T.C. Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, 30.09.2013 tarihi itibarıyla ülkemizde 35.702 yabancı sermayeli şirket faaliyet göstermektedir. Bu şirketlerin yarısı 2009-2013 yılları arasında ülkemize gelmişlerdir.

Yabancı sermayenin ülkeler arasında bu kadar iç içe geçmesi, ekonomik açıdan coğrafi sınırların anlamının azalması, uluslararası işletmelerin farklı ülkelere girdikçe büyüme döngüsüne girmeleri ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin uluslararası kredi kuruluşlarından olan fon ihtiyaçlarının artması gibi etkenler işletmelerin karlılığının ve verimliliğinin izlenmesi ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. İşletmelerin karlılık ve verimliliğinin izlenmesi ve karşılaştırılması, farklı ülkelerdeki işletmelerin farklı muhasebe uygulamalarından dolayı sorunlu bir hal almaya başlamıştır.

Gelinen bu noktada mali tabloların da kullanıcılarına doğru karşılaştırılabilir, yorumlanabilir tek bir dilde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na uygun sunulmasının önemi daha da artmış bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; Maliye Bakanlığı'nın VUK 175. ve mükerrer 257. maddesinden aldığı yetkiye dayanarak yayınladığı MSUGT'ye uygun olarak muhasebe ve finansal raporlama yapmak zorunda olan işletmelerden, 6102 sayılı yeni TTK'nın

verdiği yetki ile Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından münferit ve konsolide tablolarını TMS/IFRS' ye uygun hazırlama zorunluluğu getirilenlerin, Finansal Araçlar Standartları kapsamındaki finansal varlık ve borçlarının değerlendirme ve muhasebeleştirilmelerinin, TMS/IFRS'ye göre nasıl yapılması gerektiğini VUK ile karşılaştırmalı göstermektir.

Birinci bölümde, Dünya'da ve Türkiye'de Muhasebe standartlarının oluşumu ve gelişimi ile gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye'de bu konuda yapılan çalışmalara ayrı ayrı değinilmiş, ülkemizde yapılan çalışmalar kurum bazında incelenmiştir.

Uluslararası muhasebe standartlarının uyumlaştırmasının gerekliliği, fayda ve zararları hakkında açıklamalar yapılarak, bu konuda uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalara değinilmiştir.

6102 sayılı yeni TTK ile gündemimize giren bağımsız denetimle ilgili olarak, bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin belirlenmesine ilişkin esaslar hakkında da açıklamalarda bulunulmuştur.

İkinci bölümde muhasebe standartlarının kavramsal çerçevesinin kapsamı ve amacı hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Kavramsal çerçevede yer verilen finansal tablo unsurlarının ölçüm esasları ayrı ayrı ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde Vergi Usul Kanunda yer alan değerlendirme kavram ve ölçüleri, muhasebe standartlarının kavramsal çerçevesinde ve TMS/IFRS'lerde yer alan ölçüm esasları ile karşılaştırmalı olarak ele alınarak açıklamalarda bulunulmuştur.

Dördüncü bölümde, 1 Seri Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) İle Yapılan Düzenlemelere yer verilerek mali tabloların amaçları, düzenleme ilkeleri ve biçimsel yapıları hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Mevcut Tek Düzen Hesap Planı'nın TMS/IFRS'ye göre raporlama yapmada yetersiz kalması sebebiyle TMS/IFRS'deki ölçme ve sınıflandırma esaslarına uygun olarak örnek bir hesap planı oluşturulmuştur. Oluşturulan bu hesap planında Finansal Araçlar Standartları ile ilgili olarak eklenen hesaplar hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Bu bölümde ayrıca Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayınlanan Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım rehberinde yer alan mali tablo örneklerine yer verilmiş ve bu tabloların içindeki sınıflandırmalar hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Dördüncü bölümde ayrıca finansal araçlar standartlarının amaçları konusunda ayrı ayrı açıklamalarda bulunulmuş kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Finansal araçları oluşturan finansal varlık ve borçların sınıflandırılması ve ilk muhasebeleştirme ve sonrasında ölçümü ve değerlemesi hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Beşinci bölümde finansal varlıklar Altıncı bölümde ise finansal borçlar hakkında genel bilgi verildikten sonra, bu kapsamdaki finansal tablo unsurlarının her biri için ayrı ayrı olmak üzere VUK ve TMS/TFRS'ye göre nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği konusunda açıklamalarda bulunulmuş ve örnek muhasebe uygulamalarına yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde; TMS/TFRS'ye uygun raporlama yapma zorunluluğunun tüm işletmeleri kapsayacak şekilde genişletilmesi ve VUK'da yer alan değerlendirme ölçülerinin ve Tek Düzen Hesap Planının TMS/TFRS ile uyumlaştırılması gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca bu yönde yapılacak çalışmaların vergi idaresinin ekonomik hayatta ortaya çıkan gelişmeleri vergi kanunlarına uyarlaması açısından önemine değinilmiştir.

BÖLÜM 1 - DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE MUHASEBE STANDARTLARININ OLUŞUMU VE GELİŞİMİ

1.1 MUHASEBE ve MUHASEBE STANDARDININ TANIMI ve ÖNEMİ

1.1.1 Muhasebenin Tanımı

“Muhasebe genel olarak, işletmelerin finansal nitelikli faaliyetlerinin saptanması, sınıflandırılması, kayıtlanması, raporlanması ve yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. Muhasebe işletmelerin faaliyetleri ile ilgili olarak ortaklara, potansiyel yatırımcılara, alacaklılara, işletme yöneticilerine, kredi kuruluşlarına ve devlete bilgi sağlama fonksiyonunu da üstlenmektedir. Muhasebe sermaye piyasaları açısından da kamuyu aydınlatma sisteminin çok önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Sermaye piyasasında kamunun aydınlatılması, yatırımcıların sermaye araçları hakkında tam olarak bilgilendirilmesi de kaliteli “muhasebe standartları” oluşturulması ve uygulaması ile sağlanabilecektir.”¹

“Genel anlamda işletmenin finansal yapısını ve ekonomik faaliyetlerinin sonuçlarını muhasebe gösterir. Muhasebenin, işletmelerin finansal yapısını ve faaliyet sonuçlarını gerçek ve doğru yansıtabilmesi için; muhasebe bilimsel ve tarafsız yaklaşımla oluşturulmuş doğal kaynaklara dayanmalıdır. Muhasebe uygulamalarının kaynağını ise, muhasebe temel kavramları, muhasebe ilkeleri ve muhasebe politikalarını içeren muhasebe standartları oluşturmaktadır.”²

“Muhasebenin işletmede meydana gelen ve para ile ölçülebilen değer hareketlerini kaydedip niteliklerine göre sınıflandırarak ürettiği finansal bilgileri, işletme ile ilgili grupların karar almalarına yardımcı olmak amacıyla, belli aralıklarla, sunduğu raporlara

---

¹ Saim Üstündağ, “Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci”, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Sayı: 1, Nisan 2000, s. 31

² İbrahim Lazol, “SPK Uygulamaları Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Üçgeninde Muhasebe, ”, **MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 7, Temmuz 2000, s. 9-11

finansal tablolar denilmektedir. Finansal tablolar; finansal muhasebenin işlediği ve biriktirdiği bilginin bir özetini belli dönemlerde ilgililere aktararak, bunların işletme hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olmaları ve ekonomik kararlar almaları için hazırlanan tablolardır.”³

1.1.2 Muhasebe Standardının Tanımı

Muhasebe standartları; işletme faaliyetleri sonucu muhasebe bilgi sisteminde oluşturulan bilgilerin, bilgi kullanıcılarının aynı nitelikteki olayları işletme ayırımı gözetmeksizin gerçeğe uygun olarak güvenle karşılaştırabilmesi için oluşturulmuş kurallar bütünü olarak tanımlanabilir.

Uluslararası muhasebe standartlarını da farklı ülkelerin hukuki veya mali yapıları gereği ayrı ayrı olarak belirledikleri standartlara göre hazırlanmış finansal raporların, farklı ülkelerdeki bilgi kullanıcıları için aynı kriterlere göre karşılaştırma yapabilmelerine olanak sağlamak için yapılan uyumlaştırmalar sonucunda ortaya çıkmış muhasebe standartları olarak tanımlayabiliriz.

1.1.3 Muhasebe Standartlarına Duyulan İhtiyaç ve Önemi

İşletmelerin faaliyetlerinin sonuçlarını ile ilgili çıkar gruplarına raporlamak için başlangıçta her ülke kendi muhasebe teknikleri oluşturmuştur. İşletmelerin faaliyet alanlarının genişlemesi ülkelerin arasında farklı muhasebe uygulamalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. İşletmelerin küreselleşmesi de ekonomik, tarihsel ve geleneksel farklılıklardan dolayı normal olarak ülkeler arası muhasebe teknikleri farkını ortaya çıkartmıştır. Mali tablolardaki bilgilerin tutarlılığı ve karşılaştırılabilirliği konusunda olumsuzluklara yol açan bu farklılıkları ortadan kaldırmak için, muhasebe tekniklerinin hem yerel hem de uluslararası olarak standartlaştırılması ihtiyacını doğurmuştur.

“Finansal raporlamada uluslararası farklılık nedenlerine bakıldığında sekiz adet faktörün önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu faktörler;

- Finansman Kaynakları
- Hukuk Sistemi

---

³ Cemal İbiş, Doğan Argun, **Mali Tablolar Analizi Uygulamaları**, İSMMMO Yayınları, 2004, s. 1

- Vergi
- Politik ve Ekonomik Bağlar
- Enflasyon
- Ekonomik Gelişme Seviyesi
- Eğitim Seviyesi
- Kültür”⁴

“Muhasebe standartlarına duyulan ihtiyaç aşağıdaki başlıklarda ele alınabilir;

- a) Uygulamadaki farklılıkları ortadan kaldırmak,
- b) Muhasebe ilkelerinde tekdzeni gerçekleştirmek,
- c) Mali tabloların açık, uygun, anlaşılabilir, tarafsız ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak,
- d) İşletme ile ilgili kişi ve kurumların yanlış değerlendirmelerine ve karar vermelerine engel olmak,
- e) Uluslararası alanda finansal bilgi üretimi ve sunulması sırasında ortak bir dil oluşturmak.”⁵

“Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, dünya çapında bir kıyaslama ve değerlendirmeye olanak sağlayan kaliteli ve güvenilir bilginin üretilmesi için son derece disiplinli ve titiz bir ereve olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya çapında kullanılabilir, kaliteli tek bir finansal raporlama standartları setinin oluşturulması durumunda aşağıdaki yararlar elde edilecektir.

- a) Şirketler açısından farklı muhasebe uygulamalarından doğan ek maliyetler ortadan kalkacak,
- b) Yurtdışı iştirakleri bulunan veya yurtdışı bir ana ortaklığın iştiraki konumundaki Şirketlerin konsolide mali tablolarını düzeltme gerekliliği ortadan kalkacak,
- c) Yatırımcılar ve borç verenler açısından yatırımların taşıdığı riskler nedeniyle artan yüksek faiz maliyetleri azalacak,

---

⁴ Cemal Elitaş, “Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Benimsenmesinin Bazı Temel Finansal Oranlar zerindeki Etkisi zerine Uygulamalı Bir Değerlendirme”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Sayı:30, Ocak-2010, s. 59

⁵ Cemal ELİTAŞ, Bilge Leyli ELİTAŞ, **TMS TFRS zerine Yorumlar ve rnek Uygulamalar**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2010, s. 1

- d) Uluslararası piyasalardan fon toplamayı veya borçlanmayı amaçlayan şirketlerin mali tablolarını ilgili ülke uygulamasına dönüştürme zorunluluğu azalacak,
- e) Çok uluslu şirketlerin mali tablolarının konsolidasyonu, uluslararası faaliyetlerin performansının değerlendirilmesinde fayda sağlanacak,
- f) Ekonomik işbirlikleri oluşturma çabalarında önemli bir engel kalmış olacaktır.”⁶

“Muhasebe standartlarının uygulamaya konulması işletmeler açısından çok önemlidir. Bu önemi aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

- a) İşletmelerin finansal performanslarını farklı dönemler itibari ile aynı bazda karşılaştırma yapmalarına ve bu karşılaştırmanın sonuçlarına bağlı olarak işletme için hayati önem taşıyan konularda isabetli kararlar almalarına yardımcı olur,
- b) İşletmelerin finansal performansının doğru analizi ile ileriye yönelik gerçekçi planların oluşturulması, isabetli hedef ve amaçların belirlenmesine yardımcı olur,
- c) İşletme yönetimine dönemler itibariyle analiz kolaylığı sağlamanın yanında aynı sektördeki diğer firmaların finansal performanslarına dayanarak yapılan karşılaştırmalarında sağlıklı bir biçimde yorumlanmasına yardımcı olur,
- d) İşletmelerin denetimlerinin kolaylaştırılmasına yardımcı olur.”⁷

Görüldüğü üzere muhasebe standartları işletmeler ve ülke ekonomisi açısından son derece önemlidir. Bu nedenle muhasebe standartlarının benimsenerek doğru bir biçimde uygulanması gerekir.

“Standartların getirdiği iyi muhasebe ve raporlama finansal sektörün ve özel sektörün gelişimine ve dolayısıyla ekonomik büyümeye katkıda bulunur. Yüksek kaliteli finansal raporlama ile mali ve özel sektörün gelişimi arasındaki ilişki birkaç yolla kendini gösterir;

- a) İç finansal yapıyı güçlendirerek finansal piyasa kriz ve bunların olumsuz etki risklerini azaltır,
- b) Doğrudan yabancı yatırıma ve portföy yatırımına katkıda bulunarak, yurtiçi tasarrufları harekete geçirmeye yardımcı olur,

---

⁶ Cemal İbiş, Serdar Özkan, “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları(UFRS)’na Genel Bakış” **Mali Çözüm**, Sayı: 74, Ocak-Şubat-Mart 2006, s. 27

⁷ Başak Ataman AKGÜL, Hüseyin AKAY, **Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004, s. 5

- c) Bilgi ve borçlanmanın yüksek maliyetlerini düşürerek, küçük ölçekli şirketlerin kayıtlı finansal sektörden borçlanmasını kolaylaştırır,
- d) Yatırımcıların şirketlerin geleceğini değerlendirmesine, yatırım ve oy ile ilgili kararlarını bilgilendirilmiş bir şekilde alabilmesine olanak tanıyarak daha düşük maliyetli sermaye ve daha iyi kaynak dağılımı sağlar,
- e) Finansal raporlama aynı zamanda, piyasa esaslı izleme için bir ölçüdür, hissedarların ve genel olarak halkın bir şirketin yönetim performansını değerlendirebilmesini sağlar ve dolayısıyla sermaye piyasalarının aktif olarak gelişimini sağlar,
- f) Hem küresel hem de bölgesel olarak ekonomik entegrasyonu destekler.”⁸

1.2 MUHASEBE STANDARTLARININ OLUŞTURULMA SÜRECİ

“Muhasebe standartlarının karar alma sürecinde ilgili çevrelerin ihtiyaç duyduğu bilgiyi sağlayabilecek düzeyde olması ve her geçen gün gelişen ihtiyaçlara cevap verebilmesi standartların oluşturulmasında etkili olan sistemle doğrudan ilişkilidir.”⁹

Muhasebe standartları ortaklar, potansiyel yatırımcılar, devlet ve kreditorler gibi işletme içi ve dışından birçok çıkar grubunun alacağı kararlarda önemli bir rol üstlenmiştir. Bu çıkar grupları muhasebe standartlarına göre oluşturulmuş tablolara göre alacağı kararlar sonucunda maddi kazançlar elde edecek ya da maddi kayıplara uğrayacaklardır. Bu durum muhasebe standartlarının kim tarafından belirleneceği tartışmalarını da beraberinde getirmiştir.

Muhasebe standartlarının kimin tarafından oluşturulması konusunda ileri sürülen görüşler aşağıdaki gibidir.

- a) Muhasebe Standartlarının Yasama Yoluyla Belirlenmesi
- b) Muhasebe Standartlarının Özel Sektör Düzenleyici Kuruluşlarınca Belirlenmesi
- c) Kamu Sektörünün Muhasebe Standartları Düzenleme Yetkisini Bir Kuruluşa Devretmesi

---

⁸ Ayça Akarçay Ögüz, **Türkiye Muhasebe Standardı, TMS 37: Karşılıklar koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardının İncelenmesi ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 7-8

⁹ Üstündağ, **a.g.m.**, s. 31

Muhasebe standartlarının oluşturulması ile ilgili olarak öne sürülen bu üç görüşün her birinin avantajlarının yanında dezavantajları da bulunmaktadır.

1.2.1 Muhasebe Standartlarının Yasama Yolu İle Oluşturulması

“Muhasebe standartlarının kanunlar, yönetmelikler ve benzeri yöntemlerle devlet tarafından belirlenmesi durumudur.”¹⁰

“Yasama muhasebe standartlarını belirlerken bu standartlara uyulmaması durumunda uygulanacak cezaları da belirleyerek, standartların uygulamasında yaptırımlar getirmektedir. Bu noktada, son yaptırım organının ve başvuru mekanizmasının mahkemeler olması da, hem standartların uygulamasının sağlanması hem de standartlara uyulmaması halinde yaptırım uygulamasını pekiştiren bir uygulama olarak gündeme gelmektedir. Örneğin Avrupa Birliği’nde muhasebe standartları bu şekilde Konsey direktifleri olarak kabul edilmekte ve bu düzenlemeler üye ülke mevzuatlarına zorunlu olarak geçirilmektedir.”¹¹

“Bu yolla yapılacak muhasebe düzenlemelerinin; ilgili çıkar gruplarının baskılarına karşı daha güçlü olması beklenmektedir.”¹²

“Bu yöntemde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri teknik muhasebe konuları üzerinde iktidardaki partinin politik görüşleri doğrultusunda karar verilebilmesidir. Ayrıca konunun politik öneminin yeterince farkına varılamaması muhasebe düzenlemelerinin zaten sınırlı olan yasama süresi içinde yer bulmasını zorlaştıracaktır. Yasama gündemine muhasebe düzenlemelerinin alınması ve sürecin devamında karşılaşılan zorluklar mevcut muhasebe düzenlemelerinin değiştirilmesinde caydırıcı etki gösterecek, muhasebe düzenlemelerinde ekonomik koşulların gerektirdiği yeniliklerin zamanında yapılamamasına yol açacaktır.”¹³

---

¹⁰ Serpil Bostancı, “Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu”, **Mali Çözüm**, Sayı: 59, Nisan-Mayıs-Haziran 2002, s. 73

¹¹ Gürbüz Gökçen, Başak Ataman, Cemal Çakıcı, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, Türkmen Kitabevi, 2011, s. 1-2

¹² Bostancı, **a.g.m.**, s. 73

¹³ Üstündağ, **a.g.m.**, s. 33

1.2.2 Muhasebe Standartlarının Özel Sektör Düzenleyici Kuruluşlar Tarafından Oluşturulması

“Muhasebe standartlarının özel sektör düzenleyici kuruluşları tarafından belirlenmesi yoluyla, yasama tarafından yapılan düzenlemelerde karşılaşılan sorunların önüne geçileceği, muhasebe standartları ile ilgili tüm grupların sürece katılımının daha etkin olarak sağlanabileceği ve bu kuruluşların yöneticileri tarafından çıkar gruplarının baskılarının kamu personeline kıyasla daha kolayca göz ardı edilebileceği öne sürülmektedir. Buna karşın bu yöntemin olumsuz yönleri de bulunmaktadır;

- En önemli sorun özel sektör düzenleyici kuruluşlarının standartlara uyumun sağlanmasında yaptırım gücünün olmaması,
- Bu nedenle otoritelerini ve standartlara uyumu sağlamak için standart taslaklarının dolaştırılarak geniş fikir alışverişinde bulunulması ve belirlenecek standartlara temel oluşturulmak üzere bir kavramsal çerçevenin kabul edilmesi için “uzlaşma arayışı” olarak adlandırılan geniş bir prosedür yoluna başvurulması gerekliliği,
- Bu kuruluşların belirledikleri standartların kabul edilmesini sağlamak için isterlerse kendi varlıklarını tehlikeye sokabilecek çıkar grupları ile uzlaşmaya varma zorunluluklarının olması,
- “Uzlaşma”nın standartları kesinlik özelliğinden yoksun bırakarak, belli bir problem için hepsi tercih edilebilir birçok alternatifin ortaya çıkmasına neden olabilmesi,
- Bir standart en fazla pazarlık gücüne sahip olan çıkar grubunun isteği doğrultusunda şekillendirilecek olup bu durum düzenleyici kuruluşun bu çıkar grubunun görüşlerini kabullendiği izlemine yaratacak ve standart oluşturma sürecinin diğer kesimlerce adaletsiz olarak değerlendirilmesine neden olması,
- Uzlaşma arayışından kaynaklanan gecikmeler standart oluşum sürecini yavaş ve durgun hale getirebilecek ve standartların uygulamasında çok fazla esnekliği teşvik edebilecektir.”¹⁴

“Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve Amerika’da 1973 yılına kadar muhasebe standartlarının belirlenmesinde etkin rolü olan Muhasebe Standartları Kurulu

---

¹⁴ Üstündağ, **a.g.m.**, s. 33-34

(Accounting Principles Board) bu tip kuruluşlara örnek olarak verilebilir. Standartların zel kesimce belirlendiği ülkeler; muhasebeyi bir bilgi sistemi olarak gören bilgi amaçlı muhasebenin tutulduğu ve sermaye piyasalarının gelişmiş olduğu yazılı hukukun gelişmediği Anglo-Sakson lkelerdir.”¹⁵

1.2.3 Kamu Sektörünün Muhasebe Standartlarını Oluşturma Yetkisini zerk Bir Kuruluşa Devretmesi

“Yasama yolu ile muhasebe politikalarının belirlenmesine ilişkin olarak çıkan problemlerin bir kısmının hkmet desteği bulunan bir kuruluşa devredilmesi yoluyla çözümlenmesi mümkün görülmektedir. Bu yöntem ABD’de tipik olarak uygulanmakta olup; Kongre muhasebe yükümlülüklerini belirleme yetkisini Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu’na (Securities Exchange Commission-SEC) devretmiştir. Bu yöntemin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Avantajları;

- Bu kuruluşların yasamadan alacağı açık ve yasal bir desteğe sahip olmaları,
- Yargı ile her zaman pekiştirilebilecek bir yaptırım gücüne sahip olmaları,
- Bu kuruluşların muhasebe standardı oluşturma işlevine bir son nokta olarak değil, tüm sorumluluklarının bir parçası olarak yaklaşabileceğinden daha geniş bir bakış açısına sahip olabilmesi,
- Bu kuruluşların vergiler ve sübvansiyonlarla birlikte karışıklığa ve büyük maliyetlere yol amayan düzenleme metodları kullanabilmesi,
- Bu tür kuruluşlar ilgili çıkar grupları tarafından mensuplarının çoğunluğunu meslek mensuplarından alan bir öz düzenleyici kuruluştan daha bağımsız ve sorumlu olacaklardır.

Dezavantajları;

- Yapı itibariyle özel sektör düzenleyici kuruluşlarına kıyasla daha güçlü bir otoriteye sahip bu kuruluşların yapacakları düzenlemelerde “keyfi” olarak davranma ihtimali,

---

¹⁵ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 3

- Bu kuruluşların politik baskılara ve bağımsızlıklarını sınırlandıran üst kuruluşların baskılarına açık olmaları ve bu baskılardan kolayca etkilenebilmeleri,
- İlgili çıkar çevrelerinin daha yetkili kurumları kullanarak bu kuruluşlar üzerinde etkili olmaya çalışma ihtimali,
- Bu kuruluşların yapacağı düzenlemelere tabi olan çıkar gruplarınca “ele geçirilme” ihtimalidir. Bağımsız denetçiler muhasebe standartlarının uygulayıcıları ve muhasebe bilgilerinin kullanıcıları bu çıkar gruplarına örnek verilebilir.”¹⁶

Türkiye’de Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu kamu sektörünün muhasebe standartları yetkisini özerk bir kuruluşa devretmesine bir örnektir.

1.3 GELİŞMİŞ ÜLKELERDE MUHASEBE STANDARTLARININ GELİŞİMİ

Ekonomilerin gelişmesiyle birlikte büyüyen işletmelerin finansal işlemlerinde sayısal ve yapısal olarak karmaşıklaşması sonucu muhasebe uygulamalarında yeni kurallar oluşturulması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu çalışmalarda ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya öncü ülkeler olmuşlardır. Çoğunluğu bu ülkeler merkezli küresel şirketler ve uluslararası ortaklıklı şirketlerin ortaya çıkması ile tarafların bilgi ihtiyacını karşılayabilmek için uluslararası alanda anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir bir raporlama standardına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.

“TMS/IFRS dediğimiz muhasebe ve finansal raporlama ile ilgili standartların geçmişi 1972 yılında Avustralya-Sydney’de düzenlenen dünya Muhasebe Kongresine dayanıyor. Söz konusu Dünya Muhasebe kongresine katılan bazı ülkelerin temsilcileri bir araya gelerek Uluslararası muhasebe standartları Komitesinin kurulmasına öncülük etmiş ve söz konusu komitenin kurulmasını sağlamışlardır. Komite 1974 yılından bu yana muhasebe ve finansal raporlama standartlarını geliştirmeye ve yayımlamaya devam etmiştir.”¹⁷

---

¹⁶ Üstündağ, **a.g.m.**, s. 4-35

¹⁷ Recep Pekdemir, “TMS-IFRS Diye Diye...”, **Mali Çözüm**, Sayı:107, Eylül-Ekim 2011, s. 28

“Değişik ülkelerin muhasebe standartları ve standartların belirlenmesine ilişkin yapılanmaları bazı farklılıklar taşımaktadır. Bu farklılıklar; hukuki ve mali sistemin yapısı, işletmelerin ortaklık yapısı ve buna bağlı olarak finansman yöntemleri, muhasebe mesleğinin gelişim düzeyi, muhasebe bilgilerinin kullanıcılarının eğitim ve gelişmişlik düzeyi gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır.”¹⁸

“Ülkeler arasındaki farklılıklar muhasebe açısından dört ana başlık altında toplanabilir;

- a) Muhasebe uygulamalarının mesleki örgütler veya yasal düzenlemeler tarafından belirlenmesi,
- b) Muhasebe uygulamalarının esnek veya tekdüze olması,
- c) Değerlemede ihtiyatlı veya iyimser olunması,
- d) Bilgilerin açıklanmasında gizlilik veya şeffaflık bulunmasıdır.”¹⁹

“Bazı gelişmiş ülkelerdeki muhasebe standartlarının oluşturulmasına yönelik gelişmeler aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

1.3.1 Amerika’da Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Yapılan Çalışmalar²⁰

ABD’de muhasebe standartlarının oluşturulmasında kamu ve özel sektör düzenlemelerinin karışımı esasına dayalı bir sistem geçerlidir. Muhasebe standartlarına ilişkin ana düzenleme 1929 finansal krizinden sonra krize tepki olarak çıkarılan “1933 Menkul Kıymetler Yasası” ve “1934 Menkul Kıymetler Borsası Yasası”nda yer almaktadır. Amerikan Menkul Kıymetler Borsa komisyonu (Securities Exchange Commission-SEC) 1933 yarasını uygulamak amacıyla kurulmuş olup, 1934 yarası SEC’ ye her iki yasa ile öngörülen finansal raporlamaya ilişkin düzenlemeleri belirleme yetkisi vermiştir.

SEC kuruluşundan itibaren “Accounting Series Releases” ve “Staff Accounting Bulletins” adı altında düzenlemeler ve muhasebe konuları üzerine dokümanlar çıkarmış olmakla birlikte, genel olarak muhasebe standartları belirlemedeki rolünü denetim ve

---

¹⁸ Üstündağ, **a.g.m.**, s. 36

¹⁹ Ümit Gücenme GENÇOĞLU, **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 2

²⁰ Üstündağ, **a.g.m.**, s. 37-38-39

gözetim fonksiyonuyla sınırlandırmış, muhasebe ve bağımsız denetim için kuralların belirlenmesinde özel sektör düzenleyici kuruluşların etkili olmasına izin vermiştir.

Bu kuruluşlardan en önemlisi Amerikan Yetki Belgeli Kamu Muhasebecileri Enstitüsüdür. (American Institute Of Certified Public Accountants – AICPA).

ABD’de muhasebe standartları oluşturulmasına ilişkin gelişmeleri düzenlemelerde etkili olan düzenleyici kuruluşlar açısından 3 döneme ayırmak mümkündür. Bunlar;

- AICPA’nın etkin rol aldığı “1939-1959 AICPA Muhasebe Prosedürleri Komitesi (The AICPA’s Committee on Accounting Procedure – CAP)
- “1959-1973 Muhasebe Prensipleri Kurulu APB”
- 1973 den bugüne muhasebe standartları oluşturulması fonksiyonunu yerine getiren “FASB” dönemleridir.

ABD Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board-FASB) 1973 yılında APB deneyiminde farkına varılan yetersizliklere çözüm getirme amacıyla kurulmuştur. FASB “Statements of Financial Accounting Standards (SFAS)” olarak adlandırılan muhasebe standartları ile standartların geliştirilmesinde kullanılan genel kavramları içeren “Statements of Concepts” ve oluşturulan standartlara açıklık getirmeye ve detaylandırmaya yönelik açıklamaları içeren “interpretations” yorumlar yayımlanmakta olup, faaliyetleri muhasebe firmalarının, diğer organizasyonların ve kişilerin gönüllü yardımları ile finanse edilmektedir.

FASB tarafından belirlenen muhasebe standartlarının uygulanmasında SEC’in resmi desteği bulunmasına karşın, FASB muhasebe standartlarını oluştururken tüm ilgili çevrelerin sürece katılımının sağlanmasına ve getirilen düzenlemeler hakkında bilgilendirilmesine yönelik bir yöntem izlemekte, toplantılarını halka açık olarak gerçekleştirmektedir.

Bu katılımcı yöntem zaman ve kaynak israfına yol açması ve tüm kesimleri tatmin etmeyi isterken uygulaması zor ve maliyetli standartlar üretmesi nedeniyle suçlanmasına karşın ABD’de muhasebe standartlarının belirlenmesinde özel sektörün etkinliği tercih edilmektedir.

1.3.2 İngiltere’de Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Yapılan Çalışmalar²¹

İngiltere’de 1970 yılına kadar muhasebe uygulamalarına yönelik çalışmalar meslek mensuplarından oluşan İngiltere ve Galler Yeminli Muhasebeciler Enstitüsü (The Institute of Chartered Accountants in England and Wales- ICAEW) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Muhasebe standartları oluşturulmasına ilişkin ciddi gelişmeler ise 1970 yılında muhasebe uygulamalarındaki farklılığı ortadan kaldırmak amacıyla muhasebe mesleği mensupları tarafından Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi’nin (Accounting Standards Steering Committee-ASSC) kurulmasıyla başlamıştır.

ASSC 1976’da altı muhasebe kuruluşundan oluşan Muhasebe Kuruluşları Danışma Komitesi’nin (Consultative Committee of Accountancy Bodies –CCAB) desteğini elde etmiş, yeniden yapılandırılarak Muhasebe Standartları Komitesi (Accounting Standards Committee-ASC) adını almıştır.

ASC 1990 yılına kadar muhasebe standartları ve uygulama alanı olmayan konulara ilişkin düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler, ASC’nin yasal yaptırım gücünün olmaması, standartların genel olması ve kesinlik kazanmaması ve tüm CCAB üyelerinin onayının gerekmesi nedeniyle uzun zaman alması, ASC’ nin muhasebe meslek örgütlerinin kontrolünde olması nedeniyle kalitesiz olarak ortaya çıkmış ve tatmin edici bulunmamıştır.

Bu gelişmeler sonucunda sistemin yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Yeni sistemde Finansal Raporlama Konseyi (Financial Reporting Council-FRC), standart oluşturma sürecinin gözetiminden ve etkin işleyişinden sorumlu kuruluştur. Standart oluşturma sürecinin muhasebe meslek mensupları hakimiyetinden çıkarmak için FRC’nin üyeleri farklı meslek çevrelerinin temsilcilerinden seçilmiştir, ancak FRC toplantılarını ABD’deki gibi halka açık yapılması gibi bir politika benimsememiştir.

Ayrıca muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve yayınlaması yetkisi ile, üyeleri FRC tarafından teknik bilgiye sahip kişiler içinden seçilen Muhasebe Standartları Kurulu (Accounting Standards Board-ASB) kurulmuştur.

---

²¹ Üstündağ, a.g.m., s. 41

Yeni sistemde belirlenen standartlara aykırı uygulamalarla mücadele etmek için Finansal Raporlama Heyeti (Financial Reporting Review Panel-FRRP) kurulmuştur. FRRP muhasebe standartlarına uyumu aktif olarak denetlemekten ziyade ortaklar, borsa ve finans basını gibi kaynaklarla ulaşan ihbarlar üzerine inceleme yapmaktadır.

Yeni oluşturulan bu sistemde yer alan kuruluşların getirdikleri düzenlemelerde vergi sisteminin dikkate alınmadığı vergi idaresinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik muhasebe uygulamalarından tamamen ayrıldığı gözlemlenmektedir.

1.3.3 Almanya’da Muhasebe Standartlarının Oluşturulmasına Yönelik Yapılan Çalışmalar²²

Almanya’da muhasebe standartlarının düzenlemesinde belirleyici olan husus yasal düzenlemelerdir. Kanunlarla getirilmiş detaylı muhasebe düzenlemelerinin köklü bir tarihinin olduğu Almanya’da düzenlemeler tek düzen hesap planı uygulamasına dayanmaktadır. Temel ilke mali tablolarda kar, varlıklar ve yükümlülüklerin vergi düzenlemeleri ile izin verileden daha az veya daha çok olamayacağıdır. Bu nedenle finansal raporlama vergi kanunları ile ağır bir şekilde sınırlandırılmış, meslek örgütlerinin görevi kanunun açıklanması ile sınırlandırılmıştır. Bu özellikler mali tabloların kullanılabilirliğini sınırlandırmaktadır.

Bu durum uzun yıllar resmi olarak genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini düzenleme yetki ve sorumluluğu olan bir kurum oluşturulmasına engel olmuştur. 1998 yılında yürürlüğe giren bir kanun ile konsolide mali tablolara ilişkin standartlar oluşturmak, muhasebe standartlarını belirlemekle yetkili olan Bakanlığa muhasebe düzenlemelerinde danışmanlık yapmak ve Almanya’yı uluslararası standartlaşmalar komitelerinde temsil etmek üzere Almanya Muhasebe Standartları Komitesi (German Accounting Standards Committee-GASC) adında bir özel sektör standart oluşturucu oluşturulması öngörülmüştür.

GASC İngiliz-Amerikan modelinde kendi üyeleri veya diğer kişiler tarafından finanse edilen bağımsız bir kuruluş olarak yapılandırılmıştır. Çalışmalarını kamuya açık toplantılar yapılması, taslak standartların yayınlanarak görüşlerin alınması ve bu görüşlere göre danışma komiteleri kurarak yürütmektedir.

---

²² Üstündağ, a.g.m., s. 42

Almanya'daki bu gelişmelerde, diğer ülkelerdeki muhasebe standartlarında harmonizasyon girişimlerinin özel düzenleyici kuruluşlar tarafından yapılan düzenlemelerin yasama tarafından yapılan düzenlemelerden daha başarılı olmasının etkili olduğu görülmüştür. Muhafazakârlığı ile tanınan Almanya'da uluslararası uygulamalara paralel olarak bağımsız bir düzenleyici kuruluşun gündeme gelmesi muhasebe standartlarında hakîm olan eğilimin anlaşılması açısından fikir vericidir.

1.4 TÜRKİYE'DE MUHASEBE STANDARTLARININ GELİŞİMİ

“Ülkemizde muhasebe standartları alanındaki gelişmelere bakıldığında muhasebe standartlarının gelişiminin devletin yönlendirmesiyle ekonomik ve siyasi ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkelere örnek alınan yasaların etkisi ile gerçekleştiği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda önceleri Fransız sonrada Alman mevzuatı yayınlarının etkisi olmuş, Amerika ile olan ilişkilerin ekonomik kültürel alanda artmasıyla bu ülkenin etkisinde kalınmış ve 1987 yılı sonrası AB tam üyelik başvurusu sonrası AB düzenlemelerinin etkisinde kalınmıştır. Son zamanlarda ise Uluslararası Muhasebe Standartları'nın etkisinde kalmıştır.”²³

“Ortaklıkların muhasebe, finansal tablo ve raporlarına ilişkin ilk hükümler Türk Ticaret Kanununun' da (TTK)yer almış, ancak TTK genel çerçeveyi belirlemede olduğundan uygulamaya fazla yansımamıştır. Vergi yasalarında vergi matrahın tespitine ilişkin hükümlerle birlikte muhasebe kayıt ve bel düzenleri ile birlikte mali tablolara ilişkin hükümlerin yer alması ve bunların uygulanmasına yönelik müeyyidelerin bulunması SPK tarafından yapılan düzenlemelere kadar muhasebe uygulamalarının vergi yasaları çerçevesinde yürütülmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.”²⁴

“Türkiye'de muhasebe uygulamalarını genelde Türk Ticaret Kanunu ile Vergi usul Kanunu hükümlerinin yönlendirdiğini ancak bu konulardaki hükümlerin ihtiyaca cevap veremediği veya uygun bulunmadığı durumlarda yasal statüye sahip bazı kuruluşların kendi etki alanlarına giren işletmeler için muhasebe uygulamalarını yönlendirici

---

²³ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 4-5

²⁴ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 4

çalışmalar yaptıkları görülmektedir.”²⁵ Bu tür kuruluşlar ve yaptıkları çalışmalar özet olarak aşağıda incelenmiştir.

1.4.1 İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar

“Devlet muhasebesini; Devletin icra ettiği faaliyetlere ilişkin meydana gelen mali nitelikteki işlemlerine ait bilgilerin toplanması, kaydedilmesi, sınıflandırılması ve analiz edilip yorumlanması suretiyle ilgili kişi ve kurumlara raporlar halinde sunan bir bilgi sistemi olarak tanımlamak mümkündür.”²⁶

“İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu 1968 yılında yayınlanan ve 1972 yılında uygulamaya koyduğu ve KİT’ler için zorunlu tuttuğu Tekdüzen Muhasebe Sistemi çalışmasını yapmıştır.”²⁷

“Komisyon bu amaçla 1968-1970 yılları arasında aşağıdaki başlıklarda 6 adet rapor yayınlamıştır;

- Muhasebe Usullerinin ıslahı ve Yeksanlaştırılması
- Muhasebenin Temel Kavramları ve Genel kabul görmüş Muhasebe Prensipleri
- Rapor sistemi
- Tekdüzen Genel Hesap Planı ve Açıklamaları
- Mali İşler – Muhasebe Kontrol Dairelerinin Organizasyonu
- Terimler ve Açıklamalar”²⁸

“1977 yılında büyük ölçüde Amerikan muhasebe teori ve uygulamalarına dayanan maliyet muhasebesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Önemli bir boşluğu dolduran ve özel sektör içinde yol gösterici olan bu çalışmalar, KİT’lerde zorunlu olmakla beraber diğer işletmelerce de benimsenmiş ve Türkiye Muhasebe sisteminin gelişmesinde önemli rol oynamış ve 31.12.1993 tarihine kadar 22 yıl süre ile uygulanmıştır.”²⁹

“Mali ve ekonomik politikalara ilişkin olarak karar alıcı konumunda olanların ihtiyaç duyacakları en önemli veri Devletin bütününe ilişkin olarak oluşturulacak mali

---

²⁵ Yahya Arıkan, “Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulaması”, **Mali Çözüm**, Sayı: 36, Mayıs-Haziran 1996, s. 61-62

²⁶ Erkan Karaarslan, **Devlet Muhasebesi Olgusu ve Ülkemizde Devlet Muhasebesi Standartları**, Türmob Yayınları, 2005, Ankara, s. 1

²⁷ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 6

²⁸ Arıkan, **a.g.m.**, s. 62

²⁹ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 6-7

istatistiklerdir. Devletin mali faaliyetlerinin kavranabilmesi ve resminin tam olarak çıkarılabilmesi için genel idare tanımına dahil bütün kurumları kapsayan ortak muhasebe ve raporlama standartları ve birleştirilebilir bir hesap planına ihtiyaç vardır.”³⁰

1.4.2 Türkiye Bankalar Birliği Tarafından Yapılan alışmalar

“Bankalar Birliği, Bankalar arasında uygulama yeksanlığını sağlamak için muhasebe konusunda çeşitli çalışmalar yapmıştır. Muhasebeye ynelik dzenlemelerde uluslararası muhasebe standartları ve AB dzenlemelerine uyumun göz nnde tutulduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmalar sırasıyla aşağıdaki gibidir;

- 1962 yılında kredi talep edenlerin dzenleyecekleri tip bilanço ve gelir tablosu formatlarını yayınlanmıştır.
- 1986 yılında bankalar için tekdüzen hesap planı uygulamaya konulmuştur.
- 2002 yılında bankalar için “Muhasebe Uygulama Yönetmeliği” ve buna bağlı olarak uluslararası muhasebe standartlarını esas alan 19 adet muhasebe tebliği yayınlanmıştır.
- 2006 yılında “Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” yayınlanarak bankaların 2002 yılında yapılan dzenlemeler yerine TMSK tarafından yayınlanan TMS/TFRS’yi esas alacakları kabul edilmiştir.”³¹

1.4.3 Türk Standartları Enstitüsü zel Daimi Komitesi Tarafından Yapılan alışmalar

“1987 yılında kurulan komite Türk Muhasebe Standartlarını hazırlamakla görevlendirilmiştir. Komitenin hazırlamış olduğu standartlar AB Dördüncü Direktifine yaklaşma açısından ve Türk muhasebesinin gelişmesi açısından önemlidir. Fakat uygulamada TSE’nin standartları etkili olamamış TÜRMOB kurulduktan sonra çalışmalarına ara vermiştir.”³²

---

³⁰ Karaarslan, a.g.e., s. 31

³¹ Elitaş, Elitaş, a.g.e., s. 7

³² Elitaş, Elitaş, a.g.e., s. 8

“İş programında 43 adet muhasebe standardı olan komite ancak 4 adet standardı teknik kurullardan geçirip yayına hazır hale getirebilmiştir. Bu standartlar;

- Raporlama-Bilanço Formu Standardı,
- Raporlama-Kâr ve Zarar Tablosu Formu Standardı,
- Muhasebenin Temel İlkeleri Standardı,
- Denetim Genel ilkeleri, Denetçiye İlişkin Açıklama Standardıdır.”³³

1.4.4 Sigorta Murakabe (Denetleme) Kurulu Tarafından Yapılan Çalışmalar

“Sigorta Murakabe Kurulu 1963 yılında özel sigortacılık alanında faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin kamu adına denetiminin yapılması için özerk yapıda kurulmuştur. 1994 yılında Sigorta Murakabe Kurulu, Sigorta ve Reasürans Şirketleri, Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan “Tekdüzen Hesap Planı Komitesi” tarafından tek düzen hesap planı hazırlanmıştır. Hazırlanan tekdüzen hesap planına ile tek tip bilanço ve gelir tablosu hazırlanarak sigortacılık sektöründe yeksanlığı sağlamak, sektörün ve şirketlerin maddi gelişimini sağlıklı bir şekilde izlemek amaçlanmıştır.”³⁴

1.4.5 Maliye Bakanlığı Koordinatörlüğünde Kurulan Muhasebe Standartları Komisyonu Tarafından Yapılan Çalışmalar

“1990 yılında çeşitli kesimlerin temsilcilerin katılımı ile oluşturulan komisyonun temel amacı, ülkemizde standart karmaşasına son vererek tüm kesimleri bağlayıcı nitelikte tek elden yayınlanacak muhasebe standartlarını hazırlamaktır. Komisyon çalışmalarını tamamlayarak 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete’ de yer alan 1 sıra nolu “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği” yayınlanmış ve aşağıdaki düzenlemeler yapılmıştır.

- Muhasebenin temel kavramları
- Muhasebe politikalarının açıklanması
- Mali tablolar ilkeleri

---

³³ Arıkan, **a.g.m.**, s. 63

³⁴ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 8-9

- Mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması
- Tekdüzen hesap çerçevesi hesap planı ve işleyişi”³⁵

1.4.6 Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) Tarafından Yapılan Çalışmalar

“1989 yılında muhasebe mesleğini düzenleyen 3568 sayılı yasanın kabul edilmesiyle muhasebe alanındaki gereksinimler daha belirgin duruma gelmiş ve 1994 yılında TÜRMOB tarafından uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu standartlar geliştirecek ve muhasebe bilgileri ile tüm tarafların temsil edildiği özerk bir yapı olan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur. TMUDESK yetkilerini devrettiği 2001 yılına kadar 19 adet “Türkiye Muhasebe Standardı” geliştirmiş ancak yaptırım gücü olmaması nedeniyle bu standartlar yeterince benimsenmemiş ve uygulamaya dahil edilmemiştir.”³⁶

“TMUDESK’ in muhasebe standartları ile ilgili amaçlarını, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi’nin (IASC) amaçlarından farklı görmek mümkün değildir. IASC amaçları doğrultusunda, TMUDESK’ in muhasebe standartlarının saptanması ile ilgili amaçları şu şekilde ifade edilebilir.

- Finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına temel alınacak muhasebe standartlarını geliştirmek ve yayımlamak ile bu standartların ülke genelinde kabulünü ve uygulamasını sağlamak,
- Türkiye Muhasebe Standartları’nın, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olmasını sağlamak,
- Türk ekonomisinin yapısı ile gereksinimlerini göz önünde bulundurmak,
- Ülke muhasebe uygulamalarında genel kabul görmüş muhasebe kavram ve terimlerinden, muhasebe standartlarının geliştirilmesinde yararlanmak.”³⁷

1.4.7 SPK ve BDDK Tarafından Yapılan Çalışmalar

SPK 2002 yılında İMKB, bağımsız denetim kuruluşları, özel sektör temsilcileri ve üniversiteler ile birlikte UFRS ile uyumlu olarak hazırladığı 30 adet standarttan oluşan

---

³⁵ Arıkan, **a.g.m.**, s. 66

³⁶ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 9-10

³⁷ Ataman Akgül, Akay, **a.g.e.**, s. 20

“Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ Taslağı”nı kamuoyu görüşüne sunmuş gelen görüşler doğrultusunda 3 adet daha standart eklenerek 33 adet UFRS ile uyumlu tam set tebliğ tekrar kamuoyuna sunulmuş 15 Kasım 2003 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak “Seri: XI No: 25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ” adıyla 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ara dönem finansal tablolardan geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Seri: XI, No:25 Tebliği'nin yayımlanmasından sonra, dünya genelinde UMS/UFRS'lerin kabulü yönünde yapılan çalışmalar sonucunda UMS'lerde önemli değişiklikler yapılmış ve yeni UFRS'ler yayımlanmıştır. SPK’da bu değişimleri dikkate alarak, Seri: XI, No:25 Tebliğine 21.12.2004 tarihinde Seri: XI, No:27 "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ" ile eklenen madde ile finansal tablo ve rapor ile dipnot formatları dahil Tebliğ'in 5'inci maddesi uyarınca kurulca yayımlanan muhasebe standartları açıklamaları saklı olmak üzere, işletmelerin UMS/UFRS'leri uygulamalarının, Tebliğ'de öngörülen düzenleme ve ilan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi hükmünde olduğu kabul edilmiştir. Bu suretle, dileyen işletmelerin finansal tablolarını Seri: XI, No: 25 Tebliği hükümleri yerine UMS/UFRS'lere göre düzenlemelerine imkân tanınmıştır.

Bu defa, kurulca güncel UMS/UFRS'ler, Avrupa Birliği'nin finansal raporlamaya ilişkin düzenlemeleri, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından yapılan çalışmalar ile yeni Türk Ticaret Kanunu tasarısında yer alan hükümler göz önünde bulundurularak hazırlanan ve Seri: XI, No:25 Tebliği'ni yürürlükten kaldıran Seri: XI, No:29 "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği" 09.04.2008 tarih ve 26842 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yürürlüğe giren yeni Tebliğ ile sermaye piyasalarının temelini oluşturan kamuyu aydınlatmanın en önemli unsurlarından biri olan finansal tablolara ilişkin olarak borsa şirketleri, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ve bu işletmelerin bağlı ortaklık, iştirak ve iş ortaklıkları, 01.01.2008 tarihinden itibaren Avrupa Birliği tarafından kabul edilen haliyle UMS/UFRS uygulaması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu hükme göre, benimsenen standartlara aykırı olmayan, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları esas alınabilecektir.

BDDK ise bankaların ve özel finans kurumlarının hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda mali durumları, mali performansları ile yönetim etkinliği hakkında bilgileri içeren mali tabloların zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ilişkin esas, usul ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla Şubat 2002’de Muhasebe Uygulama Yönetmeliği yayınlamıştır.

BDDK Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine ilişkin olarak hazırladığı 17 adet standardı 01.10.2002 den geçerli olacak şekilde Haziran 2002’de yayınlamıştır. Bu tebliğlere ek olarak Ağustos 2004 ve Haziran 2006’da 2 adet daha standart yayımlanmıştır.

Son olarak BDDK Kasım 2006’da yayınladığı yönetmelikle bankaların faaliyetlerini TMSK tarafından yayınlanan Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ çerçevesinde TMS’ ye uygun olarak muhasebeleştirilmesinin esas olarak hazırlama zorunluluğu getirmiştir.

1.4.8 Devlet Muhasebe Standartları Kurulu Tarafından Yapılan Çalışmalar

“Devlet Muhasebe Standartları Kurulu 2005 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları çerçevesinde ve ilgili idarelerin görüşlerini almak suretiyle, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde uygulanacak muhasebe sistemi ile ilgili olarak aşağıdaki görevleri yapmak için kurulmuştur;

- Muhasebe ve raporlama standartlarını tespit etmek,
- Çerçeve hesap planı belirlemek,
- Mali raporların şeklini, türünü ve düzenleme sürelerini belirlemek,
- Kamu idarelerinde muhasebe bilincinin oluşturulmasını sağlamak üzere, toplantı, konferans, sempozyum ve seminerler düzenlemek yayınlar hazırlamak,
- Standartları uygulayacak olan kamu idarelerini bilgilendirmek ve yönlendirmek amacıyla düzenleyici işlemleri hazırlamak ve yayımlamak üzere Bakanlığa sunmak,

- Görevleri ile ilgili konularda araştırma, inceleme ve analiz yapmak, yaptırmak; bu amaçla genel yönetim kapsamındaki idarelerden gerekli bilgi, belge ve raporları istemek,
- Araştırma ve inceleme sonucunda toplanan bilgi ve belgeleri değerlendirmek, analiz etmek ve standartları oluşturarak karara bağlamak,
- Standartlar konusunda bakanlığa yapılan başvuruları incelemek, değerlendirmek ve karara bağlamak.”³⁸

Kurul tarafından oluşturulacak standartlar; nitelik açısından güvenilir, anlaşılabilir, tutarlı, ilgililerin bilgi ihtiyaçlarına uygun ve ilgili oldukları konunun özünü açıklayan, alternatif uygulamaları boşluk bırakmadan en aza indiren, sorunları çözümleyici ve uluslararası gelişmelere uygun olarak oluşturularak, sürekli gözden geçirilerek değişikliklere uyumu sağlanır.

1.4.9 Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) Tarafından Yapılan Çalışmalar

“TMSK Ulusal muhasebe standartlarını oluşturma konusunda yetkili olarak 1999 yılında kurulmuş 07.03.2002 tarihinde faaliyete geçerek TMSK’ in görevlerini ve çalışmalarını devralmıştır. TMSK gelişmiş ülkelere uyum sağlamak amacıyla, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na (IFRS/IAS) uyumlu standartlar üretmeyi hedef olarak belirlemiştir. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu; Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını set olarak aynen uygulama konusunda ilke kararı olarak 2005 yılında yapılan telif hakkı sözleşmesi ile Türkçe çevirilerini Resmi Gazete’ de yayınlamıştır. TMSK’nın görevleri aşağıdaki gibidir;

- Muhasebe standartlarının oluşturulmasında esas alınmak üzere, Kavramsal çerçeveyi belirlemek ve Türkiye Muhasebe Standardı taslak metinlerini hazırlayıp kamuoyunun görüşlerine açmak,
- Gerçek, güvenilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaca uygun, anlaşılabilir ve tutarlı finansal bilgi üretilmesini sağlayacak Türkiye muhasebe standartlarını oluşturmak,

---

³⁸ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 16-17

- Muhasebe standartlarının gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verebilmesini teminen standartların güncelliğini sağlamak üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğinin uluslararası alanda da sağlanmasını teminen, ulusal muhasebe standartlarının uluslararası kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve en iyi muhasebe uygulama örnekleri ile uyumunu gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yapmak,
- Finansal tabloların ihtiyaca uygun bilgi sunmasını ve belirlenecek standartlarla ilgili olarak uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin önlem alınabilmesini sağlamak üzere, standartların oluşturulması sürecinde muhasebe ilgi gruplarının görüşlerinin alınmasını sağlamak ve standartların oluşturulması sürecinde düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmek,
- Gerektiğinde uygulamaya açıklık kazandırmak üzere muhasebe standartlarının uygulamasında tereddüt oluşan konularda yorumlar yayınlamak,
- Ulusal muhasebe standartlarının benimsenmesine ve standartların uygulanmasına ilişkin kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans, sempozyum, kongre gibi faaliyetler düzenlemek ve gerekirse çeşitli yayınlar hazırlamak ve bastırmak.”³⁹

TMSK'nın faaliyetleri 26.09.2011 tarihli 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'na devrolarak 02.11.2011 tarihi itibarıyla sona ermiştir.

1.4.10 Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) Tarafından Yapılan Çalışmalar

KGK uluslararası standartlara uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayınlamak, bağımsız denetimde uygulama birliğini, gerekli güveni ve kaliteyi sağlamak, denetim standartlarını belirlemek, bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve bunların faaliyetlerini denetlemek, bağımsız denetim alanında kamu denetimi yapmak amacıyla 26.09.2011 tarih 660 nolu KHK ile kurulmuştur.

---

³⁹ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 12-13

Kurum teşkilatlanmasının ardından bugüne kadar görev ve yetki alanına giren konularla ilgili yayınlar yapmanın yanı sıra, bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçilerin yetkilendirilmesi çalışmalarına devam etmektedir. Bugüne kadar yapılan yayınlar tarih sırasına göre aşağıdaki gibidir.

- 28.10.2011 Tarihinde “TFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar” standardı yayınlanmıştır.
- 17.11.2012 tarihinde Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulama Kapsamına İlişkin Karar yayınlanmıştır.
- 26.12.2012 tarihinde “Bağımsız Denetim Yönetmeliği” yayınlanmıştır.
- 30.12.2012 tarihinde “TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer” standardı yayınlanmıştır.
- 30.12.2012 tarihinde TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve TFRS 9 Finansal Araçlar standartlarında yapılan değişiklikler yayınlanmıştır.
- 12.03.2013 tarihinde “Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar” yayınlanmıştır.
- 11.02.2013 tarihinde “TFRS Yorum 20 Açık İşletme Madenin Üretim Aşamasındaki Dekapaj Maliyetleri” yayınlanmıştır.
- 11.02.2013 Tarihinde TMS 32 Finansal Araçlar; Sunum Standardında yapılan değişiklik yayınlanmıştır.
- 12.03.2013 tarihinde “TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar” standardında yapılan değişiklik yayınlanmıştır.
- 20.05.2013 tarihinde “ Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi” yayınlanmıştır.

17.07.2013 tarihinde 8 adet standart ve 1 adet yorumda değişiklik yapılan 3 adet tebliğ yayınlanmıştır. Değişiklik yapılan standart ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

- TFRS 1 Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması Standardı
- TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar
- TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar
- TFRS 12 Diğer işletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar
- TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu

- TMS 16 Maddi Duran Varlıklar
- TMS 32 Finansal Araçlar; Sunum
- TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama
- TFRS Yorum 2 Üyelerin Kooperatif İşletmelerdeki Hisseleri ve Benzeri finansal Araçlar

Kurum 21.07.2013 tarihinde finansal tablolarını Türkiye Muhasebe Standartları' na göre hazırlayan işletmeler tarafından dikkate alınmak üzere TMS'lerde özel hüküm bulunmayan hususlarla ilgili olarak;

- Uygulama birliği sağlamak,
- Tereddütleri gidermek,
- Şirketlerin finansal tablolar aracılığı ile ilgililere sunduğu bilgilerin gerçeğe ve ihtiyaca uygunluğunu, karşılaştırılabilirliğini ve anlaşılabilirliğini artırmak ve
- Denetimin kolaylaştırılması,

amacıyla görüş toplayarak oluşturduğu “TMS Uygulamasına Yönelik İlke Kararı”nı yayınlamıştır. İlke kararı yayınlanan konular aşağıdaki gibidir.

- İntifa Senetlerinin Muhasebeleştirilmesi,
- Ortak Kontrole Tabi İşletmelerinin Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi,
- Karşılıklı İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi.

KGK son olarak aşağıdaki 1 adet kalite kontrol standardı ve 8 adet bağımsız denetim standartlarını yayınlamıştır.

- 02.10.2013 Tarihinde “KKS1 nolu Türkiye Muhasebe Standartları kontrol Standardı” yayınlamıştır.
- 13.10.2013 tarihinde “BDS 200 nolu Bağımsız Denetçinin Genel Amaçları ve Bağımsız Denetimin Standartlarına Uygun Olarak Yürütülmesi Standardı” yayınlamıştır.
- 14.11.2013 tarihinde “BDS 210 nolu Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları Üzerinde Anlaşmaya Varılması Standardı” yayınlamıştır.
- 14.11.2013 tarihinde “BDS 220 nolu Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Kalite Kontrol Standardı” yayınlamıştır.

- 14.11.2013 tarihinde “BDS 230 Nolu Bağımsız Denetim Çalışmasının Belgelendirilmesi Standardı” yayınlanmıştır.
- 10.12.2013 tarihinde “BDS 240 Nolu Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hileye İlişkin Sorumlulukları Standardı” yayınlanmıştır.
- 10.12.2013 tarihinde “BDS 250 Nolu Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde İlgili Mevzuatın Dikkate Alınması Standardı” yayınlanmıştır.
- 10.12.2013 tarihinde “BDS 260 Nolu Üst Yönetimden Sorumlu olanlarla Kurulacak iletişim Standardı” yayınlanmıştır.
- 12.12.2013 tarihinde “BDS 265 Nolu İç Kontrol Eksikliklerinin Üst yönetimden Sorumlu Olanlara ve Yönetime Bildirilmesi Standardı” yayınlanmıştır.

KGK'nın kamuoyu görüşü istediği bir konu da; Muhasebe Standartları Çalışma ve Danışma Komisyonu tarafından TFRS terimlerinin gözden geçirilmesi sırasında uzlaşmaya varılamayan İngilizce terimlerin Türkçe karşılıklarıdır. Kurumun 12.11.2013 tarihinde 47 adet terim hakkında talep ettiği öneri doğrultusunda tarafımdan da önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın konusuna giren TFRS 7, TFRS 9, TMS 32 ve TMS 39 ile ilgili terimler hakkında kuruma ilettiğim önerilerin bazıları aşağıdaki tabloda gibidir.

Tablo 1.1 KGK'nın Kamuoyundan Görüş İstemesine İlişkin Örnek Tablo

İngilizce Terim	Terimin IAS/IFRS'de Geçtiği Yerler	Tarıfımdan Önerilen karşılık
financial assets acquired at a discount that reflects incurred credit losses	(IFRS 9.BC4.40) The Board agreed that the general classification approach in IFRS 9 should apply to financial assets acquired at a discount that reflects incurred credit losses . Thus, when such assets meet the conditions in paragraph 4.1.2, they are measured at amortised cost.	Katlanılan kredi zararlarını yansıtan bir iskontoyla elde edilen finansal varlıklar.
embedded prepayment penalties	Embedded prepayment penalties (IFRS 9.BCZ4.96) The Board identified an apparent inconsistency in the guidance in IAS 39 (as issued in 2003). The inconsistency related to embedded prepayment options in which the exercise price represented a penalty for early repayment (ie prepayment) of the loan. The inconsistency related to whether these are considered closely related to the loan.	Saklı peşin ödeme cezaları

İngilizce Terim	Terimin IAS/IFRS’de Geçtiği Yerler	Tarafımdan Önerilen karşılık
removal of accounts provision	(IFRS 9.B3.2.16) Removal of accounts provision . A removal of accounts provision is an unconditional repurchase (call) option that gives an entity the right to reclaim assets transferred subject to some restrictions.	Koşulsuz geri alım opsiyonları
amortising interest rate swap	(IFRS 9.B3.2.16) Amortising interest rate swaps . An entity may transfer to a transferee a fixed rate financial asset that is paid off over time, and enter into an amortising interest rate swap with the transferee to receive a fixed interest rate and pay a variable interest rate based on a notional amount.	İtfa edilen vadeli faiz oranı takası
Set-off, legal right of	(IAS 32.42) A financial asset and a financial liability shall be offset and the net amount presented in the statement of financial position when, and only when, an entity: (a) currently has a legally enforceable right to set off the recognised amounts; (IAS 32.45) A right of set-off is a debtor’s legal right , by contract or otherwise, to settle or otherwise eliminate all or a portion of an amount due to a creditor by applying against that amount an amount due from the creditor.	Set off : Mahsup etmek, borçlanılmış bir tutar karşılığı para veya mal olarak ödeme yapmak. Legal right of: Yasal hak olarak.
outreach programme	(IFRS 9.BC3.30) In addition to the round tables, the Board undertook an extensive outreach programme with users, preparers, regulators, auditors, trade associations and others.	İlgili kişilerle fikir alışverişi programı
Share Capital - Reacquired Own Equity Instruments (Treasury Shares)	(IAS 32.IN14) IAS 32 incorporates the conclusion previously in SIC-16 Share Capital—Reacquired Own Equity Instruments (Treasury Shares) that the acquisition or subsequent resale by an entity of its own equity instruments does not result in a gain or loss for the entity.	Sermaye - Geri Satın Alınan Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlar (İşletmenin Geri Alınan Hisseleri)

“KGK’nın yaptığı bu çalışmaların da eklenmesi sonucunda halen yürürlükte olan 1 adet Kavramsal Çerçeve, 42 adet TMS/TFRS ve 23 adet TMS/TFRS yorumu bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.”⁴⁰

Tablo 1.2 TMS/TFRS 2013 Seti

TMS/TFRS 2013 SETİ
FİNANSAL RAPORLAMAYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE
TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI
TFRS 1 TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ İLK UYGULAMASI
TFRS 2 HİSSE BAZLI ÖDEMELER
TFRS 3 İŞLETME BİRLEŞMELERİ

⁴⁰ [http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-\(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle\).html](http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle).html) Erişim Tarihi: 24.07.2013

TMS/TFRS 2013 SETİ
TFRS 4 SİGORTA SÖZLEŞMELERİ
TFRS 5 SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLAR VE DURDURULAN FAALİYETLER
TFRS 6 MADEN KAYNAKLARININ ARAŞTIRILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ
TFRS 7 FİNANSAL ARAÇLAR: AÇIKLAMALAR
TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ
TFRS 9 (2010 Versiyonu) FİNANSAL ARAÇLAR
TFRS 9 (2011 Versiyonu) FİNANSAL ARAÇLAR
TFRS 10 KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR
TFRS 11 MÜŞTEREK ANLAŞMALAR
TFRS 12 DİĞER İŞLETMELERDEKİ PAYLARA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR
TFRS 13 GERÇEĞE UYGUN DEĞER ÖLÇÜMÜ
TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI
TMS 1 FİNANSAL TABLOLARIN SUNULUŞU
TMS 2 STOKLAR
TMS 7 NAKİT AKIŞ TABLOLARI
TMS 8 MUHASEBE POLİTİKALARI, MUHASEBE TAHMİNLERİNDE DEĞİŞİKLİKLER VE HATALAR
TMS 10 RAPORLAMA DÖNEMİNDEN (BİLANÇO TARİHİNDEN) SONRAKİ OLAYLAR
TMS 11 İNŞAAT SÖZLEŞMELERİ
TMS 12 GELİR VERGİLERİ
TMS 16 MADDİ DURAN VARLIKLAR
TMS 17 KİRALAMA İŞLEMLERİ
TMS 18 HASILAT
TMS 19 ÇALIŞANLARA SAĞLANAN FAYDALAR
TMS 20 DEVLET TEŞVİKLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE DEVLET YARDIMLARININ AÇIKLAMASI
TMS 21 KUR DEĞİŞİMİNİN ETKİLERİ
TMS 23 BORÇLANMA MALİYETLERİ
TMS 24 İLİŞKİLİ TARAF AÇIKLAMALARI
TMS 26 EMEKLİLİK FAYDA PLANLARINDA MUHASEBELEŞTİRME ve RAPORLAMA
TMS 27 BİREYSEL FİNANSAL TABLOLAR
TMS 28 İŞTİRAKLERDEKİ VE İŞ ORTAKLIKLARINDAKİ YATIRIMLAR
TMS 29 YÜKSEK ENFLASYONLU EKONOMİLERDE FİNANSAL RAPORLAMA
TMS 32 FİNANSAL ARAÇLAR: SUNUM
TMS 33 HİSSE BAŞINA KAZANÇ
TMS 34 ARA DÖNEM FİNANSAL RAPORLAMA
TMS 36 VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ
TMS 37 KARŞILIKLAR, KOŞULLU BORÇLAR VE KOŞULLU VARLIKLAR
TMS 38 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR
TMS 39 FİNANSAL ARAÇLAR: MUHASEBELEŞTİRME VE ÖLÇME
TMS 40 YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER
TMS 41 TARIMSAL FAALİYETLER
TFRS YORUMLARI

TMS/TFRS 2013 SETİ
TFRS YORUM 1 HİZMETTEN ÇEKME, RESTORASYON VE BENZERİ MEVCUT YÜKÜMLÜLÜKLERDEKİ DEĞİŞİKLİKLER
TFRS YORUM 2 ÜYELERİN KOOPERATİF İŞLETMELERDEKİ HİSSELERİ VE BENZERİ FİNANSAL ARAÇLAR
TFRS YORUM 4 BİR ANLAŞMANIN KİRALAMA İŞLEMİ İÇERİP İÇERMEDİĞİNİN BELİRLENMESİ
TFRS YORUM 5 HİZMETTEN ÇEKME, RESTORASYON VE ÇEVRE REHABİLİTASYON FONLARINDAN KAYNAKLANAN PAYLAR ÜZERİNDEKİ HAKLAR
TFRS YORUM 6 ÖZEL BİR PİYASAYA KATILIMDAN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER - ATIK
ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK ALETLER
TFRS YORUM 7 TMS 29 YÜKSEK ENFLASYONLU EKONOMİLERDE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI KAPSAMINDA DÜZELTME YAKLAŞIMININ UYGULANMASI
TFRS YORUM 10 ARA DÖNEM FİNANSAL RAPORLAMA VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ
TFRS YORUM 12 İMTİYAZLI HİZMET ANLAŞMALARI
TFRS YORUM 13 MÜŞTERİ SADAKAT PROGRAMLARI
TFRS YORUM 14 TMS 19-TANIMLANMIŞ FAYDA VARLIĞININ LİMİTİ, ASGARİ FONLAMA KOŞULLARI VE BU KOŞULLARIN BİRBİRİ İLE ETKİLEŞİMİ
TFRS YORUM 15 GAYRİMENKUL İNŞAAT ANLAŞMALARI
TFRS YORUM 16 YURT DIŞINDAKİ İŞLETMEDE BULUNAN NET YATIRIMIN FİNANSAL RİSKTEN KORUNMASI
TFRS YORUM 17 NAKİT DIŞI VARLIKLARIN ORTAKLARA DAĞITIMI
TFRS YORUM 18 MÜŞTERİLERDEN VARLIK TRANSFERLERİ
TFRS YORUM 19 FİNANSAL BORÇLARIN ÖZKAYNAĞA DAYALI FİNANSAL ARAÇLARLA ÖDENMESİ
TFRS YORUM 20 AÇIK İŞLETME MADENİNİN ÜRETİM AŞAMASINDAKİ DEKAPAJ MALİYETLERİ
TMS YORUMLARI
TMS YORUM 10 DEVLET YARDIMLARI – İŞLETME FAALİYETLERİ İLE ÖZEL BİR İLİŞKİSİ BULUNMAYANLAR
TMS YORUM 15 FAALİYET KİRALAMALARI- TEŞVİKLER
TMS YORUM 25 GELİR VERGİLERİ – İŞLETMENİN VEYA HİSSEDARLARININ VERGİ STATÜSÜNDE DEĞİŞİKLİKLER
TMS YORUM 27 YASAL AÇIDAN KİRALAMA GÖRÜNÜMÜNDEKİ İŞLEMLERİN ÖZÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ
TMS YORUM 29 İMTİYAZLI HİZMET ANLAŞMALARI – AÇIKLAMALAR
TMS YORUM 31 HASILAT – REKLAM HİZMETLERİ İÇEREN TAKAS (BARTER) İŞLEMLERİ
TMS YORUM 32 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR – İNTERNET SİTESİ MALİYETLERİ

1.4.10.1 Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun Görev ve Yetkileri

“KGK'nın görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir;

- Tabii oldukları kanunlar gereği defter tutmakla yükümlü olanlara ait finansal tabloların; ihtiyaca uygunluğunu, şeffaflığını, güvenilirliğini, anlaşılabilirliğini, karşılaştırılabilirliğini ve tutarlılığını sağlamak amacıyla uluslararası standartlara uyumlu Türkiye muhasebe standartları oluşturmak yayınlamak,
- Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulamasına yönelik ikincil düzenlemeleri yapmak ve gerekli kararları almak, bu konuda kendi alanları itibarıyla

düzenleme yetkisi bulunan kurum ve kuruluşların yapacakları düzenlemeler hakkında onay vermek,

- Finansal tabloların; işletmelerin finansal durumu, performansını ve nakit akışlarını Türkiye Muhasebe Standartları doğrultusunda gerçeğe uygun olarak sunumunu, kullanıcıların ihtiyaçlarına uygunluğunu, güvenilirliğini, şeffaflığını, karşılaştırılabilirliğini ve anlaşılabilirliğini sağlamak amacıyla, kamu yararını da gözetmek suretiyle, bilgi sistemleri denetimi dahil, uluslar arası standartlara uyumlu ulusal denetim standartlarını oluşturmak ve yayınlamak,
- Bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının kuruluş şartlarını ve çalışma esaslarını belirlemek, bu şartları taşıyan kuruluşları ve bağımsız denetim yapacak meslek mensuplarını yetkilendirerek listeler halinde ilan etmek ve bunları oluşturacağı resmi sicile kaydederek kurumun internet sitesinde kamuoyunun erişimine sürekli olarak açık tutmak,
- Bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetleri ile denetim çalışmalarının Kurumca yayınlanan standart ve düzenlemelere uyumunu gözetlemek ve denetlemek,
- İnceleme ve denetimler sonucunda aykırılıkları saptanan bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyet izinlerini askıya almak veya iptal etmek,
- Bağımsız denetim yapacak meslek mensuplarına yönelik sınav, yetkilendirme ve tescil yapmak, disiplin ve soruşturma işlemlerini yürütmek, sürekli eğitim standartları ile mesleki etik kurallarını belirlemek, bunlara yönelik olarak kalite güvence sistemini oluşturmak ve bu alanlardaki eksikliklerin düzeltilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- Yabancı ülkelerin Kurulun görev alanıyla ilgili konularda yetkili birimleriyle işbirliği yapmak, mütakabiliyet esasına göre Türkiye’de bağımsız denetim yapmasına yetki verilen yabancı ülke denetim kuruluşları ve denetçilerini listeler halinde ilan etmek ve bunları oluşturacağı resmi sicile kaydederek Kurumun resmi internet sitesinde kamuoyunun erişimine sürekli olarak açık tutmak,
- Denetimin bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanmasına, denetime olan güven ile denetimin kalitesinin artırılmasına yönelik düzenlemeler yapmak ve gerekli tedbirleri almak,

- Düzenlemek ve denetlemekle görevli olduğu alanla ilgili ikincil düzenlemeleri yapmak ve bu konularda gerekli tedbirleri almak,
- Görev alanıyla ilgili uluslararası uygulama ve gelişmeleri izlemek, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ve uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu ile muhasebe ve denetim alanında çalışmalar yapan diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak, lisans ve telif anlaşmaları yapmak ve gerektiğinde bu kuruluşlara üye olmak,
- Muhasebe standartları ve denetim standartlarının benimsenmesi ve uygulanması ile görev alanıyla ilgili konularda kamu bilincinin yerleştirilmesine yönelik olarak toplantı, konferans ve benzeri etkinlikler ile gerekli yayınlarda bulunmak,
- Kurumun ana stratejisini, performans ölçütlerini, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını belirlemek, insan kaynakları ve çalışma politikalarını oluşturmak, Kurumun hizmet birimleri ve bunların görevleri hakkında öneride bulunmak,
- Kurumun ana stratejisi ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçesini görüşmek ve karara bağlamak,
- Kurumun performansını ve mali durumunu gösteren raporları onaylamak
- Çalışma ve danışma komisyonlarının üyelerini belirlemektir.”⁴¹

Ayrıca KGK’ na 6102 sayılı TTK’ nın 88. Maddesi ile aşağıdaki yetkiler verilmiştir.

- Defter tutma yükümlülüğü bulunan gerçek ve tüzel kişilerin münferit ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken KGK’ tarafından yayınlanan TMS ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların ayrılmaz parçası olan yorumlara uymak ve uygulamak zorundadır.
- Standart düzenlemeleri uygulamada birliği sağlamak ve finansal tablolara milletlerarası pazarlarda geçerlik kazandırmak amacıyla, uluslararası standartlara uyumlu olacak şekilde sadece KGK tarafından yapılır.
- KGK değişik işletme büyüklükleri, sektörler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için özel ve istisnai standartlar koymaya ve farklı düzenlemeler yapmaya yetkilidir. Bu düzenlemeler TMS cüz’ü addolunur.

---

⁴¹ 29.06.2011 Tarih, 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

1.4.10.2 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun (TTK)' nın Getirdiği Yenilikler

Ticari hayatın geleceği ile ilgili önemli bir adım olan 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) 5 yıldan fazla süren yasalaşma süreci sonunda 13.01.2011 tarihinde T.B.M.M.' de kabul edilerek 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yeni TTK'nın ticari defterlerin tutulması ile ilgili 65. Maddesinin 4. Fıkrası "*Defterler ve gerekli diğer kayıtlar, olgu ve işlemleri saptayan belgelerin dosyalanması şeklinde veya veri taşıyıcıları aracılığıyla tutulabilir; şu şartla ki muhasebenin tutuluş biçimleri ve bu konuda uygulanan yöntemler Türkiye Muhasebe Standartları'na uygun olmalıdır*" şeklinde yasalaşmıştır.

Oldukça geniş bir kesimi kapsamıyla heyecan yaratan TMS'lere uygun muhasebe zorunluluğu, 26.06.2012 tarihli 6335 sayılı kanun ile TTK'nın 65.maddenin 4. fıkrasındaki "*şu şartla ki muhasebenin tutuluş biçimleri ve bu konuda uygulanan yöntemler Türkiye Muhasebe Standartları'na uygun olmalıdır*" ibaresinin çıkarılması ile kaldırılmıştır.

Bu defa aynı kanunun 18. Maddesi ile TTK'nın şirketlerin denetimi ile ilgili 397. Maddesi değiştirilerek, sadece Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek şirketlerin TTK'nın 398. Maddesinde belirtildiği şekilde, şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu ile envanterin ve muhasebenin Türkiye Denetim Standartları'na göre bağımsız denetime tabi olacağı hüküm altına alınmıştır. Bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin belirlenmesine dair Bakanlar Kurulu kararında denetim uygulamasının TMS'lerde yer alan hükümlere göre uygulama yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak KGK'da 17.11.2012 tarihinde yayınladığı Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Karar ile münferit ve konsolide finansal tablolarını hazırlarken TMS'yi uygulaması gereken şirketler belirlenmiştir. Bu şirketler aşağıdaki gibidir.

- a) Kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar, (Halka açık şirketler, bankalar, sigorta reasürans ve emeklilik şirketleri, faktöring şirketleri, finansal kiralama şirketleri, finansman şirketleri, varlık yönetim şirketleri, emeklilik fonları, ihraççılar ve sermaye piyasası kurumları ile faaliyet alanları işlem hacimleri, istihdam

ettikleri çalışan sayısı ve benzeri ölçülere göre önemli ölçüde kamuyu ilgilendirdiği için KGK tarafından bu kapsamda sayılan şirketler)

- b) Bakanlar kurulu kararıyla bağımsız denetime tabi olacak şirketler,
- c) TTK 1534 maddesinin 2. Fıkrasında sayılan şirketler (Bankalar ve bağlı ortaklıkları, Bireysel emeklilik şirketleri, sigorta ve reasürans şirketleri, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, ihraç ettikleri sermaye piyasası araçları borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasada işlem gören şirketler).

Böylelikle TTK ilk yasalastığında tüm şirketleri kapsayan TMS'lere uygun finansal tablo hazırlama zorunluluğu sadece KGK Kurumu tarafından belirlenen şirketlere zorunlu hale getirilerek kapsam daraltılmıştır. Kapsama girmeyen şirketler için yürürlükteki mevzuatın uygulanmasına devam edilecektir.

“Bakanlar Kurulu Kararından belirlenen kriterlere göre 2.500 civarında şirketin bağımsız denetime tabi olacağı, bağlı ortaklıklar ve iştirakler de dikkate alındığında, bu sayının bir miktar daha artabileceği değerlendirilmektedir. İlgili AB direktifi KOBİ'den büyük işletmelerin denetimini öngörmektedir. 2012 yılı verilerine göre ülkemizde KOBİ yönetmeliğinde belirtilen kriterlerden büyük şirket sayısı 7.300 civarında olup, bunların yaklaşık 2.500'ü bağımsız denetim kapsamına alınmış olmaktadır. Denetim kapsamına alınan şirketlerin ekonomik büyüklüğü ise, aktif toplamları dikkate alındığında, denetime tabi olacak şirketlerin aktif toplamı, KOBİ'den büyük şirketlerin aktif toplamlarının %88'ini, Kurumlar Vergisi Mükelleflerinin aktif toplamının ise % 68'ni oluşturmaktadır.”⁴²

1.4.10.3 Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesi Usul ve Esasları

23.01.2013 tarihli resmi gazetede yayınlanan 19.12.2012 tarihli 2012/4213 sayılı Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı'na göre aşağıdaki şirketler 01.01.2013 tarihi itibarıyla bağımsız denetime tabi olacaklardır.

Şirketler bu karara göre aşağıda belirtilen üç ölçütten en az ikisinin sınırlarını art arda iki hesap döneminde aşması durumunda müteakip hesap döneminden itibaren bağımsız

⁴² http://www.kgk.gov.tr/content_detail-191-578-bagimsiz-denetime-tabi-olacak-sirketler-duyurusu.html
Erişim Tarihi:20.04.2013

denetime tabi olur. Kararın ilk uygulanmasında ölçütlerin hesaplanırken 2011 ve 2012 yılı bilgileri dikkate alınır.

- Aktif toplamı 150.000.000 TL ve üstü olmak
- Yıllık net satış hasılatı 200.000.000 TL ve üstü olmak
- Çalışan sayısı 500 kişi ve üstü olmak

Bağımsız denetime tabi şirketler söz konusu ölçütlerden en az ikisine ait sınırların art arda iki hesap dönemi altında kalması ya da bir hesap döneminde söz konusu ölçütlerden en az ikisinin sınırların %20 veya daha fazla altında kalması durumunda, müteakip hesap döneminden itibaren bağımsız denetim kapsamında çıkarılır.

Faaliyet konuları ve ortaklık yapılarına göre bazı şirketler için bu belirlenen ölçütler düşürülerek aşağıdaki tabloda gösterilen şekilde düşürülerek bu şirketlerde kapsama alınmıştır;

Tablo 1.3 Bağımsız Denetim Kapsamının Belirlenmesinde Özel Ölçüte Tabi Şirketler

ŞİRKET TÜRÜ	AKTİF TOPLAMI (TL)	YILLIK NET SATIŞ (TL)	YILLIK ORT. ÇALIŞAN SAYISI
Sermayesinin %25 ve fazlası kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlara ait şirketler	40.000.000	50.000.000	125 Kişi ve üstü
Yurt çapında günlük gazete yayınlayan şirketler	50.000.000	75.000.000	175 Kişi ve üstü
BTK' Düzenlemelerine tabi şirketler (çağrı merkezleri hariç)	75.000.000	100.000.000	250 Kişi ve üstü
EPDK, Düzenlemelerine Tabi Şirketler (KİT'ler hariç)	75.000.000	100.000.000	250 Kişi ve üstü
Borsalarda işlem görmeyen halka açık sayılan şirketler	15.000.000	20.000.000	50 Kişi ve üstü
TMSF Tarafından Faaliyetleri Devralınan Şirketler (Gayri faaller hariç)	150.000.000	200.000.000	500 Kişi ve üstü
Kamudan 08.06.1984 tarih 233 sayılı KHK Kapsamındaki KİT'ler, Bağlı Ortaklıkları ve Sermayesinin %50'si Belediyelere Ait Şirketler (Diğer kamu şirketleri hariç)	40.000.000	50.000.000	125 Kişi ve üstü

Herhangi bir ölçüte tabi olmaksızın faaliyet türlerine göre bağımsız denetim kapsamına alınan şirketler aşağıdaki gibidir.

- a) SPK'nın Düzenleme ve Denetimine Tabi Şirketlerden;
- Yatırım Kuruluşları
  - Kollektif Yatırım Kuruluşları
  - Portföy Yönetim Şirketleri
  - İpotek Finansmanı Kuruluşları
  - Varlık Kiralama Şirketleri
  - Merkezi Takas Kuruluşları
  - Merkezi Saklama Kuruluşları
  - Veri Depolama Kuruluşları
  - Derecelendirme Kuruluşları
  - Değerleme Kuruluşları
  - Sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim Şirketler
- b) BDDK'nın Düzenleme ve Denetimine Tabi Şirketlerden;
- Bankalar
  - Finansal Holding Şirketleri ve bunlarda Nitelikli Paya Sahip Kredi Kuruluşları ile Finansal Şirketleri
  - Finansal Kiralama Şirketleri
  - Faktoring Şirketleri
  - Finansman Şirketleri
  - Varlık Yönetim Şirketleri
- c) Sigorta Reasürans ve Emeklilik Şirketleri
- d) İstanbul Altın Borsasında Faaliyet Göstermesine İzin Verilenen Müesseseler, Aracı Kurumlar, Kıymetli Maden  retimi veya Ticareti Yapan Anonim Şirketler
- e) Lisanslı Depoculukla İŞtigal Eden Lisanslı Depo Şirketleri ve Umumi Mağazalar Kanunu Uyarınca Kurulan Anonim Şirketler
- f) Ulusal karasal, uydu ve kablolu televizyon sahibi medya hizmet sağlayıcı Şirketler

1.5 ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI ve HARMONİZASYON (UYUMLAŞTIRMA) ÇALIŞMALARI

1.5.1 Uluslararası Muhasebe Standartları⁴³

Dünyada muhasebe uygulamalarında kabul edilen iki muhasebe standart seti bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından oluşturulan, konuya ilişkin ilkeleri ve standardın nihai amacını koyan bir yaklaşımla hazırlanan, finansal raporlamada işlemlerin şeklini değil özünü yansıtmayı temel alan “ilke bazlı” Uluslararası Finansal Raporlama (UFRS) standart setidir.

Bir diğeri ise ABD Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) tarafından oluşturulan, her türlü uygulamayı kapsamaya çalışan ve detaylı düzenlemeler yapan “kural bazlı” ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP) standart setidir.

(US GAAP) finansal raporlamada uygulamaları tam şeffaflıktan alıkoymakta, standartların esas amacı kapsamında yapılacak değerlendirmeleri bir anlamda engellemekte, mali tablo hazırlayanları ve bağımsız denetçileri daha rutin uygulamalara yönlendirmektedir.

(US GAAP) geniş uluslararası kabul gören ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere örnek alınmaktadır, ancak Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşanan (Enron, Worldcom vb.) muhasebe skandalları etkinlik konusunda bir takım kusurları olduğunu göstermektedir.

1.5.2 Uluslararası Muhasebe Standartlarını Uyumlaştırma Çalışmaları

“Her ülkenin kendi ulusal muhasebe standartlarını belirlemesi doğal ve gereklidir. Bu konuda birçok mesafe kaydeden ülkeler olduğu gibi, henüz yeni çalışmalar yapan ülkelere de rastlanmaktadır. Halen muhasebe standartları ülkeden ülkeye birçok hususta farklılık göstermektedir. Ülkeler ulusal standartlarını beğenmemekle birlikte, diğer ülkelerin standartlarına göre daha iyi olduğunu düşünmektedir.”⁴⁴

“Finansal raporlar arasında uyum derecesinin yükselmesi, finansal tablo kullanıcılarının sağladığı faydayı artırır. Finansal raporları uyumlaştırmanın yolu ise,

⁴³ İbiş, Özkan, **a.g.m.**, s. 30

⁴⁴ Ataman Akgül, Akay, **a.g.e.**, s. 24

standartların oluşturulmasından geçer. Standartlar finansal raporlamalar arasındaki farklılıkları sınırlandırıcı ve azaltıcı etkide bulunur.”⁴⁵

Küreselleşen dünyada ulusal standartlara göre hazırlanmış mali tabloların uluslararası alanda da kabul görmesi için bu standartların azami ölçüde uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu olması gerekmektedir. Muhasebe standartlarının uyumlaştırılmasını gerektiren faktörler, sağlayacağı yararlar ve uyumlaştırmada karşılaşılan sorunlara ile bu konuda çalışma yapan kuruluşlara aşağıda başlıklar halinde değinilmiştir.

1.5.2.1 Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasını Gerektiren Faktörler⁴⁶

Küreselleşme ile birlikte muhasebe standartlarının uluslararası rolü ve önemi artmıştır. Yerel muhasebe standartlarının aşağıdaki faktörlerden dolayı uluslararası uyumlaştırılması gerekmektedir.

- a) Teknoloji ve işlem hızındaki artış, uluslararası ticaretin ve fon akımlarının serbestleşmesi sonucu sermaye piyasalarının globalleşmesi ile sermaye piyasası yoluyla fon toplanmasının ağırlık kazanmasıyla başka ülkelerden fon sağlamak isteyen şirketlerin mali tablolarını ayrıca bir düzeltme veya yeniden düzenlemeye gerek olmadan kabul görmesiyle maliyetlerin azaltılması ve yatırımcıların korunması ihtiyacı,
- b) Küreselleşmeye bağlı olarak dış ticaretin gelişmesiyle ortaya çıkan çok uluslu şirketlerin mali tabloların hazırlanması, konsolide edilmesi ve bağımsız denetim maliyetlerinin düşürülmesi, yönetim bilgi sistemlerinin uygulanması, uluslararası faaliyetlerin performanslarının değerlendirilmesi, faaliyet gösterilen ülkeler arası personel hareketinin kolaylaştırılması, ülkelerarası kaynak aktarımlarının kontrol edilebilmesi ihtiyacı,
- c) Uyumlaştırma sonucunda bağımsız denetim firmalarının çok uluslu şirketlerin denetiminde sağlayacağı kolaylık, personel eğitimi ve ülkeler arası personel transferlerinin kolaylaştırılması. Bazı görüşlere göre bağımsız denetim

---

⁴⁵ Tamer Aksoy, “Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe standartları Setine Yöneliş Eğilimi”, **Mali Çözüm**, Sayı:71, Nisan-mayıs-Haziran 2005, s. 185

⁴⁶ Üstündağ, **a.g.m.**, s. 44-45

firmalarının uyumlaştırma yerine farklılaştırmadan daha fazla menfaat elde edeceği yönündedir. Bu görüş denetim için harcanana çabanın artması sonucu denetim ücretlerinin de artacağına dayanmaktadır,

- d) Ülkeler arası ekonomik işbirliklerinin artması, üye ülkeler arasındaki muhasebe standartları farklılıklarının ortadan kaldırılarak farklı ülkelerdeki şirketlerin mali bilgilerin karşılaştırılabilir olmasının konulan hedeflere ulaşmada önemli rolü olması,
- e) Uluslararası muhasebe standartlarının oluşturularak muhasebe standartlarının uyumlaştırılmasının, muhasebe ilkeleri ve standartlarda henüz yeterli gelişmeyi sağlayamamış olan gelişmekte olan ülkeler açısından yol gösterici ve kalite artırıcı olmasıdır.

1.5.2.2 Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasının Faydaları⁴⁷

Muhasebe standartlarının uyumlaştırılmasının faydaları aşağıdaki şekilde sayılabilir.

- a) Uyumlaştırmanın en büyük yararı, uluslararası finansal bilgilerin karşılaştırılabilmesidir. Böyle bir karşılaştırma, yabancı mali tabloların güvenilirliği hakkındaki yanlış anlamaları ortadan kaldırmaktadır. Böylece uluslararası yatırımın akışı önündeki en önemli engelin kalkmış olması,
- b) Farklı finansal bilgilerin konsolide edilmesinden kaynaklanan zaman ve para israfı önlenmiş olur. Böylece farklı finansal bilgilerin, birçok raporlarla değişik hukuk ve muhasebe uygulamalarının etkisini aşmaya çalışılması ortadan kalmış olması,
- c) Uyumlaştırmanın bütün dünyadaki yerel ekonomik, hukuki ve sosyal seviyeyi mümkün olduğu en yüksek düzeye çıkarma ve tutarlı hale getirme amacıyla olması,
- d) Uyumlaştırmanın, muhasebe ilkeleri ve standartlarda henüz yeterli gelişmeyi sağlayamamış ülkeler açısından yol gösterici olması ve ülke standartlarının kalitesinin yükseltilmesini sağlaması,

---

⁴⁷ M. Vefa Toroslu, “Türkiye Muhasebe Standartlarında Hasılat Maliyet İlişkisi” Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s. 8

- e) Uyumlaştırmanın muhasebe uygulamalarında ülkeler arası farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla işletmelerin finansal bilgilerinin karşılaştırılabilirliğini sağlaması,
- f) Uyumlaştırma aynı muhasebe standartları yoluyla mali raporlamanın maliyetini azaltması,
- g) Uyumlaştırmanın yatırımcıların yabancı sermaye piyasalarında yatırım yapmalarını özendirmesidir.

1.5.2.3 Muhasebe Standartlarının Uluslararası Uyumlaştırılmasında Yaşanan Sorunlar ve Uyumlaştırmaya Getirilen Eleştiriler⁴⁸

Muhasebe standartlarının uluslararası uyumlaştırılması çalışmalarında ortaya çıkan engelleyici faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- a) Uluslararası yaptırım gücüne sahip bir otoritenin olmayışı,
- b) Değişime karşı engelleyici muhasebe sistemleri,
- c) Uluslararası muhasebe standartlarını uygulamanın ülkelere getirdiği farklı ekonomik sonuçlar,
- d) Bazı ülkelerdeki muhasebe meslek kuruluşlarının etkin olmaması.

Öte yandan muhasebe standartlarında uluslararası birlik sağlama çabalarına karşı bazı eleştirilerde ileri sürülmektedir. Bu eleştirilerin bazıları;

- a) Uluslararası standartlar, sadece çok uluslu şirketlerin ve büyük denetim firmalarının yararlarını gözetmekte, bunların işlerini kolaylaştırmayı hedeflemektedir,
- b) Ülkelerin farklı sosyal, ekonomik, yasal yapıları standartların uygulamasını güçleştirdiği gibi, bunların uygulanması yönünde baskı yapılması özellikle kalkınmakta olan ülkelerin yararlarına ters düşebilmektedir,
- c) Uluslararası standartların hangi kuruluşlar tarafından hazırlanması gerektiği ve ülkelerin bunlara uymaya nasıl zorlanabileceği çözümlenmesi gereken konulardandır.

---

⁴⁸ Toroslu, a.g.e., s. 9

1.5.2.4 Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) Çalışmaları⁴⁹

29 Haziran 1973'te Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve ABD muhasebe örgütlerinin anlaşması sonucu kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC)'nin amacı "Kamuya açıklanan denetlenmiş mali tablolarda uygulanması gereken muhasebe standartlarını belirlemek ve bu standartların dünya çapında benimsenmelerini sağlamaktır."

IASC, ilk dönemlerinde benzer işlem ve olayların kaydedilmesi için biri "benchmark uygulama" diğeri ise "alternatif uygulama" olmak üzere genellikle iki muhasebe yaklaşımını öneren standartlar oluşturmuştur. 1993 yılında tamamlanan "karşılaştırılabilirlik projesi" projesi ile standartlardaki alternatiflerin sayısı önemli ölçüde azaltılmıştır.

IASC, üyelerinin IAS'a uyumunu her ülkenin özel durumunu dikkate alarak zorunlu tutmamış ve ikna yolu ile uluslararası yaklaşım sağlamayı ümit etmiştir. IASC üyelerinin hükümetlere ve standart koyan kuruluşlara baskı yapmaları üyelik anlaşması gereği istenmiştir.

IASC 1977 yılında amaçlarını gerçekleştirmek için her ülkedeki yerel muhasebe standartlarının daha nitelikli olan IAS'a yakınlştırılması ile ilgili çözüm yolları bulunması gerektiği sonucuna varılmış ve IASC yeniden yapılandırılarak Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı 2001'de kurulmuştur. Vakıf mütevelli heyeti ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) olarak iki ana bölüme ayrılmıştır. IASB Nisan 2001 de daha önce IASC tarafından çıkarılan tüm IAS ve ilgili yorumları onaylamıştır. IASB tarafından çıkarılacak tüm muhasebe standartları "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları-UFRS)'leri oluşturacaktır.

1.5.2.5 Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO) Çalışmaları

IOSCO 1983 yılında kurulmuş olup 181 üyeye sahiptir. Dünya sermaye piyasasının yaklaşık % 90'ını düzenliyor olması örgütü bu açıdan çok önemli ve etkin gücü bulunmaktadır.

"Yüzden fazla ülkenin sermaye piyasaları düzenleyici kuruluşları tarafından oluşturulan ve uluslararası fon akımlarının artmasına paralel olarak son yıllarda

---

⁴⁹ İbiş, Özkan, **a.g.m.**, s. 28-29

uluslararası arenada önemli güç olarak ortaya çıkan Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (IOSCO)'da menkul kıymet ihraçlarında uluslararası kabul gören muhasebe standartlarının oluşturulmasını benimseyerek IASB' nin çalışmalarını destekleme kararı almış ve yürüttüğü bir proje sonucunda Mayıs 2000'de IASB tarafından oluşturulan temel standartlar setini onaylamıştır. IOSCO kararları üye ülkeler açısından bağlayıcı olmamakla birlikte SEC' inde IOSCO üyesi olduğu düşünüldüğünde IOSCO ve IASB'nin ortak girişimlerinin muhasebe standartlarının uluslararası uyumu konusunda kayda değer gelişmeler sağlamıştır.”⁵⁰

1.5.2.6 Basel Komitesi Çalışmaları

“Bankacılık işlemlerini düzenleyici otoriteler tarafından oluşturulmuş olan Basel Komitesi UFRS üzerinde yürüttüğü çalışmalar sonucunda Nisan 2000'de UFRS'yi ve uluslararası muhasebe uygulamalarında yakınsama çabalarını desteklediğini açıklamıştır.”⁵¹

1.5.2.7 Avrupa Birliği (AB) Çalışmaları

“Avrupa Birliği Haziran 2000'de halka açık şirketlerin 2005 yılından itibaren hisse senetleri borsalar ve teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören şirketlerin konsolide mali tablolarının UFRS ile uyumlu hazırlanması kararı almış ve bu karar Avrupa parlamentosu tarafından onaylanarak Avrupa Birliği ülkesi yaklaşık 7.000 şirket ve bunların bağlı ortaklık ve iştirakleri UFRS uygulamasına geçmişlerdir. Ayrıca üye ülkeler bu yükümlülüğü tüm şirketleri kapsayacak şekilde genişletme konusunda serbest bırakılmışlardır.”⁵²

“Avrupa birliği içinde değişik finansal raporlama ortamları ve yönergelerin ihtiyari olmasının sonucunda, üye ülkelerin finansal raporlama standartları ve uygulamaları çok çeşitli şekillerde olmuştur. Güçlü sermaye yapısına sahip ülkelerde finansal raporlama çok önemli ve şeffaf olarak gelişim göstermişken, güçlü olmayan finansal yapıya sahip olan ülkelerde ise, şeffaflık ve gelişim daha az öneme haiz olmuştur.”⁵³

---

⁵⁰ İbiş, Özkan, **a.g.m.**, s. 30-31

⁵¹ İbiş, Özkan, **a.g.m.**, s. 31

⁵² İbiş, Özkan, **a.g.m.**, s. 31

⁵³ Mehmet Özkan, Serkan Terzi, “Avrupa Birliği'nde Finansal Raporlama: İngiltere, Fransa ve Almanya Örnekleri”, **Mali Çözüm**, Sayı: 100, Temmuz-Ağustos 2010, s. 23

1.5.2.8 UFRS ve US GAAP Yakınlaştırma Çalışmaları⁵⁴

Bütün bu gelişmeler sonucunda, Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) ve Uluslararası muhasebe Standartları kurulu (IASB) 18 Eylül 2002 tarihinde US GAAP ile UFRS'leri yakınlaştırma amacıyla anlaşma imzalamışlardır. Her iki kurulun mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek muhasebe ile ilgili konulara yüksek kaliteli ve birbirleriyle uyumlu çözümler üretme taahhüdünü temsil eden bu anlaşma “global muhasebe uygulamaları” açısından tarihi bir dönüm noktasını oluşturmaktadır.

Uluslararası kuruluşlarca benimsenen uygulamalar ile yasal düzenlemeler açısından meydana gelen gelişmeler UFRS'nin yasal yükümlülük olmasa bile ülkeler bazında ve şirket uygulamalarında yaygınlık kazandığını göstermektedir. Birçok finansman sağlayıcı banka ve benzeri kuruluşlar ve diğer otoriteler finansal raporlama yükümlülükleri açısından UFRS'yi esas almaktadır. Bazı ülkeler UFRS'leri ulusal düzenleme olarak benimserken, mevcut durumda muhasebe standartlarına ilişkin geniş düzenlemeler oluşturmuş olan ülkeler genellikle ulusal düzenlemelerindeki boşlukları gidermek veya mevcut düzenlemeleri uluslararası gereksinimlere uygun hale getirmek konusunda UFRS'yi kullanmaktadırlar.

---

⁵⁴ İbiş, Özkan, **a.g.m.**, s. 31-32

BÖLÜM 2 - FİNANSAL RAPORLAMAYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İlke olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını benimseyen Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu (TMSK) bu standartların çevirisini yaparak Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)/Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) adı altında yayınlamaya başlamıştır. TMSK ilk olarak kavramsal çerçeveyi yayınlamış ve yerine 2011 yılı sonunda Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulup faaliyeti sona erene kadar IFRS’ler de meydana gelen değişikliklere göre güncellemeye devam etmiştir.

“Standartların temelde muhasebe kayıtlarına yönelik olmayıp, doğrudan raporlamaya yönelik standartlar oldukları da söylenebilir. Yakın zamana kadar “muhasebe standartları” adı altında hazırlanan bu standartların, artık “finansal raporlama standartları” adıyla yayınlanıyor olmaları finansal raporlamaya vurgu yapıldığının en temel göstergesidir.”⁵⁵

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, Amerikan Finansal Muhasebe Standartları (SFAS) ile yakınlaşmayı sağlamak için 1989 yılında yayınlanan Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve’yi bölüm bölüm değiştirmeye başlamıştır. Birinci bölüm ile ilgili değişiklik kapsamında genel amaçlı finansal raporlamanın amacı, üçüncü bölümle ilgili değişiklik kapsamında faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri değiştirilerek yayınlanmıştır. İkinci bölümde ise raporlayan işletme ile ilgili devam eden değişiklik çalışmaları tamamlandığında yayınlanacaktır. Yapılan bu değişiklikler 1989 yılında yayınlanan Kavramsal çerçevenin ilgili paragraflarının yerini almaktadır.

TMSK’ da Kavramsal Çerçeve’de değişiklik yapılan bölümleri aynen benimseyerek 27 Ocak 2011 tarih 27828 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlamıştır.

---

⁵⁵ Ece Erdener Acar, Serdar ÖZKAN, “Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları’nın Finansal Tablolar Analizi Üzerindeki Etkilerine Genel Bakış”, **Mali Çözüm**, Sayı:97, Ocak-Şubat 2010, s.53

“Güncellenen kavramsal çerçevede yapılan önemli değişiklikler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- a) Finansal tablolar kavramının yerini finansal raporlama kavramı almıştır,
- b) Genel amaçlı finansal raporlamanın amacı değişmiştir,
- c) Finansal bilgi kullanıcılarından mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve diğer kredi verene taraflar asli kullanıcılar olarak belirlenmiştir,
- d) Faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri ve destekleyici niteliksel özellikler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Temel niteliksel özellikler, ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun şekilde sunum olarak belirlenmiştir. Destekleyici niteliksel özellikler, karşılaştırılabilirlik, doğrulanabilirlik, zamanında sunum ve anlaşılabilirlik olarak sıralanmıştır,
- e) Özellikle finansal performans üzerine odaklanılmıştır. Finansal tabloların asli kullanıcıları olarak nitelendirilen yatırımcılar, kreditorler ve borç veren tarafların işletmenin gelecekte beklenen net nakit girişleri ile yakından ilgili oldukları, bu bilgilerin ise finansal performans aracılığıyla ilgililere sunulduğu varsayılmaktadır,
- f) Mevcut Kavramsal Çerçeve’de finansal durum ve finansal durumdaki değişiklikler olarak ifade edilen kavramlar; ekonomik kaynaklar, işletmeye yönelik talep hakları ve kaynaklardaki ve haklardaki değişimler olarak değiştirilmiştir.”⁵⁶

Finansal tablolar, dünya genelinde birçok işletme tarafından, işletme dışındaki kullanıcılar için hazırlanmakta ve sunulmaktadır. Sözü edilen finansal tablolar ülkeden ülkeye büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan, bir takım sosyal ve hukuki sebepler ile ulusal düzenlemelerin oluşturulması sırasında farklı ülkeler tarafından farklı finansal tablo kullanıcılarının gereksinimlerinin dikkate alınması gibi sebeplerle de bazı farklılıklar taşımaktadır.

Söz konusu farklılıklar, finansal tablo unsurları için farklı tanımların kullanılmasına neden olmuştur; örneğin, varlıklar, borçlar, özkaynaklar, gelir ve giderler farklı tanımlanmıştır. Söz konusu farklılıklar finansal tablo kalemlerinin

---

⁵⁶ Yıldız Özerhan, Serap Yanık, **TMS/TFRS**, Türmob Yayınları, Ankara, 2012, s. 4

muhasebeleştirilmesinde farklı kriterlerin kullanılmasına ve bu kalemler için farklı ölçüm esaslarının benimsenmesine de yol açmıştır.

“Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu bu farklılıkları, finansal tabloların hazırlanması ve sunulmasına ilişkin kuralları, muhasebe standartlarını ve uygulama usullerini uyumlaştırmak suretiyle azaltmayı amaçlamıştır. Finansal tablo kullanıcıları, finansal tablolardaki bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki amaçlarla ekonomik kararlar almaktadırlar;

- a) Sermayede payı temsil eden yatırımları satın almaya, elde tutmaya veya satmaya karar vermek,
- b) Yönetimin yeterliliğini ve sorumluluğunu değerlendirmek,
- c) İşletmenin, çalışanların ücret ve diğer menfaatlerini sağlayacak güçte olup olmadığını değerlendirmek,
- d) İşletmeye borç verilen fonların emniyette olup olmadığını belirlemek,
- e) Vergi politikalarını belirlemek,
- f) Dağıtılabilir kâr ve temettü tutarlarını belirlemek,
- g) Ulusal gelir istatistiklerini hazırlamak ve kullanmak,
- h) İşletmelerin faaliyetlerini yasal açıdan düzenlemek.”⁵⁷

2.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVENİN AMACI

“Kavramsal çerçeve işletme dışındaki kullanıcılar için hazırlanan ve sunulan mali tabloların tabi olacakları usul ve esasları belirlemektedir. Kavramsal çerçevenin amacı;

- a) Kurula yeni standartları geliştirmede ve mevcut standartları gözden geçirmede yardımcı olmak,
- b) Standartların izin verdiği alternatif muhasebe yöntemlerinin azaltılmasına yönelik bir temel oluşturmak suretiyle Kurul’a finansal tabloların sunumuna ilişkin kuralların, muhasebe standartlarının ve uygulama usullerinin uyumlaştırılması konusunda yardımcı olmak,
- c) Kendi görev alanları dahilinde muhasebe kural ve uygulamalarını belirleyebilen otoritelere yardımcı olmak,

---

⁵⁷ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Giriş

- d) Finansal tablolarını standartlara göre hazırlayanlara, standartların uygulanmasında ve henüz herhangi bir standardın kapsamına girmeyen konularda yardımcı olmak,
- e) Bağımsız denetçilere, finansal tabloların standartlara uygun olup olmadığı konusundaki görüşlerini belirlemede yardımcı olmak,
- f) Finansal tablo kullanıcılarına standartlara uygun hazırlanmış olan finansal tablolarda yer alan bilgileri yorumlamalarında yardımcı olmak,
- g) Kurul'un çalışmaları konusunda ilgi duyanlara standartları belirlemedeki yaklaşımı konusunda bilgi sağlamaktır.”⁵⁸

Bir muhasebe standardı olmayan kavramsal çerçeve, herhangi bir muhasebe standardının yerine geçecek bir düzenleme değildir. Standartlarla ilgili yeni ihtiyaçların çıkması durumunda veya mevcut standartlarda ortaya çıkan problemlerde yıl gösterici bir nitelik taşımaktadır. Standartlar ile Kavramsal Çerçeve arasında bir uyumsuzluk olması durumunda Standartlar Kavramsal Çerçeveden önce gelmektedir.

2.2 KAVRAMSAL ÇERÇEVENİN KAPSAMI

“Kavramsal çerçeve yukarıda sayılan amaçları gerçekleştirebilmek için aşağıda belirtilen konuları düzenlemektedir.

- a) Finansal raporlamanın amacı
- b) Faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri
- c) Sermaye ve sermayenin devamlılığı (korunması) kavramları
- d) Finansal tabloları oluşturan unsurların tanım, tahakkuk ve ölçümleme esasları”⁵⁹

2.2.1 Finansal Raporlamanın Amacı

“Finansal raporlamanın amacı, mevcut ve potansiyel yatırımcılara, borç verenlere ve kredi veren diğer taraflara raporlayan işletmeye kaynak sağlama kararlarını verirken faydalı olacak finansal bilgiyi sağlamaktır.”⁶⁰

---

⁵⁸ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Amaç ve Statü

⁵⁹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Kapsam

⁶⁰ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf A 2.

“Yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflar hariç olmak üzere, kamu ve düzenleyici kuruluşlar gibi diğer taraflar da, finansal raporlardan faydalanabilir. Ancak finansal raporlar öncelikli olarak bu gruplara yönelik değildir.”⁶¹

“Finansal raporlar, büyük ölçüde, kesin açıklamalardan çok tahminlere, yargılara ve yöntemlere dayanır. Kavramsal çerçeve, bu tahminlerin yargıların ve yöntemlerin temelini oluşturan esasları belirler.”⁶²

2.2.2 Faydalı Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri

“Finansal bilginin faydalı olması için, ihtiyaca uygun olması ve açıklamayı amaçladığı hususu gerçeğe uygun bir şekilde sunması gerekir. Finansal bilgi karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir ise ve zamanında sunulmuşsa söz konusu bilginin faydası artmış olur.”⁶³

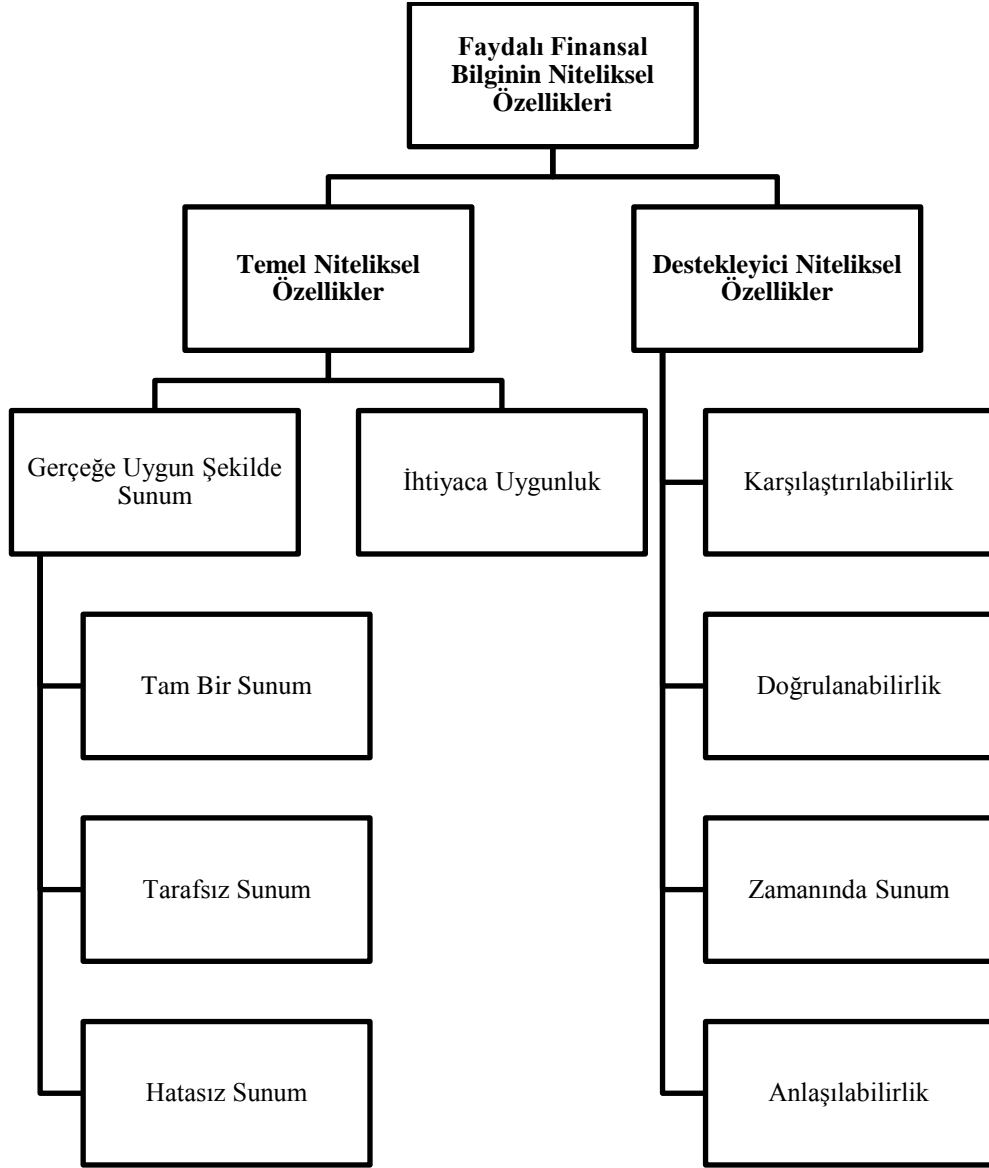
Kavramsal Çerçevede, finansal bilginin niteliksel özellikleri Temel ve Destekleyici niteliksel özellikler olarak iki ana başlık altında toplanmıştır. Bilginin ihtiyaca uygun olması ve gerçeğe uygun bir şekilde sunulması temel özelliklerdir. Destekleyici özellikler ise temel destekleyici özelliklere uygun sunulan bilginin faydasını arttıran özelliklerdir. Faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Bu çalışmada finansal raporlamada temel niteliksel özellikler olan ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun şekilde sunum hakkında açıklamalar yapılacaktır.

---

⁶¹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf A 10.

⁶² Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf A 11.

⁶³ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf NÖ 4.

Şekil 2.1 VUK Faydalı Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri

2.2.2.1 İhtiyaca Uygunluk

“İhtiyaca uygun finansal bilgi, kullanıcılar tarafından verilen kararları etkileme gücüne sahiptir. Bazı kullanıcıların bilgilerden yararlanmayı tercih etmemeleri veya bilgiyi diğer kaynaklardan elde etmiş olmaları durumunda dahi bilgi, verilen kararları etkileme gücüne sahip olabilir.”⁶⁴

“Finansal bilgi, tahminlerde kullanılabilme, teyit etme veya her iki özelliği birden taşıyorsa verilen kararları etkileme gücüne sahiptir.”⁶⁵

⁶⁴ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf, NÖ 6.

⁶⁵ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf, NÖ 7.

“İhtiyaca uygunluk ile önemlilik kavramı arasında da bir ilişki söz konusudur. Bilginin uygunluğu onun özelliğinden ve önemliliğinden etkilenir. Eğer bir bilginin verilmemesi ya da yanlış verilmesi bu bilgiyi kullanarak ekonomik kararlarını verecek olan kullanıcıları etkileyebilecekse, o bilgi önemli bir bilgidir. Bilginin eksikliği veya yanlışlığı durumlarında önemlilik hususunun olup olmadığına karar vermek için bilgi verilmeyen kalemin ya da hatalı verilen kalemin büyüklüğüne bakmak gerekir. Kısaca ifade etmek gerekirse bir bilginin önemli olması için;

- a) Verilecek kararı etkileme gücüne sahip olması ve
- b) Kararı etkileyebilmek için belirli büyüklükte olması gerekir.”⁶⁶

“İhtiyaca uygun finansal bilginin ne olduğu şu şekilde örneklenebilir; sermaye yeterliliği bakımından zorda olan şirketlerin belirlenmesinde finansal oranlara dayalı erken uyarı modelleri kullanılmaktadır. Finansal bilginin yapılacak müdahalenin gerekliliği ya da niteliği ve ölçüsü konusundaki etkililiği ise, söz konusu bilginin tahmin ve/veya teyit etme gücü ile ilgisine işaret etmektedir. İhtiyaca uygunluğun alt bileşenleri ise bilginin tahmin ve teyit etme gücüdür.”⁶⁷

2.2.2.2 Gerçeğe Uygun Şekilde Sunum

“Tek başına gerçeğe uygun sunumun faydalı bilgi sağlaması beklenemez. Örneğin; raporlayan işletme devlet teşviki ile maddi maddi duran varlık elde edilebilir. İşletmenin edinmiş olduğu varlığın bedelsiz olarak raporlanması, maliyetini doğru bir şekilde gösterir. Ancak bu bilgi muhtemelen çok faydalı olmayacaktır. Bir varlığın değer düşüklüğünü yansıtmak amacıyla defter değerinde yapılması gerekli düzeltmeye ilişkin tutarın tahmin edilmesi bu konuya daha detaylı bir örnek olarak verilebilir. Raporlayan işletmenin uygun süreci doğru bir şekilde uygulaması, tahmini doğru bir şekilde tanımlaması ve söz konusu tahmini önemli ölçüde etkileyen belirsizlikleri açıklamış olması durumunda, bu tahmin, gerçeğe uygun bir şekilde sunulmuş olabilir. Ancak böyle bir tahmine ilişkin belirsizliğin seviyesi önemli ölçüde fazla ise, söz konusu tahmin faydalı olmayacaktır. Bir başka deyişle, gerçeğe uygun bir şekilde sunulan

---

⁶⁶ Özerhan-Yanık, **a.g.e.**, s. 12

⁶⁷ Fevzi Serkan Özdemir, Federick D.S. Choi, Ercan Bayazıtlı, “Finansal Başarısızlık Tahminleri Yönüyle UFRS ve Bilginin İhtiyaca Uygunluğu”, **Mali Çözüm**, Sayı:112, Temmuz-Ağustos 2012, s. 21

varlığın ihtiyaca uygunluğu sorgulanabilir. Gerçeği daha iyi yansıtan alternatif bir sunum söz konusu değilse yapılan tahmin mevcut en iyi bilgiyi sağlayabilir.”⁶⁸

“Finansal raporlarda, ekonomik olaylar kelimelerle ve sayılarla ifade edilir. Finansal bilginin kullanıcılara faydalı olabilmesi için ilgili olayları sunması yeterli değildir. Ayrıca açıklamayı amaçladığı ekonomik olayları gerçeğe uygun bir şekilde sunmalıdır. Gerçeğe uygun bir sunum tam anlamıyla sağlanabilmesi için üç özelliğe sahip olması gerekir. Buna göre sunum **tam, tarafsız, ve hatasız** olmalıdır. Tabiidir ki, kusursuzluğa nadir olarak erişilebilir. Oluşturulan Finansal Raporlama Standartları ile bu özelliklerin mümkün olduğunca en üst seviyeye çıkarılması hedeflenmektedir.”⁶⁹

- a) “**Tam bir sunum;** ekonomik olayın bir kullanıcı tarafından anlaşılması için tanımlamalar ve açıklamalar da dahil olmak üzere gerekli tüm bilgileri içerir. Örneğin bir varlık grubuna ilişkin olarak yapılacak tam bir sunum, asgari olarak, grupta yer alan varlıkların niteliklerinin tanımlanmasını, grupta yer alan bütün varlıkların rakamsal olarak belirtilmesini ve rakamsal açıklamanın neyi gösterdiğini (örneğin, edinme maliyeti, düzeltilmiş maliyet veya gerçeğe uygun değer) kapsar.”⁷⁰
- b) “**Tarafsız bir sunum;** finansal bilginin seçiminde ve gösteriminde önyargı taşımaz. Tarafsız sunum; finansal bilginin kullanıcılar tarafından olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilme olasılığını artırmak amacıyla yönlendirici, ağırlıklandırılmış, vurgulu, vurgu yapılmamış ya da başka bir şekilde manipüle edilmiş değildir. Tarafsız bilgi, kararlar üzerinde etkisi olmayan ya da belirli bir amaca yönelik olmayan bilgi anlamına gelmez. Aksine uygun finansal bilgi, tanımda da belirtildiği gibi, kullanıcıların kararlarını etkileme gücüne sahiptir.”⁷¹
- c) “Bilginin gerçeğe uygun şekilde sunulması her açıdan doğru olduğu anlamına gelmez. **Hatasız sunum;** ekonomik olayın tanımlanmasında hataların veya ihmallerin olmaması ve raporlanan bilginin elde edilmesinde kullanılan sürecin hatasız olarak seçilmiş ve uygulanmış olması anlamına gelir. Bu bağlamda hatasız sunum, her açıdan kesin bir doğruluğa sahip değildir. Örneğin, gözlemlenemeyen bir fiyat ya da değere ilişkin tahminin doğru olup olmadığı

---

⁶⁸ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf NÖ 16.

⁶⁹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf NÖ 12.

⁷⁰ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf NÖ 13.

⁷¹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf NÖ 14.

söylenemez. Ancak tahmini tutarın açıkça ve doğru bir şekilde tanımlanması, tahminde kullanılan sürece ilişkin yapı ve sınırlamaların açıklanması ve tahminin yapılması için uygun olan sürecin seçiminde ve uygulanmasında hata yapılmamış olması durumunda bu tahminin sunumu gerçeğe uygun olabilir.”⁷²

2.2.3 Sermaye ve Sermayenin Devamlılığı (Korunması)

“Çoğu işletmeler finansal tablolarını hazırlarken sermayeyi nominal tutarı (finansal anlamı) ile kullanır. Finansal açıdan yatırılan para veya yatırılan satın alma gücünü ifade eden sermaye, işletmenin net varlıkları veya özkaynakları ile aynı anlama gelmektedir. Fiziki açıdan faaliyette bulunabilme kabiliyeti olarak da tanımlanan sermaye, işletmenin üretim kapasitesini belirtir. Örneğin, Günlük üretim miktarı.”⁷³

“Açıklanan bu sermaye kavramı aşağıda belirtilen sermayenin korunması kavramlarını ortaya çıkartmaktadır.”

- a) **Sermayenin Nominal Olarak Korunması (Finansal Sermayenin Devamlılığı)**
: Hissedarların dönem içinde işletmeden aldıkları ve işletmeye koydukları tutarlar hariç olmak üzere net varlıkların dönem sonu tutarı, dönem başındakini aşıyorsa bir gelir elde edilmiş demektir.
- b) **Sermayenin Üretim Gücünün Korunması (Fiziki Sermayenin Devamlılığı) :**
Hissedarların dönem içinde işletmeden aldıkları ve işletmeye koydukları tutarlar hariç olmak üzere net varlıkların dönem sonundaki fiziki üretim kapasitesi, dönem başındakini aşıyorsa gelir elde edilmiş demektir.”⁷⁴

“Ölçüm esaslarının ve sermayenin korunması kavramlarının seçimi finansal tabloların hazırlanmasında kullanılacak olan muhasebe modellerini belirler. Farklı muhasebe modelleri değişik derecelerde uygunluk ve güvenilirlik gösterir. Diğer alanlarda olduğu gibi yönetim, uygunluk ve güvenilirlik arasında bir denge kurmayı amaçlamalıdır. Kavramsal çerçeve bir dizi muhasebe modeline uygulanabilir ve seçilen kavrama göre finansal tabloları hazırlamak sunmak konusunda rehberlik sağlar.”⁷⁵

---

⁷² Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf NÖ 15.

⁷³ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.57.

⁷⁴ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.59.

⁷⁵ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.65.

“Varlıkların ve borçların yeniden değerlemesi veya değerlerinin yeniden belirlenmesi özkaynaklarda artışlara veya azalışlara sebep olur. Bu artış veya azalışlar gelir ve gider tanımlarına girmekle birlikte, sermayenin veya azalışlar gelir ve gider tanımlarına girmekle birlikte, sermayenin korunması kavramı uyarınca gelir tablosuna dahil edilmezler. Bunun yerine özkaynaklarda sermaye koruma düzeltmesi (sermaye düzeltmesi olumlu/olumsuz farkları) veya yeniden değerlendirme yedeği olarak gösterilirler.”⁷⁶

2.2.4 Finansal Durum Tablosu ile Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablolarını Oluşturan Unsurlar ve Tahakkukları

“Finansal tablolar, işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerini, bunları ekonomik karakterlerine göre geniş gruplar halinde sınıflandırılarak gösterilirler. Bu geniş gruplar finansal tabloların unsurları olarak tanımlanır. Finansal durumun ölçülmesi ile doğrudan ilgili unsurlar bilançoda varlıklar, yabancı kaynaklar ve özkaynaklar olarak yer alır. Gelir tablosundaki faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ile doğrudan doğruya ilgili unsurlar ise gelirler ve giderlerdir.”⁷⁷

Tms/Tfrs’de tam set mali tablolar aşağıdaki tablolardan oluşmaktadır. Bu çalışmada sadece bilanço, gelir tablosu ve dipnot ve açıklayıcı bilgiler hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

- a) Bilanço (Finansal Durum Tablosu)
- b) Gelir Tablosu (Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu)
- c) Öz Kaynak Değişim Tablosu
- d) Nakit Akış Tablosu
- e) Dipnot ve Açıklayıcı Bilgiler

“Bir kalemin varlık, borç veya özkaynaklar tanımı kapsamında yer alıp almadığını değerlendirirken sadece hukuki biçime değil, kalemin özüne ve ekonomik anlamına bakılır. Örneğin, finansal kiralama işlemlerinin özüne ve ekonomik gerçeklere göre kiralayan, kiralanan varlık kullanılarak elde edilecek ekonomik faydayı, bu varlığın yararlı ömrünün çoğu süresince elde etmek hakkı karşılığında, varlığın emsal bedeli

---

⁷⁶ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.36.

⁷⁷ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.2.

kadar bir yükümlülüğü ve bu yükümlülükle ilgili finansman giderlerini üstlenmektedir. Bu durumda finansal kiralama işlemi varlık ve borç tanımlarına giren kalemleri ortaya çıkardığı için kiralayanın bilançosunda ilgili varlık ve borçların yer alması gerekir.”⁷⁸

2.2.4.1 Varlıklar ve Tahakkuku

“Varlık, geçmişte olan işlemlerin sonucunda ortaya çıkan ve hali hazırda işlemlerin sonucunda ortaya çıkan ve hali hazırda işletmenin kontrolünde olan ve gelecekte işletmeye ekonomik fayda sağlaması beklenen değerlerdir.”⁷⁹

“Bir varlığın beklenen ekonomik faydası, işletmeye nakit ve benzeri akımına doğrudan ve dolaylı olarak katkı sağlayacak potansiyeldedir. Potansiyel, işletmenin esas faaliyetlerinin parçası olan üretken bir birim olabileceği gibi, nakde ve nakit benzerlerine çevrilebilen veya üretim maliyetlerini azaltan bir bilgi, işletmenin nakit çıkışını azaltma kapasitesi şeklinde de ortaya çıkabilir.”⁸⁰

“Bir varlığın gelecekte işletmeye ekonomik yarar girişine neden olacağı muhtemelse ve maliyeti ya da değeri güvenilir bir şekilde ölçümlenebiliyorsa bu varlık bilançoda gösterilir.

Buna göre bir varlığın tahakkuk ettirilebilmesi için,

- a) Gelecekte işletmeye ekonomik yarar sağlayacağını tahmin edilmesi ve
- b) Maliyeti ya da değerinin güvenilir bir şekilde ölçümlenebilir olması gerekir”⁸¹

2.2.4.2 Borçlar ve Tahakkuku

“Borç geçmiş olaylardan kaynaklanan ve ödemesi işletmenin ekonomik fayda sağlayabilecek değerlerinde bir çıkışa neden olacak mevcut yükümlülüklerdir.”⁸²

“Bir borcun temel özelliği mevcut bir yükümlülük içermesidir. Yükümlülük belli bir şekilde hareket etmeyi veya davranmayı gerektiren bir görev veya sorumluluktur. Bağlayıcı bir yasal anlaşmadan veya yasal bir mecburiyetten doğan yükümlülüklerin, normal olarak rastlandığı üzere, örneğin mal ve hizmet alımları karşılığında yüklenilen borçlarda olduğu gibi yasal yaptırımları olabilir. Diğer yandan yükümlülükler, iş yapma

---

⁷⁸ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.6.

⁷⁹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.4.

⁸⁰ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.8.

⁸¹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.44.

⁸² Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.4.

ilkelerinden, örf ve adetlerden ve iyi iş ilişkilerini korumak veya hakkaniyete uygun davranmak arzusundan kaynaklanabilir. Örneğin, eğer bir işletme garanti süreleri geçmiş olmasına rağmen ürünleri ile ilgili hatalardan doğan sorumlulukları yerine getirmeyi bir şirket politikası haline getirmişse, satılan mallarla ilgili olarak ortaya çıkması beklenen bu giderler şirket için borç olarak dikkate alınır.”⁸³

“Mevcut bir yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik yarar sağlanabilecek kaynakların işletmeden çıkışı gerçekleşecekse ve ortadan kalkacak yükümlülük güvenilir bir şekilde ölçümlenebiliyorsa bilançoda borç tahakkuku yapılır.”⁸⁴

2.2.4.3 Özkaynaklar (Sermaye)’in Tanımı

“Özkaynaklar, işletmenin varlıklar toplamından yabancı kaynakların indirilmesi suretiyle kalan kısımdır.”⁸⁵

“Özkaynaklar bu tanıma ek olarak bilançoda bir alt sınıflandırmada olabilir. Örneğin, şirket olarak faaliyet gösteren bir işletmede hissedarların işletmeye koyduğu fonlar, dağıtılmamış karlar, dağıtılmamış karlardan ayrılan yedekler ve sermaye yedekleri(sermaye koruma düzeltmeleri) ayrı ayrı gösterilebilir. Bu alt sınıflandırma aynı zamanda bir işletmede hissedarlığı olan tarafların temettü dağıtımı veya sermayenin geri ödenmesi durumlarında farklı haklara sahip olduğunu da gösterebilir.”⁸⁶

2.2.4.4 Gelirin Tanımı ve Tahakkuku

“Gelir muhasebe döneminde, ekonomik yararlar da işletme bünyesine varlık girişi veya diğer şekillerdeki varlık çoğalmaları sonucundaki artışı veya diğer şekillerdeki varlık çoğalmaları sonucundaki artışı veya özkaynaklarda hissedarların yatırdıkları fonlar dışındaki kalemlerde artış meydana getiren borçlardaki azalmayı ifade eder.”⁸⁷

---

⁸³ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.15.

⁸⁴ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.46.

⁸⁵ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.4.

⁸⁶ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.20.

⁸⁷ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.25.

“Güvenilir bir şekilde ölçümlenmek şartıyla varlıklardaki bir artış yada borçlardaki bir azalış nedeniyle gelecekte ekonomik yarar artışı olacaksa, gelir tablosunda gelir tahakkuku yapılır.”⁸⁸

2.2.4.5 Giderin Tanımı ve Tahakkuku

“Giderler, muhasebe döneminde ekonomik yararlarda varlık çıkışı veya diğer şekillerdeki varlık eksilmeleri sonucundaki azalışları veya özkaynaklarda hissedarlara yapılan ödemeler sonucunda ortaya çıkan azalmaların dışında özkaynaklarda azalma sonucunu doğuran borçlarda meydana gelen artışları ifade eder.”⁸⁹

“Varlıklardaki bir azalış ya da borçlardaki bir artış nedeniyle ortaya çıkan ve ölçülebilen bir gelecekteki ekonomik yarar azalması, gelir tablosunda gider olarak tahakkuk ettirilir.”⁹⁰

2.2.5 Finansal Tablo Unsurlarının Ölçüm Esasları

Kavramsal Çerçeve 'ye göre finansal tablolar, kesin açıklamalardan çok tahminlere, yargılara ve yöntemlere dayanarak, işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerini, bunların ekonomik karakterlerine göre geniş gruplar içinde sınıflandırılarak gösterirler.

Dünya genelinde farklı Ülkelerde bulunan işletmelerin, işletme dışındaki bilgi kullanıcıları için hazırladıkları finansal tablolar, buldukları ülkelerin ekonomik ve hukuki durumlarından dolayı içerdiği unsurlar farklılaşmış, buna bağlı olarak farklı değerlendirme ölçülerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

“Bir varlık veya yükümlülüğün para karşılığı tutarı “değer”, bu tutarın belirlenmesinde esas alınan fiyat “değer ölçüsü”, varlık veya yükümlülüğün değerini belirleme işleminin bütünü ise “değerleme” işlemi olarak ifade edilmektedir.”⁹¹

“Ölçüm kavramı subjektiftir. Bu açıdan muhasebenin en çok tartışılan ve hala sonuçlanmamış sorunlarını barındıran bir konudur. Bilançoda yer alan varlık ve borçların farklı ölçüm esaslarına göre ölçümü yıllardır süregelen bir uygulamadır. Farklı finansal tablo kalemleri için farklı ölçüm esaslarının geliştirilmiş olması ölçüm sürecini daha da karmaşık hale getirmektedir. İktisadi kıymetlerin miktar olarak belirlenmesinde

⁸⁸ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.47.

⁸⁹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.25.

⁹⁰ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.49.

⁹¹ Semih Hüseyin Tokay, Ali Deran, “Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda Değerleme Ölçüleri”, **Mali Çözüm**, Sayı:90, Kasım-Aralık 2008, s. 20

herhangi bir sorun yaşanmazken, bu iktisadi kıymetleri tutara dönüştürürken miktarın hangi değerle çarpılacağı farklılık göstermektedir.”⁹²

“TMS’ye göre ölçüm ya da ölçümleme (Değerleme), finansal tablolarda yer alan unsurların bilanço ve gelir tablosunda tahakkuk ettirilecekleri ve gösterilecekleri parasal tutarların belirlenmesi işlemlerini ifade eder. Bu işlem uygulanacak ölçüm esasının da seçilmesini içerir. Kavramsal çerçevede yer verilen ölçüm esasları aşağıdaki gibidir.

- a) Tarihi Maliyet (Maliyet Bedeli)
- b) Cari Maliyet (Yenileme Maliyeti)
- c) Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri)
- d) Bugünkü Değer (Kullanım Değeri)
- e) Gerçeğe Uygun Değer”⁹³

“KOBİ TFRS’ ye göre ölçme (Değerleme) ; finansal tablolarda yer alan varlık, borç, gider ve gelirin ölçüleceği parasal tutarların belirlenmesi işlemidir. Bu standartta birçok ölçüm esasları belirlenmiştir. Kullanılan iki genel ölçüm esası ise tarihi maliyet ve gerçeğe uygun değerdir.”⁹⁴

“Aslında hem IASB’nin yayınladığı UFRS’ler hem de FASB’ın yayınladığı SFAS’lar iki farklı ölçüm kurallarını içeren tarihi maliyet muhasebesi ve gerçeğe uygun değer muhasebesinin bir karışımı olarak ortaya çıkmıştır. Ne varki son yıllarda, ölçüm konusunda gerçeğe uygun değer muhasebesinin önemi artmıştır.”⁹⁵

“VUK’da kullanılan değerlendirme teriminin karşılığı olarak TFRS’ de ölçümleme terimi kullanılmaktadır. Literatürde genellikle değer takdiri amacı güdüldüğünde değerlendirme, finansal raporlara koymak amacıyla yapıldığında ölçümleme terimi tercih edilmektedir.”⁹⁶

“Muhasebe standartların da sık sık “gerçeğe uygun değer” kavramına vurgu yapılmakta, varlık ve borçların gerçeğe uygun bir şekilde ölçülmesi, değerlendirilmesi

---

⁹² İbrahim Lazol, **Genel Muhasebe**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2007, s. 316

⁹³ Özerhan, Yanık, a.g.e., s. 22-23

⁹⁴ Mehmet Civan, Ekrem Kara, Mehmet Körpi, Cengizhan Karaca, **Kobi TFRS Kapsamında Finansal Raporlama ve Uygulamaları**, Yaşar Cevizli Mağazaları, Gaziantep, 2012, s. 25

⁹⁵ Volkan Demir, Oğuzhan Bahadır, **Kobilerde Finansal Raporlama**, Türmob Yayınları, Ankara, 2012, s. 30-31

⁹⁶ Necdet Şensoy, Atilla Perek, “Kobiler İçin Finansal Raporlama Standardı ve Vergi Usul Kanunu’ndaki Değerleme Esaslarına Toplu Bakış”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, Sayı: 2, s. 52

ve finansal tablolarda raporlanmasının, finansal tablo kullanıcılarının bilgi ihtiyacını en iyi bir şekilde karşılanmasına neden olacağı ifade edilmektedir.”⁹⁷

2.2.5.1 Tarihi Maliyet (Maliyet Bedeli)

“Kavramsal Çerçeve de varlıkların tarihi maliyetle değeri, bu varlıkların elde edildikleri tarihte alımları için ödenen nakit veya nakit benzerlerinin tutarları ile onlara karşılık verilen varlıkların piyasa değerleri ile ölçümlenir şeklinde açıklanmıştır. Borçların ise borç karşılığında elde edilenin tutarı ile veya işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan borçlarda borcun kapatılması için gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilir şeklinde açıklanmıştır.”⁹⁸

“TMS/TFRS’ de maliyet bedeli bir varlığın elde edilmesinde veya inşasında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade etmektedir.”⁹⁹

“Borçlar borç karşılığında elde edilenin tutarı ile veya işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan borçlarda borcun kapatılması için gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilir.”¹⁰⁰

“Mevcut TMS ve TFRS’ ler de tarihi maliyet esasına atıfta bulunan ve maliyet bedeli ile değeri öngörülen varlıklar aşağıda açıklanmaktadır.

- a) Maddi Duran Varlıklar (İlk muhasebeleştirme ve izleyen dönemlerde maliyet modelinin kullanılması durumunda)
- b) Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (İlk muhasebeleştirme ve izleyen dönemlerde maliyet yönteminin kullanılması durumunda)
- c) Maddi olmayan Duran varlıklar (İlk muhasebeleştirme ve izleyen dönemlerde maliyet yönteminin kullanılması durumunda)
- d) Şerefiye (İlk muhasebeleştirmede)
- e) İştiraklerdeki yatırımlar (İlk muhasebeleştirmede)
- f) Stoklar (İlk muhasebeleştirmede)”¹⁰¹

---

⁹⁷ Yıldız Özerhan Akbulut, **Vergi Usul Kanunundaki Değerleme Hükümlerinin Türkiye finansal Raporlama Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi**, Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildirisi, 02-06 Mart 2008, Ankara, s. 8

⁹⁸ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.55.

⁹⁹ Şeref Demir, **TMS/TFRS**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 53-54

¹⁰⁰ Demir, **a.g.e.**, s. 53

Piyasa fiyatları değişken olduğundan tarihi maliyet değerlendirme ölçüsünün kullanılması, finansal raporlarda yer alan varlık ve borçların değerlerinin piyasa fiyatının altında veya üstünde olmasına neden olacaktır.

“Tarihi maliyetin eleştirilen yanı, bir varlık için satınalma tarihinden sonra söz konusu olabilecek değerlerin arasında, içinde bulunulan durumla artık ekonomik bir ilgisi kalmamış tek değer tarihsel maliyet olmasıdır, buna karşın tarihsel maliyetin güçlü yanı “güvenilir” olmasıdır, çünkü bu değerle bir alışveriş meydana gelmiş ve belgelenebilmektedir.”¹⁰²

“Tarihi maliyet esaslı ölçüm göreceli olarak daha güvenilir bilgilerin üretilmesine katkı sağlarken, özellikle enflasyon dönemlerinde finansal tabloların gerçeklerden uzak veri ve bilgi sunmasına yol açar. Finansal tablolardaki tutarların enflasyon düzeltmesine tabi tutulması, tarihi maliyet esasının zayıf yönünü kısmen telafi etmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki işlem tarihindeki maliyet, gerçeğe uygun değeri temsil edebilir niteliktedir.”¹⁰³

İktisadi kıymetlerin maliyet bedellerinin oluşması türlerine göre farklılıklar gösterdiğinden maliyet bedeli oluşturulurken bu durumun göz önünde bulundurulması gerekir. Örneğin TMS 23 borçlanma maliyetleri standardına göre gemi inşası ve şarap üretimi gibi kullanıma veya satışa hazır hale gelmesi uzun süre alan varlıklara ait borçlanma maliyetleri aktifleştirme tamamlanana kadar varlığın maliyetine girmekte iken diğer varlıklara ait borçlanma miktarları maliyete girmeden gider yazılmaktadır. KOBİ TFRS’ de borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesi ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.

2.2.5.2 Cari Maliyet (Yenileme Maliyeti)

“Varlıkların değerlemesinde cari maliyet esas alındığında aynı varlığın veya bu varlıkla eşdeğer olan bir varlığın alınması için gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilirler. Borçlar ise yükümlülüğün kapatılması için gereken nakit ve nakit benzerlerinin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilirler.”¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Özerhan, Yanık, **a.g.e.**, s. 23.

¹⁰² Necdet Şensoy, “Değerleme Esasında Eğilim ve Etkileşimler”, Türkiye XXII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, Gazi Üniversitesi İİBF, 21-25 Mayıs 2003, s.3

¹⁰³ Tokay, Deran, **a.g.m.** s. 26

¹⁰⁴ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.55.

“TMS 2 stoklar standardında cari maliyet kavramını; Mamullerin beklenen satış fiyatının, üretildikleri ilk madde ve malzemelerin maliyetine eşit veya daha fazla olacağı bekleniyorsa üretimde kullanılmak üzere elde tutulan ilk madde ve malzemeler, üretiminde kullanılacakları mamullerin maliyetinde veya maliyetinin üzerinde satılmalarının beklendiği durumlarda maliyetlerinin altında bir değerle değerlendirilemez. Ancak ilk madde ve malzeme fiyatlarındaki azalış, mamüllerin maliyetinin net gerçekleşebilir değerinden daha yüksek olacağını gösteriyorsa, ilk madde ve malzemelerin değeri net gerçekleşebilir değerine düşürülür. Bu durumda ilk madde ve malzemelerin yenileme maliyetleri net gerçekleştirilebilir değeri yansıtan en iyi ölçü olabilir.”¹⁰⁵ Şeklinde tanımlamıştır.

Bir stok kalemi satın alınırken ödenen 1.000.- TL tarihi maliyeti, yenilenmek istendiğinde ödenen 1.000.- TL cari maliyeti ifade eder.

“Bir varlık bağımsız olarak değiştirilebilirse, yerine koyma maliyeti bu varlığın değerinin üst sınırını ifade eder. Bu varlıktan yoksun olunduğu takdirde katlanılacak zarar onun yerine konulacak varlığın değerinden fazla olamaz.”¹⁰⁶

“Bu ölçü giriş temeline dayalı bir ölçüdür. Bir başka ifadeyle, varlığın değerlendirme günü alınması durumunda, işletmeye mal olma fiyatı cari maliyet olarak ifade edilmekte ve değerlemede de bu ölçü esas alınmaktadır. Değerlemeye konu unsurun borç olması durumunda, cari maliyet kayıtlı (itibari) değer olmaktadır.”¹⁰⁷

2.2.5.3 Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri)

“Varlıklar gerçekleşebilir değer ile değerlendirilmek istenirse değerlendirilecek varlığın elden çıkarılması halinde ele geçecek olan nakit ve nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilirler. Borçlar ise işletmenin normal faaliyet koşullarında kapatılmaları için ödenmesi gereken nakit ve nakit benzeri değerlerin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir.”¹⁰⁸

“**Net Gerçekleşebilir Değer;** işin normal akışı içinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlama maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderleri toplamının düşürülmesi ile elde edilen tutarı ifade eder.”¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ TMS 2, Paragraf 32.

¹⁰⁶ Şensoy, **a.g.m.**, s. 10

¹⁰⁷ Tokay, Deran **a.g.m.**, s. 27

¹⁰⁸ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.55.

¹⁰⁹ TMS 2, Paragraf 6.

“Net Gerçekleştirilebilir Değer = Satış Fiyatı – (Tamamlama Maliyeti-Satış Giderleri) olarak tahmini rakamlara göre formüle dileyebilir. Bu anlamda TMS’ nin yönetim muhasebesine de katkı sağladığı söylenebilir. Değerlemeye konu malların maliyet bedellerinin yanı sıra net elden çıkarma maliyetlerinin de öngörülmesi ve buna göre maliyet bedelinin altına düşen net gerçekleşebilir değerlerin esas alınması gerekir.”¹¹⁰

TMS ve TFRS’ler de net gerçekleşebilir değer stokların değerlemesi için kullanılmıştır.

“Bu yaklaşım ihtiyatlılık ilkesine dayalı, en düşük değer yöntemidir. Stokların değeri maliyetinin altına düştüğü zaman, gerçeğe uygun değer kaygısı ortaya çıkmakta ve net gerçekleşebilir değer bu tür stokların gerçeğe uygun değeri olarak kabul edilmektedir. Maliyetini koruyan, yani piyasa değeri maliyet değerinin üstünde olanlarda ise bu kaygı taşınmamaktadır.”¹¹¹

“Net gerçekleşebilir değer tahmini, hesaplama anında mevcut güvenilir kanıtlara göre stokların satılması durumunda elde edilmesi beklenen satış tutarları esas alınarak yapılır. Bu tahmin dönem sonundaki mevcut koşullarla uyumlu oldukları ölçüde dönem sonundan sonra oluşan fiyat ve maliyet dalgalanmalarıyla doğrudan bağlantılı olan olayları da dikkate alır. Geçici fiyat ve maliyet dalgalanmaları net gerçekleşebilir değer tahmininde dikkate alınmaz. Ayrıca stokların elde tutulma amacı da dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Örneğin taahhüt edilen kesin satış veya hizmet sözleşmelerini yerine getirmek için elde tutulan stokların net gerçekleşebilir değer tahmininde sözleşme fiyatı dikkate alınır.”¹¹²

“SPK’ya göre Net Gerçekleştirilebilir Değer esasının uygulanabileceği durumlar TMS ile uyumlu olarak aşağıdaki gibi sayılmıştır.

- a) İşletmenin mal ve mamül maliyetlerinde artışların veya bunların satış fiyatlarında azalışların ortaya çıkması,
- b) Çeşitli nedenlerle stoklarda bozulma, çürüme, kırılma, çatlama, paslanma gibi değer düşüklüğüne neden olan olayların olması,

---

¹¹⁰ Demir, a.g.e., s. 268

¹¹¹ Necdet Şensoy, **UFRS’deki Değerleme Ölçüleri**, Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildirisi, 26 Şubat-02 Mart 2006, Ankara, s. 20

¹¹² Aylin Poroy Arsoy, **Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına Göre Gerçeğe Uygun Değer**, Dora Yayınları, 2009, s. 30

- c) Satın alınan veya üretilen malın hatalı olması,
- d) Teknolojik gelişmeler ve moda değişiklikleri dolayısıyla maliyetlerin artması veya satış fiyatlarının düşmesi,
- e) İşletmelerin pazarlama stratejilerinin bir sonucu olarak zararına satış yapmaları.”¹¹³

“Net Gerçekleşebilir Değer olarak uygulanabilecek olan ölçütler TMS ile uyumlu olarak aşağıdaki gibi sayılmıştır. Net gerçekleşebilir değer;

- a) İşletmenin satış verileri,
- b) Varsa satış sözleşmelerinde yer alan fiyatlar,
- c) Varsa borsa rayici,
- d) Resmi kurumlar veya meslek kuruluşlarınca açıklanan veya takdir edilen fiyatlar, gibi ölçülere dayanılarak tahmin ve tespit edilebilir.”¹¹⁴

“Bir varlığın sahibine olan değerinin alt sınırı o varlığın net gerçekleşebilir değeridir. Varlığın sahibinin o varlıktan yoksun olmaktan ötürü uğrayacağı zarar en azından o varlığın satışından elde edilen tutardan elden çıkarma maliyeti kadar olmalıdır, çünkü aksi takdirde bu varlığı elden çıkarma kararı vermesi gerekirdi.”¹¹⁵

2.2.5.4 Bugünkü Değer (Kullanım Değeri)

“Bugünkü değerle değerlendirilmek istenen varlıklar, işletmenin normal faaliyet koşullarında ileride yaratacakları net nakit girişlerinin bugünkü iskonto edilmiş tutarları ile gösterilirler. Borçlar ise işletmenin normal faaliyet koşullarında ileride kapatılmaları için gereken net nakit çıkışlarının bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile gösterilir.”¹¹⁶

“Bugünkü değer esas itibarıyla varlıkların geri kazanılabilir tutarlarını tespit etmekte kullanılan bir hesaplama biçimidir. Maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar ve maliyet modeline göre değerlendirilen yatırım amaçlı gayrimenkullerin geri kazanılabilir tutarının hesaplanmasında dikkate alınan bir ölçüm esasıdır. İşletmeye

---

¹¹³ SPK, Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ (Seri XI, No:1), Madde 24.

¹¹⁴ SPK, Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ (Seri XI, No:1), Madde 25.

¹¹⁵ Şensoy, **a.g.m.**, s. 11

¹¹⁶ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.55.

özgü bir değer olup, tamamıyla işletmenin geleceğe yönelik tahminlerine dayalı olarak hesaplanır.”¹¹⁷

“TMS 36 varlıklarda değer düşüklüğü standardına göre kullanım değeri; bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeridir.”¹¹⁸

“TMS 36 ‘ya göre bir varlığın kullanım değerinin hesaplanmasında aşağıdaki unsurlar dikkate alınır;

- a) İşletmenin varlıktan elde etmeyi beklediği gelecekteki nakit akışlarının tahmini,
- b) Söz konusu gelecekteki, nakit akışlarının tutarı ve zamanlamasında olabilecek değişikliklerle ilgili beklentiler,
- c) Piyasa riski hariç tutulmuş cari faiz oranı ile temsil edilen paranın zaman değeri
- d) Varlıkta yer alan belirsizliğe katlanmanın bedeli,
- e) Likidite azlığı gibi katılımcılarının işletmenin varlıktan elde etmeyi beklediği gelecekteki nakit akışlarının fiyatlandırmasına yansıtacağı diğer unsurlar.”¹¹⁹

“TMS 36 ‘ya göre bir varlığın kullanım değerinin tahmini aşağıdaki adımları içerir;

- a) Varlığın kullanımı süresince ve sonunda elden çıkarılmasından elde edilmesi beklenen nakit giriş ve çıkışlarının tahmini,
- b) Söz konusu gelecekteki nakit akışlarına uygun iskonto oranının uygulanması.”¹²⁰

2.2.5.5 Gerçeğe Uygun Değer

Kavramsal çerçevede ölçüm esasları içinde yer almayan ancak diğer standartlarda sıklıkla yer verilen “Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü” ne ilişkin çerçevenin tek bir TFRS de düzenlenmesi amacıyla “TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü” standardı 30.11.2012 tarihinde yayınlanmıştır. Gerçeğe ölçümünü standart olarak yayınlamadan önceki dönemde diğer standartlardaki bilgilere ve TFRS 13’e göre ayrı ayrı ele alabiliriz.

---

¹¹⁷ Özerhan, Yanık, a.g.e., s. 24

¹¹⁸ TMS 36, Paragraf 6.

¹¹⁹ TMS 36, Paragraf 30.

¹²⁰ TMS 36, Paragraf 31.

a) “TFRS-13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü” Standardı Öncesi Durum

“Gerçeğe uygun değer; karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır. Mevcut TMS/TFRS’lerin birçoğunda gerçeğe uygun değer kavramına atıfta bulunulmakta, varlık ve borçların birçoğunun değerlendirilmesinde gerçeğe uygun değer olarak adlandırılan değerlerin kullanılması öngörülmektedir. Gerçeğe uygun değer, varlıkların özelliği de dikkate alınarak birbirinden farklı şekillerde tespit edilebilmektedir. Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen varlıklar ve borçlar aşağıda ana başlıklar halinde gösterilmiştir.

- a) Yeniden değerlendirme modeline göre değerlendirilen maddi duran varlıklar
- b) Yeniden değerlendirme modeline göre değerlendirilen maddi olmayan duran varlıklar
- c) Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen yatırım amaçlı gayrimenkuller
- d) Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar
- e) Nakit ve nakit benzeri varlıklar
- f) Ticari ve diğer alacaklar”¹²¹

“UFRS/TFRS gerçeğe uygun değeri “tarafsız, danışıklı olmayan, ilişkili kişiler arasında olmayan ve objektif olan, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın değişimi veya bir borcun kapatılması için kabul edilen tutar” olarak tanımlamaktadır.

Ancak bu tanım, alternatif gerçeğe uygun değer bileşenlerinin (net gerçekleştirilebilir değer, geri kazanılabilir değer ve kullanım değeri) genellikle birbirinden farklı olması nedeni ile eleştirilmektedir. Gerçeğe uygun değer kavramına getirilen diğer eleştirilerde aşağıdaki gibidir.

- a) Gerçeğe uygun değere dayalı değerlemedeki dalgalanmalar her zaman şirketin finansal durumundaki değişimleri yansıtmamaktadır.
- b) Gerçeğe uygun değer her zaman şirketin gerçek işlemlerine dayanmamaktadır.
- c) Varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi yüksek maliyetli bir süreçtir.”¹²²

¹²¹ Özerhan, Yanık, **a.g.e.**, s. 24-25

¹²² Volkan Demir, Oğuzhan Bahadır, “UFRS (TFRS)’deki Değerleme Ölçüleri Kapsamında Şirket Değerlemede Defter Değeri Yaklaşımı”, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı: 23, Eylül 2007, s. 65-79

Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer;

“Bir varlık veya nakit yaratan birimin karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında gerçekleştirilen satışı sonucunda elde edilmesi gereken tutardan, elden çıkarma maliyetlerinin düşülmesi suretiyle bulunan değerdir.”¹²³

Örnek; Bir tekstil işletmesi fabrikasındaki makinaların bir kısmının satışı için yine aynı sektörde faaliyet gösteren bir işletme ile 100.000 TL bedelli bir sözleşme imzalamışlardır. Sözleşme şartlarına göre makinaların sökümü ve nakliyesi satıcıya ait olup bu işlemler için bir başka firmadan 5.000 TL teklif alınmıştır. Bu durumda gerçeğe uygun değer 100.000 TL, satış bedeli düşülmüş gerçeğe uygun değer ise (100.000 TL - 5.000 TL) = 95.000 TL olacaktır. Sözleşmede tüm masrafların alıcıya ait olması durumunda herhangi bir satış maliyeti olmayacağından, satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değer hesaplaması yapılmasına da gerek bulunmayacaktır.

b) TFRS-13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı¹²⁴

TFRS-13 standardı gerçeğe uygun değeri, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde, bir varlığın satışından elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyat olarak tanımlanır.

Gerçeğe uygun değer işletmeye özgü bir ölçüm olmayıp, piyasa bazlı bir ölçümdür. Bazı varlıklar ve borçlar için gözlemlenebilir piyasa işlemleri veya bilgileri mevcut olabilir. Bununla birlikte diğer varlıklar ve borçlar için bu tür işlemler veya bilgiler mevcut olmayabilir. Ancak gerçeğe uygun değer ölçümünün amacı her iki durumda da aynı olup, bu amaç mevcut piyasa koşullarında, piyasa katılımcıları arasında bir varlığın satışına veya bir borcun devrine yönelik olarak ölçüm tarihinde olağan bir işlemdeki fiyatın tahmin edilmesidir.

Diğer bir ifade ile gerçeğe uygun değer ölçümü varlığı elinde bulunduran veya borçlu konumda olan piyasa katılımcısının bakış açısıyla ölçüm tarihindeki çıkış fiyatıdır.

Gerçeğe uygun değer ölçümünde, mevcut piyasa koşullarında piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığı satma veya bir borcu devretmek amacıyla söz konusu varlık ya da borcun el değiştirildiği varsayılır. İşlemin varlığa veya

¹²³ TMS 36, Paragraf 6.

¹²⁴ TFRS 13, Paragraf 2-4-5-9-15-16.

borca ilişkin asıl piyasada ya da asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda varlığa ve borca ilişkin en avantajlı piyasada gerçekleştiği varsayılır.

Muhasebe ölçümünün temel konusu varlıklar ve borçlar olduğundan gerçeğe uygun değerlerin tanımı varlıklara ve borçlara odaklanır. Ayrıca bu standart gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen işletmenin kendi öz kaynağına dayalı finansal araçlarına da uygulanır.

Diğer TFRS'lerin gerçeğe uygun değerin veya satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değerin ölçümünü veya bunlara ilişkin açıklama yapılmasını zorunlu tuttuğu ya da ölçüm veya açıklama yapmasına izin verdiği durumlarda da TFRS-13 geçerlidir.

BÖLÜM 3 - VUK DEĞERLEME KAVRAM VE ÖLÇÜLERİNİN TMS/TFRS İLE KARŞILAŞTIRILMASI

3.1 VUK ve TMS/TFRS’ de DEĞERLEME KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

İşletmede kullanılan iktisadi kıymetlerin ilk muhasebeleştirilmelerinde değerlerinin tespit edilerek para ile edilip muhasebe kayıtlarına alınmaları gerekmektedir. Bu iktisadi kıymetler kullanım sonucu meydana gelen yıpranmalardan dolayı değer kaybına uğrayabileceği gibi, piyasadaki değerinin artması sonucu değer de kazanabilirler.

VUK’ da bulunan düzenlemeler ilk muhasebeleştirme ve ilk muhasebeleştirmeden sonra meydana gelen değer artış ve azalışların vergi matrahının oluşmasına nasıl etki etmesi gerektiğini belirtmişken, TMS ve TFRS’ deki düzenleme varlık ve borçların finansal tablolarda gösterileceği parasal tutarların nasıl belirleneceğini belirtmektedir.

“TMS/TFRS’ de finansal tablo kullanıcılarına finansal kararlarını sağlıklı alabilmeleri için gerçeğe uygun bilgi sağlamayı hedefleyen ve bu amaçla iktisadi kıymetlerin cari değerlerini görmelerine yönelik ölçümlenmelere ağırlık verilmiştir. Vergi uygulamalarında ise benzer durumdaki mükellefler için farklılık doğuracak ve uyum maliyetlerine yol açacak esaslardan uzak durulmaktadır.”¹²⁵

İşletmeler birbirinden farklı özelliklere sahip, değerlemesi farklı ölçü ve esasa göre iktisadi kıymetlere sahip olabilmektedirler. Her işletmenin bu ölçü ve esasları kendine göre yorumlayarak vergi matrahında aşınma yaratmasına engel olmak için VUK değerlendirme ile hükümleri geniş bir şekilde açıklamıştır.

“Vergi Usul Kanuna göre değerlendirme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir.”¹²⁶

---

¹²⁵ Demir, a.g.e., s. 28

¹²⁶ Vergi Usul Kanunu, Madde 258.

“Bu tanımdan anlaşılacağı üzere değerlendirme; iktisadi kıymetlerin vergisel değerini saptama, belli etme anlamını taşımaktadır. Değerleme ile değerlendirme veya değerlendirme sözcüklerinin karıştırılmaması gerekir.”¹²⁷

“Bu tanımdaki iktisadi kıymetlerin kapsamı aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır.

- a) Mevcutlar
- b) Alacaklar
- c) Borçlar”¹²⁸

“Bu iktisadi kıymetlerin sayılması, ölçülmesi, tartılması yöntemi değer tespiti edilmesini,”¹²⁹ bu yöntem ile değer tespiti edilememesi durumunda kıyas ve tahmin yapılması da değer takdir edilmesini ifade eder.

3.2 VUK DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ ve TMS/TFRS ile KARŞILAŞTIRMASI

“Değerleme iktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre aşağıdaki ölçülerden biri ile yapılır.

- a) Maliyet Bedeli
- b) Borsa Rayiç
- c) Tasarruf Değeri
- d) Mukayyet Değer
- e) İtibari Değer
- f) Vergi Değeri
- g) Rayiç Bedel
- h) Emsal Bedeli ve Ücreti”¹³⁰

---

¹²⁷ Demir, **a.g.e.**, s. 26

¹²⁸ Vergi Usul Kanunu, Madde 186.

¹²⁹ Vergi Usul Kanunu, Madde 186.

¹³⁰ Vergi Usul Kanunu, Madde 261.

3.2.1 Maliyet Bedeli

Vergi Usul Kanunu'nun 262'inci maddesinde düzenlenen "maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder."¹³¹

"Bu tanıma bakıldığında maliyet bedelini aşağıdaki şekilde formülle ifade etmek mümkündür. Maliyet bedeli = İktisap bedeli + Değer arttırıcı ödemeler + Bağlantılı diğer giderler"¹³²

"Bir ödemenin maliyet bedeline dahil edilebilmesi için iktisadi kıymetin iktisabında veya değer artışı sırasında yapılması gerekmektedir. Buna göre iktisadi kıymetin maliyet bedeline aşağıdaki üç unsur dahildir.

- Bir iktisadi kıymetin iktisabı nedeniyle yapılan ödemeler,
- İktisadi kıymetin iktisabı sonrasında değerinin artırılması münasebetiyle yapılan harcamalar,
- İktisadi kıymetin iktisabı ve değer artırımını ile bağlantılı olarak yapılan harcamalar."¹³³

3.2.1.1 İktisadi Kıymetin İktisabı Nedeniyle Yapılan Ödemeler

Maliyet bedeline giren harcamalar iktisadi kıymetin üretilmesi, yurtiçinden satın alınması veya ithal edilerek satıma konu edilmesine göre farklılık göstermektedir.

Üretilen iktisadi kıymetlerde maliyet bedeline giren harcamalar;

- İlk madde malzemenin bedeli
- Direkt işçilik giderleri
- Genel üretim giderleri

Yurtiçinden alınarak satışı konu edilen iktisadi kıymetlerin maliyet bedeline giren harcamalar;

- Satın alma bedeli,
- Satın alma ile ilişkili nakliye, sigorta, giderleri,

---

¹³¹ Vergi Usul Kanunu, Madde 262.

¹³² Demir, **a.g.e.**, s. 36

¹³³ Demir, **a.g.e.**, s. 36

- Satın alma ile ilgili komisyonlar.

İthal edilen iktisadi kıymetlerin maliyet bedeline giren harcamalar;

- Satın alma bedeli,
- İthalatta alınan vergi ve fonlar (Gümrük Vergisi, Ö.T.V. , K.K.D.F vb.),
- Navlun ve yurtiçi yükleme, boşaltma ve nakliye giderleri,
- Akreditif masrafları,
- Sigorta giderleri,
- Gümrük müşavirlik komisyonları,
- Gümrükte yapılan diğer harcamalar.

3.2.1.2 Değer Arttırıcı Harcamalar

Maliyet bedelinin tanımında da anlaşılacağı üzere iktisadi kıymetin iktisabından sonra değerinin arttırılması amacı ile yapılan ödemelerde iktisadi kıymetin maliyetine girmektedir. Yapılan bu tür harcamaların maliyete girebilmesi için iktisadi kıymetin ömrünü ve/veya fonksiyonun artması gerekmektedir.

Örneğin bir iş makinasının motorunda yapılacak küçük bakım onarım ve tamiratlar için yapılan ödemeler, iktisadi kıymetin ömrünü uzatıp ek bir fonksiyon kazandırmayacağından bu tür ödemelerin gider yazılması gerekmektedir, bu iş makinasının motorunun komple değişmesi sonucu yapılan ödemeler ömür uzatıcı olacağından bu ödemelerin maliyete ilave edilmesi gerekmektedir.

3.2.1.3 Müteferri (Bağlantılı) Giderler

İktisadi kıymetin iktisabı nedeni ile yapılan ödemeler ile değer arttırıcı harcamalar dışında iktisadi kıymetin alımında kullanılan kredinin faizi ya da dövize endeksli olarak yapılan alımın kur farkı gibi bağlantılı giderlerde ortaya çıkmaktadır. Bu giderlerin iktisadi kıymetin türüne göre aşağıdaki şekilde maliyete eklenmesi ya da doğrudan gider yazılması gerekmektedir.

163 sayılı VUK Genel Tebliği'ne göre yatırım yolu ile sabit kıymet iktisap edilmesi halinde yatırım ile ilgili kredi faizlerinin yatırım döneminde yatırım maliyetine eklenerek amortisman yolu itfa edilmesi gerekmektedir. Kur farklarının ise yatırımın işletmeye alındığı yılın sonuna kadar yatırım maliyetine eklenerek amortisman yolu itfa

edilmesi gerekmektedir. Faiz giderleri için işletmeye alınma dönemi sonrası, kur farklarında ise izleyen hesap dönemlerinde maliyete eklenip amortisman yolu ile itfa edilmesi yada doğrudan gider yazılması mükellefin tercihine bırakılmıştır.

238 sayılı VUK Genel Tebliği'ne göre işletmelerin finansman temini maksadıyla bankalardan veya benzeri kredi müesseselerinden aldıkları krediler için ödedikleri faiz giderlerinden dönem sonu stoklarına pay vermeleri zorunlu değildir, ancak emtiaın işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunludur. Stokta kalan emtia için sonradan ortaya çıkacak kur farklarının ise ilgili buldukları yıllarda gider yazılması veya maliyete eklenmesi mükellefin tercihine bırakılmıştır.

Kur farkları her zaman aleyhte oluşmayacağından, lehte oluşan kur farklarının maliyet bedelinden düşülmesi gerekmektedir.

Vergi Usul Kanunu'nun 274. maddesine göre maliyet bedeli ile değerlendirilmesi gereken emtiaların değerlendirme günündeki satış bedeli maliyet bedelinden %10 ve daha fazla bir düşüklük göstermişse bu emtialar maliyet bedeli yerine VUK 267. maddesinde hüküm altına alınmış olan sırasıyla ortalama fiyat veya takdir esasına göre belirlenecek emsal bedel üzerinden değerlendirilir.

3.2.1.4 Maliyet Bedelinin TMS/TFRS Karşılaştırması

VUK'daki değerlendirme ölçülerinden maliyet bedelinin TMS/TFRS değerlendirme ölçülerinden karşılaştırılabilir olanlar ile benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.1 Maliyet Bedeli Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması

VUK	TMS/TFRS
Maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin arttırılması münasebetiyle yapılan ödemeler ile bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamıdır.	Bir varlığın elde edilmesinde veya inşasında ödenen nakit ve nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değeri olarak varlığa iktisap tarihinde atfedilen bedeldir
Finansman giderlerinin iktisap yılında müteferri gider olarak iktisadi kıymetin maliyetine eklenmesi zorunludur.	Özellikli varlıklar dışında katlanılan finansman giderleri doğrudan gider yazılabilmektedir.

VUK	TMS/TFRS
Değer artırıcı harcamalar maliyet bedelinin tanımı içinde yer almakta olup, iktisadi kıymetin ömrünü ve fonksiyonunu artırıcı harcamalar maliyet bedeline eklenir.	Yenilemenin gelecekte ekonomik yarar sağlaması ve maliyetin güvenilir bir biçimde ölçülebilmesi durumu da oluşan maliyet ilgili maddi duran varlık kaleminin maliyetine eklenir.(TMS 16 paragraf 7-13-14)
Varlık iktisabında ödenen noter, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon, emlak alım ve özel tüketim harcamalarının maliyet bedeline eklenmesi tercihe bırakılmıştır.	TFRS' ye göre bu tür giderlerin maliyete eklenmesi zorunludur.
İmal edilen emtiada genel imal giderlerinden mamule düşen pay verilirken atıl kapasiteye düşen pay da maliyete eklenir.	Atıl kapasiteye düşen sabit genel imal giderleri doğrudan giderleştirilir.

3.2.2 Borsa Rayici

Vergi Usul Kanunu'nun 263'inci maddesinde düzenlenen "borsa rayici, gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerlerini ifade eder. Normal temevvüçler dışında fiyatlarda bariz kararsızlıklar görülen hallerde, son muamele günü yerine değerlemeye takaddüm eden 30 gün içindeki ortalama rayici esas aldirmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir."¹³⁴

Özel hesap dönemi 01 Ocak – 30 Eylül olan bir işletme değerlendirme gününden bir önceki gün olan 29 Eylül tarihinin ortalamasını borsa rayici olarak dikkate alması gerekir. 29 Eylül tarihinin tatile rastlaması durumunda bu tarihten önce işlem yapılmış ilk günün ortalamasının dikkate alınması gerekir.

Borsa rayicine göre değerlemeye tabi tutulacak iktisadi kıymetler farklı vergi kanunlarına göre aşağıdaki gibidir;

- Yabancı paralar ile yabancı para ile olan senetli senetsiz borç ve alacaklar,(VUK Mad. 280)
- Hisse senetleri ile fon portföyünün en az %51'i Türkiye' de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri dışında kalan her türlü menkul kıymetler, (VUK Mad. 279)
- Yabancı para ile ödenen ücretler (GVK Mad. 63)

¹³⁴ Vergi Usul Kanunu, Madde 263.

- d) Yabancı parayla ödenen serbest meslek kazançları (GVK Mad. 67)
- e) Yabancı para ile yapılan gayrimenkul sermaye iratları (GVK Mad. 72)
- f) Yabancı paralı menkul sermaye iratları (GVK Mad. 79)

Bir iktisadi kıymetin değerlemesi yapılırken borsada rayicinin bulunması, borsa rayici ile değerlendirme yapılması gerektirmez. Örneğin pamuk ve buğday gibi emtia niteliğindeki iktisadi kıymetler teşkilatlanmış borsalarda işlem görmektedirler. Bu ürünler değerlendirirken borsa rayici yerine maliyet bedeli ile değerlemeye tabi tutulması gerekmektedir.

Emtia niteliğinde olmamakla birlikte tasarruf amacı ile iktisap edilmiş VOB'da işlem gören pamuk ve buğday sözleşmeleri finansal türev ürünleri VUK'daki özel haller başlıklı 289. maddesine göre borsa rayici ile değerlendirilebilir.

VUK'daki değerlendirme ölçülerinden borsa rayicinin TMS/TFRS değerlendirme ölçülerinden karşılaştırılabilir olanlar ile benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.2 Borsa Rayici Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması

VUK	TMS/TFRS
Değerleme gününden önceki son işlem günündeki ortalama değeri borsa rayici olarak kabul etmektedir.	Gerçeğe uygun değer borsa rayici olarak kabul edilir. Gerçeğe uygun değer en iyi kanıtı piyasadaki cari alış fiyatıdır.
Maliye bakanlığı gerek gördüğünde son 30 gün içindeki ortalama değeri borsa rayici olarak esas alabilir.	TMS/TFRS de böyle bir uygulama bulunmamaktadır.

3.2.3 Tasarruf Değeri

“Vergi Usul Kanunu'nun 264'üncü maddesinde düzenlenen tasarruf değeri, bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir.”¹³⁵

VUK'a göre aşağıdaki iktisadi kıymetler tasarruf değeri ile değerlendirilir;

- a) Senetli alacaklar (VUK Mad. 281)
- b) Senetli borçlar (VUK Mad. 285)
- c) Değersiz alacaklar (VUK Mad. 322)
- d) Şüpheli alacaklar (VUK Mad. 323)

¹³⁵ Vergi Usul Kanunu, Madde 264.

- e) Düzenlenen çekler (VUK 64 Nolu Sirküler)
- f) Alınan çekler (VUK 64 Nolu Sirküler)

Senetsiz alacak ve borçlar mukayyet değer ile değerlendirilmektedir. Tasarruf değerinin tanımına bakıldığında, değer tespiti takdirinin tasarruf sahibine bırakılmış olması her ne kadar sübjektif bir değer ölçüsü algısı yaratsa da, VUK'un 281. ve 285.maddelerinde senetli borç ve alacakların üzerinde faiz oranı açıklanmışsa bu faiz oranı ile üzerinde faiz oranı yazılmamış ise TCMB'nin resmi iskonto oranının uygulanacağı hükmü bulunması tasarruf değerinin objektif bir değerlendirme ölçüsü olduğunu göstermektedir.

Değersiz alacaklar; kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre artık tahsiline imkân kalmayan alacaklardır. Değersiz alacaklar bu mahiyete girdikleri anda tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet değerleriyle zarara geçirilerek yok edilirler.

Şüpheli alacaklar; ticari kazancın elde edilmesi ile ilgili olmak şartıyla, yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan alacaklar ve dava ve icra safhasında bulunan alacaklar ile dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklardır. Bu alacaklar için değerlendirme gününde varsa alınmış teminatlar düşülerek tasarruf değerine göre karşılık ayrılabilir.

Tasarruf Değeri'nin TFRS' deki karşılığı "Bugünkü Değer"dir. Değerleme sonucunda ulaşılabilecek bedelin aynı olması bakımından UFRS'de düzenlenen "Net Gerçekleşebilir Değerle" de karşılaştırılabilir.

VUK'daki değerlendirme ölçülerinden tasarruf değerinin TMS/TFRS değerlendirme ölçülerinden karşılaştırılabilir olanlar ile benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.3 Tasarruf Değeri Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması

VUK	TMS/TFRS
Tasarruf değeri bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir.	TFRS’ de “Bugünkü Değer” Varlıkların işletmenin normal faaliyet koşullarında ileride yaratacakları net nakit girişlerinin bugünkü iskonto edilmiş değerleridir. Borçlar için “Bugünkü Değer” İşletmenin normal faaliyet koşullarında kapatılmaları için ileride ödenmesi gereken net nakit çıkışlarının bugünkü iskonto edilmiş değeridir.
	UFRS’de net gerçekleşebilir değer, işin normal akışı içinde tahmini satış fiyatından tahmini tamamlama maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli, tahmini satış giderlerinin düşülmesiyle elde edilen tutardır.
Sadece senetli ve çekli borç ve alacaklar için uygulanabilmektedir.	Borç ve alacağın senet veya çeke bağlı olup olmadığına bakılmamaktadır.
Değerleme günü, belge üzerinde faiz nispeti açıklanmışsa bu orandan, açıklanmamışsa TCMB resmi iskonto oranından indirgeme işlemi yapılır.	TFRS’ de indirgeme işlemi için hangi faiz oranının kullanılacağına dair farklı hükümler bulunmaktadır. Temel finansal araçların net bugünkü değeri “Etkin Faiz Oranı” ile hesaplanmaktadır.

3.2.4 Mukayyet Değer

“Vergi Usul Kanunu’nun 265’inci maddesinde düzenlenen mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.”¹³⁶

Mukayyet değerle değerlendirilecek iktisadi kıymetler aşağıdaki gibidir.

- Alacaklar (VUK Mad. 281)
- İlk Tesis ve Taazzuv Giderleri ve Peştamallıklar (VUK Mad. 282)
- Aktif Geçici Hesap Kıymetleri (VUK Mad. 283)
- Borçlar (VUK Mad. 285)
- Pasif Geçici Hesap Kıymetleri (VUK Mad. 287)
- Karşılıklar(VUK Mad. 288)

Mukayyet değerle değerlendirilmesi gereken alacak ve borçlar, senet veya çek’e bağlı olmayan alacaklardır. Senetli ve Çek’li alacak ve borçların reeskont uygulanmak suretiyle tasarruf değeri ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

¹³⁶ Vergi Usul Kanunu, Madde 265.

“TFRS’ de doğrudan “mukayyet değer”e karşılık gelen değerlendirme ölçüsü yoktur. TMS/TFRS’ de yer alan “defter değeri” kavramı mukayyet değerle olan ilişkisi bakımından ele alınacak olursa bürüt defter değerinin mukayyet değere eşit olduğu söylenebilir.”¹³⁷

“TFRS’ de “defter değeri” bir varlığın ya da borcun finansal durum tablosunda muhasebeleştirilmiş değeri olarak tanımlanmaktadır. Çok sayıda standartta yer almakta olan “defter değeri” esasen bir değerlendirme ölçüsü olmaktan ziyade statik bir durum belirtir. Maliyet bedeli ile kayıtlara intikal eden bir iktisadi kıymetin mukayyet değerle değerlendirilmesi söz konusu iktisadi kıymet için iktisap tarihinden sonra yapılabilecek harcamaların maliyete yansıtılmaması sonucunu da beraberinde getirmektedir.”¹³⁸

3.2.5 İtibari Değer

Vergi Usul Kanunu’nun 266’ncı maddesinde düzenlenen “itibari değer, her nevi senetlerle esham ve tahvillerinin üzerinde yazılı olan değerlerdir.”¹³⁹ “Yabancı paralar hariç kasa mevcutları itibari değer ile değerlendirilir.”¹⁴⁰ “Eshamlı şirketler ile iktisadi kamu müesseseleri çıkardıkları tahvilleri itibari değer ile değerlemeye mecburdurlar.”¹⁴¹

“İtibari değer tanımında yer alan “üzerinde yazılı değer” ibaresi söz konusu değerlendirme ölçüsünün “nominal değer” anlamına geldiğini göstermektedir. Nominal değer ölçüsü TFRS’ de doğrudan bir değerlendirme ölçüsü olarak yer almamaktadır. Buna karşın finansal araçlar, hasılat gibi bazı standartlar’ da söz konusu ölçünün kullanım şekline dair ifadelerle rastlanılmaktadır.”¹⁴²

“Nominal değer kavramı KOBİ-UFRS’ de karşımıza çıkmaktadır. 22. Bölüm (Borçlar ve Özkaynak) Paragraf 22.10’da, hisselerin veya diğer özkaynak araçlarının ihracı üzerine özkaynaklardaki artışın finansal durum tablosunda sunumu geçerli kanunlara göre belirlenir denmektedir. Örnek olarak da, hisselerin nominal değeri ve ödemenin nominal değeri aşan tutarı, ayrı olarak sunulabileceğini gösterilmiştir. 23. Bölüm (Hasılat) Paragraf 23.5’ de, nakit ve nakit benzerleri girişinin ertelendiği ve düzenlemenin gerçekte bir finansman işlemi olduğu durumlarda; bedelin gerçeğe uygun

---

¹³⁷ Demir, **a.g.e.**, s. 62

¹³⁸ Demir, **a.g.e.**, s. 62

¹³⁹ Vergi Usul Kanunu, Madde 266.

¹⁴⁰ Vergi Usul Kanunu, Madde 284.

¹⁴¹ Vergi Usul Kanunu, Madde 286.

¹⁴² Demir, **a.g.e.**, s. 63

değeri, bir emsal faiz oranı kullanılarak belirlenen gelecekte elde edilecek bedelin bugünkü değeridir denmiştir. Emsal faiz oranının nasıl hesaplanacağı da aynı paragrafta verilmiştir. Söz konusu paragrafta göre, finansal aracın nominal değerini ilgili mal veya hizmetin nakit satışı fiyatına indirgeyen faiz oranı üzerinden hesaplamak, emsal faiz oranının hesaplanması yöntemlerinden biridir. Buna ek olarak paragraf, iktisadi kişiliklerin, gelecekte elde edilecek ödemelerinin bugünkü değerleri ile bedellerinin nominal değerleri arasındaki farkları, 23.27 ve 23.28 sayılı paragraflar ile 11. Bölüm uyarınca faiz hasılatı olarak muhasebeleştirileceklerine dair hüküm getirmiştir.”¹⁴³

3.2.6 Vergi Değeri

Vergi Usul Kanunu'nun 268'inci maddesinde düzenlenen vergi değeri bina ve arazinin Emlak Vergisi Kanunu'nun 29'uncu maddesine göre tespit edilen değerdir.

Emlak vergisi kanununa göre vergi değeri; arsa ve araziler için takdir komisyonlarınca için takdir olunan birim değerler ile, binalar için Maliye Bakanlığı ile Çevre ve şehircilik bakanlığınca ortaklaşa tespit edilen bina metrekare maliyetleri ile tespit edilir.

VUK 289. maddesine göre Vergi Değeri sadece maliyet değeri ile değerlendirilemeyen bina ve arazilerin değerlendirilmesinde kullanım alanı bulabilmektedir.

“TFRS’ de vergi değerinin karşılığını oluşturan herhangi bir değerlendirme ölçüsü bulunmamaktadır. VUK’un “Vergi Değeri” kavramı ile TMS/TFRS’nin “Vergiye Esas Değer” kavramları karşılaştırılabilir kavramlar değildir. TFRS’de vergiye esas değer kavramı “bir varlığın, borcun veya özkaynak aracının, vergi kanunları kapsamında ölçülmesi” olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan anlaşılması gereken ölçme işlemi değil, vergisel değerlemeler sonucunda ortaya çıkan değerlerin vergiye esas değer olması gerektiğidir.”¹⁴⁴

3.2.7 Rayiç Bedel

Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 266'ıncı maddesinde düzenlenen rayiç bedel, “bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir.”¹⁴⁵

---

¹⁴³ Şensoy, Perek, **a.g.m.**, s. 56-57

¹⁴⁴ Demir, **a.g.e.**, s. 68

¹⁴⁵ Vergi Usul Kanunu, Mükerrer Madde 266

“Buna göre rayiç bedelin tespitinde piyasadaki aynı nitelikteki malların alım satım bedellerinin dikkate alınması gerekir. Rayiç bedel, arz ve talebe göre oluşan piyasa fiyatını ifade etmektedir.”¹⁴⁶

Bu tanımdaki alım satım ifadesi ayrı ayrı işlemleri değil, alıcısı için alımı satıcısı için satımı ifade eden tek bir işlemi ifade etmektedir.

Rayiç bedel VUK’da finansal kiralama işlemlerinin değerlemesinde uygulama alanı bulabilmektedir. VUK mükerrer 290. Maddesi göre kiracı ve kiralayan açısından değerlemenin nasıl yapılacağını açıklamıştır. Buna göre;

Kiracı tarafından kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadi kıymetin **rayiç bedeli** veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilir.

Kiralayanın finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin üretimini veya alım satımını yapması halinde, iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri olarak **rayiç bedeli** dikkate alınır.

TMS-17’ye göre Finansal Kiralama işlemlerinin değerlemesinde gerçeğe uygun değer değerlendirme ölçüsü olarak kullanılmaktadır.

Kiralama süresinin başlangıcında, kiracılar, finansal kiralama işlemi, kiralama sözleşmesinin başı itibarıyla tespit edilmiş, gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilançolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirir.(TMS-17 Par. 20)

TFRS’de “Gerçeğe Uygun Değer” karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre TMS/TFRS değerlendirme ölçüleri içinden “gerçeğe uygun değer” in VUK değerlendirme ölçüsü “rayiç bedel”e en yakın değerlendirme ölçüsü olduğu söylenebilir.

TFRS’ de rayiç bedelle benzer bir diğer değerlendirme ölçüsü de “gerçekleşebilir değer”dir. Gerçekleşebilir değer varlıklar için normal faaliyet koşullarında elden çıkarılması halinde ele geçecek olan nakit ve nakit benzerlerinin tutarlarını, borçlar için ise yine normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ödenmesi gereken nakit ve nakit benzeri değerlerin iskonto edilmemiş tutarlarını ifade eder.

---

¹⁴⁶ Demir, **a.g.e.**, s. 48

TMS stoklar standardı 6. Paragraftaki “işin normal akışı içinde tahmini satış fiyatından tahmini tamamlama maliyeti ve satışı gerçekleştirmek için gerekli tahmini satış giderlerinin düşülmesi sonucu elde edilen tutar” olarak ifade edilen “net gerçekleştirilebilir değer” tanımı da “rayiç bedele” yakın bir tanımdır. Ancak “rayiç bedel” hesaplanırken tahmini tamamlama maliyetleri ve satış giderlerinin düşülmesi VUK’a göre mümkün bulunmamaktadır.

3.2.8 Emsal Bedeli ve Ücreti

Vergi Usul Kanunu’nun 267’inci maddesinde düzenlenen emsal bedeli, “gerçek bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tespit edilemeyen bir malın, değerlendirme gününde satılması halinde emseline nazaran haiz olacağı değerdir. Emsal bedeli sıra ile aşağıdaki esaslara göre tayin olunur.”¹⁴⁷

3.2.8.1 Ortalama Fiyat Esası

Aynı cins ve nevideki mallardan sıra ile değerlemenin yapılacağı ayda veya bir evvelki ya da daha evvelki aylarda satış yapılmışsa, emsal bedeli bu satışların miktar ve tutarına göre mükellef tarafından çıkarılacak olan “Ortalama satış fiyatı” ile hesaplanır. Bu esasın uygulanması için, aylık satış miktarının, emsal bedeli tayin olunacak malın miktarına nazaran %25’ten az olmaması şarttır.

3.2.8.2 Maliyet Bedeli Esası

Emsal bedeli belli edilecek malın, maliyet bedeli bilinir veya çıkarılması mümkün olursa, bu takdirde mükellef bu maliyet bedeline, toptan satışlar için %5, perakende satışlar için %10 ilave etmek suretiyle emsal bedelini bizzat belli eder.

3.2.8.3 Takdir Esası

Yukarıda yazılı esaslara göre belli edilemeyen emsal bedelleri ilgililerin müracaatı üzerine takdir komisyonunca takdir yolu ile belli edilir. Takdirler, maliyet bedeli ve piyasa kıymetleri araştırılmak ve kullanılmış eşya için ayrıca yıpranma dereceleri nazara alınmak suretiyle yapılır. Takdir edilen bedellere mükelleflerin vergi mahkemesinde

---

¹⁴⁷ Vergi Usul Kanunu, Madde 267.

dava açma hakkı mahfuzdur. Ancak dava açılması verginin tahakkuk ve tahsilini durdurmaz.

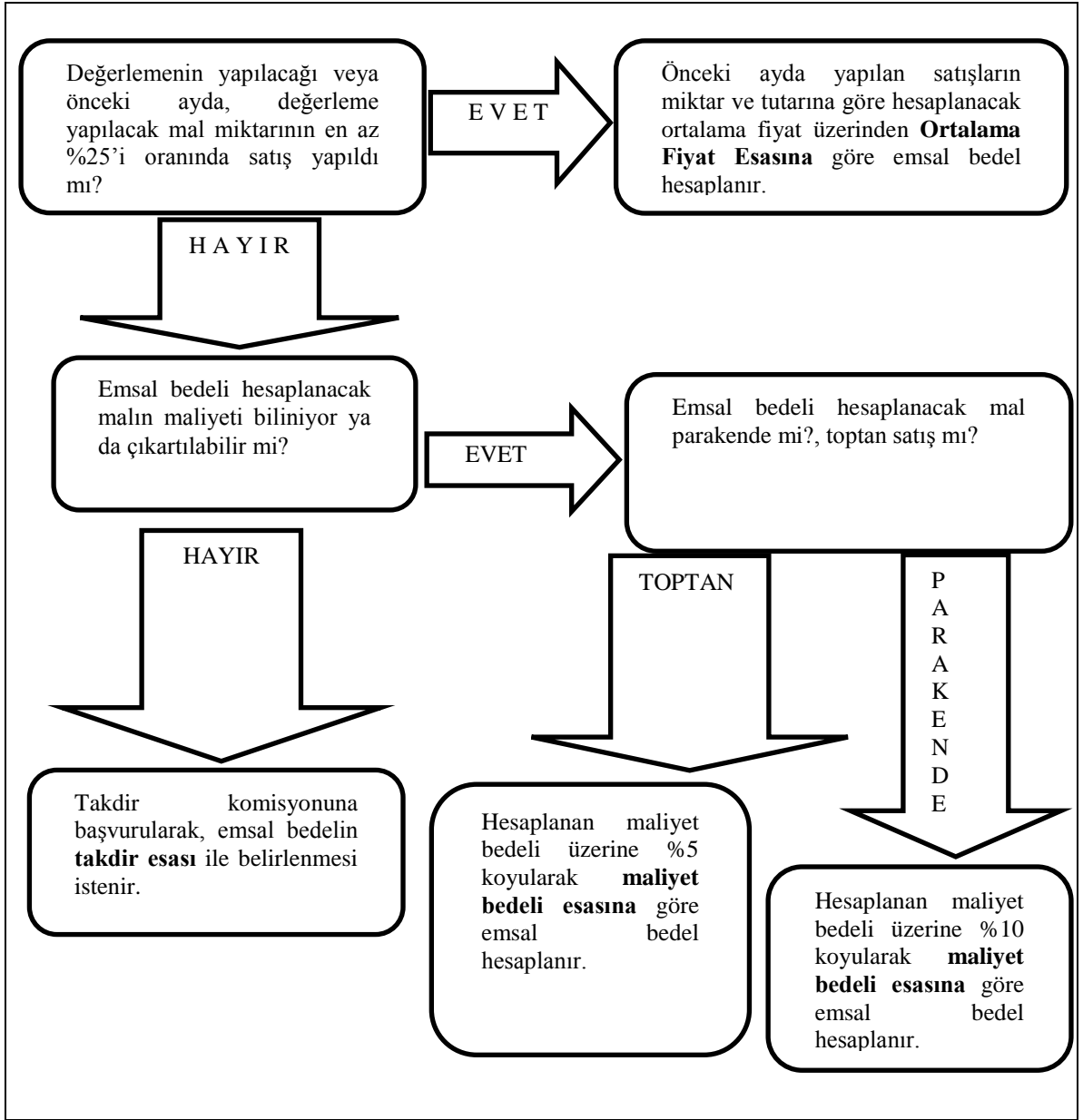
Ortalama fiyat esaslı malların satış fiyatlarının gerilemesi nedeni ile kullanılan bir yöntem olmasına karşılık takdir esaslı malların deprem, sel, yangın gibi doğal afetler ile makina kırılması gibi iktisadi kıymetinde önemli ölçüde düşüş olması sonucunda uygulama alanı bulabilmektedir.

“Emsal bedelin mükellef tarafından bizzat hesaplandığı hallerde bu hesaplara ait kayıt ve cetveller ispat edici kâğıtlar olarak muhafaza edilir. Yukarıdaki esaslarla mukayyet olmaksızın kaza mercilerinin re’sen biçtikleri değerler ile zirai kazanç ölçülerini tespit eden kararnamelerde yer alan unsurlar emsal bedeli yerine geçer, ücretle yapılan imalatta ücretin gerçek değerinin bilinmemesi veya doğru olarak tayin edilememesi hallerinde tespit edilecek emsal ücret de aynı esaslara göre tayin olunur.”¹⁴⁸

Emsal bedelin hesaplanmasında sırasıyla hangi esasın seçilmesi gerektiği ve bu seçilen esasın nasıl uygulanması gerektiği aşağıdaki şekilde gösterilmeye çalışılmıştır.

---

¹⁴⁸ Vergi Usul Kanunu, Madde 267.

Şekil 3.1 VUK Emsal Bedel Hesaplamasında İzlenecek Yöntem

3.2.8.4 Emsal Bedeli ve Ücretinin TMS/TFRS Karşılaştırması

VUK'daki değerlendirme ölçülerinden emsal bedelinin, TMS/TFRS değerlendirme ölçülerinden karşılaştırılabilir olanlar ile benzerlik ve farklılıkları ile finansal varlık kalemlerinin TMS/TFRS ve VUK'a göre hangi değerlendirme ölçüsü ile değerlemesinin yapılması gerektiği aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3.4 Emsal Bedeli Değerleme Ölçüsünün VUK-TMS/TFRS Karşılaştırması

VUK	TMS/TFRS
<p>Ortalama fiyat esasında; değerlendirilecek ay veya önceki aylarda yapılan satışlar dikkate alınır. Tahmine dayanmayan kesin rakamlar üzerinden, herhangi bir maliyet ve gider düşülmeden hesaplama yapılır.</p>	<p>Net gerçekleştirilebilir değerde; tahmini satış fiyatından tahmini tamamlama maliyeti ve satış giderleri düşülmektedir.</p>
	<p>Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer ile kullanım değerinden yüksek olanı olarak tanımlanan geri kazanılabilir tutarda, VUK ortalama fiyat esasına benzemekle birlikte, tahmine dayalı olması ve satış giderlerinin düşülmesinden dolayı farklılık göstermektedir.</p>
	<p>Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar olan gerçeğe uygun değer’ de değerlerin en az %25 yapılan satış üzerinden yapılması ve gerçek olması açısından ortalama fiyat esasına benzerlik göstermektedir.</p>
<p>Ortalama fiyat esasına stoklar için kullanılmaktadır.</p>	<p>Geri kazanılabilir tutar maddi duran varlıklar için kullanılmaktadır.</p>
<p>Maliyet bedeli esasında, maliyet bedeli üzerine toptan satışlarda %5, perakende satışlarda %10 eklenerek değer tespit edilir.</p>	<p>Kar marjı her sektör ve firma için aynı olamayacağından TFRS açısından gerçeğe uygun değer tespitinde, maliyet üzerine aynı oranda kar koymak kabul edilebilir bir yöntem değildir.</p>
<p>Ortalama fiyat ve maliyet bedeliyle değerlendirilemez ise yapılan başvuruya istinaden vergi idaresince, maliyet bedeli ve piyasa değeri dikkate alınarak, kullanılmış ise yıpranma payı düşülerek veya yargı organlarının re’sen biçtikleri değerler ile zirai kazanç ölçülerini tespit eden kararnamelere göre “taksir esasına göre değer tespiti yapılır.</p>	<p>Net gerçekleştirilebilir değerde; tahmini satış fiyatından tahmini tamamlama maliyeti ve satış giderleri düşülmektedir. Tahmini olması açısından taksir esasına benzerlik göstermektedir ancak taksir esasında tamamlama maliyeti ve satış giderleri düşülmez.</p>

Tablo 3.5 VUK ve TMS/TFRS'lerde Varlıkları Değerleme Ölçüleri

KALEMLER	VUK	TMS/TFRS
Kasa	İtibari değer	Gerçeğe uygun değer (İtibari değer)
Yabancı paralar	Borsa değeri	Gerçeğe uygun değer(Borsa değeri)
Bankalar	Mukayyet değer	Gerçeğe uygun değer (iskonto edilmiş maliyet)
Alınan çekler	İtibari değer	Gerçeğe uygun değer (iskonto edilmiş maliyet)
Verilen çekler	İtibari değer	Gerçeğe uygun değer (iskonto edilmiş maliyet)
Gerçeğe uygun değer farkı kar zarara yansıtılan finansal varlıklar	Alış değeri/hisse senetleri dışındakiler borsa değeri	Gerçeğe uygun değer (borsa değeri), değerlendirme farkı gelir tablosunda raporlanır.
Satılmaya hazır finansal varlıklar	Alış değeri	Gerçeğe uygun değer (borsa değeri), değerlendirme farkı özkaynaklar da raporlanır.
Vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar	Borsa değeri/borsa değeri yoksa işlemiş faiz hesaba katılır	Gerçeğe Uygun değer (iskonto edilmiş maliyet), değer düşüklüğü karşılığı ayrılabilir. Karşılık tutarı gelecekteki tahmini nakit akışlarının finansal varlığın orijinal faiz oranına göre iskonto edilecek bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark kadardır. Gerçeğe uygun değer olarak tespit edilemediği durumlarda maliyet bedeli ile değerlendirilir
Alıcılar	Mukayyet değer /belirli koşullarda değer düşüklüğü karşılığı ayrılabilir	Gerçeğe uygun değer(iskonto edilmiş maliyet), risk doğduğunda değer düşüklüğü karşılığı ayrılır.
Alacak Senetleri	Tasarruf değeri /belirli koşullarda emsal bedeli kullanılabilir	Gerçeğe uygun değer (iskonto edilmiş maliyet), risk doğduğunda değer düşüklüğü karşılığı ayrılır.
Stoklar	Maliyet bedeli/belirli koşullarda emsal bedeli kullanılabilir	İlk edinmede maliyet bedeli, izleyen dönemlerde maliyet ve net gerçekleşebilir değer düşük olanı ile değerlendirilir.
İştirakler	Hisse senetleri ile temsil edilen iştirak payları alış değeri ile diğerleri borsa değeri ile değerlendirilir	İlk edinmede maliyet bedeli izleyen dönemlerde özkaynak yöntemi uygulanır. (konsolidasyon kapsamında olanlar) Konsolidasyon kapsamına alınmayanlar maliyet bedeli veya borsa değerine göre değerlendirilir.(aktif piyasanın olması şarttır)

KALEMLER	VUK	TMS/TFRS
Maddi duran varlıklar	İlk edinmede maliyet bedeli, izleyen dönemlerde amorti edilmiş maliyet	İlk edinmede maliyet bedeli izleyen dönemlerde maliyet modeli veya yeniden değerlendirme modeli seçilir
Maddi olmayan duran varlıklar	İlk edinmede maliyet bedeli, izleyen dönemlerde itfa edilmiş maliyet	İlk edinmede maliyet bedeli izleyen dönemlerde maliyet modeli veya yeniden değerlendirme modeli seçilir
Yatırım amaçlı Gayrimenkuller	İlk edinmede maliyet bedeli, izleyen dönemlerde amorti edilmiş maliyet	İlk edinmede maliyet bedeli izleyen dönemlerde maliyet modeli veya yeniden değerlendirme modeli seçilir
Şerefiye	İlk edinmede Mukayyet değer izleyen dönemlerde itfa edilmiş maliyet (5 yılda itfa edilir)	İlk edinmede maliyet bedeli (mukayyet değerle aynı) izleyen dönemlerde değer düşüklüğü testine tabi tutulur, değer düşüklüğü karşılığının iptali ve itfa yasaklanmıştır.

Kaynak: Necdet Şensoy, UFRS'deki Değerleme Ölçüleri, ASMMMO Bildiri kitabı, 2006, s.26-27

BÖLÜM 4 - TEK DÜZEN HESAP PLANI VE FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARINA GÖRE GEREKSİNİMLER

4.1 (1) SERİ NOLU MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ (MSUGT) İLE YAPILAN DÜZENLEMELER¹⁴⁹

Bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumu yansıtmasının sağlanması ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması amacıyla, 26.12.1992 tarihinde 1 sıra nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) yayınlanmış ve bilanço esasına göre defter tutan gerçek ve tüzel kişilerin 01.01.1994 tarihinden itibaren bu sistemi uygulaması zorunlu hale getirilmiştir,

“TDMS varlıkların ve kaynakların değerlendirilmesi açısından vergi mevzuatına bağlılığı sürdürmekle birlikte, ticari ve mali karın ayrı ayrı hesaplanmasına olanak sağlayarak, muhasebe uygulamalarında ve finansal raporlamada vergi mevzuatından göreceli ayrışmayı da olanaklı hale getirmiştir. Muhasebede tekdüzenin sağlanmasında ve finansal raporlamadaki katkılarına rağmen TDMS yeterince esnek olmaması ve zamanla ortaya çıkan ihtiyaçlara göre yeni düzenlemeler yapılmaması, muhasebe uygulamalarında çeşitli zorluklarla karşılaşılmasına neden olmuştur.”¹⁵⁰

Söz konusu sistem aşağıdaki bölümlerden oluşmuş olup uygulanmasına günümüzde de devam edilmektedir.

- a) Muhasebenin temel kavramları,
- b) Muhasebe politikalarının açıklanması,

¹⁴⁹ 1 Seri Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği

¹⁵⁰ Osman Bayrı, “Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartlarına Göre Bilançonun Biçimsel Yapısı, Kapsamı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi”, **Mali Çözüm**, Sayı:98, Mart-Nisan 2010, s. 91

- c) Mali tablolar ilkeleri,
- d) Mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması,
- e) Tekdüzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişi.

Bir işletmenin faaliyet ve sonuçları ile ilgili olan kesim sadece o işletmenin sahip veya ortakları değildir. İşletmelerle doğrudan ilgili olan işletme sahip veya ortaklarının yanı sıra o işletme ile ticari, mali ve ekonomik ilişki kuran işletmeler veya toplum bireyleri, kredi, finans ve yatırım kuruluşları ile çeşitli kamu kuruluşları da işletme faaliyet ve sonuçları ile ilgilenmekte ve sağlıklı ve güvenilir bilgi sahibi olmak istemektedirler. Yapılan düzenleme;

- a) Muhasebe bilgilerinin karar alma durumunda bulunan ilgililere yeterli ve doğru olarak ulaştırılmasına,
- b) Farklı işletmeler ile aynı işletmenin farklı dönemlerinin karşılaştırılmasına,
- c) Mali tablolarda yer alan hesap adlarının tüm kesimler için aynı anlamı vermesine,
- d) Muhasebe terim birliğinin sağlanması suretiyle anlaşılabilir olmasına,
- e) İşletmede ilgililer arasında güven unsurunun oluşturulmasına yöneliktir.

Yapılan düzenlemede öngörülen usul ve esaslara uyulması zorunlu olup, ilgili mevzuat hükümleriyle aykırılığının mali rapor ve beyannamelerinin düzenlenmesi sırasında giderilmesi işletmelerin sorumluluğundadır.

4.1.1 Mali Tabloların Amaçları ve Özellikleri

Mali tablolar ilkeleri, temel mali tabloların düzenlenmesinde işletmeler tarafından uygulanacak kuralları ifade eder. Mali tabloların hazırlanmasında esas alınan kavram ve ilkeler ile TTK ve ilgili diğer mevzuat hükümlerinin farklı uygulamalara yer verdiği durumlarda, işletmeler söz konusu mevzuat hükümleri uyarınca istenilen bilgileri sağlayacak şekilde gerekli düzenlemeleri yaparlar. Ancak bu düzenlemeler MSUGT' de yer alan mali tabloların tekliği ilkesini değiştirmez.

Mali tabloların amacı; yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgi sağlamak, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler sağlamak, varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır.

Mali tablolarda yer alan bilgilerin karar vericiler tarafından en iyi şekilde ve süratle kullanılabilmesi için bu tabloların anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir olması ve zamanında düzenlenmiş olması özelliklerini taşıması gerekmektedir.

Mali tablolar aşağıdaki tablolardan oluşmaktadır;

- a) Bilanço
- b) Gelir Tablosu
- c) Satışların Maliyeti Tablosu
- d) Fon akım Tablosu
- e) Nakit Akım Tablosu
- f) Kâr Dağıtım Tablosu
- g) Özkaynaklar Değişim Tablosu

Bu tablolardan, bilanço ve gelir tablosu dipnotları ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları, diğerleri ise ek mali tabloları oluşturmaktadır.

4.1.2 Temel Mali Tabloları Düzenleme İlkeleri

Temel mali tabloların düzenlenme ilkeleri, temel mali tablolara paralel olarak gelir tablosu ve bilanço ilkeleri olarak iki ana gruba ayrılmakta, bilanço ilkeleri de kendi içinde 3 gruba ayrılmaktadır.

1. Gelir Tablosu ilkeleri
2. Bilanço İlkeleri
  - a. Varlıklara İlişkin İlkeler
  - b. Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler
  - c. Özkaynaklara İlişkin İlkeler

4.1.2.1 Gelir Tablosu İlkeleri

Gelir tablosu ilkelerinin amacı; satışların, gelirlerin, satışlar maliyetinin, giderlerin, kâr ve zararlara ait hesapların ve belli dönemlere ait işletme faaliyeti sonuçlarının sınıflandırılmış ve gerçeğe uygun olarak gösterilmesini sağlamaktır.

Bütün satışlar, gelir ve kârlar ile maliyet, gider ve zararlar brüt tutarları üzerinden gösterilirler ve hiç bir satış, gelir ve kâr kalemi bir maliyet, gider ve zarar kalemi ile tamamen veya kısmen karşılaştırılmak suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.

Bu amaç doğrultusunda benimsenen gelir tablosu ilkeleri aşağıda belirtilmiştir;

- a) Gerçekleşmemiş satışlar, gelir ve karlar; gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilmemelidir. Belli bir dönem veya dönemlerin gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, dönem veya dönemlerin başında ve sonunda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.
- b) Belli bir dönemin satışları ve gelirleri bunları elde etmek için yapılan satışların maliyeti ve giderleri ile karşılaştırılmalıdır. Belli bir dönem veya dönemlerin başında ve sonunda maliyet ve giderleri gerçeğe uygun olarak gösterebilmek için stoklarda, alacak ve borçlarda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.
- c) Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmalıdır.
- d) Maliyetler; maddi duran varlıklar, stoklar, onarım ve bakım ve diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmalıdır. Bunlardan direkt olanları doğrudan doğruya, birden fazla faaliyeti ilgilendirenleri zaman ve kullanma faktörü dikkate alınarak tahakkuk ettirilip, dağıtılmalıdır.
- e) Arızı ve olağanüstü niteliğe sahip kâr ve zararlar meydana geldikleri dönemde tahakkuk ettirilmeli, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmelidir.
- f) Bütün kâr ve zararlardan, önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve nitelikteki dışındaki kalanlar, dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir.
- g) Karşılıklar, işletmenin kârını keyfi bir şekilde azaltmak veya bir döneme ait kârı diğer döneme aktarmak amacıyla kullanılmamalıdır.
- h) Dönem sonuçlarının tespiti ile ilgili olarak uygulana gelen değerlendirme esasları ve maliyet yöntemlerinde bir değişiklik yapıldığı takdirde, bu değişikliğin etkileri açıkça belirtilmelidir.
- i) Bilanço tarihinde var olan ve sonucu belirsiz bir veya bir kaç olayın gelecekte ortaya çıkıp çıkmamasına bağlı durumları ifade eden, şarta bağlı olaylardan kaynaklanan, makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve

zararlar, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır. Şarta bağlı gelir ve karlar için ise gerçekleşme ihtimali yüksek de olsa herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz; dipnotlarda açıklama yapılır.

4.1.2.2 Bilanço İlkeleri

Bilanço ilkelerinin amacı; sermaye koyan veya sonradan kendilerine ait kârî işletmede bırakan sahip ve hissedarlar ile alacaklıların işletmeye sağladıkları kaynaklar ve bunlarla elde edilen varlıkların muhasebe kayıt, hesap ve tablolarında anlamlı bir şekilde tespit edilmesi ve gösterilmesi yoluyla, belli bir tarihte işletmenin mali durumunun açıklıkla ve ilgililer için gerçeğe uygun olarak yansıtılmasıdır.

Bilanço, varlıkların içinde bulunulan zamandaki değerini veya tasfiye halinde bunların satışından elde edilecek para tutarlarını yansıtan bir tablo değildir.

Bütün varlıklar, yabancı kaynaklar ve özkaynaklar bilançoda gayrisafi değerleri ile gösterilirler. Bu ilke, bilançonun net değer esasına göre düzenlenmesine bir engel oluşturmaz. Bu doğrultuda net değer bilanço düzenlenmesinin gereği olarak indirim kalemlerinin ilgili hesapların altında açıkça gösterilmesi esastır.

Bu amaç doğrultusunda benimsenen bilanço ilkeleri; varlıklar, yabancı kaynaklar ve özkaynaklar itibariyle aşağıda, belirtilmiştir.

Varlıklara İlişkin İlkeler;

- a) İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşebilecek varlıkları, bilançoda dönen varlıklar grubu içinde gösterilir.
- b) İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşemeyen, hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun süre yararlanan uzun vadeli varlıkları, bilançoda duran varlıklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar dönen varlıklar grubunda ilgili hesaplara aktarılır.
- c) Bilançoda varlıkları, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için, varlıklardaki değer düşüklüklerini göstererek karşılıkların ayrılması zorunludur. Dönen varlıklar grubu içinde yer alan menkul kıymetler, alacaklar, stoklar ve diğer dönen varlıklar içindeki ilgili kalemler için yapılacak değerlendirme sonucu gerekli durumlarda uygun karşılıklar ayrılır. Bu ilke, duran

varlıklar grubunda yer alan alacaklar, bağı menkul kıymetler, iştirakler, bağı ortaklıklar ve diğer duran varlıklardaki ilgili kalemler için de geçerlidir.

- d) Gelecek dönemlere ait olarak önceden ödenen giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.
- e) Dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan alacak senetlerini, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.
- f) Bilançoda duran varlıklar grubunda yer alan maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla her dönem ayrılan amortismanların birikmiş tutarları ayrıca bilançoda gösterilmelidir.
- g) Duran varlıklar grubu içinde yer alan özel tükenmeye tabi varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem ayrılan tükenme paylarının birikmiş tutarları ayrıca bilançoda gösterilmelidir.
- h) Bilançonun dönen ve duran varlıklar gruplarında yer alan alacaklar, menkul kıymetler, bağı menkul kıymetler ve diğer ilgili hesaplardan ve yükümlülüklerden işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilişkili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağı ortaklıklara ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.
- i) Tutarları kesinlikle saptanamayan alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz. Bu tür alacaklar bilanço dipnot veya eklerinde gösterilir.
- j) Verilen rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatların özellikleri ve kapsamları bilanço dipnot veya eklerinde açıkça belirtilmelidir. Bu ilke, alınan rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatlar için de geçerlidir. Ayrıca, işletme varlıkları ile ilgili toplam sigorta tutarlarının da bilanço dipnot veya eklerinde açıkça gösterilmesi gerekmektedir.

Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler;

- a) İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları, bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir.

- b) İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelmemiş borçları, bilanço da uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar kısa vadeli yabancı kaynaklar grubundaki ilgili hesaplara aktarılır.
- c) Tutarları kesinlikle saptanamayanları veya durumları tartışmalı olanları da içermek üzere, işletmenin bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda gösterilmelidir. İşletmenin bilinen ancak tutarları uygun olarak tahmin edilemeyen durumları da bilançonun dipnotlarında açık olarak belirtilmelidir.
- d) Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde ödenecek olan giderler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.
- e) Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borç senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.
- f) Bilançonun kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar gruplarında yer alan borçlar, alınan avanslar ve diğer ilgili hesaplardan işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilgili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

Özkaynaklara İlişkin İlkeler;

- a) İşletme sahip veya ortaklarının sahip veya ortak sıfatıyla işletme varlıkları üzerindeki hakları özkaynaklar grubunu oluşturur. İşletmenin bilanço tarihindeki ödenmiş sermayesi ile işletme faaliyetleri sonucu oluşup, çeşitli adlar altında işletmede bırakılan kârları ile dönem net kârı (zararı) bilançoda özkaynaklar grubu içinde gösterilir.
- b) İşletmenin ödenmiş sermayesi bilançonun kapsamı içinde tek bir kalem olarak gösterilir. Ancak, esas sermaye özellikleri farklı hisse gruplarına ayrılmış bulunuyorsa esas sermaye hesapları her grubun haklarını, kâr ve tasfiye paylarının dağıtımında sahip olabilecekleri özellikleri ve diğer önemli özellikleri yansıtabilecek biçimde bilançonun dipnotlarında gösterilmelidir.

- c) İşletmenin hissedarları tarafından yatırılan sermayenin devam ettirilmesi gerekir. İşletmede herhangi bir zararın ortaya çıkması, herhangi bir nedenle özkaynaklar da meydana gelen azalmalar; hem dönemsel, hem de kümülatif olarak izlenmeli ve kaydedilmelidir.
- d) Özkaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı, özkaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer alır.
- e) Özkaynaklar; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları (zararları) ve dönem net kârı (zararı)ndan oluşur. Kâr yedekleri yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar, özel fonlar gibi işletme faaliyetleri sonucu elde edilen kârların dağıtılmamış kısmını içerir. Sermaye yedekleri ise hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerlendirme değer artışları gibi kalemlerden meydana gelir. Sermaye yedekleri, gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılamaz.

4.1.3 Tekdüzen Hesap Planı ve Temel Mali Tabloların Biçimsel Yapıları

İşletmeler muhasebe sistemlerini tekdüzen hesap planı çerçevesinde ve hesap planı doğrultusunda kurmak zorundadır. Hesapların çalışması hesap planı açıklamalarında belirtildiği gibi gerçekleşir.

Temel mali tabloları oluşturan bilanço ve gelir tablosundaki kalemler hesap çerçevesinde sıralama ve açıklamalar parelerinde yer alır.

4.1.3.1 Bilançonun Tanımı, Düzenleme Kuralları ve Biçimsel Yapısı

Bilanço, bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağladığı kaynakları gösteren mali tablodur.

Bilançonun düzenlenmesinde, mali tablolar ilkelerinde verilmiş açıklamalar esas alınır. Bilançonun aktifinde yer alan varlıklar, paraya dönüşme hızına göre en çok likitten en az likit değere doğru, pasifinde yer alan kaynaklar ise en kısa vadeli kaynaktan en uzun vadeli kaynağa doğru sıralanır.

Bilançoda varlıklar, dönen varlıklar ve duran varlıklar olarak iki grupta toplanır. Dönen varlıklar grubunda, bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrileceği veya kullanılacağı tahmin edilen varlıklar toplanır. Duran varlıklarda ise,

normal şartlar altında bir yıl içinde elden çıkarılması düşünülmeyen veya yararları bir yılda tükenmeyecek olan varlıklar yer alır.

Kaynaklar ise kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar ile özkaynaklardan oluşur. Kısa vadeli yabancı kaynaklar bir yıl içinde ödenmesi gereken, uzun vadeli yabancı kaynaklar ise bir yıldan sonra ödenecek borçlardan oluşur. Özkaynaklar ise işletme sahip veya ortakları tarafından işletme kişiliğine tahsis edilmiş kaynakları oluşturur.

Bilanço hesapları arasında mahsup yapılamaz. Tabloda “Diğer” başlığı altında yer alan bir kalem tutarının, ait olduğu grubun toplam tutarının %20’sini aşması durumunda, bu kalem ayrı bir başlık altında ayrıca gösterilir.

İşletmelerin bilançolarının karşılaştırmalarında kolaylık sağlamak ve anlam birliği oluşturmak amacıyla aşağıdaki tipteki bilançoğu esas alırlar. Hesap planının çerçevesinin ve hesapların bilançodaki yerini göstermesi açısından tip bilançodaki kalemlerin yanına tekdüzen hesap planı kodları da yazılmıştır.

Tablo 4.1 Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’ne Uygun Bilanço Tablosu

..... İŞLETMESİ AYRINTILI BİLANÇOSU (TL)				
TDHP KODU	AKTİF (VARLIKLAR)		ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
1	I- DÖNEN VARLIKLAR			
10	A	Hazır Değerler		
100	1	Kasa		
101	2	Alınan çekler		
102	3	Bankalar		
103	4	Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)		
108	5	Diğer Hazır Değerler		
11	B	Menkul Kıymetler		
110	1	Hisse senetleri		
111	2	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları		
112	3	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları		
118	4	Diğer Menkul Kıymetler		
119	5	Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)		
12	C	Ticari Alacaklar		
120	1	Alıcılar		
121	2	Alacak Senetleri		
122	3	Alacak Senetleri Reeskontu(-)		
124	4	Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)		
126	5	Verilen Depozito ve Teminatlar		
127	6	Diğer Ticari Alacaklar		
128	7	Şüpheli Ticari Alacaklar		
129	8	Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)		
13	D	Diğer Alacaklar		
131	1	Ortaklardan Alacaklar		
132	2	İştiraklerden Alacaklar		
133	3	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar		
135	4	Personelden Alacaklar		
136	5	Diğer Çeşitli Alacaklar		
137	6	Diğer Alacak Senetleri Reeskontu (-)		
138	7	Şüpheli Diğer Alacaklar		
139	8	Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)		
15	E	Stoklar		
150	1	İlk Madde ve Malzeme		
151	2	Yarı Mamüller-Üretim		

152	3	Mamüller		
153	4	Ticari Mallar		
157	5	Diğer Stoklar		
158	6	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)		
159	7	Verilen Sipariş Avansları		
17	F	Yıllara Yaygın İnş. ve Onarım Maliyetleri		
170-7	1	Yıllara Yaygın İnş. ve Onarım Maliyetleri		
178	2	Yıllara Yaygın İnş. ve Enflasyon Düzeltme Hesabı		
179	3	Taşeronlara Verilen Avanslar		
18	G	Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları		
180	1	Gelecek Aylara Ait Giderler		
181	2	Gelir Tahakkukları		
19	H	Diğer Dönen Varlıklar		
190	1	Devreden KDV.		
191	2	İndirilecek KDV		
192	3	Diğer KDV		
193	4	Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar		
195	5	İş Avansları		
196	6	Personel Avansları		
197	7	Sayım Tesellüm Noksanları		
198	8	Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar		
199	9	Diğer Dönen Varlıklar Karşılığı (-)		
		DÖNEN VARLIK TOPLAMI		
2		II- DURAN VARLIKLAR		
22	A	Ticari Alacaklar		
220	1	Alıcılar		
221	2	Alacak Senetleri		
222	3	Alacak Senetleri Reeskontu (-)		
224	4	Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)		
226	5	Verilen Depozito ve Teminatlar		
229	6	Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)		
23	B	Diğer Alacaklar		
231	1	Ortaklardan Alacaklar		
232	2	İştiraklerden Alacaklar		
233	3	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar		
235	4	Personelden Alacaklar		
236	5	Diğer Çeşitli Alacaklar		
237	6	Diğer Alacak Senetleri Reeskontu (-)		
239	7	Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)		
24	C	Mali Duran Varlıklar		
240	1	Bağlı Menkul Kıymetler		
241	2	Bağlı Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Krş.(-)		
242	3	İştirakler		
243	4	İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)		
244	5	İştiraklere Sermaye Payları Değer Düşüklüğü Krş.(-)		
245	6	Bağlı Ortaklıklar		
246	7	Bağlı Ortaklıklara Sermaye Taahhütleri (-)		
247	8	Bağlı Ortaklıklar Sermaye Payları Değer Düş. Karş. (-)		
248	9	Diğer Mali Duran Varlıklar		
249	1	Diğer Mali Duran Varlıklar Karşılığı (-)		
0				
25	D	Maddi Duran Varlıklar		
250	1	Arazi ve Arsalar		
251	2	Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri		
252	3	Binalar		
253	4	Tesis. Makina ve Cihazlar		
254	5	Taşıtlar		
255	6	Demirbaşlar		
256	7	Diğer Maddi Duran Varlıklar		
257	8	Birikmiş Amortismanlar (-)		
258	9	Yapılmakta Olan Yatırımlar		
259	1	Verilen Avanslar		
0				
26	E	Maddi Olmayan Duran Varlıklar		
260	1	Haklar		
261	2	Şerefiye		
262	3	Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri		
263	4	Araştırma ve Geliştirme Giderleri		

264	5	Özel Maliyetler		
267	6	Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar		
268	7	Birikmiş Amortismanlar (-)		
269	8	Verilen Avanslar		
27	F	Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar		
271	1	Arama Giderleri		
272	2	Hazırlık ve Geliştirme Giderleri		
277	3	Diğer Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar		
278	4	Birikmiş Tükenme Payları (-)		
279	5	Verilen Avanslar		
28	G	Gelecek Yıllara Ait Gid.ve Gelir Tahakkukları		
280	1	Gelecek Yıllara Ait Giderler		
281	2	Gelir Tahakkukları		
29	H	Diğer Duran Varlıklar		
291	1	Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV		
292	2	Diğer KDV		
293	3	Gelecek Yıllar İhtiyacı Stoklar		
294	4	Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar		
295	5	Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar		
297	6	Diğer Çeşitli Duran Varlıklar		
298	7	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)		
299	8	Birikmiş Amortismanlar (-)		
		DURAN VARLIKLAR TOPLAMI		
		AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI		
TDHP KODU		PASİF (KAYNAKLAR)	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
3		III-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		
30	A	Mali Borçlar		
300	1	Banka Kredileri		
301	2	Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		
302	3	Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)		
303	4	U.V. Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri		
304	5	Tahvil. Anapara. Borç. Taksit ve Faizleri		
305	6	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler		
306	7	Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler		
308	8	Menkul Kıymetler İhraç Farkı (-)		
309	9	Diğer Mali Borçlar		
32	B	Ticari Borçlar		
320	1	Satıcılar		
321	2	Borç Senetleri		
322	3	Borç Senetleri Reeskontu (-)		
326	4	Alınan Depozito ve Teminatlar		
329	5	Diğer Ticari Borçlar		
33	C	Diğer Borçlar		
331	1	Ortaklara Borçlar		
332	2	İştiraklere Borçlar		
333	3	Bağlı Ortaklıklara Borçlar		
335	4	Personele Borçlar		
336	5	Diğer Çeşitli Borçlar		
337	6	Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-)		
34	D	Alınan Avanslar		
340	1	Alınan Sipariş Avansları		
349	2	Alınan Diğer Avanslar		
35	E	Yıllara Yaygın İnş. ve Onarım Hakedişleri		
350	1	Yıllara Yaygın İnş. ve Onarım Hakedişleri		
358	2	Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Farkı		
36	F	Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler		
360	1	Ödenecek Vergi ve Fonlar		
361	2	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri		
368	3	Vadesi Geçmiş, Ertelen. Veya Taks. Vergi ve Diğ. Yüküm.		
369	4	Ödenecek Diğer Yükümlülükler		
37	G	Borç ve Gider Karşılıkları		
370	1	Dönem Karı Vergi Ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları		
371	2	Dönem Karının Peş. Öden. Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)		
372	3	Kıdem Tazminatı Karşılığı		
373	4	Maliyet Giderleri Karşılığı		

379	5	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları		
38	H	Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları		
380	1	Gelecek Aylara Ait Gelirler		
381	2	Gider Tahakkukları		
39	I	Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar		
391	1	Hesaplanan KDV		
392	2	Diğer KDV		
393	3	Merkez ve Şubeler Cari Hesabı		
397	4	Sayım ve Tesellüm Fazlaları		
399	5	Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar		
		KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOP.		
4	IV-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			
40	A	Mali Borçlar		
400	1	Banka Borçları		
401	2	Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		
402	3	Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)		
405	4	Çıkarılmış Tahviller		
407	5	Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler		
408	6	Menkul Kıymetler İhraç Farkı (-)		
409	7	Diğer Mali Borçlar		
42	B	Ticari Borçlar		
420	1	Satıcılar		
421	2	Borç Senetleri		
422	3	Borç Senetleri Reeskontu (-)		
426	4	Alınan Depozito ve Teminatlar		
429	5	Diğer Ticari Borçlar		
43	C	Diğer Borçlar		
431	1	Ortaklara Borçlar		
432	2	İştiraklere Borçlar		
433	3	Bağlı Ortaklıklara Borçlar		
436	4	Diğer Çeşitli Borçlar		
437	5	Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-)		
438	6	Kamuya Olan Ertelenmiş Veya Taksitlendirilmiş Borçlar		
44	D	Alınan Avanslar		
440	1	Alınan Sipariş Avansları		
449	2	Alınan Diğer Avanslar		
47	E	Borç ve Gider Karşılıkları		
472	1	Kıdem Tazminatı Karşılığı		
479	2	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları		
48	F	Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Karşılıkları		
480	1	Gelecek Yıllara Ait Gelirler		
481	2	Gider Tahakkukları		
49	G	Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar		
492	1	Gelecek Yıllara Ertelenmiş Veya Terkin Ed. KDV		
493	2	Tesise Katılma Payları		
499	3	Diğer Çeşitli Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar		
		UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOP.		
5	V- ÖZKAYNAKLAR			
50	A	Ödenmiş Sermaye		
500	1	Sermaye		
501	2	Ödenmemiş Sermaye (-)		
502	3	Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları (Enflasyon Düzeltme Farkı)		
503	4	Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (Enflasyon Düzeltme Farkı)		
52	B	Sermaye Yedekleri		
520	1	Hisse Senetleri İhraç Primleri		
521	2	Hisse Senedi İptal Karları		
522	3	M.D.V Yeniden Değerleme Artışları		
523	4	İştirakler Yeniden Değerleme Artışları		
524	4	Maliyet Bedeli Artışları Fonu		
529	5	Diğer Sermaye Yedekleri		
54	C	Kar Yedekleri		
540	1	Yasal Yedekler		
541	2	Statü Yedekleri		
542	3	Olağanüstü Yedekler		
548	4	Diğer Kar Yedekleri		
549	5	Özel Fonlar		

57	D	Geçmiş Yıllar Karları		
570	1	Geçmiş Yıllar Karları		
58	E	Geçmiş Yıllar Zararları (-)		
580	1	Geçmiş Yıllar Zararları		
59	F	Dönem Net Karı (Zararı)		
590	1	Dönem Net Karı		
591	2	Dönem Net Zararı (-)		
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI				
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI				

4.1.3.2 Gelir Tablosunun Tanımı, Düzenleme Kuralları ve Biçimsel Yapısı

Gelir tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net kârını veya dönem net zararını kapsar.

Gelir tablosunun düzenlenmesinde mali tablolar ilkelerinde verilmiş açıklamalar esas alınır. Bu tablonun düzenlenmesinde esas faaliyetlerden sağlanan gelir ile süreklilik gösteren diğer olağan faaliyetlerden sağlanan gelir ayrı gösterileceği gibi, süreklilik göstermeyen olağandışı gelirler de ayrı olarak gösterilir. Buna göre, esas faaliyetler için yapılan giderler ile süreklilik gösteren diğer olağan faaliyet giderleri ve süreklilik göstermeyen olağandışı giderler ayrı ayrı gösterilir.

Gelir tablosu hesapları arasında mahsup yapılamaz. Tabloda “Diğer” başlığı altında gösterilen gelir ve gider unsurlarının ait oldukları grubun toplam tutarının %20’sini aşması durumunda, bu kalem ayrı bir başlık altında ayrıca gösterilir.

İşletmelerin gelir tablosunun karşılaştırmalarında kolaylık sağlamak ve anlam birliği oluşturmak amacıyla aşağıdaki tipteki gelir tablosunu esas alırlar. Hesap planının çerçevesinin ve hesapların bilançodaki yerini göstermesi açısından tip gelir tablosundaki kalemlerin yanına tekdüzen hesap planı kodları da yazılmıştır.

Tablo 4.2 Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Uygun Gelir Tablosu

TDHP KODU	..... İŞLETMESİ AYRINTILI GELİR TABLOSU (TL)		Önceki Dönem	Cari Dönem
60	A	BRÜT SATIŞLAR		
600	1	Yurtiçi Satışlar		
601	2	Yurtdışı Satışlar		
602	3	Diğer Gelirler		
61	B	SATIŞ İNDİRİMLERİ(-)		
610	1	Satıştan İadeler(-)		
611	2	Satış İskontoları(-)		
612	3	Diğer İndirimler(-)		
	C	NET SATIŞLAR		
62	D	SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		
620	1	Satılan Mamuller Maliyeti(-)		
621	2	Satılan Ticari Mallar Maliyeti(-)		
622	3	Satılan Hizmet Maliyeti(-)		
623	4	Diğer Satışların Maliyeti(-)		
		BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI		
63	E	FAALİYET GİDERLERİ(-)		
630	1	Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)		
631	2	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri(-)		
632	3	Genel Yönetim Giderleri(-)		
		FAALİYET KARI VEYA ZARARI		
64	F	DİĞER FAAL. OLAĞAN GELİR VE KARLAR		
640	1	İştiraklerden Temettü Gelirleri		
641	2	Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri		
642	3	Faiz Gelirleri		
643	4	Komisyon Gelirleri		
644	5	Konusu Kalmayan Karşılıklar		
645	6	Menkul Kıymet Satış Karları		
646	7	Kambiyo Karları		
647	8	Reeskont Faiz Gelirleri		
648	9	Enflasyon Düzeltmesi Karları		
649	10	Faaliyetle İlgili Diğer Gelir ve Karlar		
65	G	DİĞER FAAL. OLAĞAN GİD. ZARARLAR (-)		
653	1	Komisyon Giderleri (-)		
654	2	Karşılık Giderleri (-)		
655	3	Menkul Kıymet Satış Zararları (-)		
656	4	Kambiyo Zararları (-)		
657	5	Reeskont Faiz Giderleri (-)		
658	6	Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)		
659	7	Diğer Gider ve Zararlar (-)		
66	H	FİNANSMAN GİDERLERİ(-)		
660	1	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri		
661	2	Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri		
		OLAĞAN KAR VEYA ZARAR		
67	I	OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		
671	1	Önceki Dönem Gelir ve Karları		
679	2	Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar		
68	J	OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR(-)		
680	1	Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)		
681	2	Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)		
689	3	Diğer Olağandışı Gider ve Zararları (-)		
69		DÖNEM KARI VEYA ZARARI		
691	K	Dönem Karı Vergi ve Yasal Yüküml. Karşılıkları (-)		
		DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI		

4.2 TMS/TFRS'YE GÖRE DÜZENLENMİŞ HESAP PLANI

MSUGT ile kullanımı zorunlu hale getirilen tek düzen muhasebe hesap planı kullanılmaya başlanıldığı 1994 yılından bugüne uzun bir süredir muhasebe sisteminde birlikteliğin sağlanması açısından önemli bir rol oynamıştır.

“Muhasebe sistemi uygulama tebliğleri ile;

- a) Muhasebe bilgilerinin karar alma durumunda bulunan ilgililere yeterli ve doğru ulaştırılması,
- b) Farklı işletmeler ile aynı işletmenin farklı dönemlerinin karşılaştırılması,
- c) Mali tablolarda yer alan hesap adlarının tüm kesimler için aynı anlamı vermesi,
- d) Muhasebe terim birliğinin sağlanması suretiyle anlaşılabilir olması,
- e) İşletmelerle ilgililer arasında güven unsurunun oluşturulması.

sağlanmıştır. Ancak muhasebe sistemi uygulama tebliğinin ölçme ve değerlendirme konularında uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu düzenlemeler getirememiş olması finansal tabloların uluslararası karşılaştırılabilirliğini kısıtlamıştır. TMS/TFRS'lerin yayımlanmış olması tekdüzen muhasebe sisteminin fonksiyonunu tamamladığı anlamına gelmemekte, aksine TMS/TFRS'lerin sağlıklı uygulanması ve karşılaştırılabilirliği ve güvenilirliğini sağlamak için önemini artırmaktadır. TMS/TFRS'ler kuşkusuz hesap planında ve finansal tablolarda bazı değişiklikleri gerektirmektedir.”¹⁵¹

6102 sayılı yeni TTK'ya tabi gerçek ve tüzel kişilerden TMS/TFRS ye göre Münferit ve konsolide finansal tablo hazırlamak zorunda olanlar “TMS Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı” ile belirlenmiştir. Ancak bu işletmelerin kullanması gereken TMS/TFRS'ye uygun TDHP resmi olarak yayınlanmamıştır.

KGK tarafından yayınlanan finansal tablo örnekleri ve kullanım rehberinde TDHP'ye göre tutulmuş defter kayıtları ile TMS'ye göre hazırlanmış finansal tablolar arasındaki ilişkiyi kurmak için, TMS'ye geçiş kayıtlarının ve gerekli düzeltme kayıtlarının ticari defterlerinden ayrı bir şekilde tutulup saklanması gerektiği belirtilmiştir.

---

¹⁵¹ Nalan Akdoğan, Orhan Sevilengül, “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tekdüzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler”, **Mali Çözüm**, Sayı: 84, Kasım-Aralık 2007, s. 31

Resmi olarak TMS/TFRS'ye uygun bir hesap planının yayınlamamış olması ve mevcut hesap planının TMS/TFRS'ye göre rapor yapmada yetersiz kalması, konu ile ilgili çevreleri bu konuda çalışma yapmaya itmiş ve aşağıdaki hesap planı ortaya çıkmıştır. Bu hesap planının kullanılması, gelişen bilişim sistemleri ile üretilen muhasebe yazılımlarının her bir yevmiye kaydının hem TDHP hem de TMS/TFRS'ye uygun olarak tutulmasını sağlaması mümkün olacağından, raporlama gününde ayrıca bir düzeltme kaydına gerek kalmadan iki farklı rapor alınabilmesine olanak sağlayacaktır.

TMS/TFRS'ye uygun resmi nitelikte bir hesap planının olmaması farklı uygulamaları beraberinde getireceğinden, birlikteliği sağlamak ve tekdüzen hesap planının sağladığı faydalardan yararlanmak için resmi nitelikte bir hesap planının yayınlanması gerekmektedir.

Aşağıda 1, 2, 4, 11 ve 12 nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği dikkate alınarak hazırlanmış tekdüzen hesap planı ile TMS/TFRS'nin sınıflandırma ve ölçme esaslarına göre oluşturulmuş örnek TMS/TFRS karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

TMS/TFRS hesap planı oluşturulurken aşağıdaki örneklerde açıklandığı gibi hareket edilmiştir.

Hesap gruplarının adları, (Hazır Değerler-Nakit ve Nakit Benzerleri), (Ticari Alacaklar-Esas Faaliyetlerden Alacaklar) gibi TMS/TFRS deki sınıflandırmalara göre değiştirilmiştir.

İlk defa TMS-41 Tarımsal faaliyetler standardı ile gündemimize giren canlı varlıklar için 16-CAN VARLIKLAR hesap grubu oluşturulmuş ve 160-Tarla Bitkileri, 162-Canlı Büyükbaş Hayvanlar gibi alt hesaplar açılmıştır.

İlişkili taraflardan olan alacak ve borçların ayrıca raporlanması için ticari borç ve alacaklar hesap grupları altına 124- İlişkili Taraflardan Esas Faaliyet Alacakları ve 324- İlişkili Taraflara Esas Faaliyetlerden Borçlar hesapları eklenmiştir.

Bu tezinde konusu olan TMS-32, TMS-39, TFRS-7, TFRS-9 finansal araçlar standartları kapsamında menkul kıymetler hesap grubundaki hesaplar, ölçüm esaslarına göre alım satım amacıyla menkul kıymetler için, 110- Geçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar, vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar için 112- İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar gibi hesaplar eklenmiştir.

Tablo 4.3 Tek Düzen Hesap Planı ile Karşılaştırmalı TMS/TFRS Örnek Hesap Planı

KODU	TMS/TFRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
1	DÖNEN VARLIKLAR	DÖNEN VARLIKLAR
10	Nakit ve Nakit Benzerleri	Hazır Değerler
100	Kasa	Kasa
101	Alınan Çekler	Alınan Çekler
102	Bankalar	Bankalar
103	Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)	Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)
105	Nakit Benzeri Yatırımlar	
106	Banka Garantili Kart Alacakları	
108	Diğer Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar	Diğer Hazır Değerler
109	Banka Limit Kullanımları (-)	
11	Finansal Varlıklar	Menkul Kıymetler
110	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar	Hisse Senetleri
111	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Varlıklar	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları
112	İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları
113	Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar	
116	Türev Finansal Varlıklar	
118	Diğer Finansal Varlıklar	Diğer Menkul Kıymetler
119	Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	Menkul Kıymet Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
12	Esas Faaliyetlerden Alacaklar (Ticari Alacaklar)	Ticari Alacaklar
120	Alıcılar	Alıcılar
121	Alacak Senetleri	Alacak Senetleri
122	Alınan İleri Tarihli Çekler	Alacak Senetleri Reeskontu (-)
123	Kredi Kartlarından Alacaklar (Nakit Benzeri Varlıklarda Yer Almayanlar)	
124	İlişkili Taraflardan Esas Faaliyet Alacakları	Kazanılmış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri
125	İş Sahibine Yansıtılacak Maliyetlerden Alacaklar (İnşaat Taahhüt İşleri)	
126	Diğer Esas Faaliyetlerden Alacaklar	Verilen Depozito ve Teminatlar
127	Şüpheli Esas Faaliyet Alacakları	Diğer Ticari Alacaklar
128	Ertelemiş Faiz Gelirleri (Esas Faaliyet Alacakları Reeskontu) (-)	Şüpheli Ticari Alacaklar
129	Şüpheli Esas Faaliyet Alacakları Karşılıkları (-)	Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)
13	İlişkili Taraflardan Alacaklar (Ticari Faaliyetten Doğan Alacakları Kapsamaz)	Diğer Alacaklar
130	Ortaklardan Alacaklar	
131	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar	Ortaklardan Alacaklar
132	İştiraklerden Alacaklar	İştiraklerden Alacaklar
133	İş Ortaklıklarından Alacaklar (Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan Alacaklar)	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
134	Merkez ve Şubelerden Alacaklar	
135	Kilit Personelden Alacaklar	Personelden Alacaklar
136	Diğer İlişkili Taraflardan Alacaklar	Diğer Çeşitli Alacaklar
137	İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar	Diğer Alacak Senetleri Reeskontu (-)
138	Ertelemiş Faiz Gelirleri (İlişkili Taraflardan Alacaklar Reeskontu)(-)	Şüpheli Diğer Alacaklar
139	İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar Karşılıkları (-)	Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)
14	Diğer Alacaklar	
140	Bütçe Gelirlerinden Alacaklar (Döner Sermaye İşletmeleri İçin)	
141	Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Gelirlerinden Alacaklar	
142	Bloke Mevduat Alacakları	
143	Vergi Dairelerinden Alacaklar	
144	Verilen Depozito ve Teminatlar	
145	Diğer Personelden Alacaklar	
146	Diğer Çeşitli Alacaklar	
147	Şüpheli Diğer Alacaklar	

KODU	TMS/TFRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
148	Ertelenmiş Faiz Gelirleri (Diğer Alacaklar Reeskontu)(-)	
149	Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılıkları (-)	
15	Stoklar	Stoklar
150	İlk Madde Malzeme	İlk Madde Malzeme
151	Yarı Mamuller	Yarı Mamuller - Üretim
152	Mamuller	Mamuller
153	Ticari Mallar	Ticari Mallar
154	Tamamlanmamış Hizmet Maliyetleri	
155	Tamamlanmış Hizmet Maliyetleri (TV Programları, Projeler)	
156	Yoldaki Stoklar	
157	Diğer Stoklar	Diğer Stoklar
158	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
159	Verilen Sipariş Avansları	Verilen Sipariş Avansları
16	Canlı Varlıklar	
160	Canlı Tarla Bitkileri	
161	Canlı Bahçe Bitkileri	
162	Canlı Büyükbaş Hayvanlar	
163	Canlı Küçükbaş Hayvanlar	
164	Canlı Kanatlı Hayvanlar	
165	Canlı Su Hayvanları	
166	Diğer Canlı Varlıklar	
167	Canlı Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	
169	Verilen Sipariş Avansları	
17	Diğer Dönen Varlıklar	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
170	Devreden KDV	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
171	İndirilecek KDV	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
172	Diğer KDV	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
173	Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
174		Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
175	İş Avansları	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
176	Personel Avansları	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
177	Sayım ve Tesellüm Noksanları	Yıllara Yaygın İnşaat Onarım Maliyetleri
178	Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar	Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Farkları
179		Taşeronlara Verilen Avanslar
18	Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları
180	Geleceklere Aylara Ait Giderler	Geleceklere Aylara Ait Giderler
181		Gelir Tahakkukları
182	Önceden Yapılan İşler (İnşaat Taahhütleri ile İlgili)	
184	Ertelenmiş Giderler	
185	Gelir Tahakkukları	
186	Hakedişe Bağlanacak İşlerden Gelir Tahakkukları	
19	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Varlıklar (KOBİ TMS/TFRS Hariç)	Diğer Dönen Varlıklar
190	Satış Amaçlı Elde Tutulan Maddi Duran Varlıklar	Devreden KDV
191		İndirilecek KDV
192		Diğer KDV
193	Elden Çıkarılacak İştirakler	Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar
194	Elden Çıkarılacak Bağlı Ortaklıklar	
195	Elden Çıkarılacak İş Ortaklıkları	İş Avansları
196		Personel Avansları
197	Temettü Olarak Dağıtılacak Nakit Dışı Varlıklar	Sayım ve Tesellüm Noksanları
198	Durdurulan Bölümlere ve Faaliyetlere İlişkin Varlıklar	Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar
199	Diğer Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar	Diğer Dönen Varlıklar Karşılığı (-)
2	DURAN VARLIKLAR	DURAN VARLIKLAR
20	Esas ve Diğer Faaliyetlerden Alacaklar	
200	Alıcılardan Esas Faaliyet Alacakları	
201	İlişkili Taraflardan Esas Faaliyet Alacakları	

KODU	TMS/TFRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
202	Ertelenmiş Faiz Gelirleri (Esas Faaliyet Alacakları Reeskontu)(-)	
203	Şüpheli Esas Faaliyet Alacakları Karşılıkları (-)	
204	Verilen Depozito ve Teminatlar	
205	Vergi Dairelerinden Alacaklar	
206	Diğer Personelden Alacaklar	
207	Diğer Çeşitli Alacaklar	
208	Ertelenmiş Faiz Gelirleri (Diğer Alacaklar Reeskontu)(-)	
209	Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılıkları (-)	
21	İlişkili Taraflardan Alacaklar	
210	Ortaklardan Alacaklar	
211	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar	
212	İştiraklerden Alacaklar	
213	İş Ortaklıklarından Alacaklar (Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan Alacaklar)	
214	Merkez ve Şubelerden Alacaklar	
215	Kilit Personelden Alacaklar	
216	Diğer İlişkili Taraflardan Alacaklar	
217	İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar	
218	Ertelenmiş Faiz Gelirleri (İlişkili Taraflardan Alacaklar Reeskontu)(-)	
219	İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar Karşılıkları (-)	
22	Finansal Yatırımlar	Ticari Borçlar
220	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar	Alıcılar
221	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Yatırımlar	Alacak Senetleri
222	İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar	Alacak Senetleri Reeskontu (-)
223	Maliyetle Ölçülen Önemli Etki Taşımayan Yatırımlar	
224	Önemli Etki Taşıyan İştirakler	Kazanılmış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri
225	İş Ortaklıkları (Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar)	
226	Bağlı Ortaklıklar	Verilen Depozito ve Teminatlar
227	Türev Finansal Varlıklar	
228	Finansal Yatırımlar Sermaye Taahhütleri (-)	
229	Finansal Yatırımlar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)
23	Canlı Varlıklar	Diğer Alacaklar
230	Meyve Ağaçları	
231	Meyve Vermeyen Ağaçlar	Ortaklardan Alacaklar
232	Büyükbaş Hayvanlar	İştiraklerden Alacaklar
233	Küçükbaş Hayvanlar	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
234	Kanatlı Hayvanlar	
235	Su Hayvanları ve Diğer Canlı Varlıklar	Personelden Alacaklar
236	Canlı Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	Diğer Çeşitli Alacaklar
237	Birikmiş Amortismanlar (-)	Diğer Alacak Senetleri Reeskontu (-)
238	Yapılmakta Olan Canlı Varlık Yatırımları	
239	Verilen Avanslar	Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)
24	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	Mali Duran Varlıklar
240	Yatırım Amaçlı Arazi ve Arsalar (Gerçeğe Uygun Değerle Ölçülen)	Bağlı Menkul Kıymetler
241	Yatırım Amaçlı Binalar (Gerçeğe Uygun Değerle Ölçülen)	Bağlı Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
242	Yatırım Amaçlı Diğer Gayrimenkuller (Gerçeğe Uygun Değerle Ölçülen)	İştirakler
243	Yatırım Amaçlı Arazi ve Arsalar (Maliyetle Ölçülen)(KOBİ TMS/TFRS Hariç)	İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)
244	Yatırım Amaçlı Binalar (Maliyetle Ölçülen)(KOBİ TMS/TFRS Müstesna)	İştiraklere Sermaye Payları Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
245	Yatırım Amaçlı Diğer Gayrimenkuller (Maliyetle Ölçülen)(KOBİ TMS/TFRS Hariç)	Bağlı Ortaklıklar

KODU	TMS/TFRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
246	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	Bağlı Ortaklıklara Sermaye Taahhütleri (-)
247	Birikmiş Amortismanlar (-)	Bağlı Ortaklıklar Sermaye Payları Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
248	Yapılmakta Olan Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Yatırımları	Diğer Mali Duran Varlıklar
249	Verilen Avanslar	Diğer Mali Duran Varlıklar Karşılığı (-)
25	Maddi Duran Varlıklar	Maddi Duran Varlıklar
250	Arazi ve Arsalar	Arazi ve Arsalar
251	Yeraltı ve Yer Üstü Düzenleri	Yeraltı ve Yer Üstü Düzenleri
252	Binalar	Binalar
253	Tesis, Makine ve Cihazlar	Tesis, Makiner ve Cihazlar
254	Taşıtlar	Taşıtlar
255	Demirbaşlar ve Diğer Maddi Duran Varlıklar	Demirbaşlar
256	Maddi Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	Diğer Maddi Duran Varlıklar
257	Birikmiş Amortismanlar (-)	Birikmiş Amortismanlar (-)
258	Yapılmakta Olan Yatırımlar	Yapılmakta Olan Yatırımlar
259	Verilen Avanslar	Verilen Avanslar
26	Şerefiye ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Maddi Olmayan Duran Varlıklar
260	Şerefiye	Haklar
261	Haklar	Şerefiye
262	Ortak Mülkiyetli Varlıkların Kullanım Hakları	Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri
263	Geliştirme Maliyetleri (KOBİ TFRS Müstesna)	Araştırma ve Geliştirme Giderleri
264	TV Programları, Sinema Filmleri	Özel Maliyetler
265	Bilgisayar Yazılımları ve Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
266	Maddi Olmayan Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	
267	Birikmiş Amortismanlar (-)	Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar
268	Yapımı Devam Eden Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırımları	Birikmiş Amortismanlar (-)
269	Verilen Avanslar	Verilen Avanslar
27	Yeraltı Kaynaklarının Araştırma ve Değerlendirilme Maliyetleri (Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar)	Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar
271	Arama Giderleri	Arama Giderleri
272	Hazırlık ve Geliştirme Giderleri	Hazırlık ve Geliştirme Giderleri
275	Diğer Yeraltı Kaynaklarının Araştırma ve Geliştirme Maliyetleri	
276	Yeraltı Kayn. Ar. ve Değ. Mal. Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	
277	Birikmiş Amortismanlar (-)	Diğer Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar
278		Birikmiş Tükenme Payları (-)
279	Verilen Avanslar	Verilen Avanslar
28	Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları
280	Gelecek Yıllara Ait Peşin Ödenmiş Giderler	Gelecek Yıllara Ait Giderler
281		Gelir Tahakkukları
284	Ertelenmiş Giderler	
285	Gelir Tahakkukları	
289	Ertelenmiş Vergi Varlığı	
29	Diğer Duran Varlıklar	Diğer Duran Varlıklar
291		Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV
292	Diğer KDV	Diğer KDV
293	Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar	Gelecek Yıllar İhtiyacı Stoklar
294	Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar	Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar
295		Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar
297	Diğer Çeşitli Duran Varlıklar	Diğer Çeşitli Duran Varlıklar
298	Diğer Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
299	Birikmiş Amortismanlar (-)	Birikmiş Amortismanlar (-)
3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
30	Finansal Borçlar	Mali Borçlar

KODU	TMS/FRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
300	Banka Kredileri	Banka Kredileri
301	Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
302	Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar	Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)
303	Uzun Vadeli Kredilerin Ana Para Taksitleri ve Faizleri	Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri
304	Tahvil Ana Para Taksit ve Faizleri	Tahvil Ana Para Borç, Taksit ve Faizleri
305	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler
306	Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler	Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler
307	Türev Finansal Borçlar	
308	Diğer Finansal Borçlar	Menkul Kıymetler İhraç Farkı (-)
309	Ertelenmiş Faiz Giderleri (Finansal Borçlar Reeskontu) (-)	Diğer Mali Borçlar
32	Esas Faaliyetlerden Borçlar (Ticari Borçlar)	Ticari Borçlar
320	Satıcılar	Satıcılar
321	Borç Senetleri	Borç Senetleri
322	Verilen İleri Tarihli Çekler	Borç Senetleri Reeskontu (-)
323	Faturası Beklenen Alışlardan Borçlar	
324	İlişkili Tarafalara Esas Faaliyetlerden Borçlar	
326	Diğer Esas Faaliyetlerden Borçlar	Alınan Depozito ve Teminatlar
329	Ertelenmiş Faiz Giderleri (Esas Faaliyetlerden Borçlar Reeskontu) (-)	Diğer Ticari Borçlar
33	İlişkili Tarafalara Borçlar	Diğer Borçlar
330	Ortaklara Borçlar	
331	Bağlı Ortaklıklara Borçlar	Ortaklara Borçlar
332	İştiraklere Borçlar	İştiraklere Borçlar
333	İş Ortaklıklarına Borçlar (Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklara Borçlar)	Bağlı Ortaklıklara Borçlar
334	Merkez ve Şubelere Borçlar	
335	Kilit Personele Borçlar	Personele Borçlar
336	Diğer İlişkili Tarafalara Borçlar	Diğer Çeşitli Borçlar
337		Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-)
339	Ertelenmiş Faiz Giderleri (İlişkili Tarafalara Borçlar Reeskontu) (-)	
34	Diğer Borçlar ve Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	Alınan Avanslar
340		Alınan Sipariş Avansları
344	Alınan Depozito ve Teminatlar	
345	Diğer Personele Borçlar	
346	Diğer Çeşitli Borçlar	
347	Sayım ve Tesellüm Fazlaları	
348	Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	
349	Ertelenmiş Faiz Giderleri (Diğer Borçlar Reeskontu) (-)	Alınan Diğer Avanslar
35	Alınan Avanslar	Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
350	Alınan Sipariş Avansları	Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
351		Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
352	Alınan Hizmet Avansları	Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
353		Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
354		Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
355		Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
356		Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
357		Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hak Ediş Bedelleri
358		Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı
359	Alınan Diğer Avanslar	
36	Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler
360	Ödenecek Kurumlar Vergisi	Ödenecek Vergi ve Fonlar
361	Ödenecek Gelir Vergisi	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri
362	Ödenecek KDV	
364	Ödenecek Diğer Vergiler	
365	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	
366	Ödenecek Diğer Yasal Yükümlülükler	

KODU	TMS/FRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
367	Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler	
368	Hesaplanan KDV	Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler
369	Tecil ve Terkin Edilmiş KDV	Ödenecek Diğer Yükümlülükler
37	Borç ve Gider Karşılıkları	Borç ve Gider Karşılıkları
370	Dönem Kârı ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları	Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları
371	Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri (-)	Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri (-)
372	Kıdem Tazminatı Karşılıkları (Kısa Vadeli Olanlar)	Kıdem Tazminatı Karşılıkları
373	Çalışanlara Sağlanacak Diğer Faydalara İlişkin Karşılıklar	Maliyet Giderleri Karşılığı (-)
374	Çeşitli Gider ve Zarar Karşılıkları	
375	Garanti Yükümlülükleri Karşılıkları	
376	Maddi Duran Varlıklar Sökme, Restorasyon ve Rehabilitasyon Maliyetleri Karşılıkları	
377	Yeniden Yapılandırma Karşılıkları	
378	Çevre Düzenleme Karşılıkları	
379	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları
38	Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları	Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları
380	Gelecek Aylara Ait Gelirler	Gelecek Aylara Ait Gelirler
381	Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım İşleri Hak Ediş Bedelleri	Gider Tahakkukları
382	Alınan Devlet Teşvikleri ve Yardımları	
384	Ertelenmiş Gelirler	
385	Gider Tahakkukları	
39	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklara ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Borçlar (Kobi TMS/FRS Hariç)	Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
390	Elden Çıkarılacak Maddi Duran Varlıklara İlişkin Borçlar	
391		Hesaplanan KDV
392		Diğer KDV
393	Elden Çıkarılacak İştiraklere İlişkin Borçlar	Merkez ve Şubeler Cari Hesabı
394	Elden Çıkarılacak Bağlı Ortaklıklara İlişkin Borçlar	
395	Elden Çıkarılacak İş Ortaklıklarına İlişkin Borçlar	
397		Sayım ve Tesellüm Fazlaları
398	Durdurulan Bölümlere ve Faaliyetlere İlişkin Borçlar	
399	Diğer Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklara İlişkin Borçlar	Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar
4	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
40	Finansal Borçlar	Mali Borçlar
400	Banka Kredileri	Banka Kredileri
401	Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
402	Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar	Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)
404	Çıkarılmış Tahviller	
405	Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahviller	Çıkarılmış Tahviller
406	Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler	
407	Türev Finansal Borçlar	Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler
408	Diğer Finansal Borçlar	Menkul Kıymet İhraç Farkı (-)
409	Ertelenmiş Faiz Giderleri (Finansal Borçlar Reeskontu) (-)	Diğer Mali Borçlar
42	Esas Faaliyetlerden Borçlar	Ticari Borçlar
420	Satıcılar	Satıcılar
421	Borç Senetleri	Borç Senetleri
422	Verilen İleri Tarihli Çekler	Borç Senetleri Reeskontu (-)
424	İlişkili Taraflara Esas Faaliyetlerden Borçlar	
426	Diğer Esas Faaliyetlerden Borçlar	Alınan Depozito ve Teminatlar
429	Ertelenmiş Faiz Giderleri (Esas Faaliyetlerden Borçlar Reeskontu) (-)	Diğer Ticari Borçlar
43	İlişkili Taraflara Borçlar	Diğer Borçlar
430	Ortaklara Borçlar	

KODU	TMS/FRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
431	Bağlı Ortaklara Borçlar	Ortaklara Borçlar
432	İştiraklere Borçlar	İştiraklere Borçlar
433	İş Ortaklıklarına Borçlar (Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklara Borçlar)	Bağlı Ortaklıklara Borçlar
434	Merkez ve Şubelere Borçlar	
435	Kilit Personele Borçlar	
436	Diğer İlişkili Taraflara Borçlar	Diğer Çeşitli Borçlar
437		Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-)
438		Kamuya Olan Ertilenmiş veya Taksitlendirilmiş Borçlar
439	Ertilenmiş Faiz Giderleri (İlişkili Taraflara Borçlar Reeskontu) (-)	
44	Diğer Borçlar	Alınan Avanslar
440		Alınan Sipariş Avansları
444	Alınan Depozito ve Teminatlar	
445	Diğer Personele Borçlar	
446	Diğer Çeşitli Borçlar	
449	Ertilenmiş Faiz Giderleri (Diğer Borçlar Reeskontu) (-)	Alınan Diğer Avanslar
45	Alınan Avanslar	
450	Alınan Sipariş Avansları	
452	Alınan Hizmet Avansları	
456	Alınan Diğer Avanslar	
46	Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	
460	Gelecek Yıllarda Ödenecek Vergiler	
461	Gelecek Yıllarda Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	
468	Gelecek Yıllarda Ödenecek Diğer Yasal Yükümlülükler	
469	Gelecek Yıllara Ertilenen veya Terkin Edilecek KDV	
47	Borç ve Gider Karşılıkları	Borç ve Gider Karşılıkları
472	Kıdem Tazminatı Karşılıkları	Kıdem Tazminatı Karşılığı
473	Çalışanlara Sağlanacak Diğer Faydalara İlişkin Karşılıklar	
474	Çeşitli Gider ve Zarar Karşılıkları	
475	Garanti Yükümlülükleri Karşılıkları	
476	Maddi Duran Varlıklar Sökme, Restorasyon ve Rehabilitasyon Maliyetleri Karşılıkları	
477	Yeniden Yapılandırma Karşılıkları	
478	Çevre Düzenleme Karşılıkları	
479	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları
48	Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları	Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları
480	Gelecek Yıllara Ait Gelirler	Gelecek Yıllara Ait Gelirler
481		Gider Tahakkukları
482	Alınan Devlet Teşvikleri ve Yardımları	
484	Ertilenmiş Gelirler	
485	Gider Tahakkukları	
489	Ertilenmiş Vergi Borcu	
49	Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
490	Tesise Katılma Payları	
492		Gelecek Yıllara Ertilenen veya Terkin Edilecek KDV
493		Tesise Katılma Payları
496	Diğer Çeşitli Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	
499		Diğer Çeşitli Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
5	ÖZKAYNAKLAR	ÖZKAYNAKLAR
50	Ödenmiş Sermaye	Ödenmiş Sermaye
500	Sermaye	Sermaye
501	Ödenmemiş Sermaye (-)	Ödenmemiş Sermaye (-)
502	Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları	Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları
503	Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-)	Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-)
51	İşletmenin Geri Satın Alınan Kendi Hisse Senetleri (-)	
510	İşletmenin Geri Satın Alınan Kendi Hisse Senetleri (-)	

KODU	TMS/TFRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
52	Sermaye Yedekleri	Sermaye Yedekleri
520	Hisse Senedi İhraç Primleri	Hisse Senetleri İhraç Primleri
521	Hisse Senedi İptal Kârları	Hisse senedi İptal Kârları
522	Kontrol Gücü Devam Eden Ortaklıkların Hisse Satış Kârları	Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları
523		İştirakler Yeniden Değerleme Artışları
524		Maliyet Bedeli Artışları Fonu
529		Diğer Sermaye Yedekleri
54	Kâr Yedekleri ve Fonlar	Kâr Yedekleri
540	Yasal Yedekler	Yasal Yedekler
541	Statü Yedekleri	Statü Yedekleri
542	Genel Kurul Kararına Bağlı Yedekler	Olağanüstü Yedekler
545	Net Kârdan Ayrılan Özel Amaçlı Fonlar	
546	Sermayeye İlave Edilecek Gayrimenkul Satış Kârları	
547	Sermayeye İlave Edilecek İştirak Satış Kârları	
548	Sabit Kıymet Yenileme Fonları	Diğer Kâr Yedekleri
549	Diğer Kâr Yedekleri	Özel Fonlar
55	Kâr veya Zarara Aktarılamayan Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	
550	Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları	
551	Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları	
552	Yeraltı Kaynaklarının Araştırma ve Değerlendirilme Maliyetleri Yeniden Değerleme Artışları	
553	Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları	
558	Kâr veya Zarara Aktarılamayan Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	
559	Ertelenmiş Vergi Gelir (Gider) Etkisi (±)	
56	Kâr veya Zarara Aktarılabilen Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)	
560	Yabancı Para Çevrim Farkları (±)	
562	Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları (±)	
563	Fayda Planlarındaki Aktüeryal Kazanç ve Kayıplar (±)	
568	Kâr veya Zarara Aktarılabilen Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler) (±)	
569	Ertelenmiş Vergi Gelir (Gider) Etkisi (±)	
57	Geçmiş Yıllar Kârları	Geçmiş Yıllar Kârları
570	Geçmiş Yıllar Kârları	Geçmiş Yıllar Kârları
571	Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklere ve Hatalara İlişkin Düzeltme Kârları (+)	
572	Yeniden Değerleme, Sınıflama Düzeltme Kârları	
573	TFRS'ye İlk Geçiş Farklarından Kârlar	
58	Geçmiş Yıllar Zararları	Geçmiş Yıllar Zararları
580	Geçmiş Yıllar Zararları (-)	Geçmiş Yıllar Zararları (-)
581	Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklere ve Hatalara İlişkin Düzeltme Zararları (-)	
582	Yeniden Değerleme, Sınıflama Düzeltme Zararları (-)	
583	TFRS'ye İlk Geçiş Farklarından Zararlar (-)	
59	Dönem Net Kârı (Zararı)	Dönem Net Kârı (Zararı)
590	Dönem Net Kârı	Dönem Net Kârı
591	Dönem Net Zararı (-)	Dönem Net Zararı (-)
6	GELİR TABLOSU HESAPLARI	GELİR TABLOSU HESAPLARI
60	Brüt Esas Faaliyet Gelirleri	Brüt Satışlar
600	Yurtiçi Satışlar	Yurtiçi Satışlar
601	Yurtdışı Satışlar	Yurtdışı Satışlar
602	İhraç Kaydıyla Satışlar	Diğer Gelirler
603	Serbest Bölgelerden Satışlar	
604	Teknoloji Geliştirme Bölgelerinden Satışlar	
605	Canlı Varlık Değerleme Artışları	

KODU	TMS/FRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
606-608	(Kurumların Niteliğine Göre Ortaya Çıkan Yukarıdaki Hesaplardan Farklılık Arz Eden Esas Faaliyet Gelirleri)	
609	Diğer Esas Faaliyet Gelirleri	
61	Esas Faaliyet Gelirlerinden İndirimler (-)	Satış İndirimleri (-)
610	Satıştan İadeler (-)	Satıştan İadeler (-)
611	Satış İskontoları (-)	Satış İskontoları (-)
612	Diğer İndirimler (-)	Diğer İndirimler (-)
62	Esas Faaliyet Maliyetleri (-)	Satışların Maliyeti (-)
620	Satılan Mamuller Maliyeti (-)	Satılan Mamuller Maliyeti (-)
621	Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)
622	Satılan Hizmet Maliyeti (-)	Satılan Hizmet Maliyeti (-)
623	Diğer Satışların Maliyeti (-)	Diğer Satışların Maliyeti (-)
624	Dağıtılmayan Genel Üretim Maliyetleri (-)	
625	Stok Anormal Fire ve Kayıpları (-)	
626	Stok Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri (-)	
627	Stok Değer Düşüklüğü Karşılık İptalleri (-)	
628	Canlı Varlık Değerleme Azalışları (-)	
629	Diğer Esas Faaliyet Maliyetleri (-)	
63	Faaliyet Giderleri (-)	Faaliyet Giderleri (-)
630	Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)
631	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)
632	Genel Yönetim Giderleri (-)	Genel Yönetim Giderleri (-)
64	Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Kârlar	Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar
640	Yatırımlardan Temettü Gelirleri	İştiraklerden Temettü Gelirleri
641		Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri
642	Kira Gelirleri	Faiz Gelirleri
643	Devlet Teşvik Gelirleri	Komisyon Gelirleri
644	Konusu Olmayan Karşılıklar	Konusu Kalmayan Karşılıklar
645	Finansal Varlıklar Satış Kârları	Menkul Kıymetler Satış Kârları
646	Duran Varlık Satış Kârları	Kambiyo Kârları
647	Gerçeğe Uygun Değer Artış Kârları	Reeskont Faiz Gelirleri
648	Türev Finansal Araç Kârları	Enflasyon Düzeltmesi Kârları
649	Diğer Çeşitli Gelir ve Kârlar	Faaliyetle İlgili Diğer Gelir ve Kârlar
65	Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar (-)	Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar
650	Yatırımlardan Zarar Payları (-)	
652	Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Gider ve Zararları (-)	
653	Komisyon Giderleri (-)	Komisyon Giderleri (-)
654	Karşılık Giderleri (-)	Karşılık Giderleri (-)
655	Finansal Varlık Satış Zararları (-)	Menkul Kıymet Satış Zararları
656	Duran Varlık Satış Zararları (-)	Kambiyo Zararları (-)
657	Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları (-)	Reeskont Faiz Giderleri (-)
658	Türev Finansal Araç Zararları (-)	Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)
659	Diğer Çeşitli Gider ve Zararlar (-)	Diğer Gider ve Zararlar (-)
66	Finansman Gelirleri (+)	Finansman Giderleri
660	Mevduat Faiz Gelirleri	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri
661	Finansal Varlıklar Faiz Gelirleri	Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri
662	Diğer Faiz Gelirleri	
663	Vade Farkı Gelirleri (Esas Faaliyetlerden Alacaklar Reeskont Faiz Gelirleri)	
664	Diğer Reeskont Faiz Gelirleri	
665	Finansman Faaliyetiyle İlgili Komisyon Gelirleri	
666	Kur Farkı Kârları	
667	Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Kârları	
668	Net Parasal Pozisyon Karları (Enflasyon Düzeltmesi Kârları)	
669	Diğer Çeşitli Finansman Gelirleri	
67	Finansman Giderleri (-)	Olağandışı Gelir ve Kârlar
670	Kısa Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	
671	Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri	Önceki Dönem Gelir ve Kârları

KODU	TMS/FRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
672	Diğer Faiz Giderleri	
673	Vade Farkı Giderleri (Esas Faaliyetlerden Borçlar Reeskont Faiz Giderleri)	
674	Diğer Reeskont Faiz Giderleri	
675	Finansman Faaliyetiyle İlgili Komisyon Giderleri	
676	Kur Farkı Zararları	
677	Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları	
678	Net Parasal Pozisyon Zararları (Enflasyon Düzeltme Zararları)	
679	Diğer Çeşitli Finansman Giderleri	Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar
68	Durdurulan Faaliyetler Gelir ve Kârları ile Gider ve Zararları	Olağandışı Gider ve Zararlar (-)
680	Satış Amaçlı Elde Tutulan Maddi Duran Varlık Gelir ve Satış Kârları	Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)
681	Elden Çıkarılacak Bağlı Ortaklıklar Gelir ve Satış Kârları	Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)
682	Elden Çıkarılacak İştirakler Gelir ve Satış Kârları	
683	Elden Çıkarılacak İş Ortaklıkları Gelir ve Satış Kârları	
684	Diğer Durdurulan Faaliyetler ve Bölümlere İlişkin Gelir ve Kârlar	
685	Satış Amaçlı Elde Tutulan Maddi Duran Varlık Gider ve Satış Zararları	
686	Elden Çıkarılacak Bağlı Ortaklıklar Gider ve Satış Zararları	
687	Elden Çıkarılacak İştirakler Gider ve Satış Zararları	
688	Elden Çıkarılacak İş Ortaklıkları Gider ve Satış Zararları	
689	Diğer Durdurulan Faaliyetler ve Bölümlere İlişkin Gider ve Zararlar	Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)
69	Dönem Net Kârı veya Zararı	Dönem Net Kârı (Zararı)
690	Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı veya Zararı	Dönem Kârı veya Zararı
691	Sürdürülen Faaliyetler Dönem Karı Yasal Vergi Gideri (-)	Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları (-)
692	Sürdürülen Faaliyetler Ertelemiş Vergi Gider Etkisi (-)	Dönem Net Kârı veya Zararı
693	Sürdürülen Faaliyetler Ertelemiş Vergi Gelir Etkisi (+)	
694	Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Kârı veya Zararı	
695	Durdurulan Faaliyetler Dönem Kârı veya Zararı	
696	Durdurulan Faaliyetler Dönem Kârı Yasal Vergi Gideri (-)	
697	Durdurulan Faaliyetler Ertelemiş Vergi Gider Etkisi (-)	Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı
698	Durdurulan Faaliyetler Ertelemiş Vergi Gelir Etkisi (+)	Enflasyon Düzeltme Hesabı
699	Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Kârı veya Zararı	
7	MALİYET HESAPLARI (7/A Seçeneği 70-78 Arası Hesaplar)	MALİYET HESAPLARI (7/A Seçeneği 70-78 Arası Hesaplar)
70	Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesapları	Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesapları
700	Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesabı	Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesabı
701	Maliyet Muhasebesi Yansıtma Hesabı	Maliyet Muhasebesi Yansıtma Hesabı
71	Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri	Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
710	Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri	Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
711	Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma Hesabı	Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma Hesabı
712	Direkt İlk Madde ve Malzeme Fiyat Farkları	Direkt İlk Madde ve Malzeme Fiyat Farkı
713	Direkt İlk Madde ve Malzeme Miktar Farkları	Direkt İlk Madde ve Malzeme Miktar Farkı
72	Direkt İşçilik Giderleri	Direkt İşçilik Giderleri
720	Direkt İşçilik Giderleri	Direkt İşçilik Giderleri
721	Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma Hesabı	Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma Hesabı
722	Direkt İşçilik Ücret Farkları	Direkt İşçilik Ücret Farkları
723	Direkt İşçilik Süre (Zaman) Farkları	Direkt İşçilik Süre (Zaman) Farkları
73	Genel Üretim Giderleri	Genel Üretim Giderleri
730	Genel Üretim Giderleri	Genel Üretim Giderleri
731	Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesabı	Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesabı
732	Genel Üretim Giderleri Bütçe Farkları	Genel Üretim Giderleri Bütçe Farkları
733	Genel Üretim Giderleri Verimlilik Farkları	Genel Üretim Giderleri Verimlilik Farkları
734	Genel Üretim Giderleri Kapasite Farkları	Genel Üretim Giderleri Kapasite Farkları

KODU	TMS/TFRS HESAP PLANI	TEKDÜZEN HESAP PLANI
74	Hizmet Üretim Maliyeti	Hizmet Üretim Maliyeti
740	Hizmet Üretim Maliyeti	Hizmet Üretim Maliyeti
741	Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı	Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı
742	Hizmetlerle İlgili Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri	Hizmet Üretim Maliyeti Fark Hesapları
743	Hizmetlerle İlgili Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma Hesabı	
744	Hizmetlerle İlgili Direkt İşçilik Giderleri	
745	Hizmetlerle İlgili Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma Hesabı	
746	Hizmetlerle İlgili Genel Üretim Giderleri	
747	Hizmetlerle İlgili Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesabı	
748	Hizmet Üretim Gider Farkları	
75	Araştırma ve Geliştirme Giderleri	Araştırma ve Geliştirme Giderleri
750	Araştırma ve Geliştirme Giderleri	Araştırma ve Geliştirme Giderleri
751	Araştırma ve Geliştirme Giderleri Yansıtma Hesabı	Araştırma ve Geliştirme Giderleri Yansıtma Hesabı
752	Araştırma ve Geliştirme Gider Farkları	Araştırma ve Geliştirme Gider Farkları
76	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri
760	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri
761	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri Yansıtma Hesabı	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri Yansıtma Hesabı
762	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri Farkları	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri Fark Hesabı
77	Genel Yönetim Giderleri	Genel Yönetim Giderleri
770	Genel Yönetim Giderleri	Genel Yönetim Giderleri
771	Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı	Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı
772	Genel Yönetim Giderleri Farkları	Genel Yönetim Gider Farkları Hesabı
78	Finansman Giderleri	Finansman Giderleri
780	Finansman Giderleri	Finansman Giderleri
781	Finansman Giderleri Yansıtma Hesabı	Finansman Giderleri Yansıtma Hesabı
782	Finansman Giderleri Farkları	Finansman Giderleri Fark Hesabı
79	Gider Çeşitleri (790-798) 7/B Seçeneği İçin	Gider Çeşitleri (790-798) 7/B Seçeneği İçin
790	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	İlk Madde ve Malzeme Giderleri
791	İşçi Ücret ve Giderleri	İşçi Ücret ve Giderleri
792	Memur Ücret ve Giderleri	Memur Ücret ve Giderleri
793	Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler	Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
794	Çeşitli Giderler	Çeşitli Giderler
795	Vergi, Resim ve Harçlar	Vergi, Resim ve Harçlar
796	Amortismanlar ve Tükenme Payları	Amortismanlar ve Tükenme Payları
797	Finansman Giderleri	Finansman Giderleri
798	Gider Çeşitleri Yansıtma Hesapları	Gider Çeşitleri Yansıtma Hesabı
799	Üretim Maliyeti Hesabı	Üretim Maliyet Hesabı
8	SERBEST	SERBEST
9	BİLGİ HESAPLARI (NAZIM HESAPLAR)	NAZIM HESAPLAR

4.3 KGK TARAFINDAN YAYINLANAN FİNANSAL TABLO ÖRNEKLERİ ve KULLANIM REHBERİNDE YAPILAN AÇIKLAMALAR¹⁵²

Finansal tablo örnekleri ve kullanım rehberi, 17.11.2012 tarihli ve 28470 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı” uyarınca finansal tablolarını Türkiye

¹⁵² http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/Finansal_Tablo_Ornekleri_20.5.2013.pdf ,10.06.2013

Muhasebe Standartlarına (TMS) göre düzenlemek zorunda olan şirketlerin finansal tablolar aracılığıyla ilgililere sunduğu bilgilerin gerçeğe ve ihtiyaca uygunluğunu, karşılaştırılabilirliğini, doğrulanabilirliğini ve anlaşılabilirliğini arttırmak, finansal tablolarının yeknesak olmasını sağlamak ve denetimini kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmıştır.

4.3.1 Finansal Durum Tablosunun Biçimsel Yapısı ve Açıklamalar

“TMS uygulamaları, mevcut uygulamaya bazı değişiklikler getirmektedir. Özellikle TMS’lerin finansal tablolara etkisini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- a) Finansal tabloların biçimsel yapısındaki (sınıflandırmasındaki) değişiklikler
- b) Kapsamdaki değişiklikler
- c) Ölçme ve değerlemedeki değişiklikler
- d) Dipnot ve açıklayıcı bilgilerdeki değişiklikler”¹⁵³

Finansal tablolarını TMS’ye göre düzenlemek zorunda olanların kullanması gereken Finansal Durum Tablosunun örneği aşağıdaki gibidir. Finansal durum tablosunu oluşturan kalemler hakkında açıklamalara alt maddelerde yer verilmiştir.

---

¹⁵³ Nalan Akdoğan, “Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulama Süresi: Sorunlar, Çözüm Önerileri”, **Mali Çözüm**, Sayı: 80, Mart-Nisan 2007, s. 113

Tablo 4.4 TMS/TFRS'ye Uygun Finansal Durum Tablosu (Bilanço)

... ŞİRKETİ (VE BAĞLI ORTAKLIKLARI)
BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) FİNANSAL
DURUM TABLOSU (BİLANÇO)
(Tüm tutarlar TL olarak gösterilmiştir)

	Dipnot Referansı	Cari Dönem	Geçmiş Dönem
VARLIKLAR			
Dönen Varlıklar			
- Nakit ve Nakit Benzerleri			
- Finansal Yatırımlar			
- Ticari Alacaklar			
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar			
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar			
- Diğer Alacaklar			
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar			
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar			
- Stoklar			
- Peşin Ödenmiş Giderler			
- Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar			
- Diğer Dönen Varlıklar			
ARA TOPLAM			
- Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar			
TOPLAM DÖNEN VARLIKLAR			
Duran Varlıklar			
- Ticari Alacaklar			
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar			
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar			
- Diğer Alacaklar			
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar			
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar			
- Finansal Yatırımlar			
- Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar			
- Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller			
- Maddi Duran Varlıklar			
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar			
- Şerefiye			
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar			
- Peşin Ödenmiş Giderler			
- Ertelenmiş Vergi Varlığı			
- Diğer Duran Varlıklar			
TOPLAM DURAN VARLIKLAR			
TOPLAM VARLIKLAR			
KAYNAKLAR			
Kısa Vadeli Yükümlülükler			
- Kısa Vadeli Borçlanmalar			
- Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları			
- Diğer Finansal Yükümlülükler			
- Ticari Borçlar			
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar			
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar			
- Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar			
- Diğer Borçlar			
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar			
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar			
- Ertelenmiş Gelirler			

... ŞİRKETİ (VE BAĞLI ORTAKLIKLARI)
BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) FİNANSAL
DURUM TABLOSU (BİLANÇO)
(Tüm tutarlar TL olarak gösterilmiştir)

	Dipnot Referansı	Cari Dönem	Geçmiş Dönem
- Dönem Kârı Vergi Yükümlülüğü			
- Kısa Vadeli Karşılıklar			
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar			
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar			
- Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler			
ARA TOPLAM			
- Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler			
TOPLAM KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER			
Uzun Vadeli Yükümlülükler			
- Uzun Vadeli Borçlanmalar			
- Diğer Finansal Yükümlülükler			
- Ticari Borçlar			
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar			
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar			
- Diğer Borçlar			
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar			
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar			
- Ertelenmiş Gelirler			
- Uzun Vadeli Karşılıklar			
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar			
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar			
- Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar			
- Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü			
- Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler			
TOPLAM UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER			
ÖZKAYNAKLAR			
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar			
- Ödenmiş Sermaye			
- Geri Alınmış Paylar (-)			
- Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)			
- Paylara İlişkin Primler			
- Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler			
- Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler			
- Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler			
- Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları			
- Dönem Net Kârı/Zararı			
Kontrol Gücü Olmayan Paylar			
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR			
TOPLAM KAYNAKLAR			

4.3.1.1 Varlıklar

Varlıklar, geçmişte meydana gelen olaylar sonucunda ortaya çıkan ve hâlihazırda işletmenin kontrolünde olup gelecekte işletmeye ekonomik fayda sağlaması beklenen değerlerdir.

Varlık tanımını karşılayan bir kalem, ancak aşağıdaki kriterleri sağlaması halinde Finansal Durum Tablosunda gösterilebilmektedir:

- İlgili kaleme ilişkin gelecekteki ekonomik yararların işletmeye akışının olası olması ve
- Maliyetinin veya değerinin güvenilir olarak ölçülebilmesi gerekmektedir.

Dönen / Duran Varlıklar: TMS 1'in 66 - 68 inci paragrafları çerçevesinde, aşağıdaki özelliklerden herhangi birini taşıyan varlıklar dönen varlık olarak sınıflandırılır:

- Varlığın; işletmenin normal faaliyet döngüsü içinde paraya çevrilmesinin, satılmasının veya tüketilmesinin beklenmesi,
- Esas olarak alım – satım (ticari) amaçlı olarak elde tutulması,
- Varlığın, raporlama tarihinden (bilânço tarihinden) sonra on iki ay içinde paraya çevrilmesinin beklenmesi veya
- Nakit veya nakit benzeri varlık olması (raporlama döneminden sonraki on iki ay içinde varlığın takas veya bir borcun yerine getirilmesi için kullanılması konusunda bir kısıtlama altında olmadığı durumlarda).

Yukarıdaki özellikleri taşımayan diğer tüm varlıklar ilgili kalemleri itibarıyla duran varlık olarak sınıflandırılır. TMS'nin uygulamasında “duran” terimi uzun vadeli maddi, maddi olmayan ve finansal varlıklar için kullanılır.

İşletmenin faaliyet döngüsü, işleme tabi tutulmak üzere tedarik edilen varlıkların nakit veya nakit benzeri bir unsura çevrilmesi arasında geçen süredir. Eğer işletmenin normal faaliyet dönemi açıkça belirlenemiyorsa, süresi on iki ay olarak varsayılır. Dönen varlıklar raporlama döneminden (bilanço tarihinden) sonraki on iki ay içinde paraya dönüşmeleri beklenmiyor olsa bile, normal faaliyet dönemi içinde satılan, tüketilen ve paraya çevrilen varlıkları (örneğin, stoklar ve ticari alacaklar gibi) içerir. Dönen varlıklar ayrıca, esas itibarıyla alım satım amaçlı elde tutulan varlıkları (örneğin

alım satım amaçlı varlıklar tanımına uyan finansal varlıkları) ve uzun vadeli finansal varlıkların kısa vadeli kısımlarını içerir.

Nakit ve Nakit Benzerleri: Nakit, işletmedeki nakit ile vadesiz mevduatı ifade eder. Nakit benzerleri, kısa vadeli nakit yükümlülükler için elde bulundurulmuş ve yatırım amacıyla veya diğer amaçlarla kullanılmayan varlıklardır. Bir varlığın nakit benzeri olarak kabul edilebilmesi için, değeri kesinlikle belirlenebilen bir nakde dönüştürülebilmesi ve değerindeki değişim riskinin ise önemsiz olması şarttır.

Nakit ve nakit benzerleri, işletmenin nakit yönetiminin ayrılmaz parçasıdır. Nakit benzerleri kapsamına dahil edilecek finansal araçlara ilişkin örnekler aşağıda verilmektedir:

- Çekler (vadesiz),
- Likit fonlar ve kısa vadeli tahvil ve bono fonları,
- Ters-repo işlemlerinden alacaklar,
- Vadesi 3 aydan kısa olan mevduat (vadesi 3 aydan uzun mevduat finansal yatırımlar arasında gösterilir),
- Edinilme tarihinde vadesine 3 aydan az kalmış devlet tahvili ve hazine bonoları veya aktif bir piyasası olan likit diğer borçlanma araçları,
- Para piyasalarından alacaklar,

Finansal Yatırımlar: TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardında ve TMS 39'da (erken uygulayanlar için TFRS 9'da) tanımlanan finansal varlıklardan, yatırım amacıyla tutulanlar ile aşağıdakiler dışında kalanlar bu kalemde gösterilir:

- Nakit ve nakit benzerleri,
- Finans sektörü faaliyetlerinden alacaklar,
- Ticari ve diğer alacaklar ile
- Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımlar.

Dönen varlıklar içinde sınıflandırılan finansal varlıklar, kısa vadeli nakit yükümlülüklerin yerine getirilme amacı dışında, atıl fonlarını değerlendirilmesi, doğrudan faiz, temettü geliri, alım-satım kârı vs. elde edilmesi veya bir zarardan korunma amacıyla elde tutulan finansal varlıklardır.

Finansal varlıklardan, raporlama günü itibarıyla vadesine 12 aydan daha kısa süre kalanlarla, vadesi daha uzun olmakla birlikte 12 ay içinde elden çıkarılması düşünülenler, **dönen varlıklar** içinde “Finansal Yatırımlar”da; vadesine 12 aydan daha uzun süre kalanlarla, 12 aydan uzun süre elde tutulması düşünülenler ise **duran varlıklar** içinde “Finansal Yatırımlar”da gösterilir.

Konsolidasyon kapsamında finans sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin olduğu tablolarda, finansal yatırımların ne kadarının finans sektörü faaliyetlerinden kaynaklandığı dipnotlarda ayrıca gösterilir.

Yatırım amaçlı türev ürünler, önemli olmaları halinde ayrı bir alt kalemde gösterilir. Korunma amaçlı türev ürünler finansal yatırımlar altında gösterilmez. Bunlar önemli ise ayrı bir kalemde, önemsiz ise diğer dönen/duran varlıklar içinde gösterilir.

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar: Finans sektörü faaliyetlerinden kaynaklanan, nakit ve nakit benzerleriyle finansal yatırımlar dışında kalan alacaklar burada gösterilir. Dipnotta, her bir sektör bazında ayrıntıya yer verilir.

Ticari Alacaklar: Bir hasılat unsurunun tamamına veya bir kısmına ilişkin olarak finansal tablolara alınan müşterilerden olan alacaklardır. TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardının 11 inci paragrafı uyarınca bir borcun (alacağın) ticari borç (ticari alacak) olabilmesi için faturasının kesilmiş veya benzer şekillerde tedarikçiyle (müşteriyle) tarafları bağlayıcı şekilde mutabakata varılmış olması gerekir. Raporlama tarihi itibarıyla finansal tablolara alınma kriterlerini sağlayan ancak henüz bu şekilde mutabakata varılmamış borçlar (alacaklar) tahakkuk olarak sınıflandırılır. Bununla birlikte, finansal raporlama konusundaki ülkemiz uygulamalarına paralellik sağlamak amacıyla, söz konusu tahakkuklar Finansal Durum Tablosunda “Ticari Alacak” ve “Ticari Borç” kalemleri içinde gösterilir. Alacakların TMS 37'nin 11 inci paragrafı kapsamındaki kesinleşme ve tahakkuk durumlarına ilişkin açıklamalar dipnotta yapılır. Ticari alacakların, ilişkili taraflardan olan kısmı ayrı bir alt kalemde örnek formata uygun olarak gösterilir.

Verilen depozito ve teminatlar bu kalem altında değil, diğer alacaklarda gösterilir. Kaleme ilişkin dipnotlarda, alıcılar, vadeli/ciro edilen çekler, alacak senetleri, diğer ticari alacaklar, şüpheli ticari alacaklar gibi ayrıntılara yer verilir.

Ticari alacakların varsa vade farkları, faiz vb. tutarlar hasılat karşılığı değil faiz geliri, kur farkları vb. karşılığı finansal tablolara alınmakla birlikte, bu tutarlar da ticari

alacaklarda gösterilir ve ilgili açıklamalar dipnotlarda yapılır. Söz konusu faiz gelirleri, kur farkları vb. Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda ise Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler içinde gösterilir.

Ticari alacakların paraya çevrilmesi için geçen süre, 12 aydan daha uzun olsa dahi işletmenin normal faaliyet döngüsü içinde ise bu tür alacakların dönen varlıklarda sınıflandırılması esastır.

Diğer Alacaklar: Ticari alacaklar ile finansal yatırımlar dışında kalan alacaklardır. Verilen depozito ve teminatlar, ilişkili taraflardan diğer alacaklar, cari dönem vergisiyle ilgili varlıklar dışındaki kamu idarelerinden alacaklar ve diğer çeşitli alacaklar örnek olarak gösterilebilir.

Bu alacakların, ilişkili taraflardan olan kısmı ayrı bir alt kalemde örnek formata uygun olarak gösterilir.

Stoklar: İşletmenin olağan faaliyetleri kapsamında satılmak için elde tutulan, satılmak üzere üretilen, üretim sürecinde ya da hizmet sunumunda kullanılacak madde ve malzemeler şeklinde bulunan varlıkların gösterildiği kalemdir.

Verilen sipariş avansları stok niteliğinde olmayıp, ilgili stok muhasebeleştirilene kadar “Peşin Ödenmiş Giderler”de gösterilir.

TMS uyarınca stoklar Finansal Durum Tablosunda ya da dipnotlarda, ticari mal, ilk madde ve malzeme, yarı mamuller, mamul vb. ve/veya tamamlanmamış hizmet maliyetleri şeklinde sınıflandırılır. Ayrıca, hizmet işletmelerinde; hizmetin üretimi için yapılan maliyetler, hâsılatla eşleştirilinceye kadar tamamlanmamış hizmet maliyetleri olarak bu kalemde gösterilir.

Canlı Varlıklar: TMS 41 kapsamındaki canlı varlıklar ile hasat anındaki tarımsal ürünler, tarımsal faaliyetle ilgili olmaları durumunda bu kalemde gösterilir. Bu kalem, sadece tarımsal faaliyette bulunan işletmeler tarafından kullanılır.

Tarımsal faaliyet, satma amacıyla veya tarımsal ürün ya da ilave canlı varlıklar elde edilmesi amacıyla canlı varlıkların biyolojik dönüşümünün ve hasatının bir işletme tarafından yönetimidir. Tarımsal ürün, işletmenin canlı varlıklarının hasadı yapılmış ürünüdür. Canlı varlık, yaşayan hayvan veya bitkidir. Hasat, ürünün canlı varlıklardan ayrılması veya canlı varlığın yaşam sürecinin sona ermesidir. Canlı varlıklardan hasatı yapılan ürünler (yumurta, et ürünleri, meyveler vb.) ile yaşam süreci sona erenler “Canlı

Varlıklar”da değil “Stoklar” içinde gösterilir. Biyolojik dönüşüm olmaksızın canlı varlıkların olduğu gibi alınıp satılması halinde bunlar stoklar içinde gösterilir.

Peşin Ödenmiş Giderler: Genellikle tedarikçilere yapılan ve daha sonraki bir dönemde (veya dönemlerde) gider ve maliyet hesaplarına aktarılacak tutarlar bu kalemdedir. Kalemin önemsiz olması durumunda ilgili tutarlar diğer dönen/duran varlıklar içinde sunulur.

Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar: TMS 12 Gelir Vergileri Standardı çerçevesinde, peşin ödenen ve indirim konusu yapılabilecek gelir üzerinden ödenecek çeşitli vergi ve fonlar gibi cari dönem vergisiyle ilgili varlıklar bu kalemdedir.

Diğer Dönen/Duran Varlıklar: Devreden KDV, indirim KDV, diğer KDV, sayım ve teslim noksanları gibi yukarıdaki kalemlerde gösterilmeyen dönen/duran varlıklar bu kalemdedir.

Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar: TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardı çerçevesinde, defter değeri sürdürülmekte olan kullanımdan ziyade satış işlemi vasıtasıyla geri kazanılacak olması nedeniyle satış amaçlı olarak sınıflandırılmış duran varlıklar ile elden çıkarılacak gruplara ilişkin tüm varlıklar bu kalemdedir.

Ayrıca, TFRS 5 uyarınca ortaklara dağıtım amacıyla sınıflandırılmış duran varlıklar ile elden çıkarılacak gruplara ilişkin tüm varlıklar da, bunların ortaklara dağıtım yönünde taahhütte bulunduğu andan itibaren bu kalemdedir. Bu durumda kalem ismi, bu varlıkları ifade edecek şekilde isimlendirilebilir.

Uygulamada bu kalemin adı, içinde yer verilen varlık grubu itibarıyla da kullanılabilir. Örneğin, “Satış Amaçlı Sınıflandırılan Gruplara İlişkin Varlıklar”, “Ortaklara Dağıtım Amacıyla Sınıflandırılan Duran Varlıklar” vb. olarak isimlendirilebilir.

Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar: TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı uyarınca özkaynak yöntemiyle değerlendirilen iştirakler ile iş ortaklıkları bu kalemdedir.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller: TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı çerçevesinde, kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla elde tutulan gayrimenkuller bu kalemdedir. Gayrimenkulün

finansal kiralamaya konu olması halinde TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardında belirtilen açıklamalar ilave olarak yapılır.

Yatırım amaçlı gayrimenkul tanımına girmesi ve kiracının gerçeğe uygun değer yöntemini kullanması durumunda, faaliyet kiralaması çerçevesinde kiracı tarafından elde tutulan gayrimenkule ilişkin bir hakkın yatırım amaçlı gayrimenkul olarak bu kalemde gösterilmesi mümkündür.

Maddi Duran Varlıklar: Mal ve hizmet üretimi veya arzında kullanılmak, başkalarına kiraya verilmek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere elde tutulan ve bir dönemden fazla kullanımı öngörülen fiziki niteliği bulunan duran varlıklardır. TMS uyarınca maddi duran varlıklar, Finansal Durum Tablosunda ya da dipnotlarda, arazi ve arsalar, binalar, tesis, makine ve cihazlar, taşıtlar, demirbaşlar, yapılmakta olan yatırımlar, maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesine ilişkin varlıklar, diğer maddi varlıklar vb. şeklinde sınıflandırılabilir.

Varlıkların nitelikleri ve işletmedeki fonksiyonu ile TMS 1’de yer alan diğer kriterler göz önünde bulundurularak önemine binaen ayrıca sunulması gerekenler Finansal Durum Tablosunda ayrı bir kalem olarak gösterilir.

Maddi duran varlık alımları için verilmiş olan avanslar, ilgili varlık aktifleştirilene kadar bu kalemde değil, “Peşin Ödenmiş Giderler” kalemi altında gösterilir.

Maddi Olmayan Duran Varlıklar: Parasal olmayan, fiziksel niteliği bulunmayan, tanımlanabilir duran varlıklar bu kalemde gösterilir.

Bu varlıklardan şerefiye, tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen, bir işletme birleşmesinde edinilmiş diğer varlıklardan ortaya çıkan gelecekteki ekonomik faydaları simgeleyen varlık olup örnek formata uygun olarak Finansal Durum Tablosunda ayrıca gösterilir.

Şerefiye dışındaki maddi olmayan duran varlıklar, haklar, geliştirme giderleri, yazılım programları, (petrol, doğal gaz gibi) yenilenemeyen kaynaklara ilişkin haklar ve rezervler, maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesine ilişkin varlıklar, diğer maddi olmayan varlıklar şeklinde sınıflandırılabilir.

Maddi olmayan duran varlık alımları için verilmiş olan avanslar, ilgili varlık aktifleştirilene kadar bu kalemde değil, “Peşin Ödenmiş Giderler” kalemi altında gösterilir.

Şerefiyenin önemsiz olması halinde, maddi olmayan duran varlıklar, alt kalemler açılmaksızın tek bir kalemde gösterilebilir.

Ertelenmiş Vergi Varlığı: Ertelenmiş vergi varlıkları, indirilebilir geçici farklar, gelecek dönemlere devreden kullanılmamış mali zararlar ve gelecek dönemlere devreden kullanılmamış vergi avantajları nedeniyle gelir üzerinden alınan vergilere ilişkin gelecek dönemlerde geri kazanılacak olan tutarları ifade eder.

Vergi mevzuatı açısından indirim imkânı olmayan (sürekli) tutarlara ilişkin olarak ertelenmiş vergi varlığı kalemi kullanılmaz.

4.3.1.2 Kaynaklar

Yükümlülükler: Yükümlülükler, geçmişte meydana gelen olaylardan kaynaklanan ve ödenmesi/ifası durumunda, ekonomik fayda içeren değerlerin işletmeden çıkışına neden olacak olan mevcut zorunluluklardır. Bu tanım, yükümlülüklerin temel özelliklerini belirtmekte, bunların Finansal Durum Tablosunda yer verilebilmesi için karşılımları gereken temel kriterleri belirlememektedir. Bu nedenle, yükümlülük tanımı, finansal tablolara yansıtma kriterlerini taşımadığı için Finansal Durum Tablosunda yer verilemeyen yükümlülükleri de kapsamaktadır. Yükümlülük tanımını karşılayan bir kalem ancak aşağıdaki kriterleri sağlaması halinde Finansal Durum Tablosunda gösterilebilmektedir:

- İlgili kaleme ilişkin gelecekteki ekonomik yararların işletmeden çıkışının olası olması ve
- Maliyetinin veya değerinin güvenilir olarak ölçülebilmesi.

Kısa Vadeli / Uzun Vadeli Yükümlülükler: TMS 1'in 69-76. paragrafları çerçevesinde, aşağıdaki özelliklerden herhangi birini taşıyan yükümlülükler, kısa vadeli olarak sınıflandırılır:

- Normal faaliyet döngüsü içinde ödenmesinin beklenmesi;
- Öncelikle ticari amaçla elde tutulması;
- Raporlama döneminden (bilanço tarihinden) sonra on iki ay içinde ödenecek olması veya
- İşletmenin yükümlülüğün ödenmesini, raporlama döneminin (bilanço tarihinin) sonundan itibaren en az on iki ay süreyle erteleyebilmesine yönelik

koşulsuz bir hakkının bulunmaması. Yükümlülüğün, karşı tarafın seçimine bağlı olarak özkaynağa dayalı finansal araç ihraç edilmesi suretiyle ödenmesine yönelik hükümler, sınıflandırılmasını etkilemez.

İşletme, diğer bütün yükümlülüklerini uzun vadeli olarak sınıflandırır.

Borçlanmalar: TMS 32’de tanımlanan finansal yükümlülüklerden, borçlanma niteliğine sahip olan, diğer bir ifadeyle ilk muhasebeleştirilmeden sonra etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülen banka kredileri, ihraç edilmiş tahvil, bono ve senetler, bunlardan uzun dönemli olanların anapara taksitleri ve faizleri, finansal kiralama işlemlerinden borçlar gibi finansal piyasalardan yapılan borçlanmalar bu kalemde gösterilir.

Finansal borçlanmalardan kısa vadeli yükümlülüklerle ilişkin yukarıda yer verilen özellikleri taşıyanlar kısa vadeli, diğerleri uzun vadeli olarak sınıflandırılır. Finansal borçlanmalarla ilgili olarak TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı çerçevesinde dipnotlarda ilgili açıklamalar yapılır.

Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları: Uzun vadeli borçların kısa vadeli kısımlarının gösterildiği kalemdir. Uzun vadeli borçlanmaların kısa vadeli kısımlarının önemiz olması halinde, “Kısa Vadeli Borçlanmalar”la birlikte “Finansal Borçlar” adlı yeni ve tek bir kalem altında gösterilir.

Diğer Finansal Yükümlülükler: TMS 32’de tanımlanan finansal yükümlülüklerden, borçlanma niteliğine sahip olmayan, diğer bir ifadeyle ilk muhasebeleştirilmeden sonra, etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülmeyen türev araçlardan kaynaklanan yükümlülükler, finansal garanti sözleşmeleri gibi finansal yükümlülükler bu kalemde gösterilir.

Diğer finansal borçlar ilgili olarak TFRS 7 çerçevesinde dipnotlarda ilgili açıklamalar yapılır.

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar: Konsolidasyona dahil, finans sektöründe faaliyet gösteren ortaklıkların, bu faaliyetlerinden kaynaklanan borçları bu kalemde gösterilir. Dipnotta, her bir sektör bazında ayrıntıya yer verilir.

Ticari Borçlar: Üçüncü kişilere tedarikçi sıfatları dolayısıyla bulunan borçlardır. TMS 37’nin 11 inci paragrafı uyarınca bir borcun ticari borç olabilmesi için faturasının kesilmiş veya benzer şekillerde tedarikçiyle tarafları bağlayıcı şekilde mutabakata varılmış olması gerekir. Raporlama tarihi itibarıyla finansal tablolara alınma kriterlerini

sağlayan ancak henüz bu şekilde mutabakata varılmamış borçlar, aynı paragrafta tahakkuk olarak sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte, finansal raporlama konusundaki ülkemiz uygulamalarına paralellik sağlamak amacıyla, söz konusu tahakkuklar Finansal Durum Tablosunda “Ticari Borç” kalemleri içinde gösterilir.

Borçların TMS 37’nin 11 inci paragrafı kapsamındaki kesinleşme ve tahakkuk durumlarına ilişkin açıklamalar dipnotta yapılır.

“Ticari Borçlar”ın, ilişkili taraflardan olan kısmı ayrı bir alt kalemde örnek formata uygun olarak gösterilir.

Alınan depozito ve teminatlar bu kalem altında değil, diğer borçlarda gösterilir. Kaleme ilişkin dipnotlarda, satıcılar, vadeli çekler, borç senetleri, diğer ticari borçlar gibi ayrıntılara yer verilir.

Ticari borçların varsa vade farkları, faiz vb. karşılığında yapılan tahakkuklar da ticari borçlarda gösterilir ve bunlara ilişkin açıklamalar dipnotlarda yapılır. Söz konusu faiz giderleri ve kur farkları Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda ise “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” içinde gösterilir.

Ticari borçlar vadeleri 12 aydan daha uzun olsa dahi işletmenin normal faaliyet döngüsü içinde ise bu tür borçların kısa vadeli yükümlülüklerde sınıflandırılması esastır.

Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar: Ücretler, maaşlar ve sosyal güvenlik katkıları gibi dönem içinde çalışanlara sağlanan faydalar kapsamında borçlanılan tutarlar bu kalemde gösterilir. İçeriğini yansıtmaması koşuluyla, alternatif olarak “Çalışanların Ücret Tahakkukları” vb. şekillerde isimlendirilebilir. Kalemin önemsiz olması durumunda, ilgili tutar “Ticari Borçlar” kaleminde gösterilir.

Diğer Borçlar: Ticari borçlar dışında kalan ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanmayan borçlardır. Tedarikçi veya müşteri sıfatı taşımayan ilişkili taraflara borçlar, alınan depozito ve teminatlar, kamu idarelerinden borçlar, diğer çeşitli borçlar örnek olarak gösterilebilir. İlişkili taraflardan finansman sağlama amacıyla finansal piyasalardan yapılan borçlanmalar bu kalemde değil vadelerine göre kısa veya uzun vadeli borçlanmalar altında gösterilir. Tutarların önemli olması durumunda, bunlar için ayrı kalemler açılır.

Ertelenmiş Gelirler: Gerek satış sözleşmeleri dolayısıyla gerekse diğer nedenlerle, müşterilerden veya diğer kişilerden alınan avanslar gibi karşılığının tamamı veya bir kısmı, içinde bulunulan dönemde tahsil edilen veya alacak olarak tahakkuk ettirilen

ancak gelecek dönemlere ait olan gelirlere ilişkin yükümlülüklerdir. Ertelenmiş gelirlerin önemsiz olması halinde, ilgili tutar diğer kısa vadeli / uzun vadeli yükümlülükler içinde gösterilir.

TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması Standardı (24 üncü paragrafı) kapsamında, varlıklara ilişkin devlet teşviklerinin sunumunda ertelenmiş gelire ilişkin yükümlülük olarak sunum alternatifinin seçilmesi durumunda buna ilişkin tutarlar bu kalem altında gösterilir. Devlet teşvik ve yardımlarından ertelenmiş gelirlerin önemli olması halinde, kalem tabloda aşağıdaki şekilde sunulur:

- Ertelenmiş Gelirler
- Devlet Teşvik ve Yardımları
- Diğer Ertelenmiş Gelirler

Dönem Kârı Vergi Yükümlülüğü: TMS 12 kapsamındaki gelir üzerinden alınan vergilerin takip eden dönemde vergi idaresine ödenmesi beklenen kısmı bu kalemden gösterilir. Dönem kârının peşin ödenen vergileri bu tutardan düşülerek “Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar” kaleminde gösterilir.

Karşılıklar: Karşılıklar, zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülüklerdir. TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardı kapsamında çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin olan karşılıklar, finans sektörü faaliyetlerine ilişkin karşılıklar ile garanti karşılıkları, olası tazminat, ceza ve zararlar, yeniden yapılandırma karşılıkları, ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeler için ayrılan karşılıklar gibi TMS 37 kapsamında ayrılmış olan karşılıkları gösteren diğer karşılıklar alt kalemlerde gösterilir.

Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar: TMS 12 çerçevesinde, gelir üzerinden alınan vergilerin takip eden dönemden sonraki dönemlerde vergi idaresine ödenmesi beklenen kısmı bu kalemden gösterilir.

Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü: Vergilendirilebilir geçici farklar üzerinden gelecek dönemlerde ödenecek gelir vergilerini ifade eder. Vergi mevzuatı açısından vergilendirme imkânı olmayan (sürekli) tutarlara ilişkin olarak “Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü” kalemi kullanılmaz.

Diğer Kısa Vadeli / Uzun Vadeli Yükümlülükler: Sayım ve tesellüm fazlaları, diğer çeşitli borç ve yükümlülükler gibi yukarıdaki kalemler de gösterilmeyen kısa vadeli / uzun vadeli yükümlülükler bu kalemde gösterilir.

Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler: TFRS 5 çerçevesinde, defter değeri sürdürülmekte olan kullanımdan ziyade satış işlemi vasıtası ile geri kazanılacak olan elden çıkarılacak gruplara ilişkin yükümlülükler bu kalemde gösterilir.

Ayrıca, TFRS 5 uyarınca ortaklara dağıtım amacıyla sınıflandırılmış elden çıkarılacak gruplara ilişkin yükümlülükler de, ortaklara dağıtım yönünde taahhütte bulunulan tarihten itibaren bu kalemde gösterilir. Bu durumda kalem ismi, bu yükümlülükleri ifade edecek şekilde isimlendirilebilir.

4.3.1.3 Özkaynaklar

Özkaynaklar, işletmeye ait tüm yükümlülüklerin işletme varlıklarından indirilmesi durumunda geriye kalan varlıklar üzerindeki paylardır.

Ödenmiş sermaye (imtiyazlı paylar belirtilerek) ve yedekler gibi çeşitli sınıflara ayrılmış olan özkaynaklara ilişkin dipnotta, TMS 1'in 79 uncu paragrafı uyarınca gerekli açıklamalar yapılır.

Ödenmiş Sermaye: İşletmeye tahsis edilen sermayenin ortaklarca ödenmiş olan kısmı bu kalemde gösterilir. Kayıtlı sermaye sistemini uygulayan işletmelerde bu kalemde çıkarılmış sermaye tutarı gösterilir.

Sermaye Düzeltme Farkları: Ödenmiş sermaye tutarının yüksek enflasyon dönemlerinde TMS 29 kapsamında düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan farklar bu kalemde gösterilir.

Geri Alınmış Paylar (-) : TMS 32'nin 33 üncü paragrafı kapsamında işletmenin kendi paylarını alması durumunda, bu paylara ilişkin alım bedelleri özkaynaktan düşülerek "Geri Alınmış Paylar (-)" kaleminde gösterilir. Payların konsolidasyona dahil olan diğer taraflarca satın alınması halinde de alınan paylar bu kapsama girmekle birlikte, bu tutarlar TMS 32 kapsamında "Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi" kaleminde gösterilir, geri alınmış payların alımı ve satımı neticesinde doğan farklar kâr veya zararda gösterilmez.

Diğer taraftan, finansal tablo dipnotlarında elde bulundurulmuş geri alınmış payların alım bedelleri ve ilgili dönemde yapılan alım satım işlemlerine ilişkin alım ve satım bedelleri açıklanır.

Bu işlemlerin ilişkili taraflarla yapılması durumunda TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları uyarınca gerekli açıklamalar yapılır. Ayrıca, bu işlemlerin dolaşımdaki pay sayısını etkilemesi nedeniyle TMS 33 Hisse Başına Kazanç Standardı uyarınca gerekli açıklamalar yapılırken bu durum dikkate alınır.

6102 sayılı Kanununun 520 nci maddesi uyarınca geri alınan paylar için iktisap değerlerini karşılayan tutarda yedek akçe ayrılır. Bu yedekler ise sadece geri alınan paylar devredildiğinde ya da iptal edildiklerinde çözülmekte olduklarından söz konusu yedeklerin “Kârdan Ayrılmış Kısıtlanmış Yedekler” kaleminde gösterilerek bu hususa ilişkin gerekli bilgiler dipnotlarda açıklanır.

Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-) : Bu kalem, işletmenin paylarının konsolidasyona dahil olan diğer taraflarca satın alınması halinde ödenmiş sermayesinin yasal kayıtlardaki tutarıyla gösterimini teminen, ödenmiş sermaye tutarının, ödenmiş sermaye dışındaki bir kalemle düzeltilmesini sağlamak için kullanılır.

Paylara İlişkin Primler: Pay ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, kontrol gücü devam eden ortaklıkların pay satış kârları gibi sermaye hareketleri dolayısıyla ortaya çıkan ve sermayenin bir parçası sayılan tutarların izlendiği kalemdir.

Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler: Bu kalemde, diğer kapsamlı gelir unsuru olarak tanımlanan ve ortaya çıktıkları dönemde doğrudan özkaynak unsuru olarak raporlanan ve hiçbir durumda kâr veya zarara aktarılamayacak aşağıdakiler gibi diğer kapsamlı gelir unsurları izlenir:

- Maddi duran varlıklar yeniden değerlendirme artış/azalışları
- Maddi olmayan duran varlıklar yeniden değerlendirme artış/azalışları
- Tanımlanmış fayda planları yeniden ölçüm kazançları/kayıpları
- Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımların diğer kapsamlı gelirinden kâr/zararda sınıflandırılmayacak paylar
- Diğer kâr veya zarar olarak yeniden sınıflandırılmayacak diğer kapsamlı gelir unsurları

Özkaynaklara ilişkin dipnotta, TMS 1'in 79'uncu maddesinin (b) bendi çerçevesinde, bu yedeklerin her birinin niteliği ve amacıyla ilgili açıklamalar yapılır.

Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler: Bu kalemde, diğer kapsamlı gelir (gider) unsuru olarak tanımlanan ve ortaya çıktıkları dönemde doğrudan özkaynak unsuru olarak kaydedilen ve sonradan kâr veya zarara aktarılabilen aşağıdakiler gibi diğer kapsamlı gelir (gider) unsurları izlenir:

- Yabancı para çevirim farkları
- Satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden değerlendirme ve/veya sınıflandırma kazançları/kayıpları
- Nakit akış riskinden korunma kazançları/kayıpları
- Yurtdışındaki işletmeye ilişkin yatırım riskinden korunma kazançları/kayıpları
- Özkaynak yöntemiyle değerlendirilen yatırımların diğer kapsamlı gelirinden kâr/zararda sınıflandırılacak paylar
- Diğer kâr veya zarar olarak yeniden sınıflandırılacak diğer kapsamlı gelir unsurları.

Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler: Önceki dönemlerin karından, kanun veya sözleşme kaynaklı zorunluluklar nedeniyle veya kar dağıtım dışındaki belli amaçlar (örneğin iştirak satış kazançlarından vergi avantajı elde edebilmek) için ayrılmış yedeklerdir. Bu yedekler, yasal kayıtlardaki tutarları üzerinden gösterilecek olup, TMS çerçevesinde yapılan değerlemelerde ortaya çıkan farklılıklar geçmiş yıllar kar/zararıyla ilişkilendirilir.

6102 sayılı Kanununun 520'nci maddesi uyarınca geri alınan paylar için iktisap değerlerini karşılayan tutarda ayrılması gereken yedek akçeler bu kalem içerisinde raporlanır.

Özkaynaklara ilişkin dipnotta, TMS 1'in 79'uncu maddesinin (b) bendi çerçevesinde, bu yedeklerin her birinin niteliği ve amacıyla ilgili açıklamalar yapılır.

Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları: Net dönem kârı dışındaki birikmiş kâr/zararlar bu kalemde netleştirilerek gösterilir. Özleri itibarıyla birikmiş kâr/zarar niteliğinde olan - dolayısıyla kısıtlanmamış olan- olağan üstü yedekler de birikmiş kâr sayılır ve bu kalemde gösterilir. Geçmiş yıllar kâr/zararı içindeki olağanüstü yedek tutarları

dipnotlarda açıklanır. TMS'ye ilk geçiş dolayısıyla ortaya çıkan kâr veya zararlar da bu kalem altında gösterilir.

Dönem Net Kârı/Zararı: Bu kalemde işletmenin raporlanan döneme ilişkin nihai faaliyet sonucu gösterilir.

4.3.2 Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunun Biçimsel Yapısı ve Açıklamalar

Finansal tablolarını TMS'ye göre düzenlemek zorunda olanların kullanması gereken Finansal Durum Tablosu'nun örneği aşağıdaki gibidir. Finansal durum tablosunu oluşturan kalemler hakkında açıklamalara alt maddelerde yer verilmiştir.

Tablo 4.5 TMS/TFRS'ye Uygun Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

... ŞİRKETİ (VE BAĞLI ORTAKLIKLARI)
BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) KÂR VEYA
ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU
(Tüm tutarlar TL olarak gösterilmiştir)

	Dipnot Referansı	Cari Dönem	Önceki Dönem
KÂR VEYA ZARAR KISMI			
Hasılat			
Satışların Maliyeti (-)			
Brüt Kâr/Zarar			
Genel Yönetim Giderleri (-)			
Pazarlama Giderleri (-)			
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)			
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler			
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)			
Esas Faaliyet Kârı/Zararı			
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler			
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)			
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların			
Kârlarından/Zararlarından Paylar			
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KÂRI/ZARARI			
Finansman Giderleri (-)			
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂRI/ZARARI			
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri/Geliri			
- Dönem Vergi Gideri/Geliri			
- Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri			
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI/ZARARI			
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI/ZARARI			
DÖNEM KÂRI/ZARARI			
Dönem Kâr/Zararının Dağılımı			
Kontrol Gücü Olmayan Paylar			
Ana Ortaklık Payları			
Pay Başına Kazanç			
- Sürdürülen Faaliyetlerden Pay Başına Kazanç			
- Durdurulan Faaliyetlerden Pay Başına Kazanç			
Sulandırılmış Pay Başına Kazanç			
- Sürdürülen Faaliyetlerden Sulandırılmış Pay Başına Kazanç			
- Durdurulan Faaliyetlerden Sulandırılmış Pay Başına Kazanç			

... ŞİRKETİ (VE BAĞLI ORTAKLIKLARI)
BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) KÂR VEYA
ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU
(Tüm tutarlar TL olarak gösterilmiştir)

	Dipnot Referansı	Cari Dönem	Önceki Dönem
<i>DİĞER KAPSAMLI GELİR KISMI</i>			
<u>Kâr veya zararda yeniden sınıflandırılmayacaklar</u>			
- Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları/Azalışları			
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları/Azalışları			
- Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları/Kayıpları			
- Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirinden Kâr/Zararda Sınıflandırılmayacak Paylar			
- Diğer Kâr veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları			
- Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler			
- Dönem Vergi Gideri/Geliri			
- Ertelemiş Vergi Gideri/Geliri			
<u>Kâr veya zarar olarak yeniden sınıflandırılacaklar</u>			
- Yabancı Para Çevirim Farkları			
- Satılmaya Hazır Finansal Varlıkların Yeniden Değerleme ve/veya Sınıflandırma Kazançları/Kayıpları			
- Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları/Kayıpları			
- Yurtdışındaki İşletmeye İlişkin Yatırım Riskinden Korunma Kazançları/Kayıpları			
- Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirinden Kâr/Zararda Sınıflandırılacak Paylar			
- Diğer Kâr veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları			
- Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler			
- Dönem Vergi Gideri/Geliri			
- Ertelemiş Vergi Gideri/Geliri			
<u>DİĞER KAPSAMLI GELİR</u>			
<u>TOPLAM KAPSAMLI GELİR</u>			
<u>Toplam Kapsamlı Gelirin Dağılımı</u>			
Kontrol Gücü Olmayan Paylar			
Ana Ortaklık Payları			

Gelir: Özkaynak yatırımcılarının katkılarıyla ilişkili olanlar hariç olmak üzere, işletmeye giren varlıklar veya işletmeye ait varlıkların değerlerinde meydana gelen artışlar ya da yükümlülüklerde oluşan azalışlar nedeniyle işletme özkaynaklarının

artmasına sebep olan ve raporlama dönemi içerisinde gerçekleşen, ekonomik değerlerde yaşanan artışlarını ifade eder.

Gider: Özkaynak yatırımcılarına yapılan dağıtımlarla ilişkili olanlar hariç olmak üzere, işletmeden çıkan varlıklar veya işletmeye ait varlıkların değerlerinde meydana gelen azalışlar ya da yükümlülüklerde oluşan artışlar nedeniyle işletme özkaynaklarının azalmasına sebep olan ve raporlama dönemi içerisinde gerçekleşen, ekonomik değerlerde yaşanan azalışları, ifade eder.

Yukarıda yer verilen tanımlar gelir ve giderlerin temel özelliklerini belirtmekte, bunların Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda yer alabilmesi için karşılamaları gereken temel kriterleri belirlememektedir. Bu nedenle, gelir ve gider tanımı, finansal tablolara yansıtma kriterlerini taşımadığı için Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda yer verilemeyen gelir ve giderleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla gelir ve gider tanımına giren kalemlerden ancak aşağıdaki kriterleri karşılayanların Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda gösterimi mümkündür:

- İlgili kaleme ilişkin gelecekteki ekonomik yararların işletmeye akışının veya işletmeden çıkışının olası olması ve
- Maliyetinin veya değerinin güvenilir olarak ölçülebilmesi.

Bir gelir kaleminin Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosuna yansıtılabilmesi, güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi şartıyla, varlıklarda meydana gelen bir artış veya yükümlülüklerde meydana gelen bir azalış nedeniyle gelecekte elde edilmesi olası ekonomik faydalarda bir artışın oluşmasına bağlıdır. Benzer şekilde bir gider kaleminin Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosuna yansıtılabilmesi, güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi şartıyla, varlıklarda meydana gelen bir azalış veya yükümlülüklerde meydana gelen bir artış nedeniyle gelecekte elde edilmesi olası ekonomik faydalarda bir azalışın oluşmasına bağlıdır. Dolayısıyla, gelirlerin Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosuna yansıtılması, varlık artışının veya yükümlülüklerde meydana gelen bir azalışın Finansal Durum Tablosuna yansıtılmasıyla, giderlerin Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosuna yansıtılması ise varlık azalışının veya yükümlülüklerde meydana gelen bir artışın Finansal Durum Tablosuna yansıtılmasıyla eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir.

Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu örneğinde gelirler ve giderler, işletmelerin performansı ile gelecek tahminlerine ilişkin değerlendirmelerin daha sağlıklı yapılabilmesini teminen esas faaliyetler, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetleri itibarıyla sınıflandırılmıştır.

Esas faaliyetler: Bir işletmenin ana hasılatını sağladığı faaliyetleridir. Aşağıda tanımı yapılan yatırım ve finansman faaliyeti kapsamına girmeyen diğer faaliyetler de esas faaliyetler kapsamında değerlendirilir.

Hasılat: Ortakların sermayeye katkıları dışında, özkaynakta artışla sonuçlanan ve işletmenin dönem içindeki esas faaliyetlerinden elde edilen, ilgili maliyetler ve giderler düşülmeden önceki ekonomik fayda tutarıdır. Satışta yapılan indirim ve iskontolar düşüldükten sonraki tutarlarla gösterilir.

Hasılatın gösterimi, ticari faaliyetler ile finans sektörü faaliyetleri olmak üzere ikili ayrıma gidilerek yapılır.

Satışların Maliyeti: Giderlerin ilgili olduğu gelir hesapları ile doğrudan ilişkilendirilmesi esası uyarınca, hasılatın finansal tablolara alınmasıyla eş zamanlı olarak Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosuna yansıtılan, hasılat unsurlarının maliyetlerinin gösterildiği kalemdir. Örneğin, ticari mal satıldığında, bu malların stoklarda kayıtlı değeri, bunlara ilişkin hasılat unsurunun finansal tablolara alındığı dönemde satışların maliyeti olarak gösterilir. Satışların maliyeti, ticari faaliyetler ve finans sektörü faaliyetleri olmak üzere ayrı ayrı gösterilir.

Brüt Kâr/Zarar: Hasılatın, satışların maliyetinin düşülmesi suretiyle elde edilen tutardır. Finans sektöründe faaliyet gösteren bağlı ortaklıkları bulunan işletmeler, ticari faaliyetler ile finans sektörü faaliyetleriyle ilgili hasılat ve maliyetleri karşılaştırmak suretiyle her iki faaliyete ilişkin brüt kâr/zarar tutarlarını aşağıdaki kalemlerde ayrı ayrı gösterir:

- **Ticari faaliyetlerden brüt kâr/zarar:** Bu tutara, ticari faaliyetlerle ilgili hasılatın, satışların maliyetlerinin düşülmesiyle ulaşılır.
- **Finans sektörü faaliyetlerinden brüt kâr/zarar:** Bu tutara, finans sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin esas faaliyet konuları nedeniyle elde ettikleri hizmet, faiz, temettü, vs. gelirlerden, bunlara ilişkin giderlerin (“Ticari Kâr/Zarar” veya “Brüt Kâr/Zarar” a ulaşıkları gelir/giderler) düşülmesiyle ulaşılır.

- **Brüt Kâr/Zarar:** Ticari faaliyetlerden elde edilen kâr/zarar ile finans sektörü faaliyetlerinden elde edilen kâr/zararın toplamıdır.

Hasılat ve esas faaliyetlerden diğer gelir unsurları arasında finansal varlık ve yükümlülük olması halinde, TFRS 7’de öngörülen sınıflar çerçevesinde bu kalemlere ilişkin dipnotta açıklamalar yapılır.

Genel yönetim giderleri, pazarlama, satış ve dağıtım giderleri ile TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı çerçevesinde doğrudan kâr veya zararla ilişkilendirilen **araştırma ve geliştirme giderleri** ayrı ayrı gösterilir. Söz konusu giderlere bunlara ilişkin amortisman ve itfa giderleriyle, çalışanlara sağlanan faydalar da dahildir. Giderlerin fonksiyon esasına göre sınıflanmasından kaynaklanan bu sunumda gider çeşitleri, dipnotlarda veya tablo yüzünde ilgili kalemin altında açılacak alt kalemlerde açıklanır. Gider çeşitleri açıklamasında, asgari olarak, amortisman giderleri ve itfa payları ile çalışanlara sağlanan faydalar kapsamındaki giderler gösterilir.

Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler/Giderler: Esas faaliyetlerden kaynaklanmakla birlikte, esas faaliyetlere ilişkin yukarıdaki kalemler kapsamına girmeyen gelir ve giderler bu kalemlerde gösterilir. Örneğin, hasılat tanımını karşılamayan kazançlar, satışların maliyetine girmeyen kayıplar, yatırım ve finansman faaliyeti kapsamına girmediği için esas faaliyet kapsamında değerlendirilen faaliyetlere ilişkin gelir ve giderler gibi.

Yatırım Faaliyetleri: Uzun vadeli varlıklar ile nakit benzerleri içerisinde yer almayan diğer yatırımların elde edilmesi ve elden çıkarılmasına ilişkin faaliyetlerdir. Hangi faaliyetlerin yatırım faaliyetleri kapsamına girdiği TMS 7 çerçevesinde değerlendirilir. Yatırım faaliyetlerinden elde edilen gelirler ve bunlara ilişkin giderler düşülmek suretiyle yatırım faaliyeti kâr/zararı bulunur. Özkaynak yöntemine göre değerlendirilen yatırımların varsa kâr veya zarar payları ilgili kaleme eklenir ya da çıkarılır.

Özkaynak yöntemi ile değerlendirilen yatırımların, raporlayan işletmenin esas faaliyetinin parçası olması durumunda, bu kalem “Esas Faaliyetler Bölümü”nde raporlanır.

Finansman Gideri Öncesi Faaliyet Kârı/Zararı: Esas faaliyet ve yatırım faaliyeti kâr/zararının toplamı olarak işletmenin finansman giderleri ve gelirleri öncesi faaliyet kârının gösterildiği kalemdir.

Finansman Giderleri: Finansman faaliyetleri, özkaynaklar ile yabancı kaynakların yapısında ve tutarında değişiklik meydana getiren faaliyetlerdir. Hangi faaliyetlerin finansman faaliyetleri kapsamına girdiği TMS 7 çerçevesinde değerlendirilir. Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda yalnızca finansman giderleri kalemine yer verilmiş olup ayrı bir “Finansman Faaliyetleri” şeklinde bir bölüm başlığına yer verilmemiştir. Finansman faaliyetleriyle ilgili bir gelir kalemi sunulması ihtiyacı doğduğunda “Finansman Gelirleri” kalemi eklenir.

Durdurulan faaliyetler dönem kâr/zararı: TFRS 5 çerçevesindeki durdurulan faaliyetlere ilişkin kâr/zararlar bu kalemde sunulur. Kaleme ilişkin ayrıntılar TFRS 5 çerçevesinde dipnotlarda veya tablo yüzünde gösterilir.

Ayrıntıların tablo yüzünde gösterilmek istenmesi durumunda, aşağıdaki bölüm tabloya eklenir:

Durdurulan Faaliyetler

Durdurulan Faaliyetlerden Gelirler

Durdurulan Faaliyetlerden Giderler (-)

Durdurulan faaliyetler vergi öncesi kârı/zararı

Durdurulan Faaliyetler Vergi Gideri/Geliri

- Dönem Vergi Gideri/Geliri

- Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri

DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI/ZARARI

4.3.3 Finansal Tablolarda Asgari Olarak Yer Alması Gereken Diğer Kalemler Hakkında Açıklamalar

Finansal tablolarda ayrı bir kalem olarak gösterilmemiş olmakla birlikte TMS uyarınca aşağıda belirtilen türden varlık, gelir ve giderleri bulunan işletmeler, bunları belirtilen finansal tablolarda ayrı bir kalem olarak sunar.

- a) Tarımsal faaliyetleri bulunan işletmeler, TMS 41 Canlı Varlıklar Standardı kapsamındaki canlı varlıkları ile hasat anındaki tarımsal ürünlerini, dönen ve duran varlıklar içinde “Canlı Varlıklar” kaleminde, dönen varlıklarda

“Stoklar”dan sonra, duran varlıklarda ise “Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar”dan sonra gösterir.

- b) Finans sektöründe faaliyet gösteren bağlı ortaklıkları bulunan işletmeler, konsolide finansal tablolarında:
- Finans sektörü faaliyetlerinden kaynaklanan, nakit ve nakit benzerleriyle finansal yatırımlar dışında kalan alacaklarını dönen ve duran varlıklar içinde “Ticari Alacaklar” kaleminden önce gelmek üzere “Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar” kaleminde, bu tür faaliyetlerden kaynaklanan borçlarını ise kısa vadeli ve uzun vadeli yükümlülükler içinde “Ticari Borçlar” kaleminden önce gelmek üzere “Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar” kaleminde gösterir.
  - Bağlı ortaklıklarının finans sektörü faaliyetleri sebebiyle elde ettikleri hasılat ve ilgili maliyetleri, ticari faaliyetlerden elde edilen hasılat ve ilgili maliyetlerden ayrı olarak göstermek üzere, Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunun brüt kâr/zarar kısmını aşağıdaki şekilde düzenler:

<p>-Hasılat - Satışların Maliyeti (-) Ticari faaliyetlerden brüt kâr/zararı - Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı - Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-) Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kâr/Zarar Brüt Kâr/Zarar</p>
--

- c) TFRS 9’un 3.2.23 paragrafının (a) bendi (ya da TMS 39’u uygulayan işletmeler açısından bu Standardın 37 nci paragrafının (a) bendi) uyarınca, devralan tarafın sözleşme veya teamül gereğince ilgili teminatı satma veya yeniden teminat gösterme imkânına sahip olması durumunda devreden taraf, teminata verdiği varlığı, Finansal Durum Tablosunda ayrı bir kalem olarak gösterir.
- d) Cari dönem vergisiyle ilgili duran varlıklarını, Finansal Durum Tablosunda duran varlıkları içinde ayrı bir kalem olarak gösterir.
- e) Enflasyon düzeltme uygulamaları dolayısıyla ödenmiş sermaye tutarına ilişkin olarak ortaya çıkmış veya çıkabilecek farkları, Finansal Durum Tablosunda

“Sermaye” kaleminden sonra gelmek üzere eklenecek “Sermaye Düzeltme Farkları” kaleminde ayrıca gösterir.

- f) TFRS 9’u uygulayan işletmeler, itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıkların finansal durum tablosu dışı bırakılmasından kaynaklanan kazanç veya kayıpları, Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda (iki tablolu yaklaşımın uygulanması durumunda Kâr veya Zarar Tablosunda) ayrı bir kalem olarak gösterir.
- g) TFRS 9’u uygulayan işletmeler, bir finansal varlığın yeniden sınıflandırılması neticesinde gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmesi durumunda, önceki defter değeri ile yeniden sınıflandırma tarihindeki gerçeğe uygun değeri arasındaki farktan kaynaklanan kazanç ya da kayıpları, Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda (iki tablolu yaklaşımın uygulanması durumunda Kâr veya Zarar Tablosunda) ayrı bir kalem olarak gösterir.
- h) TFRS Yorum 17 Nakit Dışı Varlıkların Ortaklara Dağıtımını Yorumu uyarınca nakit dışı varlıkların ortaklara dağıtılmış olması durumunda ödenecek temettü ile dağıtılan nakit dışı varlıkların defter değerleri arasındaki farkları, Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda (iki tablolu yaklaşımın uygulanması durumunda Kâr veya Zarar Tablosunda) ayrı bir kalem olarak gösterir.
- i) TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı uyarınca, net kâr üzerindeki kazanç veya kayıpları (başka bir ifadeyle net parasal pozisyon kâr veya zararını), Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda (iki tablolu yaklaşımın uygulanması durumunda Kâr veya Zarar Tablosunda) ayrı bir kalem olarak gösterir.
- j) TFRS 9’u uygulayan işletmelerin bu Standarda göre, özkaynağa dayalı bir finansal aracın (ya da finansal araçların) gerçeğe uygun değerinde sonraki tarihlerde meydana gelecek değişiklikleri diğer kapsamlı gelirden sunma konusunda bir tercihte bulunması durumunda, bu işletmeler söz konusu finansal aracın (araçların) gerçeğe uygun değerindeki artış veya azalışları, kâr veya zararda yeniden sınıflandırılmayacak diğer kapsamlı gelirler arasında Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda ayrı bir kalem olarak gösterir.
- k) TFRS 9’u uygulayan işletmeler, bu Standarda göre, finansal borcun gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişikliklerin borcun kredi riskinde meydana

gelen değişikliklerle ilişkilendirilebilen kısmını kâr veya zararda yeniden sınıflandırılmayacak diğer kapsamlı gelirler arasında Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda ayrı bir kalem olarak gösterir.

4.4 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARI ve BUNLARLA İLGİLİ HESAP PLANINA EKLENMESİ GEREKEN HESAPLAR

Finansal varlık ve borçların ölçüm, muhasebeleştirme ve sunumlarına ilişkin konuları da içeren Finansal Araçlar standartları, diğer standartlardan farklı olarak dört ayrı standart olarak, TMS'ler içerisinde oldukça geniş bir şekilde yer almaktadır.

Finansal araçların tanımları ve ilgili standartlarda geçen sınıflandırma, ölçüm değerleme ve muhasebeleştirme esasları aşağıda açıklanmıştır.

4.4.1 TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı

4.4.1.1 Standardın Amacı

“TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı, finansal araçların borç veya özkaynak olarak sunulmaları ile finansal varlık ve borçların netleştirilmelerine ilişkin ilkeleri belirler. İhraç eden açısından finansal araçların, finansal varlık, finansal borç ve öz kaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması, bunlara ilişkin faiz, temettü, kayıp ve kazançların sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmeleri gereken durumlarda uygulanır.”¹⁵⁴

“Daha açık ve genel bir ifade ile bu standart, işletmenin beklenen alış, satış ya da kullanım gerekliliklerine uygun olarak finansal olmayan bir kalemin alınması veya teslimi amacı ile düzenlenmiş olan ve elde tutulmaya devam edilen sözleşmeler hariç olmak üzere, net ödemenin nakit ya da başka bir finansal araçla ya da finansal araç sözleşmesi gibi finansal araçların takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alım ya da satım sözleşmelerine uygulanır.”¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ TMS 32, Paragraf 2.

¹⁵⁵ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 158

4.4.1.2 Finansal Araçlar İle İlgili Tanımlar¹⁵⁶

Finansal Araç: Bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcuna ya da öz kaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir.

Finansal Varlıklar: Nakit (örnek banka ve kasada bulunan para), başka bir işletmenin öz kaynağına dayalı finansal araç (örnek hisse senetleri), başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık alma hakkı (örnek türev finansal araçlar), potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden (örnek alacaklar) doğan haklardır.

Finansal Borçlar: Aşağıdaki borçlardan herhangi biri finansal borç olarak sınıflandırılabilir.

- Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi için veya potansiyel olarak işletmenin aleyhine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen yükümlülükler,
- İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan ve işletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını vermek zorunda olduğu ya da olabileceği türev olmayan sözleşmeler,
- İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan işletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracının belirli bir nakit tutar ya da başka bir finansal varlık ile takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir türev sözleşmeler,
- Herhangi bir para birimi cinsinden belirli bir tutar karşılığında özkaynağına dayalı finansal araçlarının elde edilmesine ilişkin hak, opsiyon ya da teminatlar; işletmenin, bunları, özkaynağına dayalı ve aynı sınıftaki türev olmayan finansal araçlarını ellerinde bulunduranların tümüne oransal olarak sunması durumunda özkaynağa dayalı finansal araç niteliğindedir.

Öz kaynağa (Hisse Senedi) dayalı finansal araç: İşletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir payı/hakkı gösteren sözleşmedir.

---

¹⁵⁶ TMS 32, Paragraf 11.

“Para (nakit) bir finansal varlıktır; çünkü bir değişim aracını temsil eder ve dolayısıyla bütün işlemlerin ölçülmesi ve finansal tablolara yansıtılmasında esas teşkil eder. Bir banka ya da benzeri bir finansal kuruluş nezdindeki nakit mevduat bir finansal varlıktır, çünkü sahibine, sözleşmeden doğan, kuruluştan nakit çekme veya bakiyesine karşılık kredi veren lehine bir finansal borcun ödenmesinde kullanılacak çek veya benzer bir araç keşide etme hakkını temsil eder.”¹⁵⁷

“Gelecekte sözleşmeden doğan nakit alma hakkını temsil eden finansal varlıklar ile gelecekte sözleşmeye bağlı nakit ödeme yükümlülüğünü temsil eden finansal borçların bilinen örnekleri şunlardır.

- a) Ticari alacaklar ve borçlar,
- b) Alacak ve borç senetleri,
- c) Kredi alacak ve borçları ve
- d) Alacak ve borç tahvilleri”¹⁵⁸

4.4.2 TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı

4.4.2.1 Standardın Amacı

“TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı, finansal araçların işletmenin finansal durumu ve performansı açısından önemi ve işletmenin dönem içerisinde ve raporlama dönemi sonunda finansal araçlar nedeniyle maruz kaldığı risklerin niteliği ve düzeyi ile işletmenin bu riskleri yönetme şekli gibi, finansal tablo kullanıcılarının değerlendirebilmeleri için gerekli olan bilgilerin işletme finansal tabloları ile kamuoyuna açıklanmasını sağlar.”¹⁵⁹

“Standartta finansal araçlardan kaynaklanan riskler üçe ayrılmaktadır;

Kredi Riski: bir finansal aracın taraflarından birinin yükümlülüğünü yerine getirememesi nedeniyle diğer tarafta finansal kayıp/zarar meydana gelmesi riskidir.

Likidite Riski: Bir işletmenin finansal borçlarından kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmekte zorlanması riskidir.

Piyasa Riski: Piyasa fiyatlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması

¹⁵⁷ TMS 32, Uygulama Rehberi, Paragraf 3.

¹⁵⁸ TMS 32, Uygulama Rehberi, Paragraf 4.

¹⁵⁹ TFRS 7, Paragraf 1.

riskidir. Piyasa riski yabancı para riski, faiz oranı riski ve diğer fiyat riski olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır.”¹⁶⁰

Bu kapsamda sunulacak bilgiler finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosunda sunulacak bilgiler olarak iki başlık altında sınıflandırılmıştır.

4.4.2.2 Finansal Durum Tablosunda (Bilanço) Sunulacak Bilgiler¹⁶¹

Finansal tablo kullanıcılarının değerlendirmeleri için finansal durum tablosu ve dipnotlarında sunulması gereken bilgiler aşağıdaki gibidir.

- Finansal durum tablosunda, TMS 39'daki sınıflandırmaya uygun olarak finansal araçların her birinin defter değerleri finansal durum tablosu veya dipnotlarda açıklanır.
- Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen ve değerlendirme farkı kar-zarara yansıtılan finansal varlıklar ve borçlara ilişkin olarak; ilk muhasebeleştirmede bu şekilde sınıflandırılanlar ile TMS 39'a göre alım-satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflananlar ayrı ayrı gösterilir.
- Kredi veya alacağın gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılmış olması halinde, azami kredi riski tutarına ilişkin bilgiler kamuoyuna açıklanır.
- Finansal borcun gerçeğe uygun değer farkının kar-zarara yansıtılmış olması durumunda, gerçeğe uygun değerde meydana gelen değişikliklerin cari dönemde gerçekleşen ve önceki dönemlerde gerçekleşmiş olan birikmiş tutarları kamuoyuna açıklanır.
- Finansal borcun defter değeri ile vade tarihinde hak sahibine ödemek zorunda olduğu tutar arasındaki fark açıklanır.
- Finansal varlıkların yeniden sınıflandırılması halinde, her bir sınıf itibarıyla yeniden sınıflanan tutar ve yeniden sınıflandırmanın nedeni hakkında açıklamalar yapılır.
- Her bir raporlama döneminde, eğer yeniden sınıflandırma yapılmamış olsaydı kar-zararda veya diğer kapsamlı kar veya zarar da muhasebeleştirilmiş olacak tutarlar açıklanır.

¹⁶⁰ Elitaş, Elitaş, **a.g.e.**, s. 221

¹⁶¹ Özerhan, Yanık, **a.g.e.**, s. 206-207

- Finansal varlığın yeniden sınıflandırıldığı tarih itibariyle, işletmenin geri kazanmayı beklediği nakit akışlarının tahmini tutarı ile etkin faiz oranı açıklanır.
- İşletme finansal varlıklarının bir kısmı veya tamamını, bilanço dışı bırakılma hükümlerini karşılamadığı bir biçimde devretmiş olabilir. Bu durumda, varlığın niteliği, mülkiyetten kaynaklanan risk ve yararların elde bulundurulmuş kısmı, varlıkların tamamını finansal tablolarına yansıtmaya devam etmesi halinde, bu varlıkların ve bundan kaynaklanan borçların defter değerleri açıklanır.
- İşletmenin borçları veya koşullu borçları için teminat olarak verdiği finansal varlıkların defter değeri ve verilen teminata ilişkin kayıt, kurallar ve koşullar açıklanır.
- İşletmenin elinde teminat bulunması durumunda, sahip olunan teminatın gerçeğe uygun değeri ve geri verme konusunda yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı ve teminatı kullanma kayıt, kural ve koşulları açıklanır.
- Varlığa ilişkin
- zararlarının, bir karşılık hesabında muhasebeleştirilmesi durumunda, hesapta meydana gelen değişikliklerin mutabakatı açıklanır.

4.4.2.3 Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosunda Açıklanacak Bilgiler¹⁶²

Finansal tablo kullanıcılarının değerlendirmeleri için kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda ve dipnotlarında sunulması gereken bilgiler aşağıdaki gibidir.

- Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen ve değerlendirme farkı kar-zarara yansıtılan finansal varlıklar ve borçlara ilişkin olarak; ilk muhasebeleştirmede bu şekilde sınıflananlar ile TMS 39'a göre alım-satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflananlara ilişkin net kazanç ve kayıplar açıklanır.
- Dönem içinde diğer kapsamlı kar veya zarar içinde muhasebeleştirilen kazanç veya kayıplar ile kapsamlı kar veya zarar tablosunda yeniden sınıflandırılan tutarlar, her bir varlık sınıfı itibariyle ayrı ayrı gösterilir.
- Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılmayan finansal varlık ve borçlara ilişkin toplam faiz geliri ve faiz gideri açıklanır.

---

¹⁶² Özerhan, Yanık, a.g.e., s. 208

- Her bir varlık ve borç sınıfının gerçeğe uygun değeri (bazı istisnalar hariç) ve defter değeri kamuoyuna açıklanır. Gerçeğe uygun değerın tespitinde kullanılan yöntemler ve bir değerlendirme yönteminin kullanılmış olması halinde kullanılan varsayımlar açıklanır.

4.4.2.4 Dipnotlarda Açıklanması Gereken Bilgilerin İlgili Olduğu TMS/TFRS'ler

“Finansal tablolarda kullanılacak dipnot isimleri ve ilgili oldukları TMS/TFRS'ler finansal araçlar ile ilgili olanlar koyu renkte olmak üzere aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.”¹⁶³

Tablo 4.6 TMS/TFRS'ye Göre Raporlamada Kullanılması Gereken Dipnotlar ve İlgili TMS/TFRS'ler

	DİPNOT ADI	İLGİLİ TMS/TFRS'ler
1	Şirketin Organizasyonu ve Faaliyet Konusu	TMS 1, TMS 10
2	Finansal Tabloların Sunumuna İlişkin Esaslar	
	• Sunuma İlişkin Temel Esaslar	TMS 1, 29, TFRS 1, TFRS 10, 11, 12 vd.
	• TMS'ye Uygunluk Beyanı	TMS 1
	• Muhasebe Politikalarında Değişiklikler	TMS 8
	• Muhasebe Tahminlerindeki Değişiklikler ve Hatalar	TMS 8
	• Önemli Muhasebe Politikalarının Özeti	İlgili tüm TMS / TFRS'ler
	• Önemli Muhasebe Değerlendirme, Tahmin ve Varsayımları	TMS 1, TMS 8, vd.
3	İşletme Birleşmeleri	TFRS 3, vd.
4	Diğer İşletmelerdeki Paylar	TMS 28, TFRS 11, 12, vd.
5	Bölgümlere Göre Raporlama	TFRS 8
6	İlişkili Taraf Açıklamaları	TMS 24
7	Ticari Alacak ve Borçlar	TMS 32, 39, TFRS 7, (TFRS 9)vd.
8	Diğer Alacak ve Borçlar	TMS 32, 39, TFRS 7, (TFRS 9) vd.
9	Stoklar	TMS 2
10	Canlı Varlıklar	TMS 41, vd
11	Peşin Ödenmiş Giderler ve Ertelenmiş Gelirler	TMS 1, TMS 18 vd.
12	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	TMS 40, 16, 17, 36, vd.
13	Maddi Duran Varlıklar	TMS 16, 17, 23, 36, TFRS 6, vd
14	Hizmetten Çekme, Restorasyon ve Çevre Rehabilitasyon Fonlarından Kaynaklanan Paylar Üzerindeki Haklar	TFRS Yorum 5, vd.

¹⁶³ http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/Finansal_Tablo_Ornekleri_20.5.2013.pdf ,10.06.2013

	DİPNOT ADI	İLGİLİ TMS/TFRS'ler
15	Üyelerin Kooperatif İşletmelerdeki Hisseleri ve Benzeri Finansal Araçlar	TFRS Yorum 2, vd.
16	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	TMS 38, 36, 17 TFRS 6, vd.
17	Şerefiye	TFRS 3, TMS 36, vd.
18	Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi	TFRS 6, TMS 16, TMS 38, vd.
19	Kiralama İşlemleri	TMS 17, TFRS Yorum 4, vd.
20	İmtiyazlı Hizmet Anlaşmalar	TFRS Yorum 12, vd.
21	Varlıklarda Değer Düşüklüğü	TMS 36, vd.
22	Devlet Teşvik ve Yardımları	TMS 20, vd.
23	Borçlanma Maliyetleri	TMS 23, vd.
24	Karşılıklar, Koşullu Varlık ve Borçlar	TMS 37, 2, 10, 11, 12, 18 28, TFRS 6, 12vd
25	Taahhütler	TMS 16, 17, 31, 38, 40, TFRS 11, 12vd
26	Çalışanlara Sağlanan Faydalar	TMS 19, vd.
27	Diğer Varlık ve Yükümlülükler	TMS 1, vd.
28	Sermaye, Yedekler ve Diğer Özkaynak Kalemleri	TMS 1, 21, 28, 29, 32 39, TFRS 7, 10, 11, 12 vd.
29	Hasılat	TMS 18, vd.
30	İnşaat Sözleşmeleri	TMS 11, vd.
31	Genel Yönetim Giderleri, Pazarlama Giderleri, Araştırma ve Geliştirme Giderleri,	TMS 1, 16, 19, 36, 38, vd.
32	Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler ve Giderler	TMS 18, TMS 1, vd.
33	Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler ve Giderler	TMS 16, TMS 38, TMS 40, vd.
34	Çeşit Esasına Göre Sınıflandırılmış Giderler	TMS 1
35	Finansman Giderleri	TMS 21, 23, 32, 39, TFRS 7, (TFRS 9) vd.
36	Diğer Kapsamlı Gelir Unsurlarının Analizi	TMS 1 vd.
37	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	TFRS 5, vd.
38	Gelir Vergileri (Ertelenmiş Vergi Varlık ve Yükümlülükleri Dahil)	TMS 12
39	Pay Başına Kazanç	TMS 33
40	Pay Bazlı Ödemeler	TFRS 2, vd.
41	Sigorta Sözleşmeleri	TFRS 4, vd.
42	Kur Değişiminin Etkileri	TMS 21, vd.
43	Yüksek Enflasyonlu Ekonomide Raporlama	TMS 29, vd.
44	Finansal Araçlar	TMS 32, 39, TFRS 7, 9 vd.
45	Finansal Araçlardan Kaynaklanan Risklerin Niteliği ve Düzeyi	TMS 1, TFRS 7

	DİPNOT ADI	İLGİLİ TMS/TFRS'ler
46	Finansal Araçlar (Gerçeğe Uygun Değer Açıklamaları ve Finansal Riskten Korunma Muhasebesi Çerçevesindeki Açıklamalar)	TFRS 7
47	Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar	TMS 10
48	Finansal tabloların önemli ölçüde etkileyen ya da finansal tabloların açık, yorumlanabilir ve anlaşılabilir olması açısından açıklanması gereken diğer hususlar	TMS 1, TMS 8 vd.
49	TMS'ye İlk Geçiş	TFRS 1
50	Bireysel Finansal Tablolara İlişkin Açıklamalar	TMS 27, vd.
51	Nakit Akış Tablosuna İlişkin Açıklamalar	TMS 7, vd.
52	Özkaynaklar Değişim Tablosuna İlişkin Açıklamalar	TMS 1, vd.

4.4.3 TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı

4.4.3.1 Standardın Amacı

“TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı, finansal varlıkların, finansal borçların ve finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirme ve ölçülmesine yönelik ilkeleri belirler.”¹⁶⁴

4.4.3.2 Finansal Varlıkların İlk Muhasebeleştirilmesi ve Sonrası Değerlemesi

“Finansal bir varlık veya borç ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılmayan finansal varlık veya finansal borçların ilk muhasebeleştirilmesi sırasında, ilgili finansal varlığın edinimi veya finansal borcun yüklenimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de söz konusu gerçeğe uygun değere ilave edilir.”¹⁶⁵

“İlk muhasebeleştirme sonrasında finansal varlıkların değerlemesinde finansal varlıklar aşağıdaki şekilde dört gruba ayrılmaktadır.

- Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar (Örnek, alım satım amaçlı hisse senetleri)
- Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar
- Kredi ve alacaklar

¹⁶⁴ TMS 39, Paragraf 1.

¹⁶⁵ TMS 39, Paragraf 43.

d) Satılmaya hazır finansal varlıklar”¹⁶⁶

“TMS/IFRS’ ye göre finansal varlıkların ölçümlenmesine ve muhasebeleştirilmesine ilişkin esaslar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.”¹⁶⁷

“Finansal araçlara ilişkin olarak bu standartta yapılan belirlemeler, özellikle değerlendirme işlemleri olmak üzere mali mevzuatla uyumsuzdur. Mali mevzuata uyumsuzluğun mali kazancın tespiti aşamasında giderilmesi ve mali kazancın bu şekilde hesaplanması gerekmektedir. Standart uygulamasının mevzuatla uyumsuz olması bu kapsamda fazlaca düzeltme yapılmasına neden olabilecektir.”¹⁶⁸

---

¹⁶⁶ TMS 39, Paragraf 9-45.

¹⁶⁷ Özerhan, Yanık, **a.g.e.**, s. 205

¹⁶⁸ Muzaffer Küçük, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması Genel Bakış**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2012, s.210

Tablo 4.7 Finansal Varlık Sınıflarının İlk Muhasebeleştirme ve Sonrası Değerlemelerinin TMS/IFRS ve VUK Karşılaştırması

FİNANSAL VARLIKLAR	İLK MUHASEBELEŞTİRME	SONRAKİ DÖNEMLERDE MUHASEBELEŞTİRME	İŞLEM MALİYETLERİ	KUR FARKLARI	DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR * Özkaynak Aracına Dayalı Finansal Varlıklar * Borçlanma Aracına Dayalı Finansal Varlıklar	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer / Değerleme Farkı Kar-Zarara Yansıtılır	Doğrudan Gider Yazılır	Kar-Zarara Yansıtılır	Hesaplamaya Gerek Yoktur
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR	Gerçeğe Uygun Değer/ Edinim Öncesi İşlemiş Faiz Hasılat Olarak Dikkate Alınmaz	Etkin Faiz Yöntemine Göre İtfa edilmiş Maliyet	Gerçeğe Uygun Değere Dahil Edilir	Kar-Zarara Yansıtılır	Hesaplanır. Kar-Zarara Yansıtılır
KREDİ VE ALACAKLAR	Gerçeğe Uygun Değer	Etkin Faiz Yöntemine Göre İtfa Edilmiş Maliyet	Gerçeğe Uygun Değere Dahil Edilir	Kar-Zarara Yansıtılır	Hesaplanır. Kar-Zarara Yansıtılır
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR * Özkaynak Aracına Dayalı Finansal Varlıklar * Borçlanma Aracına Dayalı Finansal Varlık	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değere Dahil Edilir	Bilançoda, Diğer Kapsamlı Kar veya Zararda Raporlanır.	Toplam Zarar, Diğer Kapsamlı Zarar Olan dönem kar-Zararına Aktarılır. Karşılığın İptali Durumunda, varlığın değerinde Meydana Gelen Artış Diğer Kapsamlı Karda Muhasebeleştirilir
	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer Dahil Edilir.	Kar-Zarara Yansıtılır.	Toplam Zarar, Diğer Kapsamlı Zarardan dönem Kar-Zararına Aktarılır. Karşılığın İptali durumunda, Varlığın Değerinde Meydana Gelen Artış Kar-Zararda Raporlanır.

4.4.3.3 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar

Alım satım amacıyla elde tutulan veya ilk muhasebeleştirme sırasında işletme tarafından gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan, finansal varlıkların gerçeğe uygun değer farkları kâr veya zarara yansıtılır.

Bir finansal varlığın alım satım amacıyla elde tutulduğunun tespiti için aşağıdaki koşulların gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

- a) Finansal varlık esas itibariyle yakın bir tarihte satılmak üzere edinilmiş olmalıdır.
- b) Finansal varlık bir portföyün parçası ise, bu portföyün kısa dönemde kâr etme konusunda belirgin bir eğilimi bulunduğu yönünde delil bulunması ve belirli finansal araçlardan oluşması gerekmektedir.
- c) Finansal varlığın, finansal teminat sözleşmesi olan veya etkin bir finansal riskten korunma aracı olanlar hariç olmak üzere bir türev ürünü olması gerekmektedir.

Bir işletmenin gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıfladığı finansal varlıkların gerekli koşulları ne şekilde yerine getirdiği de belirtilmek suretiyle kamuoyuna açıklamada bulunması gerekir.

Aktif bir piyasada kayıtlı bir piyasa fiyatı bulunmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen öz kaynağa dayalı finansal araçlara yapılan yatırımlar gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak tanımlanamaz, sözü edilen finansal varlıklar maliyetlerinden ölçülür.

“Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan bir finansal varlık veya finansal borca ilişkin olarak ortaya çıkan kazanç veya kayıp, kar ya da zararda muhasebeleştirilir.”¹⁶⁹

4.4.3.4 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar

İşletmenin vadeye kadar elde tutma niyet ve imkânının bulunduğu sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan, aşağıdakiler dışında

---

¹⁶⁹ TMS 39, Paragraf 55/a.

kalan türev olmayan finansal varlıklar vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar olarak sınıflandırılır.

- a) İşletmenin ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıfladığı finansal varlıklar,
- b) İşletmenin satılmaya hazır olarak tanımladığı varlıklar,
- c) Kredi ve alacak tanımına giren finansal varlıklar.

Bir işletme cari yıl veya son iki yıl içerisinde, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarının önemsiz sayılacak tutarından fazla bir tutarını vadesinden önce satmış veya yeniden sınıflandırmış olması durumunda, söz konusu işletme hiçbir finansal varlığını vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflandıramaz.

“İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen (vadeye kadar elde tutulacak) finansal varlık ve borçlar açısından, ilgili finansal varlık veya borç finansal durum tablosu dışı bırakıldığı veya değer düşüklüğüne uğradığı durumda ortaya çıkan kazanç ve kayıp ile itfa işlemi nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.”¹⁷⁰

TMS/TFRS’ ye göre tahvil, senet ve bonolar vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar olarak sınıflandırılmaktadır. Bu varlıklar etkin faiz oranı ile etkin faiz yöntemi kullanılarak bulunan itfa edilmiş maliyet değeri ile değerlemeye tabi tutulurlar.

“**Etkin faiz yöntemi**; finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. **Etkin faiz oranı**; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince gelecek teki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır. **İtfa edilmiş maliyet değeri**, finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirim yapılmasından (doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır.”¹⁷¹

---

¹⁷⁰ TMS 39, Paragraf 56.

¹⁷¹ TMS 39, Paragraf 9.

4.4.3.5 Kredi ve Alacaklar

Kredi ve alacaklar, sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen, aşağıdakiler dışında kalan türev olmayan finansal varlıklardır.

- a) İşletmenin derhal veya yakın bir tarihte satmak niyetinde olduğu alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan varlıklar ile işletme tarafından ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan türev olmayan finansal varlıklar,
- b) İşletmenin ilk muhasebeleştirme sırasında satılmaya hazır varlık olarak sınıfladığı türev olmayan finansal varlıklar,
- c) Satılmaya hazır olarak sınıflanması gereken ve alacaklının, kredi değerliliğindeki kötüleşme dışındaki nedenlerden ötürü yapılan ilk yatırımın tamamına yakın bir kısmını geri kazanamayabileceği türev olmayan finansal varlıklar.

Kredi veya alacak niteliğinde olmayan varlıklardan oluşan bir varlık havuzundaki paylar (örneğin bir yatırım fonundaki veya benzer bir fondaki paylar) kredi ve alacak değildir.

4.4.3.6 Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar

Satılmaya hazır finansal varlıklar; satılmaya hazır olarak tanımlanan veya kredi ve alacak, vadeye kadar elde tutulacak yatırım veya gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflandırılmayan türev olmayan finansal varlıklardır.

“Satılmaya hazır finansal varlığa ilişkin olarak ortaya çıkan kazanç ve kayıp, değer düşüklüğü zararları ve kur farkı kazanç ve kayıpları hariç olmak üzere, söz konusu varlık finansal durum tablosu dışı bırakılıncaya kadar diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilir. Daha önceden diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş bulunan birikmiş kazanç ve kayıplar, yeniden sınıflandırılma düzeltmesi olarak özkaynaklardan çıkarılarak kar veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırılır. Diğer yandan, etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan faizler kâr veya zararda muhasebeleştirilir. İşletmenin ilgili ödemeyi elde etme hakkının oluşması durumunda,

satılmaya hazır öz kaynağa dayalı finansal araçlardan kaynaklanan temettüler, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.”¹⁷²

Satılmaya hazır finansal varlıkların değerlemesinde gerçeğe uygun değerin tespit edilip edilememesi önem taşımaktadır. Gerçeğe uygun değeri tespit edilebilen finansal varlıklar gerçeğe uygun değerleri ile değerlemeye tabi tutularak farkları özkaynaklarda izlenir.

Borsa rayicinin olmaması ve piyasa değerinin tespitine ilişkin yeterli bilgi bulunmaması nedeniyle gerçeğe uygun değeri tespit edilemeyen finansal varlıklar ise maliyet bedelleri ile değerlemeye tabi tutulacaklarından değerlendirme günlerinde herhangi bir işlem yapılmaz.

4.4.4 TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı

4.4.4.1 Standardın Amacı

“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı, finansal tablo kullanıcılarına işletmenin finansal varlıkların tutarını, zamanını ve gelecekteki nakit akışlarının belirsizliğini değerlendirmelerinde, finansal varlıklara ilişkin ihtiyaca uygun ve faydalı bilgiyi sunacak finansal raporlama ilkelerini belirler.”¹⁷³

TMS 39’daki karmaşık sınıflandırma ve ölçme esaslarını basite indirgemek için yayınlanmış olan TFRS 9 standardı 01.01.2015 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek olup isteyen işletmeler bu tarihten önce de bu standardı uygulamayı tercih edebileceklerdir. TMS/TFRS’ye göre raporlama yapmaya yeni geçecek işletmelerin basitleştirilmiş daha anlaşılabilir bir raporlama yapmak için tercihlerini TFRS 9’dan yana kullanmaları faydalı olacaktır.

4.4.4.2 Finansal Varlıkların ve Borçların Sınıflandırılması ve Ölçümü

“TFRS 9’a göre finansal varlıklar;

- a) İlgili varlıkların yönetimi için işletmenin kullandığı yönetim modeli (finansal varlık yönetim modeli) ve

---

¹⁷² TMS 39, Paragraf 55/b.

¹⁷³ TFRS 9, Paragraf 1.

- b) Söz konusu varlıkların sözleşmeye bağlı nakit akış özellikleri esas alınarak, daha sonraki dönemlerde **itfa edilmiş maliyeti veya gerçeğe uygun değeri** üzerinden ölçülerek sınıflandırılır.”¹⁷⁴

“İşletme aşağıdakiler dışında kalan tüm finansal borçlarını etkin faiz yöntemiyle hesaplanan **itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal borç olarak** sınıflandırır.

- a) Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal borçlar. Borç niteliğindeki türev ürünler de dâhil olmak üzere, söz konusu borçlar daha sonraki dönemlerde gerçeğe uygun değerlerinden ölçülür.
- b) Finansal varlığın devredilmesi işleminin finansal durum tablosu dışı bırakma koşullarını taşımaması veya devam eden ilgi yaklaşımının uygulanması durumunda ortaya çıkan finansal borçlar,
- c) Yukarıdakilerin geçerli olmadığı durumlarda, finansal teminat sözleşmeleri.
- d) Bir krediyi piyasa faiz oranlarının altında bir faiz oranından kullandırmaya yönelik taahhütler.”¹⁷⁵

“Yukarıdaki sınıflandırmaların haricinde finansal varlıkların **gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılarak ölçülen** olarak geri dönülemeyecek şekilde sınıflanması mümkündür. Bunun için yapılan sınıflamanın, bu sınıflamanın yapılması durumunda varlık veya borçların farklı yöntemlerle ölçülmesinin veya bunlara ilişkin kazanç veya borçların farklı esaslardan muhasebeleştirilmesinin yaratacağı ölçüm veya muhasebe tutarsızlığını tamamen veya büyük oranda ortadan kaldırması gerekir.”¹⁷⁶

4.4.4.3 İtfa Edilmiş Maliyetle Değerlenen Finansal Varlıklar

“Bir finansal varlık aşağıdaki iki koşulun birlikte sağlandığı durumlarda **itfa edilmiş maliyeti** üzerinden ölçülür;

- a) Varlığın, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini amaçlayan bir yönetim modeli kapsamında elde tutulması,

---

¹⁷⁴ TFRS 9, Paragraf 4.1.1.

¹⁷⁵ TFRS 9, Paragraf 4.2.1.

¹⁷⁶ TFRS 9, Paragraf 4.1.5.

- b) Finansal varlığın sözleşme hükümlerinin, belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasına yönelik nakit akışlarına yol açması”¹⁷⁷

4.4.4.4 Gerçeğe Uygun Değerle Değerlenen Finansal Varlıklar

“Bir finansal varlık itfa edilmiş maliyetinden ölçülmediği sürece **gerçeğe uygun değerinden** ölçülür.”¹⁷⁸

“Eğer bir finansal araç getiri amaçlı yönetilecek ve bu finansal aracın getirisi önceden belirlenebilir anapara ve faizlere dayanıyor ise bu araç **itfa edilmiş maliyetinden** değerlendirilecektir. Ancak bu iki koşulu birden sağlamıyor ise **gerçeğe uygun değerinden** değerlendirilecektir.”¹⁷⁹

4.4.4.5 İlk Muhasebeleştirme ve Sonrası Kazanç ve Kayıpların Muhasebeleştirilmesi

“Bir finansal varlık veya finansal borç ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür. Gerçeğe uygun değer farkları kâr veya zarara yansıtılanlar dışındaki finansal varlık ve borçların ölçümünde, bunların edimiyle veya ihracıyla doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de gerçeğe uygun değerlerine ilave edilir ya da gerçeğe uygun değerlerinden düşülür.”¹⁸⁰

“Gerçeğe uygun değerle ölçülen bir finansal varlıktan ya da finansal borçtan kaynaklanan kazanç veya kayıplar, aşağıda haller dışında kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

- a) Finansal varlık ya da finansal borç, finansal riskten korunma ilişkisinin bir parçası olmadıkça.
- b) Özkaynağa dayalı bir finansal araca yapılan yatırım niteliğindeki finansal varlığa ilişkin kazanç ve kayıpların diğer kapsamlı gelirden sunulmadıkça.

---

¹⁷⁷ TFRS 9, Paragraf 4.1.2.

¹⁷⁸ TFRS 9, Paragraf 4.1.4.

¹⁷⁹ Özerhan, Yanık, **a.g.e.**, s. 482

¹⁸⁰ TFRS 9, Paragraf 5.1.1.

- c) Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan bir finansal borcun kredi riskinde meydana gelen değişimlerin etkisinin diğer kapsamlı gelirden sunulması zorunlu kılınmadıkça.”¹⁸¹

“İtfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülen ve finansal riskten korunma ilişkisinin bir parçası olmayan bir finansal varlık veya borçtan kaynaklanan kazanç ve kayıplar, ilgili finansal varlık veya borcun finansal durum tablosu dışı bırakılması durumunda ve itfa süresi boyunca kâr veya zararda muhasebeleştirilir.”¹⁸²

“Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılarak ölçülen olarak sınıflandırılan bir finansal borçtan kaynaklanan kazanç ve kayıp aşağıdaki şekilde sunulur.

- a) Finansal borcun gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve söz konusu borcun kredi riskinde meydana gelen değişikliklerle ilişkilendirilebilen değişen tutarı, diğer kapsamlı gelirden sunulur ve
- b) Söz konusu borcun gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimden geriye kalan tutar, kâr veya zararda sunulur.”¹⁸³

4.4.4.6 Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü ve Muhasebeleştirilmesi

Bir finansal varlık veya finansal varlık grubu, sadece ve sadece, ilgili varlığın ilk muhasebeleştirilmesinden sonra bir veya birden kayıp/zarar olayının meydana geldiğine ve söz konusu zarar olayının, ilgili finansal varlık veya grubunun güvenilir bir biçimde tahmin edilebilen gelecekteki tahmini nakit akışları üzerindeki etkisi sonucunda değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda değer düşüklüğüne uğrar ve değer düşüklüğü zararı oluşur. Tarafsız gösterge ilgili finansal varlığı elinde bulunduranların aşağıdaki zarar olaylarına ilişkin tespit ettikleri gözlemlenebilir verileri içerir.

- a) İhraç edenin veya taahhüt edenin önemli finansal sıkıntı içerisinde olması
- b) Sözleşmenin ihlal edilmesi, örneğin faiz veya anapara ödemelerinin yerine getirilememesi veya ihmal edilmesi

---

¹⁸¹ TFRS 9, Paragraf 5.7.1.

¹⁸² TFRS 9, Paragraf 5.7.2.

¹⁸³ TFRS 9, Paragraf 5.7.7.

- c) Borçlunun içinde bulunduğu finansal sıkıntıya ilişkin ekonomik veya yasal nedenlerden ötürü, alacaklının borçluya, başka koşullar altında tanımayacağı bir ayrıcalık tanınması
- d) Borçlunun iflas veya başka tür bir finansal yeniden yapılanmaya gireceği ihtimalinin yüksek olması
- e) Finansal zorluklar nedeniyle söz konusu finansal varlığa ilişkin aktif piyasanın ortadan kalkması veya
- f) Grup içindeki her bir finansal varlık itibariyle tespiti mümkün olmamakla birlikte, bir grup finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmelerinden itibaren anılan varlıkların gelecekteki tahmini nakit akışlarında ölçülebilir bir azalış olduğuna işaret eden gözlemlenebilir bir veri bulunması.

Finansal varlıklarda ortaya çıkan bu değer düşüklükleri ilgili finansal varlığın TMS 39'a göre yapılan sınıflandırma biçimine göre farklılık göstermektedir.

- a) **Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar**, gerçeğe uygun değerle değerlendirilip değer düşüklükleri gelir tablosuna aktarıldığından ayrıca bir değer düşüklüğü karşılığı kaydı yapılmasına gerek bulunmamaktadır.
- b) **“Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar** ilk muhasebeleştirme sırasında itfa edilmiş maliyetinden ölçülmekte ve kayda alınmaktadır. İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarda değer düşüklüğü zararı meydana geldiğine ilişkin bir göstergenin bulunması durumunda, ilgili zararın tutarı, gelecekteki tahmini nakit akışlarının finansal varlığın orijinal faiz oranı üzerinden iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Varlığın defter değeri, doğrudan veya bir karşılık hesabı kullanılmak suretiyle azaltılır. İlgili zarar tutarı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.”¹⁸⁴
- c) **“Gerçeğe uygun değerinde meydana gelen azalmalar diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilen satılmaya hazır bir finansal varlığın** değerinin düştüğüne ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda, diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilmiş bulunan toplam zarar, ilgili finansal varlık

---

¹⁸⁴ TMS 39, Paragraf 63.

finansal durum tablosu dışında bırakılmamış dahi olsa, yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak özkaynaklardan çıkarılarak kar veya zarar içerisinde yeniden sınıflandırılır.”¹⁸⁵ “Satılmaya hazır olarak sınıflandırılmış özkaynağa dayalı finansal araçlara yapılan yatırımlarla ilgili olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilmiş bulunan değer düşüklüğü zararları, kâr veya zarar aracılığı ile iptal edilemez.”¹⁸⁶

- d) “İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen **kredi ve alacaklarda** değer düşüklüğü zararı meydana geldiğine ilişkin bir göstergenin bulunması durumunda, ilgili zararın tutarı, gelecekteki tahmini nakit akışlarının finansal varlığın orijinal faiz oranı üzerinden iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Varlığın defter değeri, doğrudan veya bir karşılık hesabı kullanılmak suretiyle azaltılır. İlgili zarar tutarı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.”¹⁸⁷

“TFRS 9’a göre finansal varlıklar iki değerlendirme grubuna ayrıldıklarına göre değer düşüklükleri de buna uygun olarak düzenlenmektedir.

- a) Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen varlıklarda borçlunun kredibilitesinden doğan değer düşüklüğü olduğu sürece değer düşüklüklerinden doğan zararlar doğrudan kar zarara yazılacağı için ayrıca karşılık ayırarak değer düzeltmesinin yapılması söz konusu değildir.
- b) Eğer itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıklar söz konusu ise borçlunun kredibilitesinden doğan düşüklüklerin değer düşüklüğü karşı olacağı tabiidir. Nitekim TFRS 9’un 5.2.2. maddesi de bu konuda TMS 39’un 58-65’inci maddelerinin uygulanmasını önermektedir ki, bu maddelerin özü de yukarıda itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıklarda (kredi ve alacaklar, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar) değer düşüklüğünde açıklanmış bulunmaktadır.”¹⁸⁸

---

¹⁸⁵ TMS 39, Paragraf 67.

¹⁸⁶ TMS 39, Paragraf 69.

¹⁸⁷ TMS 39, Paragraf 63.

¹⁸⁸ Remzi Örtten, Hasan Kaval, Aydın Karapınar, **Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2012, s. 497

4.4.4.7 Finansal Varlıklar ve Borçlarda Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

“Finansal varlık ve borçların değerlemesinde varlığın veya borcun tutarını belirleyen başka bir değişken ise, döviz kurlarıdır. Değerlemeye konu olan varlığın parasal veya parasal olmayan varlık şeklinde ayırımına göre değerlemede izlenen yöntemde aşağıdaki şekilde değişmektedir.

- a) Değerlemeye konu finansal araç parasal varlık ise, yani bono, tahvil gibi borçlanma belgesi ise ve getirisi faize olduğu kadar piyasa fiyatı dalgalanmalarına dayanıyor ve bu araç alım satım amaçlı bir finansal araç olarak elde tutuluyor ise kur farkından doğan kar veya zarar faiz ile ayırtılmaya tabi tutulmadan doğrudan dönem sonucuna alınacaktır. Parasal varlık vadeye kadar elde tutulacak kıymetler olarak sınıflandırılmış ise, piyasa değerlemesi yapılmamakla birlikte kur değerlemesine tabi tutulacak, fark gelir veya gider yazılacaktır.
- b) Değerlemeye konu finansal araç satışa hazır finansal varlık ve bir borçlanma aracı ise daha önce belirtildiği gibi bunun faizleri kar/zarara, piyasa fiyatlarının değişmesinden kaynaklanan kısımlar ise özkaynaklarda Finansal varlıklar Değerleme farkı olarak muhasebeleştirilmeleri gerekmekte idi. Buna uygun şekilde faizler içinde, borsa fiyatı değişimleri içinde aynı kur kullanılacaktır. Ancak faizin hesaplanması sırasında doğan kur farkları kar zarar, piyasa fiyatlarının hesaplanmasında doğan kur farkları özkaynaklara alınacaktır.”¹⁸⁹

4.4.4.8 Finansal Varlıkların Bilanço Dışı Bırakılması

“İşletme bir finansal varlığı sadece ve sadece ilgili varlığa ait nakit akışlarına ilişkin sözleşmeden doğan hakkının süresinin dolması veya finansal varlığı aşağıda belirtildiği şekilde devretmesi ve söz konusu devir işleminin yine aşağıda belirtildiği şekilde bilanço dışı bırakılmayı gerektirmesi durumunda bilanço dışı bırakabilir.”¹⁹⁰

---

¹⁸⁹ Örtten, Kaval, Karapınar, **a.g.e.**, s. 497

¹⁹⁰ TMS 39, Paragraf 17.

a) “Finansal varlığın devredilmesi

İşletme bir varlığı sadece ve sadece ilgili varlığa ait nakit akışlarını elde etme hakkı sağlayan sözleşmeye bağlı haklarını devretmesi veya finansal varlığa ait nakit akışlarını elde etme hakkını elinde bulundurmakla birlikte devir sayılan koşulları sağlayan bir anlaşma gereğince nakit akışlarını bir veya birden fazla alıcıya ödemesi konusunda sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünün bulunması durumunda devreder.”¹⁹¹

b) “Devir sayılan haller

İşletme finansal varlığa ait nakit akışlarının elde edilmesine yönelik sözleşmeye bağlı hakları elinde bulundurmakla birlikte, söz konusu nakit akışlarını bir veya birden fazla alıcıya ödeme konusunda sözleşmeden doğan yükümlülüğü bulunması durumunda, anılan işlem aşağıdaki üç koşulun da sağlanması durumunda finansal varlığın devredilmesi işlemi olarak değerlendirilir.

- Orijinal varlıktan eşdeğer tutarda tahsilat yapılmadıkça, işletmenin nihai alıcılara ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır.
- İşletmenin, nakit akışlarını ödeme yükümlülüğünün bir güvencesi olarak ilgili varlığı nihai alıcılara teminat olarak gösterdiği durumlar haricinde, orijinal varlığı satması veya rehnetmesi devir sözleşmesi hükümleri uyarınca engellenmiştir.
- İşletmenin, nihai alıcılar adına tahsil ettiği nakit akışlarını önemli bir gecikmeye sebep olmaksızın ilgili alıcılara havale etme yükümlülüğü bulunmaktadır.”¹⁹²

c) “Finansal Durum Tablosu Dışı Bırakmayı Gerektirme

İşletme bir finansal varlığı devrettiği zaman, söz konusu finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve yararları ne ölçüde elinde bulundurmaya devam ettiğini değerlendirir. Bu durumda;

- İşletmenin bir finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları önemli ölçüde devretmiş olması durumunda, söz konusu finansal varlığı, finansal durum tablosu dışı bırakması ve bununla beraber, devir

---

¹⁹¹ TMS 39, Paragraf 18.

¹⁹² TMS 39, Paragraf 19.

sirasında yaratılan veya elde tutulan her türlü hak ve yükümlülüğü varlık veya borç olarak ayrıca muhasebeleştirilmesi gerekir.

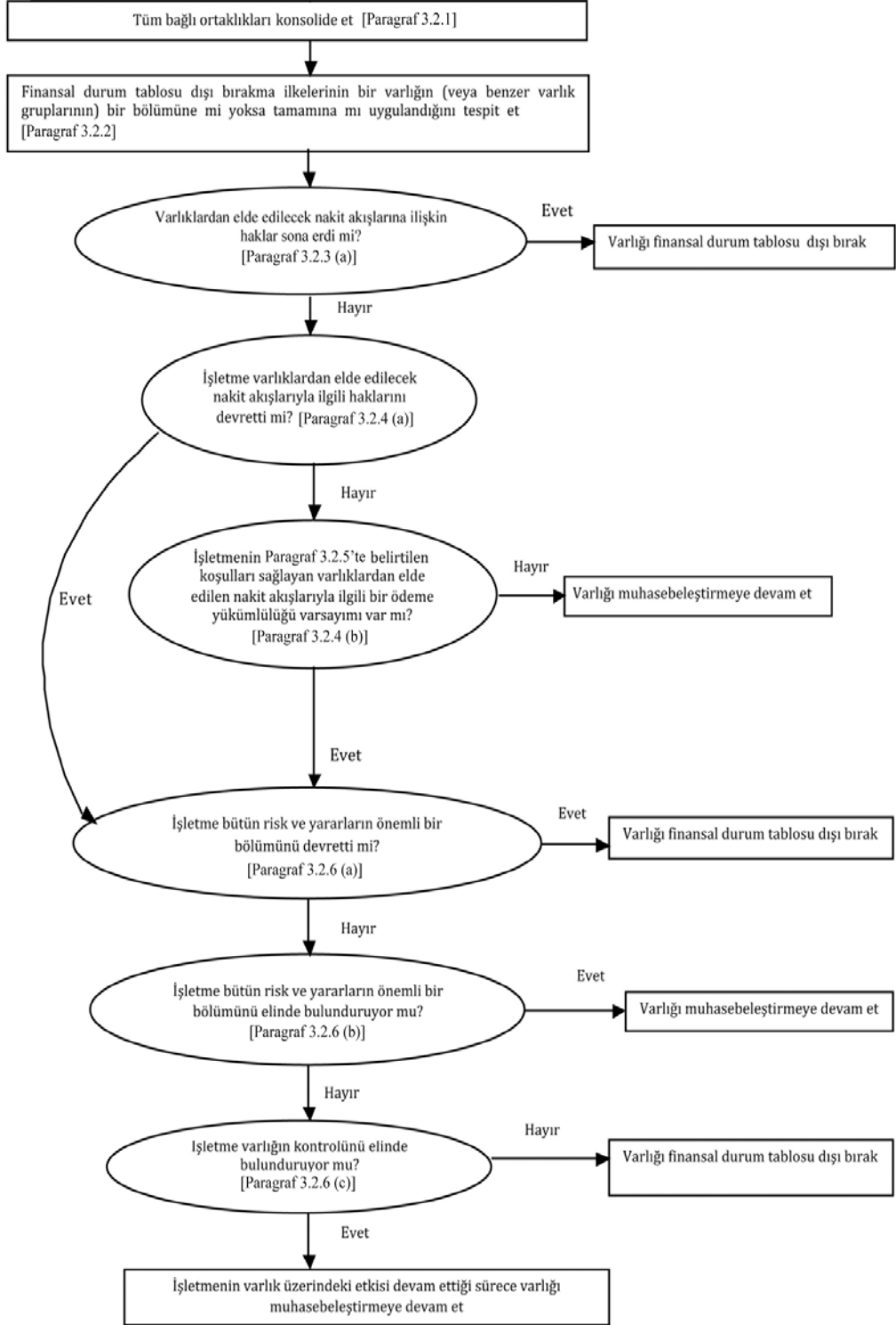
- İşletmenin bir finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları ne önemli ölçüde elinde bulundurmaya devam etmesi durumunda, ilgili finansal varlık finansal durum tablosuna yansıtılmaya devam edilir.
- İşletmenin bir finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları ne önemli ölçüde devretmiş ne de önemli ölçüde elinde bulundurmakta olması durumunda işletme, ilgili finansal varlık üzerinde kontrol sahibi olmaya devam edip etmediğini belirler. Kontrol sahibi değilse bilanço dışı bırakılır devam ediyor ise bilançoya yansıtılmaya devam edilir.”¹⁹³

“Aşağıda yer alan akış çizelgesi, finansal bir varlığın finansal durum tablosu dışı bırakılıp bırakılmadığının ve ne kadarının finansal durum tablosu dışı bırakıldığının değerlendirilmesi sürecini gösterir.”¹⁹⁴

---

¹⁹³ TMS 39, Paragraf 20.

¹⁹⁴ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 36.

Şekil 4.1 Finansal Varlıkların Bilanço Dışı Bırakılmasına İlişkin Akış Çizelgesi

4.4.4.9 TMS 39 ile TFRS 9 Standartlarının Karşılaştırılması

“ TMS 39’ standardı ve TFRS 9 standardı karşılaştırması aşağıdaki tabloda verilmiştir.”¹⁹⁵ Sonraki bölümlerde finansal varlık ve borçların değerlemesine ilişkin örnekler TMS 39’ a göre çözülecek TFRS 9’a göre farklılık gösteren durumlar örneğin çözümünde ayrıca gösterilecektir.

Tablo 4.8 TMS 39 ile TFRS 9’daki Sınıflandırma ve Ölçümleme Esaslarının Karşılaştırması

TMS 39	TFRS 9
Sınıflandırma ve ölçümleme TMS 39’da finansal varlıklar dört sınıfa ayrılmıştır. Her biri farklı ölçümleme esasına tabidir. Bu varlıklar; a) Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen varlıklar, b) Vadeye kadar elde tutulan varlıklar, c) Kredi ve alacaklar ve d) Satılmaya hazır finansal varlıklar olarak sınıflandırılmıştır.	Finansal varlıklar ölçümleme kategorileri açısından iki sınıfa ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada işletmenin finansal varlıklarının yönetimi için iş modeli ve finansal varlığın sözleşmeye bağlı nakit akış özellikleri dikkate alınır. Varlıklar; a) Gerçeğe uygun değerle değerlendirilen ve b) İtfa edilmiş maliyetle değerlendirilen varlıklar olarak sınıflandırılmıştır.
Değer Düşüklüğü TMS 39’a göre itfa edilmiş maliyetle değerlendirilen ve gerçeğe uygun değerle değerlendirilerek değerlendirilen ve gerçeğe uygun değerle değerlendirilerek değerlendirilen değerleme farkı diğer kapsamlı kar yada zarar da muhasebeleştirilen finansal varlıklarda değer düşüklüğü hesaplanmaktadır. Bazı finansal varlıklara ilişkin değer düşüklüğü zararlarının iptali yasaklanmıştır.	Yeni sınıflandırma modelinin bir sonucu olarak, sadece itfa edilmiş maliyetle değerlendirilen finansal varlıklar değer düşüklüğüne tabidir. Tüm değer düşüklüğü zararları iptal edilebilmektedir.

¹⁹⁵ Özerhan, Yanık, a.g.e., s. 213

TMS 39	TFRS 9
<p>Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Kar ya da Zarar da Muhasebeleştirilen Finansal Varlıklar</p> <p>TMS 39’ da bu varlıklar için bir sunum seçeneği söz konusu değildir.</p>	<p>Özkaynağa dayalı finansal araçlara yapılan yatırımların ilk muhasebeleştirilmesinde işletmelere bir sunum seçeneği sağlanmıştır. Buna göre, eğer işletme kriterlere uygunsa, başlangıçta bu yatırımlarını gerçeğe uygun değerle değerler ve değerlendirme farklarını diğer kapsamlı kar veya zararda muhasebeleştirir. Bu yatırımlardan elde edilen temettüler kar zararda muhasebeleştirilir. Diğer kapsamlı kar veya zararda muhasebeleştirilen tutarların, varlığın satışı halinde kar zararda raporlanmasına izin verilmemektedir.</p>
<p>Maliyet bedeli ile ölçüm</p> <p>TMS 39’ da borsada işlem görmeyen ve gerçeğe uygun değeri, güvenilir bir şekilde ölçülemeyen finansal varlıkların maliyet bedeli ile ölçümüne izin verilmektedir.</p>	<p>Tüm özkaynağa dayalı yatırımlar gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür.</p>

4.4.5 Finansal Araçlar İçin Hesap planına Eklenen Hesapların Açıklamaları

Tekdüzen hesap planında yer almayan, Finansal varlıklar ve borçların edildiklerinde yapılacak “sınıflandırmada ve ölçümlerinde kullanılması gereken TMS/TFRS’ye uygun hesap örnekleri ve kullanımlarına ilişkin açıklamalar aşağıda gösterilmiştir.”¹⁹⁶

Finansal Varlıklar (Menkul Kıymetler);

110- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar Hesabı: Bu hesap; ilk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değerleri ile kaydedilen ve/veya sonraki ölçümlerde gerçeğe uygun değer farkları kâr veya zarara

¹⁹⁶ Cemal Elitaş, **Muhasebe Uygulamaları Açısından TMS TFRS’ye Geçiş Rehberi**, Gazi Kitabevi, 2012, Ankara, s. 118-123-124-127-128-129-130-131-263-264-265-266-267-269-271-272-397-405-511-514-551-555-567

yansıtılacak alım- satım amaçlı olan, TMS'ler de "Gerçeğe Uygun Değer Farkı kâr veya Zarara Yansıtılan" olarak sınıflandırılan finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır.

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan varlık olarak nitelendirilen finansal varlıkların edinilmesinde bu hesaba borç, ilgili finansal varlıkların elden çıkartılmasında veya alım satım amacıyla elde tutulma amacından vazgeçilmesi durumunda ise bu hesaba alacak kaydedilir.

Dönemler itibariyle finansal varlıklarda meydana gelen gerçeğe uygun değer artışları; bu hesaba borç, "647 Gerçeğe uygun Değer Artış Karları" hesabına alacak kaydedilir. Finansal varlıkların gerçeğe uygun değerindeki azalışlar ise "657- Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları" hesabına borç kaydedilir.

111- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Varlıklar

Hesabı: Bu hesap; TMS'lerde gerçeğe uygun değerle ölçülüp gerçeğe uygun değer değişiklikleri sonuç hesapları yerine diğer kapsamlı gelir unsuru olarak özkaynaklarda izlenmesi tercih edilen, on iki ay içinde elden çıkartılması beklenen kısa vadeli finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır.

Alım satım amacıyla elde tutulmayan öz kaynağa dayalı bir finansal araca yapılan yatırım gerçeğe uygun değerinde sonraki tarihlerde meydana gelecek değişikliklerin diğer kapsamlı gelirden sunulması konusunda, işletmeler bir tercihte bulunabilir. Bu tercihi seçenler daha sonra bu uygulamadan dönemezler. Bu amaçla diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen gerçeğe uygun değer artışları hiçbir zaman kâr veya zarara devredilemez. Bu farklar sermayeye ilave edilebilir.

Gerçeğe uygun değer değişikliklerinin diğer kapsamlı gelir olarak özkaynaklara kaydedilmesi tercihinde bulunulması durumunda, söz konusu yatırımdan elde edilen temettüler işletmenin bu temettüleri tahsil etme hakkının ortaya çıktığı tarih itibariyle kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Yukarıdaki tanım kapsamında yer alan finansal varlıkların edinilmesinde ve gerçeğe uygun değerinde artış meydana geldiğinde bu hesaba borç, ilgili finansal varlığın elden çıkartılmasında veya gerçeğe uygun değerinde azalma meydana geldiğinde alacak kaydedilir.

Bu hesapta izlenen finansal varlıkların gerçeğe uygun değer değişiklikleri kâr veya zarara değil diğer kapsamlı gelir unsuru olarak özkaynak grubunda açılan "553- Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları" hesabında izlenir.

112- İtfa edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar Hesabı: İtfa edilmiş maliyetle ölçülen kısa vadeli finansal varlıklar bu hesapta izlenir. Finansal varlığın, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini amaçlayan bir yönetim modeli kapsamında elde tutulması ve finansal varlığın sözleşme hükümlerinin, belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasına yönelik nakit akışlarına yol açması durumlarında finansal varlıklar itfa edilmiş maliyetle ölçülür.

Bu hesapta menkul kıymetler etkin faiz oranı kullanılarak itfa edilmiş maliyet (iskonto edilmiş) tutarları ile gösterilir. Eğer itfa edilmiş maliyet tutarları ile kaydedilmiş varlıklarda değer düşüklüğü olduğuna ilişkin bir gösterge varsa muhtemel zarar hesap edilerek bu tutar için karşılık ayrılır.

Etkin faiz oranı ile itfa (iskonto) edilmiş maliyetle izlenen finansal varlıkların edinilmesinde (edinimle doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de gerçeğe uygun değerine ilave edilmiş tutar olarak) bu hesaba borç, ilgili finansal varlıkların elden çıkarılmasında alacak kaydedilir. Bu grupta sınıflandırılan finansal varlıkların yapılan ölçümlerinde, bu finansal varlıkların kayıtlı değerleri ile itfa (iskonto) edilmiş maliyet değeri arasında ortaya çıkan fark bu hesaba borç “661- Finansal Varlıklar Faiz Gelirleri” hesabına alacak kaydedilir. Eğer itfa edilmiş tutarları ile kaydedilmiş varlıklarda, değer düşüklüğü olduğuna ilişkin bir gösterge varsa zarar hesap edilerek bu tutar için karşılık ayrılır.

113- Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar Hesabı: Bu hesap; maliyet bedeliyle ölçülen menkul kıymet niteliğindeki on iki aydan kısa süreli finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır. Gerçeğe uygun değeri kolayca ve güvenilir şekilde ölçülemeyen finansal varlıkların maliyet bedeli muhasebe standartlarına göre gerçeğe uygun değerinin en iyi tahmini değeridir. Bu nedenle bu özelliği taşıyan menkul kıymetler maliyet bedeli ile bu hesapta izlenir.

Menkul kıymet edinildiğinde alış fiyatına alış giderleri de dâhil edilerek maliyet bedeliyle bu hesaba borç, menkul kıymetin herhangi bir nedenle elden çıkarılmasında ise alacak kaydedilir. Maliyet bedeli ile izlenen bu finansal varlıkların, dönem sonlarında geri kazanılabilir tutarının maliyet değerinin altına düşmesi durumunda değer düşüklüğü karşılığı ayrılır.

116- Türev Finansal Varlıklar Hesabı: Bu hesap alım-satım amaçlı veya riskten korunma amacıyla, en fazla on iki ay elde bulundurmaya niyetiyle yapılan türev

sözleşmelerin izlenmesinde kullanılır. İşletmelerin türev finansal varlık (türev ürün sözleşmesi) edinmesinde başlangıç maliyetinin sıfır olması durumunda, bu hesaba herhangi bir kayıt yapılmaz doğrudan bilanço dışı bilgi hesaplarında izlenir. Bilanço dışı hesaplarda izlenen türev finansal araçların ilgili TMS hükümleri çerçevesinde değerlemeye tabi tutulmasından doğan ve varlık oluşturan farklar bu hesaba alınır. Bu hesaba kaydedilen değerlendirme farkları, ilgili TMS hükümleri çerçevesinde ilgisine göre gelir tablosu veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

Türev sözleşmelerinin edinilmesinde başlangıç teminatı veya prim yatırılması gereken türev ürünler için yatırılan başlangıç teminatı ve primlerde bu hesapta izlenir. Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer artışları bu hesabın borcuna, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların “648-Türev Finansal Araç Kârları , 667- Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Kârları, 562- Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabının alacağına kaydedilir. Değer azalışları ise bu hesabın alacağına “658-Türev Finansal Araç Zararları, 677- Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları, 562- Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabının borcuna kaydedilir.

118- Diğer Menkul Kıymetler Hesabı: Hisse senetleri, kamu ve özel sektör tarafından çıkarılmış bulunan tahvil, bono ve senetlerin dışındaki diğer menkul kıymetlerin takip edildiği hesaptır. Menkul kıymetler edinildiğinde alış bedeli üzerinden bu hesaba borç, elden çıkartıldığında ise aynı bedel ile alacak kaydedilir.

Menkul kıymetlerin satışından doğan zararlar “655- Menkul Kıymet Satış Zararları” hesabında karlar ise “645-Menkul Kıymet Satış Zararları” hesabında izlenir.

119- Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları Hesabı (-): Gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılanlar dışında kalan finansal varlıklarla ilgili olarak ortaya çıkan değer düşüklükleri bu hesapta izlenir. Finansal varlıklarda meydana gelen değer düşüklükleri bu hesabın alacağına, sonuç hesaplarında yer alan “654-Karşılık Giderleri” hesabına borcuna kaydedilir.

Kendisine karşılık ayrılmış olan finansal varlık elden çıkarıldığında veya tahmin olunan zararın kısmen ya da tamamen gerçekleşmemesi halinde bu hesaba borç kaydedilir. Hesaptaki karşılık tutarı aynı muhasebe döneminde ayrılmış ve tahmin olunan zararın gerçekleşme durumu aynı dönemde ortaya çıkmış ise “654-Karşılık

Giderleri” hesabına alacak kaydedilerek daha önce gider kaydedilen tutar iptal edilir. Önceki dönemlerde ayrılan karşılık tutarlarına bağlı olarak finansal varlıklarda değer artışlarının olması durumunda ise iptal edilen karşılık tutarları “644- Konusu Kalmayan karşılıklar” hesabının alacağına devredilerek hesap kapatılır.

Finansal Yatırımlar (Mali Duran Varlıklar)

220-Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar Hesabı: İlk muhasebeleştirmede gerçeğe uygun değerleri ile kaydedilen, sonraki ölçümlerde gerçeğe uygun değer farkları kâr veya zarar hesabına yansıtılacak olan bir yıldan uzun vadeli finansal varlıklar bu hesapta izlenir. Borsaya kote olan ve gerçeğe uygun değeri kolayca hesaplanabilen uzun vadeli yatırımlardan gerçeğe uygun değerle ölçülen ve gerçeğe uygun değer farkları kâr veya zarara kaydedilen finansal varlıklarda bu hesapta izlenir. Ortaklık payı %20’nin altındaki önemli etki taşımayan iştirak paylarından, gerçeğe uygun değerle ölçülen ve muhasebe standartlarına göre değer değişikliklerinin kâr veya zarara kaydedilen finansal varlıklarda bu hesapta izlenir.

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan varlık olarak nitelendirilen uzun vadeli finansal varlıkların edinilmesinde bu hesaba borç, ilgili finansal varlıkların elden çıkarılmasında veya uzun vadeli elde tutulma amacından vazgeçilmesi durumunda ise bu hesaba alacak kaydedilir.

Dönemler itibariyle finansal varlıklarda meydana gelen gerçeğe uygun değer artışları bu hesaba borç, “647- Gerçeğe Uygun Değer Artış Kârları” hesabına alacak kaydedilir. Finansal varlıkların gerçeğe uygun değerindeki azalışlar ise bu hesaba alacak “657- Gerçeğe Uygun Değer Azalış Zararları” hesabına borç kaydedilir.

221- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Yatırımlar Hesabı: Bu hesap TMS’ler de gerçeğe uygun değerle ölçülüp, gerçeğe uygun değer değişiklikleri sonuç hesapları yerine özkaynaklarda izlenmesi tercih edilen, on iki ay içinde elden çıkartılması beklenmeyen uzun vadeli finansal varlıkların izlenmesinde kullanılır.

Özkaynağa dayalı finansal varlıkların edinilmesinde ve gerçeğe uygun değerinde artış meydana geldiğinde bu hesaba borç, ilgili finansal varlığın elden çıkarılmasında

veya gerçeğe uygun değerlerinde azalma meydana geldiğinde veya vadesi on iki ayın altına düştüğü için dönen varlıklara aktarıldığında ise alacak kaydedilir.

Bu hesapta izlenen finansal varlıkların gerçeğe uygun değer değişiklikleri kâr veya zarara değil diğer kapsamlı kâr veya zarara değil diğer kapsamlı gelir unsuru olarak özkaynak grubunda açılan “553- Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabında izlenir.

222- İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar Hesabı: Etkin faiz oranı ile hesaplanan itfa edilmiş (iskonto) maliyetle ölçülen uzun vadeli finansal varlıklar bu hesapta izlenir. Finansal varlığın, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilini amaçlayan bir yönetim modeli kapsamında elde tutulması ve finansal varlığın sözleşme hükümlerinin, belirli tarihlerde sadece anapara ve anapara bakiyesine ilişkin faiz ödemelerinin yapılmasına yönelik nakit akışlarına yol açması durumlarında finansal varlıklar itfa edilmiş maliyetle ölçülür.

Etkin faiz oranı ile itfa (iskonto) edilmiş maliyetle izlenen finansal varlıkların edinilmesinde bu hesaba borç kaydedilir. İlgili finansal varlıkların elden çıkarılmasında veya vadesi on iki ayın altına düşmesi nedeniyle dönen varlık grubuna aktarımında ise alacak kaydedilir.

223- Maliyetle Ölçülen Önemli Etki Taşımayan Yatırımlar Hesabı: Maliyet bedeliyle ölçülen menkul kıymet niteliğindeki bir yıldan uzun süreli finansal varlıklar bu hesapta izlenir. Gerçeğe uygun değeri kolayca ve güvenilir bir şekilde ölçülemeyen %20'nin altındaki ortaklık payları veya hisse ile diğer menkul kıymetler maliyet değeri ile bu hesapta izlenir. %20'nin üzerindeki ortaklık payları bu hesapta değil önemli etkiye sahip iştirakler hesabında izlenir. Gerçeğe uygun değer piyasadaki güvenilir olarak tespit edilemediği durumlarda gerçeğe uygun değer en iyi tahmini maliyet değeridir.

Menkul kıymet edinildiğinde alış fiyatına alış giderleri de dâhil edilerek maliyet bedeliyle bu hesaba borç, menkul kıymetin herhangi bir neden ile elden çıkarılmasında ise alacak kaydedilir. Finansal varlıklarda, değer düşüklüğü olduğuna ilişkin bir gösterge varsa zarar hesap edilerek bu tutar için karşılık ayrılır.

224- Önemli Etki Taşıyan İştirakler Hesabı: İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yatırım yapılan işletmede finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesine katılma gücünü ve bu politikaları tek başına ya da başka bir taraf ile ortak kontrol etme

gücünü (önemli etkinlik) elde etmek üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık payları bu hesapta izlenir. Önemli etkinlikten bahsedebilmek için doğrudan veya dolaylı olarak yatırım yapılan işletmede %20 ve üzeri oy hakkının elde bulundurulması gerekir. Önemli etki taşıyan iştirakler gerçeğe uygun değerle ya da değer düşüklüğü düşülmüş maliyet değeri ile ölçülür.

225- İş Ortaklıkları Hesabı: Birlikte iş yapmak için oluşturulan girişimlerdeki sermaye paylarının izlendiği hesaptır. İş ortaklığı, bir ekonomik faaliyet üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılmasıdır. Bu kontrolün sadece ekonomik faaliyetle ilgili stratejik finansal ve faaliyet ile ilgili kararların, kontrolü paylaşan tarafların oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda var olduğu kabul edilir. İş ortaklıkları değer düşüklüğü düşülmüş maliyet bedeliyle ya da gerçeğe uygun değerle ölçülür.

İş ortaklığı için sermaye taahhüdünde bulunulduğunda veya hisse senedi edinildiğinde bu hesaba borç, ortaklık paylarının elden çıkarılmasında veya satış amaçlı elde tutulan duran varlık sınıfına aktarıldığında alacak kaydedilir.

226- Bağlı Ortaklıklar Hesabı: İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak %50 oranından fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu, işletme tarafından kontrol edilen, işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüne sahip olduğu yatırımlarının sermaye payları bu hesapta izlenir. Bağlı ortaklık ana ortaklık tarafından kontrol edilen işletmedir. Kontrol bir işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla, söz konusu işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür. Bireysel tablolarda bağlı ortaklıklar değer düşüklüğü düşülmüş maliyet bedeli ya da gerçeğe uygun değeri ile ölçülür.

Bağlı ortaklık için sermaye taahhüdünde bulunulduğunda veya hisse senedi edinildiğinde bu hesaba borç, ortaklık paylarının elden çıkarılmasında veya satış amaçlı elde tutulan duran varlık sınıfına aktarıldığında alacak kaydedilir.

227- Türev Finansal Varlıklar Hesabı: Alım satım amaçlı veya finansal riskten korunma amacıyla, bir yıldan daha uzun vadeli elde bulundurmaya niyetiyle yapılan türev sözleşmeleri bu hesapta izlenir. İşletmelerin türev finansal varlık edinmesinde başlangıç maliyetinin sıfır olması durumunda bu hesaba kayıt yapılmaz doğrudan bilanço dışı bilgi hesaplarında izlenir. Bilanço dışı hesaplarda izlenen türev finansal

araçların değerlemeye tutulmasından doğan ve varlık oluşturan farklar bu hesaba alınır. Bu hesaba kaydedilen farklar ilgisine göre gelir veya özkaynak hesabı ile ilişkilendirilir.

Türev sözleşmelerinin edinilmesinde başlangıç teminatı veya prim yatırılması gereken türev ürünler için yatırılan başlangıç teminatı ve primlerde bu hesapta izlenir.

Türev finansal araçlarda meydana gelen gerçeğe uygun değer artışları bu hesabın borcuna, türev finansal varlıkların işletme tarafından edinilme amaçlarına göre ilgili hesapların “648-Türev Finansal Araç Kârları, 667- Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Kârları, 562- Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları, 527-Türev Araçlar Değerleme Farkları” hesabının alacağına kaydedilir. Değer azalışları ise bu hesabın alacağına “658-Türev Finansal Araç Zararları, 677- Finansman Faaliyetiyle İlgili Türev Finansal Araç Zararları, 562- Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları” hesabının borcuna kaydedilir.

228- Finansal Yatırımlar Sermaye Taahhütleri Hesabı(-): Finansal yatırımlar grubunda yer alan (bağlı ortaklık, iş ortaklığı, iştirak gibi) ortaklıklarla ilgili sermaye taahhütleri bu hesapta izlenir.

Başka şirketlere ortak olmak için yatırım yapmak üzere, sermaye taahhüdünde bulunulduğunda ilgili finansal yatırımın hesabına borç kaydedilirken bu hesaba alacak kaydedilir. Taahhüt yerine getirildikçe de bu hesaba borç kaydedilir.

229- Finansal Yatırımlar Değer Düşüklüğü Karşılıkları Hesabı (-): İtfa edilmiş maliyetle ölçülen finansal varlıklarda, maliyet bedeli ile izlenen finansal varlıklarda, bağlı ortaklıklarda, önemli etkiye sahip iştiraklerde ve iş ortaklıklarında meydana gelen değer düşüklüklerinin izlenmesinde bu hesap kullanılır.

TMS’ ye göre finansal yatırımlarda meydana gelen değer düşüklükleri bu hesabın alacağına, sonuç hesaplarında yer alan “654- Karşılık Giderleri” hesabına borç kaydedilir.

Kendisine karşılık ayrılmış olan finansal varlık elden çıkarıldığında veya tahmin olunan zararın kısmen ya da tamamen gerçekleşmemesi halinde bu hesaba borç kaydedilir. Hesaptaki karşılık tutarı aynı muhasebe döneminde ayrılmış ve tahmin olunan zararın gerçekleşme durumu aynı dönemde ortaya çıkmış ise “654-Karşılık Giderleri” hesabına alacak kaydedilerek daha önce gider kaydedilen tutar iptal edilir. Önceki dönemlerde ayrılan karşılık tutarlarına bağlı olarak finansal varlıklarda değer

artışlarının olması durumunda ise iptal edilen karşılık tutarları “644- Konusu Kalmayan karşılıklar” hesabının alacağına devredilerek hesap kapatılır.

Finansal Borçlar;

309- Ertelenmiş Faiz Giderleri (Finansal Borçlar Reeskontu): Bu hesap; dönem sonu itibariyle vade farkı içeren ve vadesine on iki aydan daha kısa süre kalan finansal borçları gerçeğe uygun değere (itfa edilmiş maliyete) indirger. Hesap, finansal borçların nominal tutarları ile borç ödeme dönemlerine göre etkin faiz oranı kullanılarak hesaplanmış bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz gerçekleşmemiş faiz giderlerinin (vade farklarının) izlenmesinde kullanılır.

322- Verilen İleri Tarihli Çekler: Bu hesap; şekil açısından çek olmakla birlikte özü itibariyle senetli borç niteliği taşıyan on iki aylık süre içinde ödenecek ileri tarihli çeklerin izlenmesinde kullanılır.

Kâr veya Zarara Aktarılmayan Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler);

553- Özkaynağa Davalı Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları: Alım satım amacıyla elde tutulmayan özkaynağa dayalı bir finansal araca yapılan yatırımın gerçeğe uygun değerinde sonraki tarihlerde meydana gelecek değişikliklerin diğer kapsamlı gelirden sunulması konusunda, işletmeler bir tercihte bulunduğu anda, gerçeğe uygun değerdeki değişikliklerin izlenmesinde kullanılan bir hesaptır.

Bu tercihi seçenler daha sonra bu uygulamadan dönemezler. Bu amaçla bu hesapta muhasebeleştirilen gerçeğe uygun değer artışları hiçbir zaman kâr veya zarara devredilemez. Bu farklar sermayeye ilave edilebilir.

Kâr veya Zarara Aktarılabilen Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler);

562- Türev Finansal Araçlar Gerçeğe Uygun Değer Farkları: Bu hesap; TMS’lerdeki finansal araçların muhasebeleştirme esaslarına göre, türev ürünlerde ortaya çıkan değerlendirme artış veya azalışlarının sonuç hesaplarına kaydedilmeyip özkaynaklarda izlenecek tutarların izlendiği hesaptır. Nakit akış riskinden korunmak

için yapılan türev sözleşmelerinden ortaya çıkan farklar ve finansal riskten korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kayıpların etkin olduğu tespit edilen kısmı bu hesapta izlenir.

Türev sözleşmelerinden ortaya çıkan ve sonuç hesaplarına kaydedilmeyen olumlu değerlendirme farkları bu hesabın alacağına, olumsuz değerlendirme farkları borcuna yazılır. Hesap aktif ve pasif karakterli çalışabilmektedir.

Diğer faaliyetlerden gelir ve kârlar;

640- Yatırımlardan Temettü Gelirleri: İşletmenin diğer kuruluşlara yapmış olduğu yatırımlarından dolayı almış olduğu kâr payları bu hesapta izlenir. İşletmenin gerek iştiraklerinden, bağlı ortaklıklarından veya iş ortaklıklarından aldığı temettü payları gerekse %10'un altında sermaye payı ile ortak olduğu işletmelerden aldığı kâr payları veya alım satım amaçlı olarak elde bulundurduğu hisse senetlerinden aldığı kâr payları bu hesapta izlenir.

Yatırım yapılan işletme kâr payı dağıtımına karar verip ilan ettiği tarihte işletme payına düşen kâr payını bu hesaba alacak kaydeder.

645- Finansal Varlıklar Satış Kârları: Finansal varlıkların elden çıkarılması nedeniyle elde edilen satış kârlarının izlendiği hesaptır. Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile satış değeri arasındaki olumlu fark bu hesaba alacak yazılır.

Finansman Gelirleri

661- Finansal Varlıklar Faiz Gelirleri: İşletmenin menkul kıymet niteliğindeki finansal varlıkları ile ilgili faiz gelirlerinin izlendiği hesaptır. Her türlü hazine bonusu, devlet tahvili gibi kamu borçlanma senetlerinden ve diğer özel sektör tahvil ve bonolarından, fonlardan elde edilen faizler bu hesapta izlenir.

BÖLÜM 5 - FİNANSAL VARLIKLARIN VUK VE TMS/TFRS AÇISINDAN DEĞERLEMESİ

5.1 FİNANSAL VARLIKLAR HAKKINDA GENEL BİLGİ

“**Finansal Varlıklar:** Nakit (örnek banka ve kasada bulunan para), başka bir işletmenin öz kaynağına dayalı finansal araç (örnek hisse senetleri), başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık alma hakkı (örnek türev finansal araçlar), potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden (örnek alacaklar) doğan haklardır.”¹⁹⁷

“Tekdüzen Muhasebe Sisteminde varlık tanımı yapılmamıştır. Tekdüzen Muhasebe sisteminde varlıklar, temel olarak dönen varlıklar ve duran varlıklar şeklinde sınıflandırılmaktadır. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşebilecek varlıkları bilançoda dönen varlıklar içinde gösterilir. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşemeyen, hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun süre yararlanılan uzun vadeli varlıkları, bilançoda duran varlıklar grubu içinde gösterilir.”¹⁹⁸

Bu bölümde finansal varlıkların değerlemesinin VUK ve TMS/TFRS’ye göre nasıl yapılması gerektiği karşılaştırmalı olarak anlatılmaya çalışılacaktır. TMS/TFRS ile VUK arasındaki ölçüm ve değerlendirme farklılıkları finansal varlıklarda da kendini göstermektedir.

Finansal varlık kalemlerinin TMS/TFRS ve VUK değerlendirme ölçülerinin karşılaştırması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

---

¹⁹⁷ TMS 32, Paragraf 11.

¹⁹⁸ Raif Parlakkaya, **Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2010, s. 1

Tablo 5.1 Finansal Varlık Kalemlerinin VUK ve TMS/IFRS Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırması

Finansal Varlık Türü	VUK Değerleme Ölçüsü	TMS/IFRS Değerleme Ölçüsü
Kasa	İtibari Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Alınan Vadesiz Çekler	İtibari Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Alınan Vadeli Çekler	Tasarruf Değeri (Reeskonta Tabi)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Vadesiz Banka Hesapları	Mukayyet Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Vadeli Banka Hesapları	Kıst Getiri	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Alıcılar	Mukayyet Değer	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Alacak Senetleri	Tasarruf Değeri (Reeskonta Tabi)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Verilen Depozito ve Teminatlar	Mukayyet Değer	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri

5.2 KASA MEVCUTLARININ DEĞERLEMESİ

“Dönen varlıklar altında sınıflandırılan en likit varlık kalemi olarak nakit para, standart bir değişim aracıdır ve diğer tüm kalemlerin muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesinin temelini oluşturur. Nakit olarak raporlama yapabilmek için, bu değerlerin cari yükümlülükler nedeniyle gereken ödemelere anında tahsis edilebilmesi ve kullanımı kısıtlayan her nevi kontrata dayalı sınıflandırılmaldan arındırılmış olması gerekir.”¹⁹⁹

Kasa hesabı en likit varlık kalemi olması, bu hesap kalemin kullanılarak suiistimler yapılmasına da beraberinde getirmektedir. Örneğin faturasız olarak yapılan mal ve hizmet alımları sürekli olarak kasa hesabında yüksek borç bakiyesi vermesine yol açar, aynı şekilde kasa hesabının alacak bakiyesi vermesi de kayıt dışı satışı ifade edebilir. Yine sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgelerin ödemesi de kasa hesabı kullanılarak yapılabilir. Kasa hesabı üzerinden yapılması muhtemel bu tür suiistimallerin önlenmesi amacıyla VUK kanunu tebliğleri ile düzenlemeler yapılmış ve belli bir haddin üstündeki alımların ödemelerinin banka aracılığı ile yapılması zorunluluğu getirilmiştir.

Kasanın değerlendirilmesi değerlendirme gününde yapılacak olan kasa envanterinin sonuçlarına göre yapılır. Kasa envanterinin değerlendirme günleri haricinde de denetim amaçlı olarak yapılması şirket varlıklarının korunması açısından ve olası hesap hatalarının erken tespiti açısından önem taşımaktadır.

¹⁹⁹ Demir, a.g.e., s. 533

Kasa mevcutlarının değerlemedesinde nakdin Türk Lirası veya yabancı para olması durumunda farklılık göstermektedir. Değerleme gününde öncelikle tespit edilen farkların nedenleri araştırılarak, fazlalık ve noksanlıklar için düzeltme kayıtları yapıp değerleme işlemine geçilir.

5.2.1 Sayım ve Tesellüm Noksanlıkları²⁰⁰

Fiili sayım sonucunda tespit edilen kasa mevcudu kasa hesabının borç bakiyesinden az ise bu durumda kasa noksanlığı var demektir. Kasa noksanlığı aşağıdaki nedenlerden dolayı oluşabilir:

- a) Fiilen ödenen miktarın kayıtlarda düşük gösterilmesi,
- b) Fiilen tahsil edilen miktarın kayıtlarda fazla gösterilmesi,
- c) Kasadan çıkışı yapılması gereken bazı işlemlerinin kaydedilmemesi,
- d) Ortaklarca kasadan para çekilmesi ancak kayda alınmaması,
- e) Kasadan sorumlu personelin zimmetine para geçirmesi,
- f) Kasadan para çalınması.

Yukarıda sayılan bazı kasa sayım noksanlıklarının muhasebe hatalarından ziyade muhasebe hilelerine delalet edebileceği ve VUK'un 30/4'üncü maddesi gereğince re'sen takdir nedeni sayılabileceği unutulmamalıdır. Bulunan genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve vergi mevzuatına uygun olarak düzeltilmeli ve hile olarak nitelendirilebilecek hususlar gözden geçirilerek bunlara dair gerekli önlemler alınmalıdır. Ortakların kasadan para çekmeleri halinde bu tutarlar ortaklardan alacak olarak kaydedilmeli ve bu tutarlara adet yöntemiyle faiz hesaplanmalıdır. Bunların dışında kasa sayım noksanlarında cezalı vergi tarhiyatına konu olabilecek hususlar aşağıda açıklanmıştır.

- a) Kasa sayım noksanlıklarında nedenin tespit edilememesi halinde bunun sermayede meydana gelen bir eksilme olarak değerlendirilmesi gerekir. Zira nedeni bulunamayan kasa sayım noksanlıklarının şirket ortaklarınca işletmeden çekilmiş olması en güçlü olasılıktır ve "sermayede tabii afetler dışında meydana gelen eksilmeler zarar olarak kabul edilmez."

---

²⁰⁰ Demir, a.g.e., s. 541-542

- b) Tabii afetlerde meydana gelen kaybın sonuç hesaplarına aktarılarak mali karın tespitinde gider kaydedilebilmesi için takdir komisyonu kararına bağlanması şarttır.
- c) Hırsızlık ve benzeri nedenlerle (örneğin kasadan sorumlu personelin zimmetine para geçirmesi gibi) meydana gelen kayıplar mali karın tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 88/3'üncü maddesi gereğince gider kaydedilmez.

Sayım ve tesellüm noksanlıklarına ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1: (A) İşletmesinin dönem sonunda yaptığı envanter sonucunda kasasının fiili olarak 24.250.-TL bulunduğu tespit edilmiştir. Değerleme günündeki geçici mizanda "100- Kasa" hesabı 25.000.-TL borç bakiyesi vermektedir. Bu durumda kasa 750.-TL noksan vermektedir.

Çözüm: Öncelikle noksan çıkan 750.-TL "197- Sayım ve Tesellüm Noksanları" hesabı borçlandırılarak "100- Kasa" hesabı alacaklandırılır ve kasa hesabı olması gereken bakiyeye ulaşmış olur. Daha sonra noksanın nedeni araştırılır ve bu araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki kayıtlar yapılır.

./.		-----	
197- SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI		750.-TL	
100- KASA			750.-TL
(Kasa noksanlığının geçici kaydı)			
./.		-----	
320- SATICILAR		750.-TL	
197- SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI			750.-TL
(Kasa noksanlığının nedeninin satıcıya ödenen meblağın kaydının yapılmamış olduğunun tespitinde yapılacak kayıt)			
./.		-----	
135- PERSONELDEN ALACAKLAR		750.-TL	
197- SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI			750.-TL
(Noksanlığın kasadan sorumlu personelden tahsil edilmek üzere kaydı)			
./.		-----	
131- ORTAKLARDAN ALACAKLAR		750.-TL	
197- SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI			750.-TL
(Kasadan sorumlu personelin olmaması ve noksanlığın ortak tarafından karşılanmasında yapılacak kayıt)			
./.		-----	
689- ORTAKLARDAN ALACAKLAR		750.-TL	
197- SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI			750.-TL
(Noksanlığının nedeninin bulunamaması nedeniyle gider hesabına yapılacak kayıt)			
./.		-----	

5.2.2 Kasa Fazlası²⁰¹

Fiili sayım sonucunda tespit edilen kasa mevcudu, kasa hesabının borç bakiyesinden fazla ise bu durumda kasa fazlalığı var demektir. Kasa fazlalığı aşağıdaki hallerde oluşabilir.

- a) Fiili hasılatın kayıtlara intikal ettirilmemesi veya noksan intikal ettirilmesi,
- b) Ödenen meblağa kıyasla daha fazla tutarda belge alınması,
- c) Fiilen ödenen miktarın kayıtlarda daha fazla gösterilmesi,
- d) Müşteriden yapılan tahsilat gibi kasaya girişi yapılması gereken bazı işlemlerin kaydedilmemesi,
- e) Ortaklarca günlük ihtiyaçların karşılanması için para konulması ancak kayıtlara intikal ettirilmemesi.

Fiili sayım sonucunda tespit edilen kasa mevcudunun, kasa bakiyesinden fazla olması kasa fazlası olduğu anlamına gelmektedir. Kasa fazlalığının hangi hallerde oluşabileceği yukarıda açıklanmıştır. Bazı kasa sayım fazlalıklarının muhasebe hilelerine delalet edebileceği ve VUK'un 30/4'üncü maddesince re'sen takdir nedeni sayılabileceği unutulmamalıdır. Bu itibarla kasa hesabının envanter ve değerlemesinde hatalar genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve vergi mevzuatına uygun olarak düzeltilmeli ve hile olarak nitelendirilebilecek olan hususlar gözden geçirilerek bunlara dair önlemler alınmalı ve düzeltmeler yapılmalıdır.

Fiili tahsilatın sehven hiç kaydedilmemesi veya sehven noksan kaydedilmesi, ödenen meblağa kıyasla daha fazla tutarda belge alınması ve kaydedilmesi, fiilen ödenen meblağa kıyasla kayıtlardan sehven daha az bir ödenmiş gösterilmesi, fiilen tahsil edilen meblağa kıyasla sehven daha az bir tahsilat gösterilmesi, bazı işlemlerin sehven kaydedilmemesi gibi konularda düzeltme kayıtları yapılmalıdır.

Kasa fazlasına ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1: (A) İşletmesinin dönem sonunda yaptığı envanter sonucunda kasasının da fiili olarak 25.000.-TL bulunduğu tespit edilmiştir. Değerleme günündeki geçici mizanda "100- Kasa" hesabı 24.250.-TL borç bakiyesi vermektedir. Bu durumda kasa 750.-TL fazla vermektedir.

---

²⁰¹ Demir, a.g.e., s. 545-546

Çözüm: Öncelikle fazla çıkan 750.-TL “397- Sayım ve Tesellüm Fazlaları” hesabı alacaklandırılarak “100- Kasa” hesabı borçlandırılır ve kasa hesabı olması gereken bakiyeye ulaşmış olur. Daha sonra fazlanın nedeni araştırılır ve bu araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki kayıtlar yapılır.

100- KASA		750.-TL	
(Fazlalığın geçici kaydı)	397- SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI		750.-TL
397- SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI		750.-TL	
(Fazlalığın nedeninin müşteriden tahsil edilen meblağın kaydının yapılmamış olduğunun tespitinde yapılacak kayıt)	120- ALICILAR		750.-TL
397- SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI		750.-TL	
(Fazlalığın nedeninin ödenen verginin meblağının sehven fazla kayıtlara alındığının tespitinde yapılacak kayıt)	360- ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		750.-TL
397- SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI		750.-TL	
(Fazlalığın nedeninin yapılan araştırmalar sonucunda bulunamamasın da yapılacak kayıt)	360- ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		750.-TL

5.2.3 Kasa Mevcutlarının VUK’a Göre Değerlemesi

Kasa mevcudunun fiili envanterinin yapılıp geçici mizandaki tutar ile karşılaştırılması sonucu bulunan fazla ve noksanlar için düzeltme kayıtları yapıldıktan sonra değerlendirme işlemi aşağıdaki düzenlemelere göre yapılır.

“Türk Lirası kasa mevcutları itibari (üzerinde yazılı) kıymetleriyle değerlendirilir.”²⁰² “Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir, borsa rayicinin belirlenmesinde muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır. Yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye bakanlığınca tespit olunur.”²⁰³ “Maliye bakanlığınca herhangi bir tespit yapılmadığı durumlarda TCMB tarafından tespit ve ilan olunan döviz alış kurları dikkate alınır.”²⁰⁴ “Bu şekilde yapılacak değerlemelerde efektif cinsinden yabancı paralar için efektif alış kurunun (bulunmaması halinde döviz alış kurunun uygulanacağı tabiidir.”²⁰⁵ “Geçici vergi dönemlerinde yapılacak değerlemede

²⁰² Vergi Usul Kanunu, Madde 284.

²⁰³ Vergi Usul Kanunu, Madde 280.

²⁰⁴ 130 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

²⁰⁵ 423 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

TCMB tarafından resmi gazetede geçici vergi döneminin kapandığı tarih itibariyle yayınlanan döviz kurları dikkate alınacaktır.”²⁰⁶

TCMB döviz kurlarını her gün saat 15.30’da açıklamakta olup açıklanan bu kurlar ertesi gün Resmi Gazete’ de yayınlanmaktadır. Dolayısıyla değerlendirme gününden bir önceki gün TCMB tarafından tespit ve ilan edilen kurların dikkate alınması gerekecektir.

Yukarıda bahsedilen yasal düzenlemelerden yola çıktığımızda Türk Lirası kasa mevcutları için herhangi bir değerlendirme işlemi yapılmayacak ve itibari değerleri ile raporlanacak ve kâr zarara bir etkisi bulunmayacaktır.

Yabancı para cinsinden kasa mevcutları ise ülkemizde bugün itibariyle yabancı paraların işlem gördüğü bir borsa bulunmadığından Maliye Bakanlığı tarafından tespit ve ilan edilen efektif kurdan değerlendirilerek ortaya çıkan farkın kâr veya zarara aktarılması gerekmektedir.

Maliye Bakanlığı son yıllarda kurlarını belirlerken, öncelikle TCMB tarafından değerlendirme gününden bir önceki gün yayınlamış olan gösterge niteliğindeki kurları dikkate almakta, TCMB tarafından ilan edilmeyen döviz türlerine ait kurları ayrıca belirlemektedir.

Kasa mevcutlarının VUK’a göre değerlemesine ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1: (A) İşletmesinin 31.12.2012 tarihi itibariyle kasasında bulunan efektif yabancı paraların tutarları, geçici mizandaki borç bakiyeleri ve 31.12.2012 tarihli değerlendirme günü için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen kurlar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Yabancı Paranın Cinsi	Miktarı	Değerleme Kuru	Değerleme Tutarı TL	Geçici Mizan Borç Bakiyesi	Kambiyo Kâr/Zararı
DOLAR	1.500 USD	1,7814	2.672,10	2.510,60	161,50
EURO	1.800 EURO	2,3501	4.230,18	3.768,45	461,73
STERLİN	2.200 GBP	2,8688	6.311,36	5.310,40	1.000,96
FRANK	3.000 CHF	1,9401	5.820,30	6.760,65	-940,35
	TOPLAM		19.033,94	18.350,10	683,84

²⁰⁶ 217 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği.

Bu bilgilere göre (A) işletmesi elinde bulunan üç yabancı para cinsinden kambiyo karı elde ederken bir yabancı para cinsinden kambiyo zararına uğramıştır.

Oluşan kambiyo kar ve zararları netleştirilerek kambiyo karına kaydedilebileceği gibi, kar ve zarar ayrı ayrı muhasebe hesaplarına intikal ettirilebilir. Gelir tablosunu yorumlanmasında daha açık bir bilgi sağlaması açısından yabancı para cinsi bazında oluşan kar ve zararın ayrı ayrı aşağıdaki şekilde muhasebe kayıtlarına alınması faydalı olacaktır.

31.12.2012		31.12.2012	
100- KASA		1.624,19 TL	
	646- KAMBIYO KARLARI		1.624,19 TL
(USD, EURO, GBP' de oluşan kambiyo karının kaydı)			
31.12.2012		31.12.2012	
656- KAMBIYO ZARARLARI		940,35 TL	
	100- KASA		940,35 TL
(CHF'de oluşan kambiyo zararının kaydı)			
		.	.

5.2.4 Kasa Mevcutlarının TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi

“Nakit TMS/TFRS’ de finansal varlık olarak tanımlanmıştır.”²⁰⁷ “Finansal varlıklar ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür.”²⁰⁸ “Finansal varlıklar ilk muhasebeleştirme işleminin ardından da gerçeğe uygun değerle değerlendirilir.”²⁰⁹

TMS/TFRS’ ye göre Türk Lirası kasa mevcutlarının üzerinde yazılı olan değerleri gerçeğe uygun değerleridir.

“Bir yabancı para işlemi ilk muhasebeleştirme sırasında; yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir.”²¹⁰

“İşlem tarihi, işlemin TFRS’ ye göre ilk defa kaydedilmesi gerektiği tarihtir. Uygulama kolaylığı nedeniyle, işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun, örneğin, haftanın yada ayın ortalama kurunun, o dönem içinde her bir yabancı para biriminde gerçekleşen işlemlerin tümü için kullanılması mümkündür. Bununla birlikte,

²⁰⁷ TMS 32, Paragraf 11.

²⁰⁸ TMS 39, Paragraf 43.

²⁰⁹ TMS 39, Paragraf 46.

²¹⁰ TMS 21, Paragraf 21.

döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda dönem için ortalama kur kullanılmaz.”²¹¹ “Yabancı para parasal kalemler kapanış kurundan çevrilir.”²¹²

TFRS-13 standardı gerçeğe uygun değeri, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde, bir varlığın satışından elde edilecek fiyat olarak tanımlandığından ve yabancı paralarda gerçeğe uygun değerleri ile değerlendirileceğinden T.C. Merkez Bankası ve T.C. Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan kurlar gerçeğe uygun değer kabul edilerek bu kurdan değerlendirilebilir.

VUK’a göre yabancı para kasa mevcutlarının değerlemesine verdiğimiz örnekte hesaplanan kur farkları TMS/TFRS’de herhangi bir farklılık göstermemektedir. Sadece kullanılan gelir ve gider hesaplarının kod ve isimleri farklılık göstermektedir. Buna göre muhasebe kayıtlarının TMS/TFRS’ye göre aşağıdaki şekilde yapılması gerekmektedir.

31.12.2012		
100- KASA	1.624,19 TL	
666- KUR FARKI KÂRLARI (USD, EURO, GBP’ de oluşan kambiyo karının kaydı)		1.624,19 TL
31.12.2012		
676- KUR FARKI ZARARLARI	940,35 TL	
100- KASA (CHF’de oluşan kambiyo zararının kaydı)		940,35 TL
. / .		

5.3 ALINAN ÇEK VE SENETLERİN DEĞERLEMESİ

“Türk Ticaret Kanununda kambiyo senetlerinin altında aşağıdaki unsurların tamamını taşıyan senet olarak tanımlanmıştır. Çekte bulunması gereken unsurlar;

- Senet metninde “çek” kelimesini ve eğer senet Türkçe’den başka bir dille yazılmış ise o dilde “çek” karşılığı olarak kullanılan kelimeyi,
- Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi,
- Ödeyecek kişinin ”muhatabın” ticaret ünvanını,
- Ödeme yerini,
- Düzenlenme tarihi ve yerini,
- Düzenleyenin imzasını içerir.”²¹³

²¹¹ TMS 21, Paragraf 22.

²¹² TMS 21, Paragraf 23.

²¹³ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde 780.

“Senet kelimesi ticari hayatta emre yazılı senet için kullanıldığından, madde metninde geçen senet kelimesi poliçe, bono ve emre yazılı senedi de kapsayan genel bir ifade olup senet kelimesinin kıymetli evrak olarak okunması anlam karmaşasının önüne geçecektir. Senette bulunması gereken unsurlar;

- a) Senet metninde “bono” veya “emre yazılı senet” kelimesini ve eğer senet Türkçe’ den başka bir dille yazılmış ise o dilde “bono” veya “emre yazılı senet” karşılığı olarak kullanılan kelimeyi,
- b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmek vaadini,
- c) Vadeyi,
- d) Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını,
- e) Düzenlenme tarihi ve yerini,
- f) Düzenleyenin imzasını içerir.”²¹⁴

5.3.1 Alınan Çeklerin VUK Uyarınca Değerlemesi

Değerleme günü itibariyle vadesi bulunmayan çekler değerlendirme gününde itibari değeri (üzerinde yazılı değeri) ile değerlendirilir. Çekler Türk Lirası cinsinden düzenlenebileceği gibi yabancı para cinsinden de düzenlenebilir.

“Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir, borsa rayicinin belirlenmesinde muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır. Yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca tespit olunur.”²¹⁵ “Maliye Bakanlığınca herhangi bir tespit yapılmadığı durumlarda TCMB tarafından tespit ve ilan olunan döviz alış kurları dikkate alınır.”²¹⁶ “Bu şekilde yapılacak değerlemelerde efektif cinsinden yabancı paralar için efektif alış kurunun (bulunmaması halinde döviz alış kurunun) uygulanacağı tabiidir.”²¹⁷

6102 sayılı TTK’nın da kambiyo senetleri arasında sayılan çek, senetler gibi vade ve faiz kaydı taşımamasına rağmen, ekonomik gereklilikler sonucu senet gibi kullanılmaktadır. Aynı kanunun 780. Maddesinde çekin üzerinde bulunması gereken unsurlardan biri olan düzenlenme tarihi ticari hayatta vade olarak kullanılmaktadır. Ancak 795. madde de çek görüldüğünde ödenir hükmü bulunmaktadır. 6762 sayılı eski

²¹⁴ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde 776.

²¹⁵ Vergi Usul Kanunu, Madde 280.

²¹⁶ 130 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

²¹⁷ 423 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

TTK' nın konu ile ilgili maddeleri de aynı hükümleri içermekteydi. Bu gerekçeler ile vergi idaresi çeklerinde senetler gibi reeskonta tabi tutulmasına izin vermemekteydi.

Konu ile ilgili açılan bir davada Danıştay 3. Dairesi²¹⁸ de uygulamada çekin daha güvenilir bir ödeme aracı olması nedeni ile senet yerine kullanıldığı fonksiyon ve amaç olarak alacak ve borç senetlerinden bir farkının olmadığından hareketle çeklerinde senetler gibi reeskonta tabi tutulabileceğine karar vermiştir. Bu karar Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu²¹⁹ TTK'da çekin yasal olarak vade ve faiz kaydı taşımasının mümkün olmamasından hareketle bu kararı bozmuştur.

Çek hamillerinin korunması amacı ile 3167 sayılı kanuna eklenen geçici madde ile 28.02.2009 tarihinden 31.12.2009 tarihine kadar çekin, üzerinde yazılı tarihten önce bankaya ibraz edilmesi durumunda geçersiz olacağı hükmüne yer verilmiştir. Bu maddeye dayanılarak çeklerin reeskonta tabi tutulup konusunda ki tereddütleri gidermek için yayınlanan 41 nolu VUK sirkülerinde çeklerin reeskonto tabi tutulamayacağı belirtilmiştir.

31.12.2009 tarihine kadar çeklerin üzerinde yazılı oldukları keşide tarihinden önce ödenmek için bankaya ibrazının geçersiz kabul edilmesi kuralı ilk önce 5941 sayılı Kanunla 31.12.2011 tarihine sonra da 6273 sayılı Kanunla 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmıştır.

Vergi idaresi geçici mahiyette ihdas edilen bu kuralın yapılan iki düzenleme ile 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmasının geçicilik mahiyetini korumadığından, çekle ilgili hukuki takip yapılabilmesinin ve karşılıksız çıkan çekle ilgili müeyyide tatbik edilmesinin çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilmesine bağlı olması ve son olarak karşılıksız çıkan çekin bedelinin ödenmek istenmesi halinde kanuni faizin, üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden işlemlerini dikkate alan vergi idaresi çeklerin uygulama bakımından vadeli olma özelliği taşıdığı kanaatine vararak, 30.04.2013 tarihinde çeklerinde senetler gibi reeskonta tabi tutulabileceğine karar vermiştir.²²⁰

---

²¹⁸ Danıştay 3. Dairesi'nin, 04.6.1998 Tarih ve E. No:1997/671, K. No:1998/2125 Sayılı Kararı.

²¹⁹ Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, 07.04.2000 Tarih ve E. No:1999/448, K. No:2000/145 Sayılı Kararı.

²²⁰ 64 Nolu Vergi Usul Kanunu Sirküleri

Gecikmelide olsa atılan bu adım, vergi idaresinin ekonomik hayatta ortaya çıkan gelişmeleri vergi kanunlarına uyarlaması ve mali tabloların gerçeği yansıtması açısından son derece önemli bir gelişmedir.

5.3.2 Senetlerin VUK Uyarınca Değerlemesi (Reeskont İşlemleri)

Reeskont işlemi işletmelerin bilançolarında yer alan alacakların ve borçların üzerinde yazılı olan değerlerini yine üzerinde yazılı faiz oranı kullanılarak içindeki vade farkından arındırılarak değerlendirme günündeki tasarruf değerine ulaşılması işlemidir.

“Vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir.”²²¹ “Vadeli çekler değerlendirme gününde vadesi gelmemiş senede bağlı alacaklar için öngörülen reeskont uygulamasından faydalanabilir.”²²² “Alacak senetlerini değerlendirme günün kıymetine irca eden mükellefler , borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadır.”²²³ Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere reeskont VUK işlemi tercihe bağlı bir uygulamadır.

Vergi planlaması açısından baktığımızda işletmelerin reeskont işlemi yapmadan önce alacaklarına ait gider yazacakları reeskont tutarı ile borçlarına ait gelir yazacakları reeskont tutarını hesaplayarak, reeskont işlemi uygulayıp uygulamama tercihlerini çıkan sonuca göre yapabilirler.

“Değerleme yapılacak çek veya senedin üzerinde faiz oranı açıklanmamış ise TCMB’nin resmi iskonto haddi uygulanır.”²²⁴

“Vergi Usul Kanununa göre reeskont uygulamasından yararlanabilmek için alacak ve borçların aşağıdaki şartları topluca sağlaması gerekmektedir.

- a) Reeskont uygulayabilmenin temel şartı alacağın veya borcun çek ve senede bağlı olmasıdır. Senet ve çekte bağlı olmayan alacak ve borçlar diğer tüm şartlar sağlanmış olsa dahi vergi mevzuatı bakımından reeskont uygulamasına konu edilmezler.
- b) Reeskont uygulayabilmenin bir diğer şartı, alacak ve borç senetlerinin tekdüzen hesap planına uygun formatta ilgili hesaplarda sunulmuş olması şartıdır. Buna

²²¹ Vergi Usul Kanunu, Madde 281.

²²² 64 Nolu Vergi Usul Kanunu Sirküleri

²²³ Vergi Usul Kanunu, Madde 285.

²²⁴ Vergi Usul Kanunu, Madde 281.

göre reeskont sadece 121/221 Alacak senetleri ve 321/421 Borç Senetleri hesaplarında sunulan borç ve alacaklar için uygulanabilecektir.

- c) Alacak ve borçların vadeli olması şarttır. Vade, reeskont uygulamasının vazgeçilmez bir unsuru ve teknik bir zorunluluktur; zira vade yoksa vade farkı oluşmayacağından reeskont ayrılamaz.
- d) Alacak ve borçların vadesi henüz gelmemiş olmalıdır. Vade dolmuş ise reeskont hesaplamada bir zaman verisi elde etmek mümkün değildir.
- e) Reeskont hesaplamasının bir diğer önemli şartı, alacak ve borçların ticari kazancın elde edilmesi ve idamesi ile ilgili olması şartıdır. Şayet böyle değil ise söz konusu tutarlar hasılat veya maliyet unsuru olarak dönem kar zararını etkilemiş olmadıkları için reeskont uygulamak suretiyle dönem kazancının düzeltilmesi gereksinimi doğmamış demektir.
- f) Reeskont işlemi mükellefin tercihine bırakılmakla birlikte şayet reeskont işlemi tercih edilmiş ise tüm çek ve senetler için uygulanmalıdır. Kısmi reeskont uygulaması mümkün değildir. Ayrıca alacak senetlerinin reeskonta tabi tutulması halinde borç senetlerinin de reeskonta tabi tutulması yasal bir zorunluluktur.
- g) Reeskont işlemlerinin izlenebilmesi için bilanço esasına göre defter tutmak şarttır. Bu itibarla tüm şartları sağlasalar dahi işletme esasına göre defter tutan mükelleflerin reeskont ayırmaları mümkün değildir.”²²⁵

5.3.2.1 VUK Reeskont Uygulamasında Özellikli Konular²²⁶

Vergi Usul Kanununa göre reeskont uygulamasında bazı özellikli hususlar bulunmaktadır, bunlar aşağıda açıklanmıştır.

- a) Borçlarını reeskonta tabi tutan mükellefler alacakları için bu işlemi yapmak zorunda değildirler.
- b) Alacaklarını değerlendirme gününün kıymetine irca eden mükellefler, borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar.
- c) Reeskont uygulamada ihtiyarilik banka, banker ve sigorta şirketlerine tanınmamıştır. Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını ve

²²⁵ Demir, a.g.e., s. 404-405-406

²²⁶ Demir, a.g.e., s. 406-418

borçlarını ya TCMB resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile değerlendirme günü kıymetine irca ederler.

- d) Teminata verilen senetler fiilen işletmeden çıktığından bu senetler üzerinde tasarruf hakkı bulunmamaktadır. Her ne kadar işletmeler teminata verdikleri senetleri başka senetler değiştirme veya krediyi ödemek suretiyle senetleri geri alma imkânına sahip olsalar da bu değişimi yapmadıkları veya krediyi ödemedikleri sürece senetli alacaklarını tasarruf değerleri ile değerlendirme imkânına sahip olamazlar. Teminattaki senedi tasarruf etme imkânı bulunmadığından sahibi için arz ettiği gerçek değere göre değerlemeye tabi tutulması hukuken mümkün değildir.
- e) Senetlerin tahsil olunmak üzere bankaya ciro edilmesi halinde yapılan ciro hukuken bir temsil cirosu niteliğindedir. Senet üzerindeki haklar mükellefe aittir. Senedin tahsil anına kadar mükellefin portföyünde bulunması ile tahsil için bankaya ciro edilmesi arasında bir fark mevcut değildir. Bu itibarla tahsile verilen alacak senetleri değerlendirme gününde henüz tahsil edilmemiş olmak şartıyla reeskont konusu yapılabilir.
- f) Hatır senetleri bir ticari işleme dayanmaksızın karşı tarafa verilen ve karşı tarafın itibarını arttırmayı amaçlayan senetlerdir. Ticari bir işlemde kaynaklanmadıkları için hatır senetleri reeskonta tabi tutulmaz.
- g) Reeskont ayırmanın şartlarından birisi senedin ticari işlemlere dayanmasıdır. Söz konusu senet karşılığında alacak, hâsılat; borç ise maliyet unsuru olarak dikkate alınmış olmalıdır. Şayet KDV dahil tutarlar senet tutarının içerisinde yer almakta ise bunun ayrıştırılması ve KDV kısmı için reeskont hesaplanmaması gerekir.
- h) Avans, ileride hak edilecek bir istihkaka (mal veya hizmet bedeline) mahsuben alınan veya verilen paralar şeklinde tanımlanabilir. Avanslar; taahhütleri garanti altına alma, güven ve işin devamlılığını sağlama, gelecekteki fiyat yükselmelerinden etkilenmeme gibi amaçlarla gelecekte yapılacak mal ve hizmet teslimleri karşılığında peşin alınan yada verilen değerlerdir. Bu itibarla niteliği gereği kazancın tespitinde hasıllar kaydedilmeyen ve borç sayılmayan avansların reeskonta tabi tutulmazlar.

- i) Vadeli satış kampanyalarında belge düzenlenmeksizin senede bağlanan alacaklarda reeskont ayrılmaz.
- j) VUK'un 290/2'inci maddesi uyarınca finansal kiralama maddesi kapsamında değerlendirilen borç ve alacak tutarları reeskonta tabi tutulmaz.
- k) Faktoring şirketlerine devredilen senede bağlı alacaklar için alacağı devreden kişi değil alacağı devralan faktoring şirketi reeskont ayırabilir.
- l) Müflisten olan alacaklar reeskonta tabi tutulmazlar. Bu tür alacaklar senede bağlı olsun yada olmasın eğer gayrimenkul rehni suretiyle teminata bağlanmamışlarsa iflasın açılmasından itibaren vadesi gelmiş olmaktadır. Oysa reeskont uygulanabilmesi için değerlendirme gününde henüz senedin vadesinin gelmemiş olması gerekir.
- m) GVK'nın 42'inci maddesine göre; birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde kâr veya zarar işin bittiği yıl kati olarak tespit edilir ve tamamı o yılın geliri sayılarak, mezkur yıl beyannamesinde gösterilir. Buna göre sözkonusu işlerle iştigal eden işletmelerin işin bittiği yıldan önceki yıllara ilişkin reeskont hesaplamaları mümkün değildir.
- n) Bir alacak şüpheli hale gelmiş ise “Şüpheli Alacak Karşılığı” ayrılmakta ve dönem kar zararına gider olarak yansıtılmaktadır. Şüpheli hale gelmesi nedeniyle karşılık ayrılan alacaklar için reeskont hesaplanması mükerrer gider kaydı yaratacağından mümkün değildir.
- o) İşletmelerin senetli alacakları için senette yazılı olan tutarın dışında ayrıca faiz almaları halinde reeskont uygulamasına gidilmez. Aynı durum senetli borçlar içinde söz konusudur. Ancak burada uygulanan faiz oranının günün koşullarına uygun bir oran olarak belirlenmesi gerekir.
- p) Reeskont işlemlerinde senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa TCMB resmi iskonto haddi uygulanır. Senetlerin üzerinde faiz oranı belirtilmediğinde reeskont hesaplamasında TCMB kısa vadeli avans işlemleri faiz oranı esas alınarak iç iskonto metoduna göre reeskont hesaplanır.

$$\text{Reeskont Tutarı} = \frac{\text{Nominal Değer} \times \text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı}}{36.000 + (\text{Faiz Oranı} \times \text{Gün Sayısı})}$$

- q) Vadesi gelmemiş yabancı para cinsinden borç ve alacaklar senetleri değerleme günü kıymetine irca edilebilir. Ancak senette faiz oranının yazılı olmadığı durumlarda değerleme gününde geçerli olan Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LİBOR) esas alınır.
- r) Mükellefler geçici vergiye tabi kazançlarının tespitinde, isterlerse vadesi gelmemiş senede bağlı borç ve alacaklarını değerleme günün kıymetine irca edebileceklerdir. Dönem sonunda reeskont uygulayan bir işletmenin geçici vergi dönemlerinde reeskont uygulama zorunluluğu yoktur. Bunun aksine geçici vergi dönemlerinde reeskont uygulayan bir işletmenin dönem sonunda reeskont uygulama zorunluluğu bulunmaktadır.

5.3.2.2 Muhasebe Uygulamaları

64 nolu VUK sirkülerinde de belirtildiği gibi vadeli çeklerde senetler gibi reeskont işlemine tabi tutulabileceğinden senetler için verilen örnekler çekler için, çekler için verilen örnekler senetler için geçerli olacaktır. Reeskont uygulamasında çek ve senetler arasındaki temel fark çeklerin üzerinde hiçbir şekilde faiz oranının yazmayacak olmasından dolayı çeklerin her surette TCMB'nin kısa vadeli avans işlemleri için belirlediği faiz oranı üzerinden reeskonta tabi tutulması gerektiğidir.

Örnek 1 : (A) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla elinde bulunan senetlere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. 31.12.2013 tarihinde TCMB tarafından kısa vadeli işlemler için avans faiz oranı %12, Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) ise %7 olarak açıklanmıştır. Maliye bakanlığınca açıklanan EUR kuru 2,85 EUR/TL'dir. Yabancı para üzerinden düzenlenen senetlerin kur değerlemeleri reeskont hesaplanmadan önce tamamlanmıştır.

Sıra	Vade	Kalan Gün	Faiz Oranı	Tutar	Açıklama
1	10.05.2014	130	%10	23.600 TL	%18 KDV dahil satışa istinaden alınmış senet
2	12.07.2014	193	-	12.000 TL	KDV'den istisna bir satışa istinaden alınmış senet
3	13.03.2014	72	-	5.000 EUR	Yurtdışı müşteriden alınıp tahsile verilmiş senet
4	18.08.2014	230	% 12	10.000 TL	Borçlusu iflas etmiş senet
5	21.09.2014	264	% 15	32.000 TL	Alınmış hatır senedi
6	15.06.2014	166	% 14	18.000 TL	Kredi teminatı olarak bankaya verilmiş senet
7	17.04.2014	107	% 13	27.000 TL	Alınmış avans senedi

Reeskont hesaplamasına geçmeden önce senetlerin elde ediliş şekillerini incelemek gerekmektedir. Müflisten alınmış olan vadeli senetlerin vadesi iflas açıldığında vadesi gelmiş sayılacağından ve vadesi gelmiş senetlere reeskont hesaplanamayacağından 4. sıradaki senet için bir hesaplama yapılmayacaktır. Hatır senetleri, kredi teminatı olarak bankaya verilen senetler ve avans senetleri içinde reeskont ayrılamayacağından 5,6 ve 7. sıradaki senetler içinde reeskont hesaplanmaması gerekmektedir. 1,2 ve 3. sıradaki senetlerin reeskont hesaplamaları aşağıdaki gibi olacaktır.

Birinci senedin tutarı içindeki KDV bedeline reeskont hesaplanamayacağından KDV hariç tutar (23.600/1,18=20.000 TL) üzerinden reeskont hesaplanması gerekmektedir.

$$1. \text{ Senedin Reeskont Tutarı} = \frac{20.000 \times 10 \times 130}{36.000 + (10 \times 130)} = 697,05 \text{ TL}$$

İkinci senet üzerinde faiz nispeti belirlenmediğinden TCMB tarafından açıklanan kısa vadeli işlemler için avans faiz oranı olan %12'nin senedin faiz nispeti olarak dikkate alınması gerekmektedir.

$$2. \text{ Senedin Reeskont Tutarı} = \frac{12.000 \times 12 \times 193}{36.000 + (12 \times 193)} = 725,34 \text{ TL}$$

Üçüncü senet yabancı para cinsinden düzenlenmiş bir senet olduğundan ve senet üzerinde faiz nispeti belirlenmediğinden, Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) %7'nin faiz nispeti olarak kabul edilmesi ve hesaplama sonucu çıkacak tutarın Maliye bakanlığınca açıklanan EUR kuru 2,85 ile çarpılarak Türk Lirasına çevrilmesi gerekmektedir. Senedin bankaya tahsile verilmiş olması reeskont hesaplanmasına engel teşkil etmemektedir.

$$3. \text{ Senedin Reeskont Tutarı} = \frac{5.000 \times 7 \times 72}{36.000 + (7 \times 72)} = 69,03 \text{ EUR}$$

$$= 693,03 \text{ EUR} \times 2,85 = 196,74 \text{ TL}$$

Hesaplamalar sonucunda üç senedin reeskontlarının toplamı (697,05+725,34+196,74= 1.619,13 TL) olarak hesaplanmıştır. Buna göre muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

-----31.12.2013-----		
657- REESKONT FAİZ GİDERLERİ	1.619,13 TL	
122- ALACAK SENETLERİ REESKONTU		1.619,13 TL
(2013 yılı alacak senetleri reeskont hesaplaması kaydı)		
-----01.01.2014-----		
122- ALACAK SENETLERİ REESKONTU	1.619,13 TL	
647- REESKONT FAİZ GELİRLERİ		1.619,13 TL
(2013 yılı alacak senetleri reeskont iptali)		
----- . / . -----		

5.3.3 Alınan Çek ve Senetlerin TMS/TFRS Uyarınca Değerlemesi

Çekler vade ibaresi taşımamasına rağmen gündelik ticari hayat içinde vadesiz ve vadeli olarak düzenlenebilmektedir. Vadesiz çekleri TMS/TFRS göre nakit olarak değerlendirilmektedir. Aynı şekilde değerlendirme günü itibariyle vadesi gelmiş senetlerde nakit olarak değerlendirilebilir.

“Nakit TMS/TFRS’ de finansal varlık olarak tanımlanmıştır.”²²⁷ “Finansal varlıklar ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür.”²²⁸ “Finansal varlıklar ilk muhasebeleştirme işleminin ardından da gerçeğe uygun değerle değerlendirilir.”²²⁹

Finansal varlık olarak sayılan; “potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlıkların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan hak”²³⁰lara vadeli çekler, senetler, örnek olarak gösterilebilir. Bu tür finansal varlıklar TMS/TFRS’ye göre kredi ve alacak olarak sınıflandırılır. “Kredi ve alacaklar, sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen finansal varlıklardır.”²³¹ “Kredi ve diğer alacak olarak sınıflandırılan finansal varlıklar itfa edilmiş maliyetlerinden değerlendirilir.”²³²

Buna göre vadeli çek ve senetlerin itfa edilmiş maliyeti ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

Katma değer vergisinin dahil olduğu bir alacak ya da borç tutarının KDV dahil tutar üzerinden reeskont hesaplamalarının yapılması gerektiği şeklinde görüşler mevcut ise de, kanımızca bu uygulama hatalı sonuçlar verecektir, çünkü TMS 18 hasılat standardında KDV’nin hasılat yazılamayacağı belirtilmektedir buna rağmen KDV içeren bir alacağın reeskonta tabi tutulması durumunda ister istemez KDV’nin bir kısmının faiz geliri olarak kaydedilmesi durumu ile karşı karşıya kalınmaktadır.

TMS/TFRS’ deki reeskont uygulamasının VUK reeskont uygulamasından temel farkları aşağıdaki gibidir.

- a) Vadeli alacak ve borçların TMS/TFRS ye göre değerlendirilmesinde alacak veya borcun çek veya senede bağlı olması şartı bulunmamaktadır.
- b) VUK sadece alacak senetleri ve borç senetleri hesabındaki alacak ve borçlara reeskont uygulamasına izin verirken, TMS/TFRS’ ye göre reeskont işlemi yapılırken tüm borç ve alacak kalemleri reeskonta tabi tutulur.

---

²²⁷ TMS 32, Paragraf 11.

²²⁸ TMS 39, Paragraf 43.

²²⁹ TMS 39, Paragraf 46.

²³⁰ TMS 32, Paragraf 11.

²³¹ TMS 39, Paragraf 9.

²³² TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 68.

Alınan çek ve senetlerin TMS/TFRS'ye göre değerlemesine ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1: (A) şirketinin 2013 yılı içinde yapmış olduğu vadeli satışlardan değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihi itibariyle henüz vadesi gelmemiş elindeki çek ve senetlerin tutarları ve vadeleri aşağıdaki gibidir. Değerleme günü itibariyle TCMB tarafından açıklanmış kısa vadeli avans işlemleri için açıklanmış olan faiz oranı % 11'dir.

Borçlu Firma	Belge Türü	Alacak Tutarı (TL)	Vade	Vadeye Kalan Gün	Üzerinde Yazılı Faiz Oranı
B	SENET	100.000	28.03.2014	87	% 13
C	SENET	40.000	17.05.2014	137	% 10
D	ÇEK	70.000	13.02.2014	44	
E	ÇEK	60.000	31.01.2014	31	
F	SENET	50.000	20.02.2014	51	% 12
G	SENET	30.000	25.04.2013	115	

D ve E Firmalarından alınan çeklerin üzerinde şekil itibariyle faiz kaydının bulunmaması ve G firmasından alınan senedin üzerinde faiz bulunmaması nedeniyle bu alacakların değerlemesinde VUK uygulamalarında olduğu gibi TCMB tarafından açıklanan faiz oranı kullanılabilir. Bu durumda yapılacak hesaplamalar aşağıdaki gibi olacaktır.

(B) Firması Senedinin İskonto Tutarı

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{100.000 \times 36.500}{36.500 + (13 \times 87)} = 96.994,50$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 100.000 - 96.994,50 = 3.005,50$$

(C) Firması Senedinin İskonto Tutarı

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{40.000 \times 36.500}{36.500 + (10 \times 137)} = 38.552,94$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 40.000 - 38.552,94 = 1.447,06$$

(D) Firması Çekinin İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{70.000 \times 36.500}{36.500 + (11 \times 44)} = 69.083,93 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 70.000 - 69.083,93 = 916,07 \end{aligned}$$

(E) Firması Çekinin İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{60.000 \times 36.500}{36.500 + (11 \times 31)} = 59.444,64 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 60.000 - 59.444,64 = 555,36 \end{aligned}$$

(F) Firması Senedinin İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{50.000 \times 36.500}{36.500 + (12 \times 51)} = 49.175,47 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 50.000 - 49.175,47 = 824,53 \end{aligned}$$

(G) Firması Senedinin İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{30.000 \times 36.500}{36.500 + (11 \times 115)} = 28.995,10 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 30.000 - 28.995,10 = 1.004,90 \end{aligned}$$

Bu hesaplamalar sonucunda toplam reeskont tutarı ve yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Borçlu Firma	Belge Türü	Alacak Tutarı (TL)	Vade	Kalan Gün	Faiz Oranı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İskonto Tutarı
B	SENET	100.000	28.03.2014	87	% 13	96.994,50	3.005,50
C	SENET	40.000	17.05.2014	137	% 10	38.552,94	1.447,06
D	ÇEK	70.000	13.02.2014	44	% 11	69.083,93	916,07
E	ÇEK	60.000	31.01.2014	31	% 11	59.444,64	555,36
F	SENET	50.000	20.02.2014	51	% 12	49.175,47	824,53
G	SENET	30.000	25.04.2013	115	% 11	28.995,10	1.004,90
	TOPLAM	350.000				342.246,58	7.753,42

31.12.2013		
673- VADE FARKI GİDERLERİ	7.753,42 TL	
128- ERTELENMİŞ FAİZ GELİRLERİ		7.753,42 TL
(2013 yılı alacak reeskont hesaplaması kaydı)		
01.01.2014		
128- ERTELENMİŞ FAİZ GELİRLERİ	7.753,42 TL	
663- VADE FARKI GELİRLERİ		7.753,42 TL
(2013 yılı alacak reeskont iptali)		
./.		

5.4 BANKA MEVDUATLARININ DEĞERLEMESİ

İşletmelerin yurtiçi ve yurtdışında bulunan banka ve finans kuruluşlarına hem ticari işlemlerini gerçekleştirmek hem de nakitlerini değerlendirmek amacıyla, vadeli hesaplara yatırdıkları paralar “102-Bankalar” hesabında izlenir.

İşletmelerin verdiği vadesi değerlendirme günü itibariyle gelmiş olan çekler ve ödeme emirleri aktif düzenleyici bir hesap olan “103-Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri” hesabında takip edilir, böylelikle bankadaki mevcut azaltılarak kullanılabilir banka hesap bakiyesine ulaşılmış olur.

Vadeli çeklerin ise özün önceliği ilkesi gereği “321-Borç Senetleri” hesabında takip edilmesi ve reeskont işlemine tabi tutulması gerekmektedir. Vadeli çeklerin “103-Verilen Çekler” hesabında takip edilmesi fazla çek kullanan işletmelerde hazır değerlerin ve dönen varlıkların negatif bakiye ile raporlanması sonucuna yol açabilir.

5.4.1 VUK’a Göre Banka Mevduatlarının Değerlemesi

Banka hesapları Vergi Usul kanunu 281. Maddesine göre alacak olarak kabul edilmektedir. “Alacaklar mukayyet değerleri ile değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır.”²³³

“Banka hesaplarında tutulan yabancı paralar da alacak niteliğinde olduğundan döviz alış kuru esas alınarak değerlendirilir. Bir başka anlatımla bankada hesapta bulunan para

²³³ Vergi Usul Kanunu, Madde 281.

döviz niteliğindedir, para ilgili hesaptan çekildikten sonra yani nakde dönüşmesi halinde efektif hale gelebilir.”²³⁴

Yabancı para cinsinden banka mevduatlarının değerlemesinde döviz alış kurunun mu yoksa efektif alış kurunun mu kullanılması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Banka hesabında bulunan yabancı paranın Türk Lirasına çevrilmesi için bankaya talimat verilmesi halinde banka döviz kuru uygulamakta aynı parayı hesaptan çekip banka veznesinden Türk lirasına çevirmek istediğinizde banka efektif kur uygulamaktadır. Bu durum hesaptaki yabancı paranın döviz alış kurundan değerlendirilmesinin yanlış bir uygulama olmayacağını göstermektedir.

Yabancı para banka mevduatlarının değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan kur farkları “646-Kambiyo Karları” ve “656-Kambiyo Zararları” hesapları kullanılarak dönem kar veya zararı olarak gelir tablosuna intikal ettirilir.

5.4.1.1 Vadeli Mevduat ve Repo İşlemlerinin Değerlemesi²³⁵

Ülkemizde uygulanış şekliyle geri alım taahhüdü ile menkul kıymet satışı (repo) ve geri satım taahhüdü ile menkul kıymet alımı (ters repo) işlemleri esas itibariyle günün faiz koşullarında bir borç para alış verişi işlemi olup söz konusu menkul kıymetler bu işlemlerde bir nevi teminat unsuru olarak kullanılmaktadır. Zira repo ve ters repo işlemlerinde kullanılan faiz oranı menkul kıymet üzerindeki faiz oranından bağımsız olarak günün piyasa koşullarına göre belirlenmekte, repo ve ters repoya konu menkul kıymetler üzerindeki gelirler repo ve ters repo yoluyla borç para veren tarafa aktarılmamakta ve dolayısıyla repo ve ters repo yoluyla borç para alanlar bu işlemlerden elde ettikleri vergiye tabi kazançlarını bu işlemlere konu olan menkul kıymetlerin piyasa değerlerinden bağımsız olarak belirlemektedirler.

Bu durumda repo ve ters repoya konu menkul kıymetlerin her zaman menkul kıymeti geri almakla yükümlü olan tarafından Vergi Usul Kanunu’nun 279’ uncu maddesi çerçevesinde değerlendirilmesine tabi tutulması gerekmektedir.

Diğer yandan vadesi değerlendirilme gününden sonra olan repo ve ters repo işlemleri ile ilgili olarak, değerlendirilme gününe kadar tahakkuk eden faiz tutarları, repoya taraf olanlarca ticari kazancın elde edilmesi ile ilgili olarak gelir veya gider olarak dikkate alınacaktır.

²³⁴ Veysi Seviğ, Bumin Doğrusöz, “Bankada Hesapta Tutulan Yabancı Para Döviz Kuru ile Değerlenir”, **Referans Gazetesi**, 26.03.2008

²³⁵ 67 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği

Ayrıca vadeli mevduat hesapları ile ilgili olarak değerlendirme gününe kadar tahakkuk eden faiz tutarları da repo ters repo işlemlerinde olduğu gibi ticari kazancın elde edilmesi ile ilgili gelir olarak dikkate alınacaktır.

5.4.1.2 Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1: (A) İşletmesi 01.10.2013 tarihinde Türk Lirası banka hesabında bulunan para ile 2,05 USD/TL kurdan 100.000.-USD satın almıştır. Maliye bakanlığınca 31.12.2013 tarihi için açıklanan değerlemeye esas döviz alış kuru 2,13 USD/TL dir. Bu bilgilere göre yabancı paranın alış ve 31.12.2013 tarihli değerlendirme muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.10.2013	
102- BANKALAR	205.000,00 TL
100- KASA	205.000,00 TL
(100.000 USD*2,05 USD/TL kasadaki TL para ile USD alımının kaydı)	
31.12.2013	
102- BANKALAR	8.000,00 TL
646- KAMBIYO KARLARI	8.000,00 TL
(100.000 USD*2,13 USD/TL-205.000=8.000 TL Yılsonu değerlendirme sonucu çıkan karın kaydı)	
. / .	

Örnek 2: (A) İşletmesi 01.12.2013 tarihinde kasasında bulunan 100.000.-TL' yi yıllık %20 faiz oranı ile vadesi 01.04.2014 olan vadeli bir hesap açmıştır.

Hesabın açıldığı gün dikkate alınmadan yapılan hesaplamada, vadenin 120 gün olduğu, bunun Aralık ayına isabet eden 29 günün faizi 2013 yılı değerlendirme gününde kıst faiz hesaplanması geri kalan 91 günlük faizin 2014 yılında gelir kaydedilmesi gerektiği belirlenmiştir.

$$\text{Vade sonunda elde edilecek faiz geliri} = 100.000 * 120 * 20 / 36.500 = 6.575,34 \text{ TL}$$

$$\text{Günlük faiz} = 6.575,34 / 120 = 54,79 \text{ TL}$$

$$\text{2013 yılı kıst faiz} = 54,79 \text{ TL} * 29 \text{ gün} = 1.589,04 \text{ TL}$$

$$\text{2014 yılı faizi} = 54,79 \text{ TL} * 91 \text{ gün} = 4.986,30 \text{ TL}$$

“Mevduat faizlerinden 6 aya kadar vadeli hesaplarda %15, bir yıla kadar olan vadeli hesaplarda %12, bir yıldan uzun vadeli hesaplarda %10 stopaj kesintisi yapılmaktadır.”²³⁶ Buna göre vade bitiminde toplam faiz oranı üzerinden %15 stopaj kesintisi yapılacaktır.

²³⁶ 24.12.2012 Tarih, 2012/4116 Nolu Bakanlar Kurulu Kararı.

Stopaj Tutarı = 6.575,34 * 0,15 = 986,30 TL

Bu bilgilere göre hesabın açılış kaydı ile değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihindeki kıst faiz gelirinin ve vade sonunda tahsil edilen faiz gelirinin muhasebe kaydı aşağıdaki olacaktır.

01.12.2013	
102- BANKALAR	100.000.- TL
100- KASA	100.000.-TL
(Kasadaki para ile bankada vadeli hesap açılmasının kaydı)	
31.12.2013	
181- GELİR TAHAKKUKLARI	1.589,04 TL
642- FAİZ GELİRLERİ	1.589,04 TL
(Değerleme günü kıst faiz gelirinin kaydı)	
31.03.2014	
102- BANKALAR	5.589,04 TL
193- PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	986,30 TL
642- FAİZ GELİRLERİ	4.986,30 TL
181- GELİR TAHAKKUKLARI	1.589,04 TL
(Vade sonunda toplam faiz tutarının banka hesabına yatışının kaydı)	
./.	

5.4.2 TMS/TFRS'ye Göre Banka Mevduatlarının Değerlemesi

“Bir banka ya da benzeri bir finansal kuruluş nezdindeki nakit mevduat bir finansal varlıktır, çünkü sahibine, sözleşmeden doğan, kuruluştan nakit ödeme veya bakiyesine karşılık kredi veren lehine bir finansal borcun ödenmesinde kullanılacak çek veya benzer bir araç keşide etme hakkını temsil eder.”²³⁷

“Gelecekte sözleşmeden doğan nakit alma hakkını temsil eden finansal varlıkların bir örneği de kredi ve alacaklardır.”²³⁸

Finansal araçların sunumuna ilişkin ilkeleri düzenleyen TMS 32'ye göre banka mevduatları alacak niteliğinde bir finansal varlıktır. “Finansal bir varlık ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür. Finansal varlıklar gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılmayan finansal varlıkların (alım satım amaçlı izlenmeyenler) edinimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de söz konusu gerçeğe uygun değere ilave edilir.”²³⁹

²³⁷ TMS 32, Uygulama Rehberi, Paragraf 3.

²³⁸ TMS 32, Uygulama Rehberi, Paragraf 4.

²³⁹ TMS 39, Paragraf 43.

“Bir finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesinden sonraki ölçümlerinde kredi ve alacaklarında içinde olduğu dört gruba ayrılmaktadır.”²⁴⁰ “Alacaklar, etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetleri ile ölçülürler.”²⁴¹ “Etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan faizler kâr veya zararda muhasebeleştirilir.”²⁴²

Banka mevduatlarının Vergi Usul Kanunu’na göre değerlemesi örneklerindeki bilgilere göre baktığımızda;

Birinci örnek uygulamada yabancı para cinsinden banka mevduatının değerlemesinde oluşan karın hesaplaması bir farklılık göstermemektedir.

İkinci örnek uygulamada ise değerlendirme günü olan 31.12.2013 te tahakkuku yapılacak faizi hesaplarken VUK örneğindeki gibi her güne eşit olarak değil, vade sonunda sağlanacak toplam nakdin değerlendirme günündeki “net bugünkü değeri”nin hesaplanıp bulunan sonuca göre tahakkukunun yapılması gerekmektedir.

Vadeli mevduatların TMS/TFRS’ ye göre “Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar” olarak sınıflandırılıp “İtfa edilmiş Maliyet Değeri” ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

Örnek 1: (A) İşletmesi 01.10.2013 tarihinde Türk Lirası banka hesabında bulunan para ile 2,05 USD/TL kurdan 100.000.-USD satın almıştır. Maliye bakanlığınca 31.12.2013 tarihi için açıklanan değerlemeye esas döviz alış kuru 2,13 USD/TL’dir. Bu bilgilere göre yabancı paranın alış ve 31.12.2013 tarihli değerlendirme muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

01.10.2013	
102- BANKALAR	205.000,00 TL
100- KASA	205.000,00 TL
(100.000 USD*2,05 USD/TL kasadaki TL para ile USD alımının kaydı)	
31.12.2013	
102- BANKALAR	8.000,00 TL
666- KUR FARKI KÂRLARI	8.000,00 TL
(100.000 USD*2,13 USD/TL-205.000=8.000 TL Yılsonu değerlendirme sonucu çıkan karın kaydı)	
./.	

Örnek 2: (A) İşletmesi 01.12.2013 tarihinde kasasında bulunan 100.000.-TL’ yi yıllık %20 faiz oranı ile vadesi 01.04.2014 olan vadeli bir hesap açmıştır.

²⁴⁰ TMS 39, Paragraf 45.

²⁴¹ TMS 39, Paragraf 46/a.

²⁴² TMS 39, Paragraf 55/b.

Hesabın açıldığı gün dikkate alınmadan yapılan hesaplamada, vadenin 120 gün olduğu, bunun Aralık ayına isabet eden 29 günün faizi 2013 yılı değerlendirme gününde kıst faiz hesaplanması geri kalan 91 günlük faizin 2014 yılında gelir kaydedilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Değerleme günü itibariyle kıst faizin hesaplanabilmesi için öncelikle vade sonundaki toplam nakit girişinin hesaplanması gerekmektedir;

$$\begin{aligned} \text{Vade sonunda elde edilecek faiz geliri} &= (\text{Anapara} \times \text{Gün} \times \text{Faiz}) / 36.500 \\ &= (100.000 \times 120 \times 20) / 36.500 = 6.575,34 \text{ TL} \end{aligned}$$

$$\text{Vade sonundaki nakit girişi} = 100.000.-\text{TL} + 6.575,34 \text{ TL} = 106.575,34 \text{ TL}$$

Vade sonunda elde edilecek nakit girişinin bulunmasının ardından bu tutarın değerlendirme günündeki peşin değeri ve iskonto tutarı aşağıdaki formüller ile hesaplanır;

$$\begin{aligned} \text{İskonto Tutarı} &= \text{Nakit Girişi} - \left[\frac{\{\text{Nakit Girişi} \times 365\}}{\{365 + \text{Kalan Gün} \times \text{Oran}\}} \right] \\ &= 106.574 - \left[\frac{\{106.574 \times 365\}}{\{365 + (91 \times 0,20)\}} \right] \\ &= 101.513,56 \end{aligned}$$

$$2013 \text{ Kıst Faiz} = \text{İskonto Tutarı} - \text{Anapara} = 101.513,56 - 100.000 = 1.513,56 \text{ TL}$$

$$2014 \text{ Yılı Faizi} = 6.575,34 \text{ TL} - 1.513,56 \text{ TL} = 5.061,78 \text{ TL}$$

$$\text{Stopaj Tutarı} = 6.575,34 \times 0,15 = 986,30 \text{ TL}$$

Bu bilgilere göre hesabın açılış kaydı ile değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihindeki kıst faiz gelirinin ve vade sonunda tahsil edilen faiz gelirinin muhasebe kaydı aşağıdaki olacaktır.

01.12.2013			
102- BANKALAR		100.000.- TL	
	100- KASA		100.000.-TL
(Kasadaki para ile bankada vadeli hesap açılmasının kaydı)			
31.12.2013			
102- BANKALAR		1.513,56 TL	
	660- MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ		1.513,56 TL
(Değerleme günü kıst faiz gelirinin kaydı)			
31.03.2014			
102- BANKALAR		4.075,48 TL	
173- PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR		986,30 TL	
	660- MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ		5.061,78 TL
(Vade sonunda toplam faiz tutarının banka hesabına yatışının kaydı)			

TMS/TFRS'de VUK'dan farklı olarak tahakkuk ettirilen faizler için "Gelir Tahakkukları" hesabı kullanılmaz, tahakkuk eden faiz "Bankalar" hesabında sınıflandırılır. Finansal durum tablosunda bankalar hesabında sınıflandırılan tutarın içindeki tahakkuk etmiş faizler dipnotlarda ayrıca belirtilir.

5.5 ALACAKLARIN DEĞERLEMESİ

5.5.1 Alacakların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi

Finansal varlık olarak sayılan; “potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlıkların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan hak”²⁴³ların bir örneği de çek veya senede bağlı olmayan alacaklardır. Bu tür finansal varlıklar TMS/TFRS'ye göre kredi ve alacak olarak sınıflandırılır.

“Kredi ve alacaklar, sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen finansal varlıklardır.”²⁴⁴ “Kredi ve diğer alacak olarak sınıflandırılan finansal varlıklar itfa edilmiş maliyetlerinden değerlendirilir.”²⁴⁵

“VUK’a göre senetsiz alacakların kayıtlı değeri üzerinden değerlendirilmesi gerekmektedir. Yani reeskont uygulaması kanunen kabul edilmeyen gider yaratır. Tekdüzen Muhasebe Sisteminde de Vergi Usul Kanunu’nun yaklaşımına uyulduğu sadece Alacak Senetleri için reeskont hesabı açılmasından anlaşılmaktadır.”²⁴⁶ “Buna karşılık vadesi belirli olan senetsiz alacakların da reeskonta tabi tutulması “Özün Önceliği Kavramı” gereğidir. Muhasebe standartlarına göre bu tür alacak ve borçların reeskonta tabi tutulmaları ve gerçeğe uygun değerleri ile raporlanmaları zorunludur.”²⁴⁷

TMS/TFRS' de ise bir çek veya senede bağlı olup olmadığına bakılmaksızın tüm alacaklar reeskont işlemine tabi tutularak itfa edilmiş maliyet değerleri ile değerlendirilmeleri gerekmektedir.

Alacakların TMS/TFRS'ye göre değerlemesine ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1: (A) şirketinin 2013 yılı içinde yapmış olduğu vadeli satışlardan değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihi itibarıyla henüz vadesi gelmemiş alacakları aşağıdaki gibidir. Şirket senetsiz vadeli satışlarda her müşterisi için ayrı faiz oranı kullanmaktadır.

---

²⁴³ TMS 32, Paragraf 11.

²⁴⁴ TMS 39, Paragraf 9.

²⁴⁵ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 68.

²⁴⁶ Nalan Akdoğan, Orhan Sevilengül, **Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003 s. 85

²⁴⁷ Güliz Fulya Şen, **Uluslararası Muhasebe Standartlarının Vergisel Açından İncelenmesi ve Ertelenmiş Vergi Uygulaması**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.73

Borçlu Firma	Alacak Tutarı (TL)	Vade	Vadeye Kalan Gün	Faiz Oranı
B	100.000	28.03.2014	87	% 13
C	40.000	17.05.2014	137	% 10
D	50.000	20.02.2014	51	% 12

Bu bilgilere göre her bir alacağın itfa edilmiş maliyet değerleri ile iskonto tutarlarının aşağıdaki gibi hesaplanması gerekmektedir.

(B) Firmasından Olan Alacağın İskonto Tutarı

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{100.000 \times 36.500}{36.500 + (13 \times 87)} = 96.994,50$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 100.000 - 96.994,50 = 3.005,50$$

(C) Firmasından Olan Alacağın İskonto Tutarı

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{40.000 \times 36.500}{36.500 + (10 \times 137)} = 38.552,94$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 40.000 - 38.552,94 = 1.447,06$$

(D) Firmasından Olan Alacağın İskonto Tutarı

$$\text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{50.000 \times 36.500}{36.500 + (12 \times 51)} = 49.175,47$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 50.000 - 49.175,47 = 824,53$$

Bu hesaplamalar sonucunda toplam reeskont tutarı ve yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Borçlu Firma	Alacak Tutarı (TL)	Vade	Kalan Gün	Faiz Oranı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İskonto Tutarı
B	100.000	28.03.2014	87	% 13	96.994,50	3.005,50
C	40.000	17.05.2014	137	% 10	38.552,94	1.447,06
D	50.000	20.02.2014	51	% 12	49.175,47	824,53
TOPLAM	190.000				184.722,91	5.277,09

31.12.2013	
673- VADE FARKI GİDERLERİ	5.277,09 TL
128- ERTELENMİŞ FAİZ GELİRLERİ	5.277,09 TL
(2013 yılı alacak reeskont hesaplaması kaydı)	
01.01.2014	
128- ERTELENMİŞ FAİZ GELİRLERİ	5.277,09 TL
663- VADE FARKI GELİRLERİ	5.277,09 TL
(2013 yılı alacak reeskont iptali)	
./.	

Örnek 2: (B) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla müşterilerinden olan yabancı para cinsinden alacaklarının tutarları ve kayıtlı değerleri ile 31.12.2013 tarihli değerlendirme günü için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen kurlar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Para Cinsi	Miktarı	Değerleme Kuru	Değerleme Tutarı TL	Kayıtlı Değeri	Kambiyo Kârı
DOLAR	12.000 USD	1,9430	23.316,00	21.420,40	1.895,60
EURO	14.000 EUR	2,5230	35.322,00	34.358,47	963,53
STERLİN	28.000 GBP	2,9540	82.712,00	73.520,30	9.191,70
	TOPLAM		141.350,00	129.299,17	12.050,83

Yapılan değerlendirme hesaplamaları sonucunda işletmenin 12.050,83 TL kur farkı karının oluştuğu belirlenmiştir. Buna göre değerlemeye ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2013	
120- ALICILAR	12.050,83 TL
666- KUR FARKI KÂRLARI	12.050,83 TL
(Alıcılar hesabında oluşan kambiyo karının kaydı)	
./.	

5.5.2 TMS/TFRS' de Şüpheli Alacaklar

TMS/TFRS'de göre alacakların tahsil imkânlarına göre değerlendirilmesi ile ilgili özel bir standart karşılık standardı bulunmamaktadır. "TMS-37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar" standardı her ne kadar isminde "karşılıklar ifadesi" bulunsun da şüpheli alacakları kapsamamaktadır. Şöyle ki;

"Bu standart; karşılıkları, zaman ve tutarlarına ilişkin kesinlik olmayan borçlar olarak tanımlar. Bazı ülkelerde, "karşılıklar" terimi, amortisman, varlıklarda değer düşüklüğü

ve şüpheli alacaklar gibi kavramları ifade etmek içinde kullanılmaktadır. Bunlar, varlıkların defter değerinde yapılan değişikliklere ilişkin düzeltmelerdir (ayarlamalar) ve bu standardın konusuna girmezler.”²⁴⁸

TMS/TFRS’de tahsili şüpheli bir alacağın gider yazılmasına ilişkin açıklamalara Kavramsal Çerçeve’de, TMS-18 Hasılat Standardında rastlanmaktadır. Alacaklar için karşılığın ayırma şartları, karşılık tutarının tespitine ilişkin açıklamalar TMS-39 Finansal Araçlar standardında yer almaktadır.

“Varlıklardaki bir azalış ya da borçlardaki bir artış nedeniyle ortaya çıkan ve ölçülebilen bir gelecekteki ekonomik yarar azalması, gelir tablosunda gider olarak tahakkuk ettirilir.”²⁴⁹

“Daha önce finansal tablolara yansıtılmış olan hasılat tutarının tahsil edilebilirliği konusunda bir belirsizliğin ortaya çıkması durumunda, tahsil edilemeyen veya tahsil edilebilme olasılığı muhtemel olmaktan çıkan tutar, başlangıçta muhasebeleştirilen hasılatın yerine, gider olarak finansal tablolara yansıtılır.”²⁵⁰

5.5.2.1 TMS/TFRS’ ye Göre Alacaklara Karşılık Ayırma Şartları

“Bir finansal varlık veya finansal varlık grubu, sadece ve sadece, ilgili varlığın ilk muhasebeleştirilmesinden sonra bir veya birden daha fazla olayın (“zarar/kayıp olayı”) meydana geldiğine ve söz konusu zarar olayının (veya olaylarının) ilgili finansal varlığın veya varlık grubunun güvenilir bir biçimde tahmin edilebilen gelecekteki tahmini nakit akışları üzerindeki etkisi sonucunda değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda değer düşüklüğüne uğrar ve değer düşüklüğü zararı oluşur. Değer düşüklüğüne neden olan tek ve ayrı bir olayın belirlenmesi mümkün olmayabilir. Nitekim ortaya çıkan değer azalışına çeşitli olaylar birlikte sebebiyet vermiş olabilir. İleride meydana gelecek olaylar sonucunda oluşması beklenen kayıplar, ne kadar olası olursa olsunlar muhasebeleştirilemezler. Bir finansal varlığın veya finansal varlık grubunun değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin gösterge, ilgili finansal varlığı elinde bulunduranların aşağıdaki zarar olaylarına ilişkin tespit ettikleri gözlemlenebilir verileri içerir:

---

²⁴⁸ TMS 37, Paragraf 7.

²⁴⁹ Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Paragraf 4.4.

²⁵⁰ TMS 18, Paragraf 18.

- a) İhraç edenin veya taahhüt edenin önemli finansal sıkıntı içinde olması,
- b) Sözleşmenin ihlal edilmesi, örneğin faiz veya anapara ödemelerinin yerine getirilememesi veya ihmal edilmesi,
- c) Borçlunun içinde bulunduğu finansal sıkıntıya ilişkin ekonomik veya yasal nedenlerden ötürü, alacaklının, borçluya, başka koşullar altında tanımayacağı bir ayrıcalık tanınması,
- d) Borçlunun, iflas veya başka tür bir finansal yapılanmaya gireceği ihtimalinin yüksek olması,
- e) Finansal zorluklar nedeniyle söz konusu finansal varlığa ilişkin aktif piyasanın ortadan kalkması veya,
- f) Grup içindeki her bir finansal varlık itibariyle tespiti mümkün olmamakla birlikte, bir grup finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmelerinden itibaren anılan varlıkların gelecekteki tahmini nakit akışlarında ölçülebilir bir azalış olduğuna işaret eden gözlemlenebilir veri bulunması.

Bu tür bir veri aşağıdakileri içerir:

- i. Gruptaki borçluların ödeme durumlarında olumsuz anlamda değişiklikler yaşanması (örneğin temerrüde düşülen ödemelerin sayısının artması veya kredi limitleri dolup da sadece asgari ödeme tutarını ödeyen kredi kartı borçlularının sayılarının artması) veya
- ii. Gruptaki varlıkların geri ödenmemesi ile ilişkili bulunan ulusal veya yöresel ekonomik koşullar (örneğin borçluların bulunduğu coğrafi bölgedeki işsizlik oranında artış yaşanması, ipotekli konut kredileri açısından ilgili bölgelerdeki gayrimenkul fiyatlarında düşüş olması, petrol üreticilerine kullandırılan kredi varlıkları açısından petrol fiyatlarında düşüş olması, petrol üreticilerine kullandırılan kredi varlıkları açısından petrol fiyatlarında düşüş olması veya gruptaki borçluları etkileyen sanayi koşullarında olumsuz anlamda değişiklikler olması)²⁵¹

---

²⁵¹ TMS 39, Paragraf 59.

5.5.2.2 TMS/TFRS' ye Göre Şüpheli Alacağın Tespiti

“Bazı durumlarda, bir finansal varlıktaki değer düşüklüğü tutarının tahmin edilebilmesi için gerekli olan gözlemlenebilir veriler, kısıtlı veya mevcut koşullarla birebir uyumlu olmayabilir. Örneğin bir borçlunun finansal bir sıkıntı içinde olması ve benzer durumdaki borçlulara ilişkin elde edilebilir tarihi verilerin az sayıda olması halinde bu durum söz konusudur. Bu tür durumlarda, işletme, ilgili değer düşüklüğü tutarını tahmin etmek amacıyla tecrübeleri ile de desteklenen muhakeme yeteneği kullanılır. Makul tahminlerin kullanılması finansal tabloların hazırlanması ile ilgili temel unsurlardan olup anılan tabloların güvenilirliğine zarar vermez.”²⁵²

“Değer düşüklüğü açısından toplu olarak değerlendirilen bir finansal varlık grubuna ilişkin gelecekteki nakit akışları, gruptakilerle benzer nitelikte kredi risk özellikleri taşıyan varlıklara ilişkin olarak geçmişte yaşanan zararlar esas alınarak tahmin edilir. Daha önce işletmeye özgü bir zarar yaşamamış veya bu konudaki deneyimi yetersiz olan işletmeler ise, karşılaştırılabilir varlık gruplarına ilişkin grup deneyimlerini kullanır. Geçmişteki zarar deneyimleri, anılan deneyimlerin ilişkili oldukları dönemde mevcut olmayan güncel koşullar ile hali hazırda mevcut olmayan geçmiş döneme ilişkin koşulların etkilerini yansıtmak amacıyla, gözlemlenebilen güncel verilere göre düzeltilir. Gelecekteki nakit akışlarında oluşacak değişikliklere yönelik tahminler, gözlemlenebilir verilerde dönemden döneme meydana gelen değişimleri (örneğin, işsizlik oranı, gayrimenkul fiyatları, ticari mal fiyatları, ödeme durumları ve grupta oluşan zararlar ve bunların düzeyini gösteren diğer etkenlerdeki değişiklikler) yansıtır ve anılan değişimlerle doğrudan uyum arz eder. Gelecekteki nakit akışlarını tahmin etmek için kullanılan yöntem ve varsayımlar, tahmin edilen zararlar ile gerçekte meydana gelen zararlar arasındaki farklılıkları azaltmak için düzenli olarak gözden geçirilir.”²⁵³

“Bir finansal varlık grubunda (daha düşük bakiyeli krediler gibi) oluşan değer düşüklüğü zararlarının belirlenmesi sırasında aşağıdaki hükümlere uymak koşuluyla formüle dayalı yaklaşımlar veya istatistiksel yöntemler kullanılabilir. Kullanılan her yöntem, paranın zaman değerini, varlığın geriye kalan ömrünün tamamında (sadece gelecek yıl değil) oluşacak nakit akışlarını, portföy içerisinde yer alan kredilerin

²⁵² TMS 39, Paragraf 62.

²⁵³ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 89.

yaşlarını içermeli ve finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesi sırasında bir değer düşüklüğü zararına sebep olmamalıdır.²⁵⁴

- a) “İtfa edilmiş maliyet değerinden ölçülen finansal varlıklar değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin gösterge olması durumunda ilk muhasebeleştirme sırasında hesaplanan etkin faiz oranı üzerinden iskonto edilerek bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark ölçülür ve defter değeri doğrudan veya bir karşılık hesabı kullanılmak suretiyle azaltılır, ilgili zarar tutarı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.”²⁵⁵
- b) “Daha sonraki bir dönemde değer düşüklüğü zararının azalması durumunda daha önce muhasebeleştirilmiş bulunan değer düşüklüğü zararı doğrudan veya bir karşılık hesabıyla iptal edilir. İptal işlemi, ilgili finansal varlığın defter değerinin, değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmemiş olması durumunda değer düşüklüğünün iptal edildiği söz konusu tarih itibariyle oluşacak olan itfa edilmiş değerinden fazla olmasına sebep olmaz.”²⁵⁶
- c) “Değer düşüklüğü tutarlarının toplu şekilde değerlendirilmesi amacıyla finansal varlıklar, borçluların sözleşme koşullarına göre ödemeleri gereken tutarları ödeyebilme kabiliyetlerini gösteren benzer kredi risk özellikleri esas alınarak gruplandırılır. Ancak değer düşüklüğü açısından bireysel olarak değerlendirilmiş ve değer düşüklüğüne uğramadığına karar verilmiş varlıklar bu muhasebeleştiriminin dışında tutulur. Bir işletmenin benzer risk özelliklerine sahip bir varlık grubunun bulunmaması durumunda, işletme söz konusu ilave değerlendirmede bulunmaz.”²⁵⁷
- d) “Gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilmesinde geçmişteki zarar oranlarının kullanılması sırasında, sözü edilen oranlara ilişkin bilginin geçmişteki zarar oranları gözlemlenen gruplarla uyumlu bir şekilde tanımlanan gruplara uygulanması önemlidir. Bu nedenle, kullanılan yöntemin, her bir gruba, benzer kredi risk özelliklerine sahip varlık gruplarının geçmişte meydana gelen zararlarını gösteren ve güncel koşulları yansıtan bilgiler sağlaması gerekir.”²⁵⁸

---

²⁵⁴ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 92.

²⁵⁵ TMS 39, Paragraf 63.

²⁵⁶ TMS 39, Paragraf 65.

²⁵⁷ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 87.

²⁵⁸ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 91.

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak tahsili hakkında şüphe olan alacaklar ile ilgili olarak TMS/TFRS ve VUK uygulamaları arasındaki farkları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- a) TMS/TFRS'ye göre zorunlu olan karşılık ayırmak, VUK'da isteğe bağlıdır.
- b) VUK için fiilen tespite dayalı karşılık ayırma yöntemi şart olmasına rağmen TMS/TFRS'de geçmiş tecrübelerle dayalı tahminlerle götürü olarak karşılık ayrılabilir.
- c) VUK'da karşılık ayırmak için; alacağın dava icra safhasında olması, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ile ilgili olması, teminata bağlı olmaması gibi şartlar TMS/TFRS'de bulunmamaktadır.

5.5.2.3 TMS/TFRS' ye Göre Karşılık Tutarının Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi

Yukarıda yapılan açıklamaları dikkate aldığımızda TMS/TFRS bir alacağın hangi şartlarda şüpheli alacak olabileceği ve şüpheli alacak tutarının tespitinin fiili olarak veya formüle ve istatistiksel tahmin yöntemlerine dayalı yaklaşımlarla hesaplanabileceğine dair önerilerde bulunmakta, herhangi bir bağlayıcı yaklaşımda bulunmamaktadır. Buna göre şüpheli alacak tutarları aşağıdaki şekillerde hesaplanabilir.

1) Fiili tespite dayalı karşılık ayırma yöntemi; Her bir alacağın ayrı ayrı değerlendirilerek, borçlunun borcunu ödeme görevini yerine getirmemesi, aksatması, iflas, konkordato vb. hukuki süreçlere girme ihtimalinin yüksek olması gibi emarelerin bulunması durumunda bu alacak için fiili tespite dayanılarak karşılık ayrılabilir. Bu sistem VUK'da kullandığımız sistemle aynıdır.

Örnek 1: (C) İşletmesi 01.12.2012 tarihinde İran'daki bir müşterisine 90 gün vadeli olarak 100.000.-USD tutarında ihracat yapmıştır, ilgili tutar 2012 yılında hasılat olarak finansal tablolara yansıtılmıştır. 10.03.2013 tarihinde vadesi geçtiği halde müşteri tarafından ödeme yapılmamıştır. Alacağın transferinin gerçekleşmemesinin nedeninin USD transferlerinin A.B.D. üzerinden geçiyor olması, A.B.D.'nin de İran'a ambargo uygulayarak para transferlerine izin vermemesinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

15.06.2013 tarihinde alacağın tahsilinin imkânsız olduğu fiili olarak tespit edilmiştir. Kayıtlı değeri 198.000 TL olan alacağının tahsiliyle ilgili belirsizlik oluşan (C) işletmesinin yapacağı muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

10.03.2013		
127- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI	198.000,00 TL	
120- ALICILAR		198.000,00 TL
(Tahsilinin fiili olarak belirsiz hale geldiği tespit edilen alacağın kaydı)		
10.03.2013		
654- KARŞILIK GİDERLERİ	198.000,00 TL	
129- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI KARŞILIKLARI		198.000,00 TL
(Tahsili belirsiz hale gelen alacağın karşılık giderinin kaydı)		
15.06.2013		
129- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI KARŞILIKLARI	198.000,00 TL	
127- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI		198.000,00 TL
(Tahsilinin fiili olarak imkânsız olan alacağın karşılık hesaplarının kapatılması kaydı)		

2) Tahmine dayalı (götürü) karşılık ayırma yöntemi: İşletmelerin alacaklarında meydana gelebilecek değer düşüklüklerini, geçmişteki faaliyet tecrübelerine dayanarak tahmin ederek karşılık ayırmaları yöntemidir. Bu yöntem gereğince hesaplanan karşılık tutarı değerlendirme günü ve sonrasında gerçekleşen fiili tespite dayalı karşılık tutarı ile karşılaştırılarak gerekli düzeltmeler yapılır. Fark, değerlendirme gününde tespit edilirse ters kayıtla, bir sonraki dönemde tespit edilirse konusu kalmayan karşılık hesabı ile gelir tablosuna aktararak kapatılır.

“Götürü (tahmine dayalı) karşılık ayırma yönteminde karşılık gideri tahminleri için başlıca iki yaklaşım bulunmaktadır.

- a) Satışların yüzdesi (gelir tablosu) yaklaşımı
- b) Alacakların yüzdesi (bilanço) yaklaşımı
  - i. Klasik bilanço yaklaşımı
  - ii. Yaşlandırma tablosu yaklaşımı²⁵⁹

a) Satışların Yüzdesi (Gelir Tablosu) Yaklaşımı: Bu yaklaşımda ayrılması gereken karşılık gideri, geçmiş yıllarda tahsilatı yapılamayan alacakların, geçmiş yıllardaki kredili satışlara oranının, cari yıldaki kredili satışlar ile çarpımı ile bulunmaktadır. Şu şekilde formüle denebilir; Ayrılması gereken Karşılık Gideri = Cari

²⁵⁹ Demir, a.g.e., s. 451

Yıl Kredili Satışları x (Geçmiş Yıllardaki Tahsil Edilemeyen Alacaklar/Geçmiş Yıllardaki Toplam Kredili Satışlar).

Bu yaklaşımda dikkat edilmesi gereken husus güncel koşulların dikkate alınarak, geçmişte bu koşullara yakın dönemin ortalamalarının kullanılmasıdır.

Örnek 2: (B) İşletmesinin 2013 yılı sonunda müşterilerine yaptığı kredili satışların toplamı 10.000.000.-TL'dir. İşletme 2013 yılı ekonomik şartlarıyla benzerlik gösteren son 5 yıldaki toplam kredili satışları 80.000.000 TL, bu satışlardan tahsil edemediklerinin toplamı 3.200.000 TL'dir. Bu bilgilere göre 2013 yılında ayrılması gereken karşılık tutarının hesabı ve muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Ayrılması gereken karşılık gideri = 10.000.000 TL * (3.200.000/80.000.000)

$$= 10.000.000 * 0,04 = 400.000.-TL$$

31.12.2013		
127- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI	400.000,00 TL	
120- ALICILAR		400.000,00 TL
(Tahmini olarak hesaplanan şüpheli alacağın şüpheli akacak hesabına devri)		
31.12.2013		
654- KARŞILIK GİDERLERİ	198.000,00 TL	
129- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI KARŞILIKLARI		198.000,00 TL
(Şüpheli alacak hesabındaki alacağın karşılık giderine kaydı)		

b) Alacakların Yüzdesi (Bilanço Yaklaşımı)

i. Klasik (Bilanço) Yaklaşımı; bu yaklaşımda ayrılması gereken karşılık gideri, geçmiş yıllarda tahsilatı yapılamayan alacakların, aynı dönemdeki toplam alacaklara, cari yıldaki alacak bakiyesi ile çarpımı ile bulunmaktadır. Şu şekilde formüle denebilir; Ayrılması gereken Karşılık Gideri = Cari Yıl Alacak Bakiyesi x (Geçmiş Yıllardaki Tahsil Edilemeyen Alacaklar/Geçmiş Yıllardaki Toplam Alacaklar).

Örnek 3: (C) İşletmesinin 2013 yılı sonunda müşterilerine yaptığı kredili satışlardan olan alacaklarının bakiyesinin toplamı 10.000.000.-TL'dir. İşletme 2013 yılı ekonomik şartlarıyla benzerlik gösteren son 3 yıldaki toplam alacakları 100.000.000 TL, bu alacaklardan tahsil edemediklerinin toplamı 17.000.000.-TL'dir. Bu bilgilere göre 2013 yılında ayrılması gereken karşılık tutarının hesabı ve muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

$$\begin{aligned} \text{Ayrılması gereken karşılık gideri} &= 10.000.000 \text{ TL} * (17.000.000/100.000.000) \\ &= 10.000.000 * 0,17 = 1.700.000.-\text{TL} \end{aligned}$$

31.12.2013		
127- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI	170.000,00 TL	
120- ALICILAR		170.000,00 TL
(Tahmini olarak hesaplanan şüpheli alacağın şüpheli akacak hesabına devri)		
31.12.2013		
654- KARŞILIK GİDERLERİ	198.000,00 TL	
129- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI KARŞILIKLARI		198.000,00 TL
(Şüpheli alacak hesabındaki alacağın karşılık giderine kaydı)		

ii. Yaşlandırma Tablosu Yaklaşımı; Oldukça yaygın olarak kullanılan bu yöntemde alacaklar aşılın vadelere göre sınıflandırılmakta ve her bir vade kategorisi için farklı oranlar kullanılmaktadır. Vade sürelerinin aşıldığı süreç uzadıkça alacakların geri dönüş oranı düşmektedir.

Bunun için alacakların gerçek durumlarını yansıtmada daha duyarlı bir yaklaşım olarak, yaşlandırma tablosu oluşturulur ve farklı yaş kategorileri için geçmiş deneyimlere dayanılarak farklı yüzdeler uygulanır.

Amerikan ticaret departmanının bir çalışması genel kural olarak alacakların yaşları ile tahsil edilememe oranları arasında aşağıda yer alan ilişkiyi ortaya çıkartmıştır.

Yaş	Tahsil Edilememe Oranı
30 gün ve altı	% 4
31-60 gün	% 10
61-90 gün	% 17
91-120 gün	% 26

120 günden sonra yılın kalanında her geçen 30 günlük süreç için yaklaşık olarak %3-4 oranında bir artış öngörülmektedir.

Yukarıdaki genel kuraldan biraz sapma gösteren bir şirketin yaşlandırma tablosu aşağıdaki gibidir. Adı geçen şirket ilk 30 gün içerisinde sektör ortalaması ile aynı (%4), 61-90 gün arasında sektör ortalamasından daha kötü (%15), 91-120 gün arasında sektör ortalamasından daha kötü (%20), 120 gün aşıldığında ise sektör ortalamasından daha iyi (%25) bir oran yakalamıştır.

Wilson & Co. Alacaklarının yaşlandırma tablosu :

Müşterinin Adı	Alacakların Bilanço değeri (USD)	60 gün altı (USD)	61-90 gün (USD)	91-120 gün (USD)	120 gün üstü (USD)
A	98.000	80.000	18.000	-	
B	320.000	320.000	-	-	
C	55.000	-	-	-	55.000
D	74.000	60.000	-	14.000	-
TOPLAM	547.000	460.000	18.000	14.000	55.000

Yaş (Gün Sayısı)	Tutar (USD)	Tahmini Şüphelilik Oranı (%)	Ayrılması Gereken Karşılık (USD)
60 gün altı	460.000	% 4	18.400
61-60 gün	18.000	% 15	2.700
91-120 gün	14.000	% 20	2.800
120 gün üstü	55.000	% 25	13.750
TOPLAM			37.650

Buna göre karşılık hesabında bakiye bulunmadığı varsayımıyla 37.650 USD cari yıl da ayrılması gereken karşılık gideri olacaktır. Örneği biraz değiştirip karşılık hesabında 800 USD alacak bakiyesi olduğunu varsayarsak karşılık tutarı olarak (37.650-800=) 36.850 USD ilave edilecek ve yevmiye kaydı aşağıdaki gibi yapılacaktır.

127- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI	36.850,00 USD
120- ALICILAR	36.850,00 USD
(Hesaplanan tahmini şüpheli alacağın kaydı)	
654- KARŞILIK GİDERLERİ	36.850,00 USD
129- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI KARŞILIKLARI	36.850,00 USD
(Hesaplanan tahmini şüpheli alacağın gider kaydı)	

3) Ayrılan Şüpheli Alacaklar İle İlgili Tahsilat Gelişmelerinin Muhasebeleştirilmesi

Ayrılan bir karşılığın tamamının veya bir kısmının izleyen dönemde tahsil edilmesi sonucunda öncelikle şüpheli alacak hesabı yapılan tahsilat kadar alacaklandırılır, daha sonra şüpheli alacak karşılığı hesabından yapılan tahsilat kadar tutar düşülerek konusu kalmayan karşılıklar hesabı ile gelir tablosuna aktarılır. Yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

102- BANKALAR	. / .	XXXXXXXX	
127- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI			XXXXXXXX
129- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI KARŞILIKLARI	. / .	XXXXXXXX	
644- KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR			XXXXXXXX

Tahsilatın bir sonraki dönemde değil de aynı dönemde gerçekleşmesi durumunda ikinci kayıttaki konusu kalmayan karşılıklar hesabı yerine 654- KARŞILIK GİDERLERİ hesabına alacak verilmek suretiyle ters kayıt yapılır. Bu kayıt aynı dönem içinde karşılık gideri hesabı henüz kar/zarar hesabına aktartılmamış olduğundan, karşılık gideri hesabında gerekli düzeltmenin yapılmasından ibarettir.

Şüpheli bir alacağın tahsil imkanının kalmaması, diğer bir ifade ile değersiz bir olması durumunda aşağıdaki kayıt yapılarak bilançodan çıkartılır.

129- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI KARŞILIKLARI	. / .	XXXXXXXX	
127- ŞÜPHELİ ESAS FAALİYET ALACAKLARI			XXXXXXXX

5.5.3 Alacakların VUK'a Göre Değerlemesi

Vergi Usul Kanunu 281. maddesine göre bir senet veya çeke bağlı olmayan alacaklar mukayyet (kayıtlı) değerleri ile değerlendirilir. Yabancı para cinsinden çek veya senede bağlı olmayan alacaklar ise Vergi Usul Kanunu 280. maddesine göre borsa rayici ile değerlemeye tabi tutulması gerekmektedir.

“Yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye bakanlığınca tespit olunur.”²⁶⁰ “Maliye bakanlığınca herhangi bir tespit yapılmadığı durumlarda TCMB tarafından tespit ve ilan olunan döviz alış kurları dikkate alınır.”²⁶¹

Yukarıdaki yasal düzenlemelere baktığımızda işletmelerin sadece yabancı para cinsinden borçların dönem sonlarında değerlemesi için işlem yapmak gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Vergi matrahını doğrudan etkilemesinden dolayı, alacakların tahsil imkanlarının değerlendirilerek tahsilinde sorun olan alacakların değerlemesinin yapılması gerekmektedir. VUK'da sorunlu alacaklar vazgeçilen alacaklar, değersiz alacaklar ve şüpheli alacaklar olmak üzere üç maddede yer almıştır.

Değersiz alacaklar ve şüpheli alacaklar hakkında açıklamalara aşağıda yer verilmiş olup, vazgeçilen alacaklar maddesi borçlunun vergi erteleme ile ilgili olduğundan borçların değerlemesi bölümünde gerekli açıklamalara yer verilecektir.

5.5.3.1 Değersiz Alacaklar

“Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkan kalmayan alacaklar değersiz alacaktır. Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçilerek yok edilirler. İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren değersiz alacakları, gider kaydedilmek suretiyle yok edilirler.”²⁶²

“Alacaklının tahsil etmediği bir alacağı kendi arzu ettiği yılda zarara intikal ettirmesi mümkün değildir. Alacak değersiz hale geldiği yılın kar/zarar hesabına intikal ettirilir.”²⁶³

Konkordato ve sulh halinde alacaklı olan için "Vazgeçilen Alacak" "Değersiz Alacak" anlamına gelmektedir ve ilgili dönemde gider hesaplarına aktarılması gerekmektedir.

Aciz belgesine bağlanan alacakların değersiz veya şüpheli alacak olarak değerlendirilmesinde farklı görüşler bulunmakla birlikte Maliye Bakanlığı'nın ve yargının görüşü şüpheli alacak olduğu yönündedir.

²⁶⁰ Vergi Usul Kanunu, Madde 280.

²⁶¹ 130 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

²⁶² Vergi Usul Kanunu, Madde 322.

²⁶³ Danıştay 4. Dairesi'nin, 17.10.1978 Tarih ve E. No: 1977/2400, K. No:1978/2938, Sayılı Kararı.

“Aciz vesikasına bağılı alacaklar değersiz alacak olarak kabul edilemez.”²⁶⁴ “Ticari münasebetten doğmayan alacaklar aciz belgesine göre değersiz alacak olarak addedilip zarar kaydı mümkün bulunmamaktadır.”²⁶⁵

“Alacaklı alacağın tamamını alamamışsa kalan miktar için kendisine aciz vesikası verilir. Bu belgenin verilmesi ile alacaklının alacağı son bulmaz, hatta alacaklının durumu kısmen kuvvetlenmiş olur. Bu nedenle bir alacağın aciz vesikasına bağlanmış olması, alacağın gelecekte tahsil edilme imkânını ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle aciz vesikasının alındığı yılda şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır.”²⁶⁶

Sulh yolu ile "Vazgeçilen Alacakların" "Değersiz Alacak" olarak kabul edilebilmesi için sulhun mahkeme aracılığı ile yapılması gerekmektedir. Aksi halde özel anlaşmalarla bir alaktan vazgeçilmiş olması, bu anlaşmanın vergi kanunlarına göre kanaat verici bir vesika olarak kabul edilmemesinden dolayı gider olarak yazılan "Değersiz Alacağın" kanunen kabul edilmeyen gider olarak vergi matrahına eklenmesi gerekir.

“Değersiz alacaklar ile şüpheli alacaklar belli başlı hususlarda mukayese edilmeye değer konulardır, bunlar arasındaki farklılıklar aşağıdaki gibidir.

a) Şüpheli hale gelen alacakların tahsil kabiliyeti zayıflamış olmakla birlikte henüz tamamen yok olmamıştır. Değersiz alacak hali oluştuğunda ise tahsil kabiliyeti tamamen kalkmış demektir.

b) Doğrudan gider yazma yöntemi (değersiz alacak yöntemi) için, bir yargı kararı veya kanaat verici belgenin oluşmasını beklenmesi şarttır. Karşılık ayırma yönteminde (şüpheli alacaklar) ise mevcut alacak toplamından tahsil edilemeyeceği beklenen alacak kısmının düşülmesi gerekir.

c) Değersiz alacak olarak giderleştirmek veya şüpheli alacak karşılığı ayırmak suretiyle dönem kar zararına yansıtmak durumunda her iki yöntemin gelir tablosu üzerindeki etkisi aynıdır, bilançoda ise sadece "şüpheli alacak" karşılığı yöntemi ile ayrılan karşılık gözükür "değersiz alacak" yöntemi ile gider yazılanlar bilanço dışı kalır.

²⁶⁴ Danıştay 4. Dairesi'nin, 10.01.1984 Tarih ve E. No: 1985/8216, K. No:1984/98, Sayılı Kararı.

²⁶⁵ Danıştay 4. Dairesi'nin, 30.04.1975 Tarih ve E. No: 1974/1129, K. No:1975/1545, Sayılı Kararı.

²⁶⁶ Maliye Bakanlığı'nın, 09.06.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-019.01-686 Sayılı Özelgesi.

d) VUK 323. maddesine göre şüpheli alacaklar için değerlendirme günün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir. Buna göre işletme hesabı esasına göre defter tutanların şüpheli alacak karşılığı ayırmaları mümkün değildir. Değersiz alacaklarda ise tahsil imkânı tüketilmiş olan alacaklar söz konusu olduğundan müteakip yıllarda izleme söz konusu değildir. Bu nedenler işletme hesabına göre defter tutanlar "değersiz" alacaklarını gider kaydetmek suretiyle yok edebilirler.

e) Şüpheli alacak karşılığı ayırmada alacağın dava veya icra safhasına taşınmış olması gerektiğinden söz konusu hukuki durumu gösteren belgelendirme yeterli görülmektedir. Değersiz alacakların ise bir yargı kararına veya kanaat verici bir vesikaya dayandırılması şarttır.”²⁶⁷

“Değersiz alacakları düzenleyen VUK'un 322. maddesinde geçen kazai hükümden kasıt, alacağın tahsil imkânının tüketildiğine dair mahkeme kararıdır. Maddede geçen kanaat verici vesikaların neler olduğu vergi mevzuatında sayılmamıştır. Uygulamaya bakıldığında ise aşağıda sayılan durumlarda oluşan belgelerin kanaat verici vesikalar olarak sayılması mümkündür.

a) Konkordato anlaşması ve alacaktan vazgeçildiğini gösteren mahkeme tutanakları,

b) Mirasçılar tarafından alınan reddi miras kararı,

c) Borçlu hakkında mahkemece verilen gaiplik kararı ve herhangi bir mal bulunmadığına dair ilişkin resmi belgeler,

d) Borçlunun memleketi kesin olarak terk ettiğine ve haczi kabil malı bulunmadığına delalet eden belgeler,

e) Borçlunun bilinen adreslerinde bulunmaması ve başkaca adresinin saptanamaması nedeniyle icra takibat dosyasının kaldırıldığına dair icra memurluğu yazısı, dava ve icra takibinin zamanaşımına uğraması nedeniyle sonuçsuz kalması halinde buna ait belgeler, TTK hükümlerine göre borçlunun iflası ve tasfiyesine dair evraklar, değersiz alacak olarak zarar yazabilmek için kanaat verici vesikalar olarak kabul edilir.”²⁶⁸

---

²⁶⁷ Demir, **a.g.e.**, s. 427-428-430

²⁶⁸ Demir, **a.g.e.**, s. 431-432

“Değersiz alacaklar ile ilgili aşağıdaki özellikli hususları da göz önünde bulundurmak gerekir.

a) Farklı görüşler olmakla birlikte vergisel denetim noktasından bakıldığında, aciz vesikasına bağlanan alacakların değersiz alacaklar olarak zarar yazılmak yerine şüpheli alacak karşılığı ayrılmak suretiyle bilançolarda izlenmesinin devamını sağlamakta yarar vardır.

b) Alacaklıların, alacaklarının belli bir yüzdesinden vazgeçmeleri halinde tenzilat konkordatosu; alacaklıların, borçluya yeni bir vade tanımları veya borçları takside bağlamaları halinde vade konkordatosu söz konusu olmaktadır. Vade konkordatosunda borçluya ödeme zamanı konusunda bir kolaylık sağlanmakta ancak alacaktan vazgeçme gibi bir durum söz konusu olmamaktadır. Bu itibarla değersiz alacak nitelendirmesi tenzilat konkordatosu için geçerlidir.

c) Değersiz alacakların bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybetmeleri söz konusu olduğu için mezkûr hesap döneminde mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilmeleri gerekir.

d) Tahsil imkânı tüketilmiş olması nedeniyle değersiz alacak niteliği kazanan ve bu niteliğinden dolayı alacaklının kayıtlarına zarar olarak intikal eden tutarların bir şekilde tahsil edilmesi halinde bu defa dönem kar/zararına olağan dışı gelir ve karlar olarak intikal ettirilmesi gerekir.”²⁶⁹

5.5.3.2 Şüpheli Alacaklar

“Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla, dava veya icra safhasında bulunan alacaklar ile yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar şüpheli alacak sayılır. Şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir, Bu karşılığın hangi hesaplara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir, teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder. Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar/zarar hesabına intikal ettirilir.”²⁷⁰

²⁶⁹ Demir, **a.g.e.**, s. 433-434-435

²⁷⁰ Vergi Usul Kanunu, Madde 323.

VUK'a göre bir şüpheli bir alacak için karşılık ayrılabilmesi için aşağıdaki şartların sağlanması gerekmektedir.

a) Alacağın ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olması şartı;

Karşılık ayırmada bir alacağın ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ile ilgili olması o alacağın daha önce ticari veya zirai kazanç olarak hasıllata kaydedilmiş olmasını ifade eder. Ticari ve zirai kazanç dışındaki gelir unsurları ile ilgili alacaklar ve ticari bir alışverişe dayanmayan alacaklar için karşılık ayrılmaz.

Maliye Bakanlığı avans niteliğindeki ödemeler için şüpheli alacak karşılığı ayrılıp ayrılamayacağı konusunda iki farklı görüş bildirebilmektedir.

“Şüpheli alacak karşılığı ayırıp bunu gider kaydetme imkânının sadece ticari ve zirai işletmelere tanınmış olmasının nedeni ticari ve zirai kazançlarda, elde etmenin tahakkuk esasına bağlanmış olmasıdır. Bunun sonucu olarak, ticari ve zirai işletme bünyesinde satılan mal ve hizmetin bedeli henüz tahsil edilmeden hasıllata intikâl ettirilmekte ve dönem kârının oluşumunu etkilemektedir. Satış bedeli veya hasıllatın henüz alacak aşamasında iken kârın hesaplanmasında dikkate alınmış olması, sonradan bunların işletme tarafından tahsilinin şüpheli hale gelmesi durumunda dönem kârının fazla hesaplanması sonucunu doğuracaktır. Bu durumun giderilmesi için, alacağın işletmeye girme ihtimalinin kaybolduğu anda zarar yazılması zorunludur. Kısaca, şüpheli alacağın zarar kaydı, kazanç tespitindeki tahakkuk esasını düzenleyen bir esastır. Buna göre, şüpheli alacağın karşılık ayrılarak zarar yazılabilmesi için kârın oluşumunu etkilemiş, yani daha önce tahakkuk esasına göre hasıllat hesaplarına intikal ettirilmiş olması gerekmektedir.”²⁷¹

“İleride teslim alınacak bir hizmet için sipariş avansı niteliğindeki ödemelerin ticari faaliyetin devamı için yapılması ve bu tür ödemelerin kanunun 323. Maddesinde belirtilen şartlara haiz olması halinde, bu ödemelerin tahsil edilemediği durumlarda karşılık ayrılması mümkün bulunmaktadır.”²⁷²

²⁷¹ Maliye Bakanlığı'nın, 25.06.2013 Tarih ve 62030549 Sayılı Özelgesi.

²⁷² Maliye Bakanlığı'nın, 23.08.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.16.17.02-VUK-11-25-183 Sayılı Özelgesi.

“Avans niteliğindeki ödemeler ticari faaliyetin devamı için yapılan ödemelerdir ve verilen avans karşılığında malın veya verilen avansın alınamaması ve diğer koşulların da gerçekleşmesi halinde karşılık ayrılması mümkündür.”²⁷³

b) Alacağın dava veya icra safhasında olması şartı ;

VUK 323. maddesine göre ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili bir alacağın vade ve borç tutarında anlaşılabilmesi gibi sebeplerle borçlusu tarafından ödenmemesi durumunda alacaklının konuyu dava veya icra safhasına taşıması durumunda bu alacak şüpheli alacak sayılır.

Konkordato kapsamına girmiş bir işletmeden olan alacaklar için dava veya icra yoluna gitme yolu kapalı olduğundan, bu kapsamdaki alacakların da icra aşamasında olduğu kabul edilmelidir. Örneğin bir işletme alacaklarının vadesi gelmeden borçlu işletmenin konkordatoya girmek üzere olduğu hakkında bilgi sahibi olamayabilir, bu yüzden alacağının vadesi dolmadan önce borçlu konkordato sürecine girmiş ise alacaklının dava açma imkanı kalmayacaktır.

“İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen bir takip yolu olan konkordato kapsamındaki bir alacağın da icra safhasında bulunduğu kabulü gerekir. Bunun için alacağın konkordato mühletinden önce doğmuş olması yeterlidir. Ayrıca icra takibine başlanmış olmasına dahi gerek yoktur.”²⁷⁴

“Bir alacağın ilgili yükümlünün uhdesine girdikten sonra şüpheli hale gelmesi gerektiğinden alacak şüpheli hale geldikten sonra devralınmış ise şüpheli alacak karşılığı ayrılmaz.”²⁷⁵

c) Alacağın yapılan protestoya ve bir defadan fazla yazılı olarak istenmesine rağmen ödenmemiş dava ve icra takibine değmeyecek kadar küçük alacak olması şartı;

VUK 323. maddesine göre dava icra takibine değmeyecek kadar küçük alacaklar için karşılık ayrılmasında alacağın yapılan protesto veya bir defadan fazla yazılı olarak istenmesine rağmen ödenmemesi şarttır.

²⁷³ Maliye Bakanlığı'nın, 31.01.2002 Tarih ve 5073 Sayılı Özelgesi.

²⁷⁴ Danıştay 4. Dairesi'nin, 07.03.1995 Tarih ve E. No:1994/1124, K. No:1995/955, Sayılı Kararı.

²⁷⁵ Maliye Bakanlığı'nın, 01.07.1999 Tarih ve 29/2978-323-159/27328 Sayılı Özelgesi.

Küçük alacağın tutarının nasıl hesaplanması gerektiği konusunda VUK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Dava veya icra takibinde harcanacak olan noter, avukat, mahkeme harcı gibi giderlerinin toplamının, alacak tutarından yüksek veya yakın olması durumunda, alacak için protesto yapılması ve yazılı olarak istenmesi şartlarının da karşılanması ile karşılık ayrılması mümkündür. Karşılaştırma yapılırken aynı kişiden olan alacakların birlikte toplam olarak dikkate alınması gerekir.

“Her ne kadar kanun maddesinde, borcun istenilmesine ilişkin yazıların taahhütlü olarak gönderileceği hususunda bir kayıt yoksa da, yazı ile borcun bir defadan fazla istenildiğine ancak PTT makbuzlarıyla veya protesto örnekleri veya alındıları ile kanıtlanabildiğine ve başka bir şekilde bu iddianın doğrulanması olanağı bulunmadığına göre, yazıların taahhütlü olarak gönderilmesi gerektiğinin kabulü zorunlu bulunmaktadır.”²⁷⁶ “Birden fazla istenmiş olma keyfiyetinin ancak PTT taahhüt ilmühaberi ya da protesto örnekleri ve tebliğ alındılarıyla kanıtlanabileceği karşısında, bu tür istem yazılarının, taahhütlü olarak gönderilmesi gerekmektedir.”²⁷⁷

“213 sayılı Vergi Usul Kanununun 3. Maddesinin (b) bendinde vergilendirmede vergiyi doğran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyetinin esas olduğu, vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyetinin yemin hariç her türlü delille ispatlanabileceği belirtilmiştir. Dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacakların istendiği yazının özel kargo ile gönderilmesi halinde aşağıdaki şartların taşınması şartıyla şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır.

- Yazının farklı günlerde muhatabına bir defadan fazla ulaşmış olması
- Yazının borçlunun kendisine veya hukuken teslim alabilecek şahıslara teslim edilmiş olması,
- Yazının kime ve hangi tarihte tebliğ edildiğini tevsik eden evrakın zaman aşımı süresince muhafaza edilmesi,
- Yazıların özel kargo şirketi ile gönderilmesinin posta mevzuatına aykırılık teşkil etmemesi”²⁷⁸

²⁷⁶ Danıştay 13. Dairesi'nin, 24.01.1978Tarih ve E. No: 1976/3483, K. No:1978/139, Sayılı Kararı.

²⁷⁷ Danıştay 4. Dairesi'nin, 25.12.1984 Tarih ve E. No: 1982/4982, K. No:1984/4669, Sayılı Kararı.

²⁷⁸ Maliye Bakanlığı'nın, 24.07.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.01.0-VUK-323-167 Sayılı Özelgesi.

Günümüzde gelişen bilgi teknolojileri sayesinde işletmeler elektronik posta (e-mail) aracılığıyla da birbirleriyle iletişim halindedirler. Bu husus mevzuatta ilk olarak 6102 sayılı TTK' da elektronik postaya atıf yapılarak mevzuatta yerini bulmuştur.

“Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi kullanılarak yapılır.”²⁷⁹Böylelikle güvenli elektronik imza ile imzalanmış alacak isteme ihtarnamelerinin elektronik posta ile borçluya ulaştırılması durumunda da şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün olmuştur.

d) Bilanço esasına göre defter tutma şartı

VUK 323. maddesinde açıkça yazmamakla birlikte sadece bilanço esasına göre defter tutan mükellefler şüpheli alacak karşılığı ayırabileceklerdir. Madde metnindeki şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılacağı, bu karşılığın hangi hesaplara ait olduğu karşılık hesabında gösterilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Pasifte karşılık ayırmak ve alacağı ayrı ayrı hesaplarda takip edebilmek ancak bilanço esasına göre defter tutmak ile gerçekleştirilebilir.

Hem bilanço esasına göre hem de işletme esasına göre defter tutanların karşılık ayırabileceklerine dair iki farklı yargı görüşü bulunmaktadır.

“Şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi pasifte karşılık ayrılması ile mümkündür. İşletme hesabı esasına göre defter tutanların bu haktan yararlanamayacakları açıktır. Kanun koyucunun buradaki amacı, tahsili şüpheli olmakla birlikte tamamen imkansız bulunmayan alacaklarını şüpheli alacak yoluyla gider kaydetmek suretiyle noksan vergi ödeyenlerin, daha sonra alacaklarını tahsil ettikçe beyanlarına dahil ettiklerini beyannamelerin eki olan bilançolar üzerinden kontrol edebilmektir.”²⁸⁰

“Şüpheli alacak vasfını taşıdığı ihtilafsız olan bir alacak için, pasifte karşılık ayrılmakla doğrudan kar-zarar hesabına atmak arasında sonuç hesaplarını etkileyici bir durum yoktur. Pasifte karşılık ayrılmasının öngörülmüş olması, yalnızca alacak hakkındaki takibatın bu hesapta izlenerek tahsil edilmesi halinde kar/zarar hesabına

²⁷⁹ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde 18.

²⁸⁰ Danıştay 4. Dairesi'nin, 11.04.1974 Tarih ve E: No:1973/4688, K. No:1974/1473, Sayılı Kararı.

intikali ve vergilendirilmesini sağlamaya yöneliktir. Vergi matrahını etkilememesi nedeniyle şüpheli alacağın doğrudan gider yazılmasında sakınca görülmemiştir.”²⁸¹

e) Alacağın teminata bağlanmamış olması şartı

Vergi usul kanununun 323. Maddesinde teminatlının alacakların, teminattan geri kalan kısmına karşılık ayrılabilmesi hüküm altına alınmış, nelerin teminat olarak kabul edildiğine dair bir açıklamada bulunulmamıştır.

Kamu alacakları ile ilgili nelerin teminat olarak kabul edileceğine dair 6183 sayılı kanunun 10 ve 11. Maddeleri ile aşağıdaki değerler teminat olarak kabul edilir.²⁸² Bir alacakla ilgili alacaklının elinde bu teminatların bulunması durumunda karşılık ayrılmaz

- Nakit Para
- Bankalar ve özel finans kurumları tarafından verilen süresiz teminat mektupları
- Hazine müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetleri veya bu senetler yerine düzenlenen belgeler. (Nominal bedelli ihraç edilenlerde sadece anapara kısmı)
- Hükümetçe belli edilecek milli esham ve tahvilat (Borsa değerinin %15 eksiği)
- Hacz edilen menkul ve gayrimenkuller
- Şahsi kefalet

Hacz edilen mala ve şahsi kefaletle bağlı alacaklar içinde şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesine dair görüş ve yargı kararları mevcuttur.

“Hacz edilen malların alacağı karşılayacağı açık ise veya alacağın ne kadarının haciz suretiyle tahsil edileceği belli ise bu tutarlar için karşılık ayrılmaz; ancak bunun tespiti fiiliyatta pek mümkün değildir. Genellikle icra takip sürecinde gecikmeler, aynı mala birden fazla kimse tarafından haciz konulması gibi nedenlerle malların satışı gerçekleşmeden alacağın ne kadarının tahsilinin mümkün olacağı anlaşılamamaktadır. Bu itibarla sadece haciz yapılmış olması alacağın teminatlının olması alacağın teminatlının olduğu anlamına gelmez.”²⁸³

²⁸¹ Danıştay 4. Dairesi'nin, 19.10.1992 Tarih ve E. No:1991/2342, K. No: 1992/4772, Sayılı Kararı.

²⁸² 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Madde 10-11.

²⁸³ Demir, **a.g.e.**, s. 463

“Kefilin mal varlığının diğer unsurlar gibi hemen nakde çevrilmesinin ve alacaklının uhdesine geçmesinin söz konusu olmadığı, kambiyo usulüne göre takip gerektirdiği, dolayısıyla şahsi kefaletin teminat olmadığı ve risk faktörü taşıdığı ve şahsi kefaletin teminat olarak kabul edilmemesi yönündeki vergi mahkemesi kararına karşı vergi idaresinin açtığı temyiz istemi red edilmiştir.”²⁸⁴

“Alacaklıların alacaklarının tahsili için borçluların mallarına icra daireleri aracılığıyla uygulattığı hacizler Vergi usul Kanununun 323. Maddesi kapsamında teminat olarak kabul edileceğinden, alacakların hacze konu edilmiş kısmı için şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün değildir.”²⁸⁵

f) Tasarruf değerine göre karşılık ayırma şartı;

Vergi Usul Kanunu 323. Maddesine göre şüpheli alacak karşılığı hangi alacaklara ait olduğu ayrı ayrı gösterilmek suretiyle değerlendirme günündeki tasarruf değeri ile pasifte karşılık ayrılabilir. “Tasarruf değeri, bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir.”²⁸⁶

“Şüpheli hale gelen alacağın döviz cinsinden bir alacak olması durumunda, mahkemede davanın açıldığı tarihte merkez bankasının döviz alış kuru üzerinden hesaplama yapılarak alacak karşılığı ayrılması gerekir.”²⁸⁷

Bir alacak için icra takibine başlanması durumunda, icra müdürlüğü tarafından borçluya gönderilen ödeme emrindeki tutar içinde, icra takibine başlanıldığı güne kadar olan işlemiş faiz ve avukat vekâlet ücreti, harç gibi dava masrafları da bulunmaktadır. Takip tutarından avukatın alacağı tutarın düşülmesi sonucu ulaşılan tutar, alacağın değerlendirme günü itibarıyla alacaklısı için tasarruf değerini ifade eder. Bu sebeple alacaklı aradaki faiz geliri yazıp borçlunun borcunu arttırarak yeni tutar üzerinden karşılık ayırmalıdır.

Yukarıdaki şartları taşıyan alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayırırken aşağıdaki hususların da göz önünde bulundurulması gerekir.

²⁸⁴ Danıştay 4. Dairesi'nin, 02.03.2004 Tarih ve E. No: 2002/4579, K. No:2004/355 Sayılı Kararı.

²⁸⁵ Maliye Bakanlığı'nın, 19.06.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.38.15.02-105 [VUK-21-228]-78 Sayılı Özelgesi.

²⁸⁶ Vergi Usul Kanunu, Madde 264.

²⁸⁷ Maliye Bakanlığı'nın, 31.01.2002 Tarih ve 5073 Sayılı Özelgesi.

a) Şüpheli alacak karşılığının ayrılması gereken dönem;

Şüpheli alacak karşılığının, alacağın dava ve icra safhasına taşınarak şüpheli hale geldiği dönem itibariyle ayrılması gerekmektedir. Dava ve icra takibine değmeyecek kadar küçük alacaklar için ikinci ihtarın yapıldığı dönemin sonuna kadar karşılık ayrılması uygun olacaktır.

“Şüpheli hale gelen alacaklarda karşılık ayrılması gereken dönemin, alacağın şüpheli hale geldiği dönem olması gerektiği veya izleyen dönemlerde de karşılık ayrılmasının mümkün olduğu yönünde iki farklı görüş bulunmaktadır. Vergisel denetimler dikkate alındığında, karşılıkların şüpheli hale gelen alacak için alacağın şüpheli hale geldiği hesap döneminde ayrılması yerinde olacaktır. Buradaki gerekçe, şüpheli alacaklara dair düzenleme VUK’da “Alacaklarda Amortisman” başlığı altında düzenlenmiştir ve amortisman uygulamaları bakımından herhangi bir yıl ayrılmayan amortisman tutarları için sonraki dönemlerde amortisman ayrılması mümkün değildir.”²⁸⁸

“Karşılık ayrılması konusunda mükellefe seçimlik hak verilmiş olması, seçimlik hakkın dönemler itibariyle de kullanılması hakkı vermemektedir. Vergi uygulamalarında birçok seçimlik hak yer almakta ve bu haklar vergilendirme dönemleri itibariyle kullanılmaktadır. İlgili dönemlerde kullanılmayan hakların sonraki dönemlerde kullanılması şeklinde uygulanan bir seçimlik hak ise yoktur. Vergi kanunlarında buna izin veren bir hüküm olmadığı sürece dönemsellik ilkesi uygulanır ve seçimlik haklar da ancak bu ilkeye uygun olarak kullanılabilir.”²⁸⁹

“Dönemin değişmesiyle alacağın şüpheli olma niteliğini kaybettiği kabul edilemeyeceği gibi, alacağın şüpheli hale geldiği dönemin geçirilmesi halinde yeni değerlendirme günlerinde de tasarruf değerini muhafaza edecek olan alacak için karşılık ayırma imkânının ortadan kalkacağına kabulü, kanunda öngörülmeleyen bir nedenle kanunla tanınan bir hakkın bertaraf edilmesi anlamına gelecektir.”²⁹⁰ Bu nedenle şüpheli alacaklar için şüpheli hale geldiği dönemden sonraki dönemlerde de karşılık ayrılmasında sakınca yoktur.

“Kayıtlarda alacak olarak görülen meblağın icra takibine konu edilmesi durumunda, şüpheli duruma geldiği dönemde karşılık ayrılmamış olması nedeniyle, takip eden

²⁸⁸ Demir, **a.g.e.**, s. 434

²⁸⁹ Recep Bıyık, Aydın Kıratlı, Giderler ve İndirimler, Ankara, 2010, s.1022

²⁹⁰ Danıştay 4. Dairesi'nin, 12.12.1994 Tarih ve E. No:1994/2943, K. No:1994/5901 Sayılı Kararı.

dönemin değerlendirme gününün tasarruf değerine göre şüpheli alacak olarak kaydedilebilir.”²⁹¹

Şüpheli alacak karşılığının ayrılacağı dönemin geciktirilmesi vergi matrahında vergi idaresi açısından herhangi bir kayba yol açmamakta, aksine verginin erken tahsil edilmesini sağlamaktadır. Ancak geçmiş yıl zararlarının ancak beş yıl süre ile indirilebilecek olması nedeniyle mükellef, süresi dolacak beşinci yıl zararının tamamını indirebilmek için şüpheli alacak karşılığını ertelerse vergi matrahında azalmaya yol açar. Örneğin 2013 yılında 1.000.000.-TL mali karı bulunan bir mükellef 2008 yılından devreden 1.200.000.-TL’lik geçmiş yıl zararının ancak 1.000.000.- TL’sini indirebilecek geri kalan 200.000.-TL’yi indirme fırsatı olmayacaktır. Mükellef geçmiş yıl zararının tamamını indirebilmek için mali karının hesabının içinde bulunan 300.-TL’lik şüpheli alacak karşılığını 2014 yılına kaydırduğunda 1.200.-TL’lik zararın tamamını indirilerek vergi kaybına yol açabilir.

b) Şüpheli alacağın tahsili veya değersiz hale gelmesi;

“Şüpheli bir alacağın sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar/zarar hesabına intikal ettirilir.”²⁹² Ayrılan bir karşılığın tamamının veya bir kısmının izleyen dönemde tahsil edilmesi sonucunda öncelikle şüpheli alacak hesabı yapılan tahsilat kadar alacaklandırılır, daha sonra şüpheli alacak karşılığı hesabından yapılan tahsilat kadar tutar düşülerek konusu kalmayan karşılıklar hesabı ile gelir tablosuna aktarılır.

“Envanter ve değerlemede şüpheli alacaklardan değersiz hale gelen alacak olup olmadığı veya şüpheli olma özelliğinin ortadan kalkarak sağlam alacak haline gelen olup olmadığının araştırılması gerekir. Alacağın değersiz alacak olarak kesinlik kazanması halinde yapılması gereken kayıt, şüpheli alacağın ve karşılığının karşılıklı kapatılmasından ibarettir.”²⁹³

²⁹¹ Danıştay 4. Dairesi’nin, 02.05.1991 Tarih ve E. No:1988/4658, K. No:991/1627 Sayılı Kararı.

²⁹² Vergi Usul Kanunu, Madde 323.

²⁹³ Demir, **a.g.e.**, s. 436

c) Kamu kurumlarından olan alacaklarda karşılık ayırma;

Vergi Usul kanununun 323. Maddesinde karşılık ayırma şartlarının yerine getirilmesinden sonra karşılık ayrılabilmesi için borçlunun hukuki statüsünün ne olması gerektiği hakkında bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak vergi idaresi tarafından verilen özgelgeler, kamu kuruluşlarından olan alacakların tahsil riskinin bulunmaması diğer bir ifade ile devlet garantisinde teminatlı olmasından dolayı karşılık ayrılamayacağı yönündedir.

“Şüpheli alacak karşılığı ayrılmasındaki temel unsur oluşması beklenen bir zararın varlığıdır. Kamu idare ve müesseselerinden kaynaklanan bir alacağın zamanında tahsil edilmemesi durumunda, bu alacağın tahsilinin imkânsız hale geldiği düşünülerek ya da tahsili mümkün olmayacağı kanaati ile dönemsellik ilkesi gereği söz konusu alacakların şüpheli alacak olarak değerlendirilip karşılık ayrılması, kamu idare ve müesseselerinin borçlarını ödememesi düşünülemez.”²⁹⁴

d) Yurtdışından olan alacaklarda karşılık ayırma;

Vergi Usul kanununun 323. Maddesi hükmüne göre, alacağın yurtiçi veya yurtdışından olmasının şüpheli alacak karşılığı ayırmada bir önemi bulunmamaktadır. Yurtdışından olan alacaklar içinde şartları taşıması halinde karşılık ayrılabilir.

“Yurtdışından olan alacakların şüpheli hale geldiğinin ispatlanabilmesi için, ticari iş yaptığınız firmanın mukim olduğu ülkenin mahkemelerinde dava açmanız veya icra takibinde bulunmanız gerekmektedir. Yurtdışından alacakların dönem sonunda değerlendirilmesi nedeniyle oluşacak kur farkları da asıl alacağın akıbetine tabi olduğundan asıl alacağınız şüpheli hale geldikten sonra bu alacağa bağlı olarak oluşan kur farkları da şüpheli hale gelmiş sayılarak karşılık ayrılabilir. Bu itibarla bedeli tahsil edilmeyen döviz cinsinden yurtdışı alacaklarınız için Vergi Usul Kanununun 323. Maddesinde belirtilen şartların yerine getirilmesi halinde bu alacaklarınız için karşılık ayırmanız mümkündür.”²⁹⁵

Uluslararası ticarete yapılan satışlarda yapılan sözleşmelerde itilaf halinde Türkiye Cumhuriyeti Mahkemelerinin yetkili olduğunun belirtilmesi halinde, alacak için müşterinin ülkesinde hukuki yollara başvurmadan Türkiye’de dava ve icra safhasına

²⁹⁴ Maliye Bakanlığı'nın, 21.02.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.06.18.02-32323-7986-282 Sayılı Özelgesi.

²⁹⁵ Maliye Bakanlığı'nın, 16.02.2009 Tarih ve B.07.1.GİB.0.02.29/2978-323-243 Sayılı Özelgesi.

geçmek karşılık ayrılmasına engel bir durum teşkil etmeyecektir. Bu nedenle mükelleflerin yapacakları yurtdışı sözleşmelerde Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin de yetkili olduğunu belirtmeleri olası durumlarda kendilerini yurtdışında dava açma mecburiyetinden kurtaracaktır.

e) İlişkili taraflardan olan alacaklarda karşılık ayırma;

Holding ve grup şirketleri kendi aralarında ticari faaliyetlerde bulanabilmektedirler. Ekonomik koşullar gereği bu şirketler kendi aralarında olan alacakları da şüpheli hale gelebilmektedir. Emsallere uygun olması koşuluyla bu alacakların, diğer firmalardan olan alacaklardan bir farkı bulunmamaktadır. Vergi Usul Kanununun 323. Maddesine hükümlerine göre bir alacağın ilişkili kişiden olup olmadığının bir önemi bulunmamaktadır. Emsallere uygun olması, muvazaadan ari olması ve maddede belirtilen şartları taşıması halinde ilişkili kişilerden olan alacaklar içinde şüpheli alacak karşılığı ayrılabilir.

“Holdinglerin ana sözleşmesine ve kuruluş amacına uygun olarak yaptığı işler ticari nitelikte olduğundan, bu işler ile ilgili olarak, iştiraki olan şirketlerden tahsil edemedikleri alacakları için şüpheli alacak karşılığı ayrılabilir.”²⁹⁶

f) Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi ve Özel İletişim Vergisinden Doğan Alacaklarda Karşılık Ayırma;

Katma Değer Vergisinden doğan alacaklar için karşılık ayrılıp ayrılmayacağına dair VUK 323. Maddesinde bir hüküm bulunmamaktadır.

Maliye Bakanlığı ilk başlarda hasılat yazılmayan katma değer vergisi için karşılık ayrılmayacağı şeklinde görüş verirken, daha sonra bu görüşünü değiştirmiştir. Bu konudaki yargı kararları da katma değer vergisinden doğan alacaklar için karşılık ayrılabilmesi yönünde oluşmuştur.

Nihayetinde maliye bakanlığı 05.05.2004 tarihinde yayınladığı 334 sıra nolu VUK genel tebliği ile konuyu açıklığa kavuşturmuştur.

“Katma değer vergisi, ekonomik faaliyetlerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan ve işletmenin alışları sırasında ödediği, işletme alacaklarının bir unsurunu teşkil eden ve doğrudan doğruya mal veya hizmet tesliminden veya ifasından kaynaklanan bir

²⁹⁶ Danıştay 4. Dairesi'nin, 25.11.1992Tarih ve E. No:1992/839, K. No:1992/5015Sayılı Kararı.

alacaktır. Bu itibarla, katma değer vergisinden kaynaklanan alacaklar için şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi; VUK 323. Madde hükmünde yer alan şartların mevcut olması, alacağın ilgili dönemin kayıtlarına girmesi ve katma değer vergisi beyannamesinde beyan edilmesi halinde mümkün olacaktır.”²⁹⁷

“Gerek maliye gerekse yargı açısından katma değer vergisi alacaklarına şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi kesinleşmiş durumdadır. Katma değer vergisi ile aynı nitelikte olan Özel Tüketim Vergisi içinde şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmelidir.”²⁹⁸

Cep telefonu, telefon, internet gibi hizmetlerin sağlayıcıları mükellefler ile uydu üzerinden radyo ve televizyon hizmetlerini bir platform halinde sunan mükellefler de Özel İletişim Vergilerinden doğan alacaklarını tahsil etme problemi ile sıklıkla karşılaşmaktadırlar. Bu mükelleflerinde özel iletişim vergilerinden doğan alacakları için VUK 323. Maddedeki şartları taşımaları durumunda şüpheli alacak karşılığı ayrılabilirler.

5.5.3.3 Alacakların Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1: (A) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla müşterilerinden olan yabancı para cinsinden alacaklarının tutarları ve kayıtlı değerleri ile 31.12.2013 tarihli değerlendirme günü için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen kurlar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Para Cinsi	Miktarı	Değerleme Kuru	Değerleme Tutarı TL	Kayıtlı Değeri	Kambiyo Karı
DOLAR	17.000 USD	1,9150	44.650,14	41.670,50	2.979,64
EURO	12.000 EUR	2,5100	30.120,00	28.720,55	1.399,45
STERLİN	33.000 GBP	2,9345	96.838,50	91.570,45	5.268,05
	TOPLAM		171.608,64	161.961,50	9.647,14

Yapılan değerlendirme hesaplamaları sonucunda işletmenin 9.647,14 TL kur farkı karının oluştuğu belirlenmiştir. Buna göre değerlemeye ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

²⁹⁷ 334 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

²⁹⁸ Vefa Toroslu, “Şüpheli Alacak karşılığı Ayrılması ve Muhasebeleştirilmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 40, Nisan 2007, s. 72

31.12.2013		
120- ALICILAR		9.647,14 TL
	646- KUR FARKI KÂRLARI	9.647,14 TL
(Alıcılar hesabında oluşan kambiyo karının kaydı)		
./.		

Örnek 2: (B) İşletmesinin 2013 yılındaki bazı alacakları ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir.

- (C) İşletmesine dava açılarak karşılık ayrılmış olan 10.000.-TL'lik alacak için yargı kararı kesinleşmiş ve alacağı tahsil etme imkanı kalmamıştır.
- Konkordato ilan eden (D) işletmesi ile yapılan konkordato anlaşması gereği 100.000.-TL'lik alacağın 20.000.-TL sinden vazgeçilmiştir.
- (E) işletmesine verilen 5.000.-TL tutarındaki sipariş avansı ile ilgili olarak (E) işletmesi malları teslim edememiş, girdiği mali krizden dolayı da avansı iade edememiştir. Yapılan yargılama sonucu ilgili tutarın tahsili imkansız hale gelmiştir.
- 15.000.-TL tutarında senetsiz, 10.000.-TL lik senet ve 7.000.-TL lik çeke bağlı borcu müşterilerden Ahmet bey vefat etmiştir, terekesi borcu karşılamamaktadır, mirasçılar mirası reddetmişlerdir.

Yukarıdaki durumların hepsinde alacaklar değersiz hale gelmiştir. (C) işletmesinden olan alacak için daha önce karşılık ayrılmak suretiyle gider yazıldığından sadece şüpheli alacaklar hesabı kapatılacaktır, (D), (E) işletmeleriyle Ahmet beyden olan alacak için, ilgili alacak hesapları alacaklandırılıp, "659- Diğer Gider ve Zararlar" hesabı borçlandırılacaktır. Buna göre muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2013		
129- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI	10.000.- TL	
128- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		10.000.- TL
(Tahsil imkanı kalmayan şüpheli alacağın değersiz alacak olmasının kaydı)		
31.12.2013		
659- DİĞER GİDER VE ZARARLAR	20.000.- TL	
120- ALICILAR		20.000.- TL
(Konkordato anlaşması ile vazgeçilerek değersiz hale gelen alacağın kaydı)		
31.12.2013		
659- DİĞER GİDER VE ZARARLAR	5.000.- TL	
159- ALICILAR		5.000.- TL
(Yargılama sonucu tahsili imkansız olduğundan değersiz hale gelen avansın kaydı)		
./.		

31.12.2013		
659- DİĞER GİDER VE ZARARLAR	32.000.- TL	
120- ALICILAR		15.000.- TL
121- ALACAK SENETLERİ		10.000.- TL
101- ALINAN ÇEKLER		7.000.- TL
(Ölüm sonucu terekenin borcu karşılama ve reddi miras nedeniyle değersiz hale gelen alacağın kaydı)		
./.		

Örnek 3: (F) İşletmesi mal satışı yaptığı müşterisinden vadesinde tahsil edemediği 50.000.-TL alacağı için 25.06.2013 tarihinde dava açmıştır. (F) işletmesinin elinde dava açtığı müşterisine ait 10.000.-TL tutarında süresiz teminat mektubu bulunmaktadır, bu mektupta dava sürecine dahil olmuştur. Müşteri 20.10.2013 tarihinde 15.000.-TL ödeme yapmıştır. Mahkemenin 15.03.2014 tarihindeki kararına göre sadece bankada teminat mektubunun nakde çevrilebileceğine karar verilmiş, geri kalan alacağın tahsiline imkan kalmamıştır.

25.06.2013		
128- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	50.000.- TL	
120- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		50.000.- TL
(Dava açılan alacağın şüpheli alacak hesabına aktarılması kaydı)		
25.06.2013		
654- KARŞILIK GİDERLERİ	40.000.- TL	
129- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI		40.000.- TL
(Teminatsız şüpheli alacak için karşılık ayrılması kaydı)		
20.10.2013		
102- BANKALAR	15.000.- TL	
128- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		15.000.- TL
(Dava sırasında tahsil edilen alacağın kaydı)		
20.10.2013		
129- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI	15.000.- TL	
644- KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR		15.000.- TL
(Dava sırasında tahsil edilen alacağın kaydı)		
15.03.2014		
102- BANKALAR	10.000.- TL	
128- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		10.000.- TL
(Mahkeme kararıyla teminat mektubun nakde çevrilmesi kaydı)		
15.03.2014		
129- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI	25.000.- TL	
128- ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		25.000.- TL
(Tahsil imkanı kalmayan şüpheli alacağın değersiz alacak olmasının kaydı)		
./.		

Bu kayıtlar sonucunda şüpheli ticari alacaklar ve karşılık hesabının büyük defter kayıtları aşağıdaki şekilde kapalı olacaktır.

ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI	
50.000 TL	15.000 TL 10.000 TL 25.000 TL	15.000 TL 25.000 TL	40.000 TL
50.000 TL	50.000 TL	40.000 TL	40.000 TL

5.6 MENKUL KIYMETLERİN DEĞERLEMESİ

5.6.1 Menkul Kıymetin Tanımı ve Türleri

Menkul kıymetler ile ilgili direkt tanım 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda yapılmıştır. Kanunun 3/o maddesinde Menkul Kıymetler; “*para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere, paylar ve pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını, borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikaları*” olarak tanımlanmıştır.

Vergi Kanunların da menkul kıymetle ilgili bir tanım bulunmamakla birlikte 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun Menkul Sermaye İradını tanımlayan 75. Maddesine göre her türlü hisse senetleri, SPK'ya göre kurulan yatırım fonlarının katılma belgeleri, iştirak hisseleri, her türlü tahvil ve senetlerden elde edilen gelirler Menkul Sermaye İradı olarak kabul edilmiştir.

Menkul kıymet türleri Türk Ticaret Kanunun' da tanımlanan Hisse Senetleri ve Sermaye Piyasası Kurulu Tebliği ile tanımlanan sermaye piyasası araçlarından oluşmaktadır.

5.6.1.1 Hisse Senetleri

“Hisse senedi 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 329'uncu maddesinde yapılan anonim şirket tanımından hareketle hisse senetleri, esas sermayenin eşit itibari değerlere

bölünmüş belirli sayıda paylarını gösteren ve pay sahiplerine ortaklık sıfatı kazandıran kıymetli evrak olarak tanımlanabilir.”²⁹⁹

Hisse senetleri hamiline veya nama yazılı olur, bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı hisse senedi çıkarılamaz, çıkarılırsa geçersiz olur.

Payların hamiline yazılı olması durumunda pay bedelinin tamamının ödenmesi tarihinden itibaren 3 ay içinde hisse senetleri bastırılıp pay sahiplerine dağıtılır. Hisse senedi bastırılincaya kadar geçerli olacak geçici ilmühaber çıkarılabilir, bu ilmühaberler sahibine hisse senedinin sağladığı, genel kurullara katılma, oy kullanma ve kar payı alma haklarını sağlar.

Anonim ortaklıklar hisse senedi haricinde TTK'nın 504. maddesine göre genel kurul kararıyla tahviller, finansman bonoları, varlığa dayalı senetler, iskonto esaslı üzerine düzenlemelerde dâhil, diğer borçlanma senetleri, alma ve değiştirme hakkına haiz senetler ile her çeşit menkul kıymetler çıkartılabilir. Anonim ortaklıkların çıkartacakları bu menkul kıymetler SPK tebliğleri ile düzenlendiğinden tanımları aşağıda ayrıca açıklanmıştır.

5.6.1.2 Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğleri ile Düzenlenen Menkul Kıymetler³⁰⁰

Sermaye Piyasası Tebliğleri ile düzenlenen menkul kıymetler aşağıdaki gibidir.

- **Aracı Kuruluş Varantı:** Aracı kuruluş varantları, elinde bulunduran kişiye, dayanak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydi teslimat yada nakit uzlaşısı ile kullanıldığı menkul kıymet niteliğindeki sermaye piyasası araçlarıdır.
- **Banka Bonosu:** Banka bonoları; bankaların kurul düzenlemeleri çerçevesinde borçlu sıfatıyla düzenleyip iskonto esasına göre ihraç ettikleri menkul kıymettir.
- **Değiştirilebilir Tahvil:** İhraççı tarafından çıkarılan ve payları borsalarda veya teşkilatlanmış borsalarda işlem gören diğer ortaklıklara ait paylara değiştirme hakkı veren menkul kıymetlerdir.
- **Depo Sertifikası:** Takasbank veya SPK tarafından uygun görülen saklama kuruluşlarında depo edilen yabancı menkul kıymetleri temsilen çıkarılan ve bu

²⁹⁹ Demir, a.g.e., s. 319

³⁰⁰ SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçığı-2-Ankara, Eylül,2010

menkul kıymetlerin verdiği hakları aynen sağlayan, bunlara özdeş, hamiline yazılı, nominal değeri temsil ettiği yabancı menkul kıymetin para cinsinden ifade edilen sermaye piyasası aracıdır. Yabancı hisse senetlerinin Türkiye’de halka arz yoluyla satışının depo sertifikası yolu ile yapılması zorunludur.

- **Finansman Bonosu:** İhraççıların borçlu sıfatıyla düzenleyip iskonto esasına göre ihraç ettikleri menkul kıymettir.
- **Gayrimenkul Sertifikaları:** Gayrimenkul sertifikası belirli bir gayrimenkul projesini gerçekleştirmeyi üstlenenler tarafından, inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç edilen menkul kıymetlerdir.
- **Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvil :** Ortaklık tarafından çıkarılan ve ihraççı ortaklığın sermaye artırımını suretiyle çıkaracağı paylara veya izahname ve sirkülerde belirtilen esaslar çerçevesinde temin edilen ihraççı paylarına dönüştürme hakkı veren menkul kıymetlerdir.
- **İpotek Teminatlı Menkul Kıymet:** İhraççıların genel yükümlülüğü niteliğinde olan ve oluşturulan teminat havuzundaki varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen borçlanma senetleri olup, bankalar ve ipotek finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilebilir.
- **Kira Sertifikası:** Kira sertifikası “Varlık Kiralama Şirketi” olarak tanımlanan ve aracı kurumlar, bankalar ve diğer anonim şirketler tarafından, kira sertifikası ihraç etmek üzere kurulmuş olan bir anonim şirketin, satın almak veya kiralamak suretiyle devraldığı varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla düzenlediği ve sahiplerinin bu varlıklardan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymettir. Kira sukuku olarak da tanımlanabilir.
- **Kıymetli Maden Bonoları:** Kıymetli madenin işlem gördüğü borsalara üye olan kıymetli maden aracı kurumlarının belli miktarda kıymetli maden cinsinden ihraç ettikleri ve nominal değerinin vade tarihinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren borçlanma araçlarıdır.
- **Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgesi :** Anonim ortaklıkların finansman ihtiyaçlarını karşılamak için ihraç edebilecekleri kar ve zarar katılma hakkı veren menkul kıymetlerdir.

- **Ortaklık Varantı:** Ortaklık varantları, sahibine ihraççı ortaklığın veya payları borsada işlem gören başka bir ortaklığın belirli sayıda hissesini, belirli bir fiyattan, belirli bir dönem içerisinde satınalma hakkı veren sermaye piyasası aracıdır. Bu yönüyle ortaklık varantları hisse satınalma hakkı veren opsiyon sözleşmelerine benzemektedir.
- **Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri:** Vadeli işlem sözleşmeleri, belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı, kıymetli madeni, finansal göstereyi, sermaye piyasası aracını ya da döviz alma ya da satma yükümlülüğü veren sözleşmelerdir.
- **Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler:** Bankalar, finansal kiralama ve finansman şirketleri, ipotek finansmanı kuruluşları ve gerekli nitelikleri taşıyan aracı kurumların kurabileceği “Varlık Finansmanı Fonları” tarafından fon portföyündeki varlıklar karşılığında ihraç edilen borçlanma senetleridir.
- **Varlık Teminatlı Menkul Kıymetler:** Varlık teminatlı menkul kıymetler bankalar, finansman şirketleri ve finansal kiralamaya yetkili kuruluşlar, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, kendi kanunlarınca menkul kıymet ihraç etmeye yetkili kamu kurum ve kuruluşlarınca, bilanço aktiflerinde yer alan varlıkların teminat gösterilmesi suretiyle, ihraç ettikleri borçlanma senetleridir.
- **Yabancı Sermaye Piyasası Araçları:** Çıkarıldıkları ülke borsalarında alım satım konusu olan ve SPK tarafından niteliği belirlenen menkul kıymetler ile hak ve alacakları temsil eden depo sertifikası haricindeki diğer kağıtlardır.
- **Yatırım Fonu Katılma Belgeleri:** Yatırım fonları halktan topladıkları paralar karşılığı, hisse senedi, tahvil gibi sermaye piyasası araçlarından ve kıymetli madenlerden oluşan portföyleri inançlı mülkiyet esasına göre yönetirler. Her bir yatırımcı fonun sahip olduğu portföyün bir kısmını temsil eden katılma belgesini alarak fona ortak olurlar. Yatırım fonu katılma belgeleri yatırımcının fon portföyüne ortak olmasını sağlayan belgelerdir.

5.6.1.3 Diğer Menkul Kıymetler

Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurulu tebliğlerinde düzenlenenler haricinde aşağıdaki kıymetli evraklarda menkul kıymet olarak tanımlanmaktadır.

- **Eurobondlar:** Hükümet veya şirketlerin yurtdışında, kaynak temin etmek amacıyla yabancı para birimleri ile ihraç ettiği uzun vadeli yatırım araçları olan Eurobondlar, ülkelerin dış borçlanmasından kullandıkları, Euro ve dolar gibi işlem hacmi yüksek döviz cinsinden ihraç edilen borçlanma senetleridir. Eurobondu hazine bonusu ve devlet tahvilinden ayıran en önemli özellik sadece yurtdışı borçlanma aracı olmasıdır. Gerçekleşen alım satım işlemlerinin takas işlemleri sırasında kıymet bedeli birikmiş kupon faizi eklenerek hesaplanmakta ve bu fiyata “kirli fiyat” denmektedir. Ancak Eurobondlar uluslararası piyasalarda “temiz fiyat” ile işlem görmektedir.

T.C. Hazine müsteşarlığı güvencesinde olması, yüksek getiri ve düşük riskli olması, vergi avantajı, alternatif vade seçenekleri ve uluslararası piyasalarda işlem hacminin yüksek olması nedeniyle istenildiğinde nakde çevrilebilmesi Eurobondları avantajlı bir yatırım aracı yapmaktadır.

- **Gelir Ortaklığı Senetleri:** 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun kapsamında Kamu kurum ve kuruluşlarına ait her nevi altyapı tesisleri, müessese ve işletmelerinin gelirlerine gerçek ve tüzel kişilerin ortak olması için senetler olarak sahibine gelire katılma imkânı tanıyan menkul kıymet niteliği taşıyan kıymetli evraktır.

Ülkemizde ilk gelir ortaklığı senedi 1984 yılında Boğaziçi Köprüsü için ihraç edilmiş, bunu 1985 yılında Keban Barajı için ihraç edilen gelir ortaklığı senedi izlemiştir.

5.6.1.4 Vergi Mevzuatında Tanımlanan Türev Ürünler³⁰¹

- **Forward İşlemleri:** Forward sözleşmesi, taraflardan birinin sözleşmeye konu olan finansal varlığı sözleşmede belirlenen fiyat üzerinden gelecekteki belirli bir tarihte satın almasını, karşı tarafın da sözleşmeye konu finansal varlığı satmasını şart koşan sözleşme türüdür.

---

³⁰¹ 5 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

- **Swap İşlemleri:** Swap, iki tarafın belirli bir zaman dilimi içinde farklı faiz ödemelerini ve/veya farklı para birimlerini karşılıklı olarak değiştirdikleri bir takas sözleşmesidir. Tarafların önceden anlaştıkları oran ve koşullarda belirli miktardaki para birimlerini değiştirmek suretiyle gerçekleştirdikleri işleme **para swapı** denir. **Faiz swapı** ise gösterge bir anapara üzerinden farklı faiz oranı esaslarına göre hesaplanacak faizlerin iki taraf arasında anlaşılan vadelerde değişimini öngören bir sözleşme olup, aynı para biriminden olan borçların sadece faiz ödemelerinin yapısını değiştirmekte, anapara tutarı değişimi gerçekleşmemektedir.

5.6.2 Menkul Kıymetlerin VUK Uyarınca Değerlemesi

Vergi Usul Kanununun menkul kıymetlerin değerlendirilmesi ile ilgili 279'uncu maddesine göre menkul kıymetler alış bedeli ve borsa rayici olmak üzere iki farklı değerlendirilme ölçüsü ile değerlendirilmektedir. Maddeye göre;

- a) Türk veya yabancı bir şirkete ait olup olmadığına bakılmaksızın işletmeye dahil hisse senetleri alış bedeli ile değerlendirilir.
- b) Hisse senetleri ve fon portföyünün en az %51'i Türkiye'de kurulmuş şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının katılma belgeleri alış bedeli ile değerlendirilir,
- c) Yukarıda sayılan menkul kıymetlerin dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir.
- d) Menkul kıymetin borsa rayici yok veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) alış gününden değerlendirilme gününe kadar olan kısmının eklenmesi ile bulunur.
- e) Borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kâr ve zararına bağlı olarak oluşan ve değerlendirilme günü itibariyle getirisinin hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler alış bedeli ile değerlendirilir.

Borsa rayici VUK 263'üncü maddesinde düzenlenmiş olup menkul kıymetler, kambiyo, ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlendirilmeden önceki işlem gününde borsadaki işlemlerin ortalama değerlerini ifade eder. Fiyatlarda aşırı

dalgalanmalar oluşması durumunda Maliye Bakanlığı değerlemeden önceki son 30 günün ortalamasını rayiç bedeli olarak aldirmaya yetkilidir.

Alış bedeli ise VUK'da değerle ölçüleri içinde yer almamakla birlikte VUK'un 262'inci maddesinde düzenlenen Maliyet Bedeli ile karıştırmamak gerekmektedir. Maliyet bedeli bir iktisadi kıymetin iktisap edilmesi için ödenen yapılan ödemelerle bunlara ilişkin yapılan giderler için ödemelerden oluşmaktadır. Alış bedeli iktisadi kıymetin yalnızca iktisap edilmesi için ödenen çıplak bedeli ifade etmektedir.

Alış bedeli ile tabi tutulan menkul kıymetlerin iktisabı nedeniyle yapılan çıplak bedel haricindeki alım komisyonu gibi giderlerin doğrudan muhasebe kayıtlarına gider olarak kaydedilmesi mümkündür.

Borsa rayici ile değerlendirilen menkul kıymetlerdeki değer artış ve azalışları ticari kârın belirlenmesinde dolayısıyla vergi matrahının hesabında dikkate alınırken, alış bedeli ile değerlendirilen menkul kıymetlerdeki değer artış ve azalışları ilgili menkul kıymet satılıncaya kadar dikkate alınmaz.

“Para ve sermaye piyasalarının gösterdiği gelişime bağlı olarak, çok çeşitli menkul kıymetin işlem gördüğü ve vadeli işlem piyasalarının devreye girdiği ülkemizde, VUK'un tanımı yetersiz kalmakta ve yeni finansal araçların değerlemesi ile ilgili belirsizlik yaşanmaktadır. Değer azalması için karşılık ayrılması ile ilgili bir düzenleme ise yoktur, dolayısıyla bu tutarlar kanunen kabul edilmeyen gider niteliğindedir.”³⁰²

5.6.2.1 Hisse Senetlerinin Değerlemesi

VUK 279'uncu maddesindeki hisse senedi, tekdüzen muhasebe sistemi uygulamasına göre aşağıdaki hesaplara kaydedilen hisse senetlerini ifade etmektedir,

- İşletmenin gelirinden veya fiyat farkından yararlanmak ve bu amacın gerçekleşmesi veya nakde gereksinim duyulması halinde satmak üzere kısa süre için edindiği “110- Hisse Senetleri” hesabında izlenen hisse senetlerini,
- İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak %50 oranından daha fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu şirketlere ait “245-Bağlı Ortaklıklar” hesapta izlenen hisse senetlerini,

---

³⁰² Gülşirin Bodur, **Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Getirdiği Temel Değişiklikler ve finansal Analize Etkileri**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2012, s. 17

- İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere, %10-%50 aralığında ortaklık payı edindiği “242-İştirakler” hesabında izlenen hisse senetlerini,
- Uzun vadeli olarak elde tutulmak üzere elde edilen %10’un altında ortaklık payına sahip olunan “240-Bağlı Menkul Kıymetler” hesabında takip edilen hisse senetlerini.

Alış bedeli ile değerlemeye tabi tutulacak hisse senetlerinin yabancı bir şirket tarafından halka arz edilmiş olması ya da yurtdışı borsalarda işlem görmesinin değerlendirme açısından bir önemi bulunmamaktadır.

a) Hisse Senedi Alımıyla İlgili Borçlanma Giderlerinin Durumu

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun istisnalar ile ilgili 5/1-e maddesinde kurumların en az 2 tam yıl süre ile elde tuttıkları iştirak hisselerinin satışından doğan kazançların %75’inin Kurumlar Vergisinden istisna olduğunu hüküm altına almıştır. Aynı kanunun 5/3 maddesinde kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin kurumlar vergisinin matrahının tespitinde gider olarak kabul edilmeyeceği belirtilmiş, ancak iştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderlerini hariç tutmuştur.

Böylelikle Türk Lirası veya dövize endeksli olarak borçlanmak suretiyle de iktisap edilen hisse senetleriyle ilgili ortaya çıkan faiz, kur farkı, komisyon ve benzeri masrafların, söz konusu hisse senetlerinin elde edilme maliyetine eklenmeden dönem giderlerine yazılarak vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün hale gelmektedir.

b) Hisse Senetlerinin İktisap Tarihi

Hisse senetleri farklı yöntemlerle iktisap edilebilmekte olduğundan hisse senedinin satışından elde edilen istisnadan yararlanabilmek için iktisap tarihi olarak hangi tarihin dikkate alınacağı önem kazanmaktadır. İktisap edinme türlerine göre hangi tarihin iktisap tarihi olarak kabul edilmesi gerektiği aşağıda açıklanmıştır.

- “Sermaye ve kar yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla elde edilen hisse senetlerinin iktisap tarihi olarak önceden sahip olunan hisse senedinin iktisap tarihi dikkate alınacaktır.”³⁰³
- “Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında gerçekleştirilen tür değiştirme, devir ve bölünme (kısmi bölünme dahil) hallerinde, devir olan veya bölünen şirketin ortaklarına verilen hisselerin iktisap tarihi olarak, bu yeni hisselerin verilmesine neden olan devir olan veya bölünen şirketin hisselerinin iktisap tarihinin esas alınması gerekmektedir.”³⁰⁴

c) Birden Fazla Yapılan İşlemlerde Hisse Alış Bedelinin Tespiti

“Gelir vergisi mükellefleri belirli bir şirketin hisse senedinden değişik tarihlerde alım yapıldıktan sonra alınan hisse senetlerinin bir kısmının elden çıkarılması halinde mükellefler elden çıkarılan hisse senedinin hangi işlem ile alındığının kararını serbestçe verebileceklerdir.”³⁰⁵

“Kurumlar vergisi mükellefleri için örnek teşkil edebilecek şekilde, hisse senedi alım-satımı ile iştigal eden aracı kurumlara Bankalar Birliği’ne hitaben Maliye idaresince “...., aynı şirkete ait aynı tertip hisse senetlerini nitelik itibariyle birbirlerinin aynı olması ve yoğun alım-satımlar nedeniyle fiilen alış bedellerinin tespitinde karşılaşılabilecek güçlüklerde dikkate alınarak, aracı kurumların portföylerinden yapmış oldukları satışlara ilişkin menkul kıymet alış bedellerini “hareketli ortalama maliyet” yöntemine göre hesaplanmasında sakınca bulunmamaktadır....” şeklinde görüş verilmiştir.”³⁰⁶

5.6.2.2 Yatırım Fonu Katılma Belgelerinin Değerlemesi

Yatırım fonlarının değerlemesinde öncelikle fonun portföyünün hangi menkul kıymetlerden oluştuğunun bilinmesi gerekmektedir. Fonların hangi menkul kıymete yatırım yapacağı kuruluş izahnamelerin de ve sirkülerinde detaylı olarak verilmektedir.

Örneğin A tipi yatırım fonu kuranlar portföylerini en az %80’i BIST-30 endeksine dahil hisse senedinden ve en fazla % 20 devlet tahvili ile oluşturacaklarını açıklarken, B

³⁰³ 232 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği

³⁰⁴ 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

³⁰⁵ 232 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği.

³⁰⁶ Demir, **a.g.e.**, s. 328

tipi yatırım fonları portföylerinin %100'ünü devlet tahvili, hazine bonosundan oluşturacaklarını açıklayarak portföylerine hiç hisse senedi dahil etmezler.

Vergi Usul Kanunu'nun 279'uncu maddesine göre portföyünün en az %51'i Türkiye'de kurulmuş hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedelleri ile değerlendirilmektedir. Bu hükümden yola çıkarak yukarıdaki örnekteki A tipi yatırım fonlarının katılma belgeleri alış bedeli ile B tipi yatırım fonları ise borsa rayici ile değerlendirilecektir.

Yatırım fonu katılma belgelerinde borsa rayici olarak ihraç edenler tarafından fon izahnamesindeki hesaplama yöntemine göre günlük olarak ilan edilen tutar dikkate alınmalıdır. Değerleme gününde ilan edilen tutarın elimizdeki pay adedi ile çarpımı sonucu elde edilecek tutardan ilk iktisap edilişte ödenen tutar çıkartılarak oluşacak fark lehte veya aleyhte olma durumuna göre gelir veya gider hesaplarına intikal ettirilir.

5.6.2.3 Borsa Rayici veya Kıst Getiri Esasına Göre Değerlenmesi Gereken Menkul Kıymetler

VUK 279'uncu maddesine göre hisse senedi ve portföyünün en az %51'i Türkiye'de kurulmuş hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri hariç diğer menkul kıymetlerin borsa rayici ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Menkul kıymetin borsa rayici yok veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) alış gününden değerlendirme gününe kadar olan kısmının eklenmesi ile bulunur. Kıst getiri esasının uygulanabilmesi için değerlemeye tabi tutulacak menkul kıymetin aşağıdaki tüm koşulları sağlaması gerekmektedir;

- Menkul kıymetin hisse senedi olmaması,
- Menkul kıymetin fon portföyünün en az %51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senedinden oluşan yatırım fonu katılma belgesi olmaması,
- Menkul kıymetin getirisinin sabit olması,
- Borsada işlem gören bir menkul kıymet ise rayicinin muvazaalı bir şekilde oluşmuş olması.

“Borsa rayici ile değerlemeye tabi tutulması gereken menkul kıymetler BİST Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem gören menkul kıymetlerdir. BİST Tahvil ve Bono

Piyasası'nda Devlet İç Borçlanma Senetleri (Devlet Tahvili, Hazine Bonosu) işlem görmektedir. Ayrıca son dönemlerde özel sektör tahvilleri, banka bonoları ve Eurobond' lar işlem görmeye başlamış bunlara ait borsa rayiçleri BİST tarafından günlük bültenlerle yayınlanmaktadır. Bunların dışında gelir ortaklığı senedi, kamu idare ve müesseselerince ihraç edilmiş tahviller, varlığa dayalı menkul kıymetler ile diğer kabul edilen menkul kıymetler de işlem görebilir. VUK'da Eurobondlar, Gelir Ortaklığı Senetleri ve Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvillerin değerlemesi aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır. Bunların dışında kalan aşağıdaki menkul kıymetler için ise öncelikle borsa rayicinin olup olmadığına bakılması, var ise borsa rayici ile borsa rayici yok ise kıst getiri esasına dayalı olarak değerlemesinin yapılması gerekmektedir.”³⁰⁷

- Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler
- Gayrimenkul Sertifikaları
- Depo Sertifikası
- Yabancı Sermaye Piyasası Araçları
- İpotek Teminatlı Menkul Kıymet
- Ortaklık Varantı
- Aracı Kuruluş Varantı
- Varlık Teminatlı Menkul Kıymetler
- Kira Sertifikası
- Altın, Gümüş ve Platin Bonoları
- Banka Bonosu
- Değiştirilebilir Tahvil
- Finansman Bonosu
- Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvil

a) Eurobondların Değerlemesi

Değerleme gününde varsa borsa rayici ile değerlemeye tabi tutulurlar. Ayrıca kurdan kaynaklanan değerlendirme farkları kambiyo karları/kambiyo zararları olarak dikkate alınmalıdır. BİST' te işlem görmeyen ancak yabancı borsalarda işlem gören eurobondlar için yabancı borsalarda oluşan borsa rayicinin değerlemede esas alınmasına engel bir

---

³⁰⁷ Demir, **a.g.e.**, s. 333-334

durum bulunmamaktadır. Ulusal borsalarda veya yabancı borsalarda rayicin bulunmaması halinde eurobondların kıst getiri esasına göre değerlemeye tabi tutulması, ayrıca kur farklarının dikkate alınması gerekir.

b) Gelir Ortaklığı Senetlerinin Değerlemesi

Gelir ortaklığı senetlerinin sabit getirileri yoktur. Bunlar için kamu Ortaklığı İdaresince tahmini gelir hesaplarına göre üç aylık süreleri kapsayan günlük gelir cetvelleri hazırlanarak işlemiş gelire birlikte bir bedel belirlenmektedir. Senet sahipleri senetleri bankaya götürdüklerinde işlemiş gelire birlikte senet anaparasını tahsil edebilmektedirler. Buna göre başlangıçta sabit getirileri bilinmemekle birlikte yatırım fonu katılma belgelerinde olduğu gibi değerlendirme günü itibariyle işlemiş gelirin hesaplanması mümkün olmaktadır. Bu itibarla gelir ortaklığı senetleri için borsa rayici bulunmaması halinde kıst getiri esasına göre değerlendirilmelidir.

c) Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvillerin Değerlemesi

Pay sahibine kanun veya ana sözleşme hükümlerine göre dağıtıma tahsis edilen net kazanca payı oranında katılma hakkı ve oy hakkı sağlamayan menkul kıymetlerin hisse senedi sayılabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla hisse senedine dönüştürülebilir tahvillerin, esas sermayenin eşit itibari değerlere bölünmüş belirli sayıda paylarını gösteren pay sahiplerine ortaklık (hisse senedi) olarak tanımlanması mümkün olmadığından bu neviden menkul kıymetlerin varsa borsa rayici, borsa rayici yok ise kıst getiri ölçüsü ile değerlemeye tabi tutulması gerekir.

5.6.3 Türev Ürünlerin Vergilendirilmesi³⁰⁸

Türev ürünlerin vergilendirilmesi ile ilgili düzenleme 5 seri nolu Kurumlar Vergisi genel tebliği ile yapılmıştır. Bu tebliğe göre türev ürünlerin vergilendirmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

---

³⁰⁸ 5 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

5.6.3.1 Forward İşlemlerinin Vergilendirilmesi

Forward işlemi esas itibariyle, bir “taahhüt” niteliğinde olduğundan ve gelirin elde edilmesi sözleşmenin sonuçlandırılması ile ilişkilendirilmemesi gerekir. Kurum kazancına dahil edilecek kâr veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir.

5.6.3.2 Swap İşlemlerinin Vergilendirilmesi

Para swapı işleminde elde etme, sözleşmenin vadesinde gerçekleştiğinden, vadeye kadar dönem içinde yapılan değerlemelerinin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi ve kurum kazancına dahil edilecek kâr veya zararın vade sonunda tespit edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan swap sözleşmesine konu döviz değişimi nedeniyle bilançonun aktifine kaydedilen dövizlerin değerlemeye tabi tutulması gerekmektedir.

Faiz swapı işleminde elde etme, sözleşmede yer alan faiz oranları dikkate alınarak hesaplanan faiz değişimlerinin yapıldığı dönemler itibariyle gerçekleştiğinden, bu dönemlerin sonuna kadar ilgili dönem içinde yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim veya ilave kalem olarak düzeltilmesi gerekecektir.

Dolayısıyla, faiz swapı sözleşmesine istinaden sözleşmenin taraflarca ödenen veya tahsil edilen faizler, sözleşmenin vadesi beklenmeksizin faiz tahakkukunun yapıldığı dönemler itibariyle taraflarca kurum kazançlarının tespitinde gelir veya gider olarak dikkate alınacaktır.

5.6.3.3 Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi

Opsiyon primi, kurumlar vergisi mükellefleri açısından tahakkuk esası gereği, opsiyon sözleşmesinde belirtilen hakkı satan tarafça opsiyon hakkının satışı karşılığında alınan bir bedel olarak sözleşmenin düzenlendiği tarihte kesinleştiğinden, bu tarih itibariyle gelir olarak dikkate alınacaktır.

Diğer taraftan, bu hakkı satın alan tarafça söz konusu opsiyon primi sözleşmeden doğan kazancın hesabında gider olarak dikkate alınacağından, sözleşmeden elde edilen kazancın kesinleştiği tarih olan opsiyon hakkının kullanıldığı veya sözleşmenin sona erdiği tarih itibariyle gider olarak dikkate alınacaktır.

Tezgah üstü piyasalarda gerçekleştirilen opsiyon sözleşmelerinden doğan işlemlerde elde etme, opsiyon sözleşmesinde belirtilen hakkın kullanılması ile birlikte gerçekleştiğinden opsiyonun kullanıldığı tarihe kadar olan dönem için yapılan değerlemelerin (reeskont işlemlerinin) kurum kazancı ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir.

Opsiyon sözleşmesinin teslimat olmaksızın nakdi uzlaşma ile sonlandırılması durumunda, nakdi uzlaşma sonucunda elde edilen kâr veya zararın kurum kazancına dahil edilmesi gerekecektir.

Opsiyon sözleşmesinin teslimat ile sonuçlanması halinde, yapılan işlem esas itibariyle bir varlığın satışı işleminden farklı olmayacağından, sözleşmenin vade tarihi itibariyle alınan veya satılan varlıkların sözleşmede ki opsiyon kuru ile kayıtlara intikal ettirilmesi gerekmektedir.

5.6.3.4 (VOB) Vadeli Opsiyon Borsası İşlemlerinin Vergilendirilmesi

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri VUK 289'uncu maddesi uyarınca borsa rayici ile değerlendirileceğinden, anılan sözleşmelerin değerlendirme günü itibariyle borsada oluşan uzlaşma fiyatı (borsa rayici) göre oluşan farkın, kurum kazancı ile ilişkilendirilmesi gerekecektir.

Sözleşmenin ters opsiyonla kapatılması halinde, gerçekleşen kâr veya zarar kurum kazancına dahil edilecektir.

Sözleşmenin vadesinde nakit uzlaşma sonucu elde edilen kâr veya zarar, kurum kazancına dahil edilecektir.

Sözleşmenin teslimat ile sonuçlanması halinde, yapılan işlem esas itibariyle bir varlığın alım satım işleminden farklı olmayacağından, sözleşmenin vade tarihi itibariyle alınan veya satılan varlıkların değerini, sözleşmede belirtilen birim değer üzerinden kayıtlara intikal ettirilmesi gerekmektedir.

Vadeli işlemler ve Opsiyon Borsasında işlem yapan müşterilerin teminat hesaplarında bulunan nakdi teminatların TAKASBANK tarafından nemalandırılması sonucu elde edilen gelir de genel hükümler çerçevesinde kurum kazancına dahil edilecektir.

5.6.3.5 Aracı Kuruluş Varantlarının Vergilendirilmesi

Aracı kuruluş varantları opsiyon sözleşmelerine gösterdiği benzerlik nedeniyle opsiyon sözleşmelerinin menkul kıymetleştirilmiş bir çeşidi olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda aracı kuruluş varantlarından elde edilen gelirin kurum kazancına dahil edilmesi gerekmektedir.

5.6.4 VUK Menkul Kıymet Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1 : (A) Şirketi (B) şirketinin EUR cinsinden ihraç etmiş olduğu 24 ay vadeli yıllık %20 faizli ve kupon faiz ödemesi bir yıl olan 100.000 EUR nominal bedelli tahvili ihraç edildiği gün olan 01.04.2013 tarihinde satın almış ve vade sonuna kadar elde tutarak 01.04.2015 tarihinde satarak nakde çevirmiştir. Satın alınan tahviller borsada işlem görmemektedir. Muhasebe kaydı gereken günlerdeki döviz kuru bilgileri aşağıdaki şekildedir.

- Satınalma günü olan 01.04.2013 tarihinde 1EUR= 2,50 TL'dir.
- Birinci değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihinde 1EUR= 2,70 TL,
- Kupon faiz ödeme günü olan 01.04.2014 tarihinde 1EUR=2,80 TL,
- İkinci değerlendirme günü olan 31.12.2014 tarihinde 1EUR= 2,85 TL,
- Tahvilin satıldığı 01.04.2015 tarihinde 1EUR=3,00 TL'dir.

Satın alınan tahviller borsada işlem görmediği için borsa rayıcı yerine kıst getiri esasına göre değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu bilgilere göre muhasebe kayıtlarımızı yapmak için gerekli hesaplamalar, alış, değerlendirme günleri ve satış günlerindeki muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır;

a) Alış Günü Muhasebe Kaydı

01.04.2013	
111- ÖZEL KESİM TAHVİL BONO SENETLERİ	250.000.-TL
102-BANKALAR	250.000.-TL
(İktisap Bedeli = 100.000 EUR * 2,50 TL = 250.000.-TL)	
./.	

b) 1. Değerleme Günü Muhasebe Kaydı

31.12.2013

111- ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI	20.000.-TL	
111- ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI	40.500.-TL	
642-FAİZ GELİRLERİ		40.500.-TL
646-KAMBİYO KARLARI		20.000.-TL

[Değerleme Günü Kur Farkı = (100.000 EUR * 2,70 TL)-250.000 TL = 20.000.-TL]
[Değerleme Günü Kıst Faiz = (100.000 EUR*%20/360*270 gün)*(2,70)=40.500.-TL]

./.

---

c) Kupon Faiz Ödeme Günü Muhasebe Kaydı

01.04.2014

102- BANKALAR	56.000.-TL	
111- ÖZEL KES. TAH. SEN.VE BONOLARI		40.500.-TL
642-FAİZ GELİRLERİ		15.500.-TL

[Kupon Faizi = (100.000 EUR * %20)*2,80 TL = 56.000.-TL]

./.

---

d) 2. Değerleme Günü Muhasebe Kaydı

31.12.2014

111- ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI	15.000.-TL	
111- ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI	42.750.-TL	
642-FAİZ GELİRLERİ		42.750.-TL
646-KAMBİYO KARLARI		15.000.-TL

[Değerleme Günü Kur Farkı = (100.000 EUR * 2,85 TL)-270.000 TL = 15.000.-TL]
[Değerleme Günü Kıst Faiz = (100.000 EUR*%20/360*270 gün)*(2,85)= 42.750.-TL]

./.

---

e) Satış Günü Muhasebe Kaydı

01.04.2015

102- BANKALAR	60.000.-TL	
102- BANKALAR	300.000.-TL	
111- ÖZEL KES. TAH. BONO SENETLERİ		42.750.-TL
642- FAİZ GELİRLERİ		17.250.-TL
111- ÖZEL KES. TAH. BONO SENETLERİ		285.000.-TL
646- KAMBİYO KARLARI		15.000.-TL

[Kupon Faizi = (100.000 EUR * %20)*3,00 TL = 60.000.-TL]
[Tahvilin Değeri= (100.000 EUR * 3,00 TL) = 300.000.-TL]

./.

Örnek 2 : (A) Şirketi (B) bankasının arz ettiği yatırım fonunun katılım belgesinden 01.10.2013 tarihinde 10.000 adedini 1,30 TL'den satın almıştır. Satın alınan fonun portföyünün %20'si Türkiye'de kurulu şirketlerin hisse senedinden %80'i ise hazine bonusu ve devlet tahvilinden oluşmaktadır. Değerleme günü olan 31.12.2013 tarihinde

bankaca ilan edilen fon değeri 1,45 TL'dir. Bir sonraki yılın ilk değerleme günü olan 31.03.2014 tarihinde bankaca ilan edilen fon değeri 1,30 TL'dir. Şirket 10.06.2014 tarihinde fonların tamamını adedi 1,60 TL'den satarak nakde çevirmiştir.

Fonun portföyün de %51'den az Türkiye'de kurulu şirket hisse senedi bulunması sebebiyle, yatırım fonunun borsa rayici ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerleme günlerinde bankaca açıklanan fon değerleri borsa rayici olarak kabul edilecektir.

İktisap Bedeli = (10.000 Ad * 1,30 TL) = 13.000.-TL

31.12.2013 Değerleme Günü Değeri = (10.000 Ad * 1,45 TL) = 14.500.-TL

31.12.2013 Değerleme Günü Karı = (14.500-13.000) = 1.500.-TL

31.03.2014 Değerleme Günü Değeri = (10.000 Ad * 1,25 TL) = 12.500.-TL

31.03.2014 Değerleme Günü Zararı = (14.500-12.500) = 2.000 TL

10.06.2014 Satış Bedeli = (10.000 Ad * 1,60 TL) = 16.000.-TL

Satış Günü Oluşan Kâr = (16.000-12.500-2.000) = 1.500.-TL

a) Alış Günü Muhasebe Kaydı

01.10.2013		
118- DİĞER MENKUL KIYMETLER	13.000.-TL	
102-BANKALAR		13.000.-TL
./.		

b) Değerleme Günlerindeki Muhasebe Kaydı

31.12.2013		
118- DİĞER MENKUL KIYMETLER	1.500.-TL	
648- BORSA DEĞER ARTIŞ KÂRLARI		1.500.-TL
31.03.2014		
659- KARŞILIK GİDERLERİ	2.000.-TL	
119-MENKUL KIY. DEĞ. DÜŞ. KARŞILIĞI		2.000.-TL
./.		

c) Satış Muhasebe Kaydı

10.06.2014		
102- BANKALAR	16.000.-TL	
119- MENKUL KIY. DEĞ. DÜŞ. KARŞILIĞI	2.000.-TL	
644-KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR		2.000.-TL
645-MENKUL KIY. SATIŞ KARLARI		1.500.-TL
118-DİĞER MENKUL KIYMETLER		14.500.-TL
./.		

5.6.5 MENKUL KIYMETLERİN TMS/TFRS'YE GÖRE DEĞERLEMESİ

5.6.5.1 Hisse Senetlerinin Değerlemesi

Alım satım amacıyla elde tutulan hisse senetleri Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar grubunda sınıflandırılarak Örnek 1'de görüldüğü şekilde muhasebeleştirilir. Bu sınıfta gruplandırılmayıp satılmaya hazır finansal varlık olarak sınıflandırılan hisse senetleri Örnek 2'de görüldüğü şekilde muhasebeleştirilir.

Örnek 1: (A) Şirketi elindeki nakdi kısa vadede değerlendirmek amacıyla 10.07.2013 tarihinde, hisseleri BİST' te işlem gören (B) şirketinin hisselerinden adedi 1,20 TL'den 10.000 adet hisse satın almıştır. Satın alma tarihinden sonraki ilk değerlendirme günü olan 30.09.2013 tarihinde hisselerin BİST' teki kapanış fiyatı 1,25 TL'dir. (A) şirketi hisselerin tamamını 10.12.2013 tarihinde adedi 1,32 TL' den satmıştır.

Hisse senetlerinin satın alma amacı başlangıçta kısa vadede satarak BİST' teki yükselişten kâr elde etmek olduğu için ilgili hisse senetlerinin gerçeğe uygun değer ile değerlemeye tabi tutularak gerçeğe uygun değer farkının kâr zarara yansıtılması gerekmektedir.

$$\text{İktisap Bedeli} = (10.000 \text{ Ad} * 1,20 \text{ TL}) = 12.000.-\text{TL}$$

$$30.09.2013 \text{ Değerleme Günü Değeri} = (10.000 \text{ Ad} * 1,25 \text{ TL}) = 12.500.-\text{TL}$$

$$\text{Değerleme Artışı} = 12.500 - 12.000 = 500 \text{ TL}$$

$$10.12.2013 \text{ Satış Bedeli} = (10.000 \text{ Ad} * 1,32 \text{ TL}) = 13.200.-\text{TL}$$

$$\text{Satış Günü Oluşan Kâr} = (13.200 - 12.000 - 500) = 700.-\text{TL}$$

a) Alış Günü Muhasebe Kaydı

		10.07.2013	
110- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR			
ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR		12.000.-TL	
102-BANKALAR			12.000.-TL
		./.	

b) Değerleme Günündeki Muhasebe Kaydı

30.09.2013	
110- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR	
ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR	500.-TL
649- DİĞER ÇEŞİTLİ GELİR VE KARLAR	500.-TL
./.	

c) Satış Günündeki Muhasebe Kaydı

10.12.2013	
102- BANKALAR	13.200.-TL
110- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR	
ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR	12.500.-TL
645- FİNANSAL VARLIK SATIŞ KARLARI	700.-TL
./.	

Örnek 2 : (A) Şirketi elindeki nakdi kısa vadede değerlendirmek amacıyla 10.07.2013 tarihinde, hisseleri aktif bir piyasada işlem görmeyen (B) şirketinin hisselerinden adedi 1,20 TL'den 10.000 adet hisse satın almıştır. Satın alınan hisse senetleri (B) şirketi üzerinde kontrol gücü sağlayacak oranda değildir.

Satın alma tarihinden sonraki ilk değerleme günü olan 30.09.2013 tarihinden önceki gün (B) şirketinin hisse senetleri başka şirketler arasında 1,25 TL'den el değiştirmiştir.

(A) şirketi hisselerin tamamını 10.12.2013 tarihinde adedi 1,32 TL' den satmıştır.

Çözüm: Hisseler aktif bir piyasada işlem görmediğinden satılmaya hazır finansal varlık olarak sınıflandırılarak, gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlemeye tabi tutulması gerekmektedir. Değerleme gününe yakın bir tarihte gerçekleşen işlemlerdeki değerler gerçeğe uygun değerlerin tespitinde kullanılabilir. Değerleme farklarının ise özkaynaklarda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

01.01.2015 tarihinde TFRS-9 Finansal Araçlar standardının yürürlüğe girmesiyle "Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar" sınıflandırması yerini "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynağa Yansıtılan Finansal Varlıklar" sınıflandırmasına bırakacaktır.

Gerçeğe uygun değerlerin tespit edilememesi durumunda ilgili finansal varlığın maliyet değeri ile değerlemeye tabi tutulması ve herhangi bir değerleme işlemi yapılmaması gerekir.

$$\text{İktisap Bedeli} = (10.000 \text{ Ad} * 1,20 \text{ TL}) = 12.000.-\text{TL}$$

$$30.09.2013 \text{ Değerleme Günü Değeri} = (10.000 \text{ Ad} * 1,25 \text{ TL}) = 12.500.-\text{TL}$$

$$\text{Değerleme Artışı} = 12.500 - 12.000 = 500 \text{ TL}$$

10.12.2013 Satış Bedeli= (10.000 Ad * 1,32 TL) = 13.200.-TL

Satış Günü Oluşan Kâr = (13.200-12.000-500) = 700.-TL

a) Alış Günü Muhasebe Kaydı

10.07.2013

111- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI ÖZKAYNAKLARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR	12.000.-TL	
102-BANKALAR		12.000.-TL
		./.

---

b) Değerleme Günündeki Muhasebe Kaydı

30.09.2013

111- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI ÖZKAYNAKLARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR	500.-TL	
553- ÖZ KAYNAĞA DAYALI FİNANSAL ARAÇLAR GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKLARI		500.-TL
		./.

---

c) Satış Günündeki Muhasebe Kaydı

10.12.2013

102- BANKALAR	13.200.-TL	
553- ÖZ KAYNAĞA DAYALI FİNANSAL ARAÇLAR GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKLARI	500.-TL	
111- GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI ÖZKAYNAKLARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR		12.500.-TL
645- FİNANSAL VARLIK SATIŞ KARLARI		1.200.-TL
		./.

5.6.5.2 Tahvillerin Değerlemesi

İşletmelerin vadesine kadar elde tutma niyetiyle iktisap ettikleri, tahvil, senet ve bonolar TMS/TFRS uyarınca “112- İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Varlıklar” (vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar) olarak sınıflandırılarak “itfa edilmiş maliyet değeri” ile değerlemeye tabi tutulurlar. Bu tür finansal varlıkların iktisabı esnasında ödenen komisyon vb. giderlerde gider yazılmadan maliyete ilave edilir.

“TFRS 9’a göre vadeye kadar elde tutulacak, satışa hazır, alım satım amaçlı şeklinde bir sınıflama olmadığı için ister itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilsin, isterse gerçeğe uygun değeri üzerinden değerlendirilsin işlem maliyetleri finansal aracın maliyetine

ilave edilir. Bunun istisnası ise başlangıçta finansal aracın gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan finansal varlık işlem maliyetleridir.”³⁰⁹

Örnek 2³¹⁰ : (A) Şirketi (B) şirketinin ihraç ettiği nominal değeri 100.000.-TL , %10 yıl sonlarında kupon faiz ödemeli 5 yıllık bir tahvili 01.01.2012 tarihinde 90.000.-TL’ ye 10.000.-TL iskontolu olarak satın almıştır. (A) şirketi, söz konusu tahvili faiz geliri elde etmek için vadesine kadar elde tutmak amacıyla iktisap etmiştir.

Çözüm: (A) Şirketi uzun dönemli olarak faiz geliri elde etmeyi amaçladığından söz konusu tahvilin vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar-itfa edilmiş maliyetle ölçülen finansal varlıklar olarak sınıflandırılması gerekmektedir.

Tahvilin nominal değeri 100.000.-TL olduğundan ve her yılın sonunda 10.000.-TL faiz geliri elde edileceğinden 5. Yılın sonunda (A) şirketinin elde edeceği toplam tutar 150.000.-TL olacaktır. (A) şirketi tarafından tahvilin iktisabında ödenen tutar 90.000.-TL olduğundan iskonto tutarı ve faiz geliri toplamı (150.000-90.000=60.000.-TL’dir.

Buna göre;

İskonto (100.000-90.000) = 10.000.-TL

Dönemsel faiz gelirleri toplamı (5x10.000) = 50.000.-TL

01.01.2012-31.12.2016 dönemi toplam faiz geliri = 60.000.-TL

Etkin faiz yöntemi uyarınca 10.000.-TL iskontonun etkin faiz yöntemine göre 5 yıla faiz geliri olarak dağıtılması gerekmektedir. Ayrıca her yıl dönem sonlarında 10.000.-TL faiz geliri söz konusudur.

Etkin Faizin Hesaplaması: Excel’de aşağıdaki rakamlar girildikten sonra sırasıyla “fx, İşlev Ekle, Finansal, İç Verim Oranı, Değerler, Tamam” uygulaması sonucunda etkin faiz oranı =İÇ_VERİM_ORANI(B2:B7) formülü ile %12,8315 olarak bulunur.

	A	B
1	AÇIKLAMA	VERİ
2	ALIŞTA YAPILAN ÖDEME	-90.000,00
3	1. YIL FAİZ TAHSİLATI	10.000,00
4	2. YIL FAİZ TAHSİLAT	10.000,00
5	3. YIL FAİZ TAHSİLATI	10.000,00
6	4. YIL FAİZ TAHSİLATI	10.000,00
7	VADE SONU ANAPARA+FAİZ TAHSİLATI	110.000,00

Bulunan etkin faiz oranı kullanılarak tahvilin dönem sonlarındaki itfa edilmiş maliyet bedeli aşağıdaki gibi hesaplanır.

³⁰⁹ Örtten, Kaval, Karapınar, a.g.e., s. 483

³¹⁰ Demir, a.g.e., s. 349-350-351

YILLAR	(1) Dönem Başı İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli	(2) Faiz (%10) ve Ana Para Ödemeleri	(3) Faiz geliri (1)x Etkin Faiz %12,8315	(4) İskonto Edilen Tutarın Faiz Geliri (3-2)	(5) Dönem Sonu İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli (1+4)
2012	90.000 TL	10.000 TL	11.548 TL	1.548 TL	91.548 TL
2013	91.548 TL	10.000 TL	11.747 TL	1.747 TL	93.296 TL
2014	93.296 TL	10.000 TL	11.971 TL	1.971 TL	95.266 TL
2015	95.266 TL	10.000 TL	12.224 TL	2.224 TL	97.490 TL
2016	97.490 TL	10.000 TL	12.510 TL	2.510 TL	0 TL
	TOPLAM	50.000 TL	60.000 TL	10.000 TL	

Tahvilin dönem sonlarındaki itfa edilmiş maliyet bedeline aşağıdaki şekilde etkin faiz oranı uygulanarak dönemler itibariyle tahakkuku yapılacak faiz tutarlarına ulaşılır. Ulaşılan bu rakamla birlikte dönem sonunda tahsil edilen kupon faiz ödemesi faiz gelirleri hesabına kaydedilir.

Dönem Başı İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli	Etkin Faiz Oranı	Toplam Faiz Geliri
90.000 TL	0,0128315	11.548 TL
91.548 TL	0,0128315	11.747 TL
93.296 TL	0,0128315	11.971 TL
95.266 TL	0,0128315	12.224 TL
97.490 TL	0,0128315	12.510 TL

Bu hesaplamalar sonucunda tahvilin alış, dönem sonu değerlemeleri ve satış muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

— 01.01.2012 —		
112- İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR	90.000.-TL	
102-BANKALAR		90.000.-TL
(Tahvilin alış kaydı)		
— 31.12.2012 —		
102- BANKALAR	10.000.-TL	
112- İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR	1.548.-TL	
661- FİNANSAL VARLIKLAR FAİZ GELİRLERİ	11.548.-TL	
(Birinci yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin tahsili)		
— 31.12.2013 —		
102- BANKALAR	10.000.-TL	
112- İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR	1.747.-TL	
661- FİNANSAL VARLIKLAR FAİZ GELİRLERİ	11.747.-TL	
(İkinci yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin tahsili)		

31.12.2014		
102- BANKALAR		10.000.-TL
112- İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR		1.971.-TL
661- FİNANSAL VARLIKLAR FAİZ GELİRLERİ		11.971.-TL
(Üçüncü yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin tahsili)		
31.12.2015		
102- BANKALAR		10.000.-TL
112- İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR		2.224.-TL
661- FİNANSAL VARLIKLAR FAİZ GELİRLERİ		12.224.-TL
(Dördüncü yılsonu değerlemesi ve kupon faizinin tahsili)		
31.12.2016		
102- BANKALAR		10.000.-TL
112- İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR		2.510.-TL
661- FİNANSAL VARLIKLAR FAİZ GELİRLERİ		12.510.-TL
(Beşinci yılsonu değerlemesi ve kupon faizinin tahsili)		
31.12.2016		
102- BANKALAR		100.000.-TL
112- İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR		100.000.-TL
(Tahvilin vadesinde nakde çevrimi)		

Bu kayıtlar sonunda büyük defter kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır. Defter kayıtlarından da görüleceği üzere vade sonunda, en başta hesapladığımız gibi 60.000.- TL faiz gelirine ulaşmış olacağız.

İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL VARLIKLAR		FAİZ GELİRLERİ	
90.000 TL	100.000 TL		11.548 TL
1.548 TL			11.747 TL
1.747 TL			11.971 TL
1.971 TL			12.224 TL
2.224 TL			12.510 TL
2.510 TL			
100.000 TL	100.000 TL		60.000 TL

5.6.6 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi

TMS/TFRS' de mali duran varlıkların ortaklık pay oranına göre sınıflandırılması TDHP'ye göre farklılık göstermektedir. Bu sınıflandırmanın karşılaştırması ve uygulanacak TMS/TFRS'ler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 5.2 Mali Duran Varlıkların TMS/TFRS ve VUK'a Göre Sınıflandırılması

Mali Duran Varlıklar	TDHP (Ortaklık veya Oy Hakkı)	TMS/TFRS (Ortaklık veya Oy Hakkı)	UYGULANACAK TMS/TFRS
Bağlı Menkul Kıymetler	%10'dan az	%20'den az	TFRS-9, 39
İştirakler	%10-50 arası	%20-50 arası	TMS-28
Bağlı Ortaklıklar	%50'den fazla	%50'den fazla	TFRS-3,10

Bir işletmeye ait kaynağa dayalı finansal aracının iktisap edilmesi durumunda hangi mali duran varlık sınıfında kayıt altına alınacağına tespitinde yukarıdaki oranlar kullanılır.

Hisselerine sahip olunan işletmenin ortaklık payı veya oy hakkının %20-50 arasında olması durumunda “TMS-28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı” uygulanır.

Bu oranın %50 ve üzerinde olması durumunda “TFRS-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı”nın uygulanarak ana ortaklığın her bir ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile her bir bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarları elimine edilerek netleştirilir.

“İştirak: Yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmedir.”³¹¹

İş Ortaklığı: Müşterek kontrole sahip olan tarafların, girişimin net varlıkları üzerinde haklarının bulunduğu müşterek anlaşmadır.

“Önemli Etki: Yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile müşterek kontrol etme gücünü ifade etmektedir.”³¹²

³¹¹ TMS 28, Paragraf 3.

³¹² TMS 28, Paragraf 3.

“Bir işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak (örneğin bağlı ortaklıkları vasıtasıyla) yatırım yapılan işletmenin oy hakkının yüzde 20 ya da daha fazlasını elinde tutması durumunda, aksi açıkça ortaya konulamadığı sürece, söz konusu işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir.”³¹³

“Aşağıdaki hususların bir ya da birden fazlasının varlığı halinde bir işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir;

- a) Yatırım yapılan işletmenin yönetim kurulu ya da eşdeğer idari organında temsil edilme,
- b) Temettüleri ya da diğer dağıtım kararları dahil olmak üzere, işletmenin politika belirleme süreçlerine katılma,
- c) Yatırımcı işletme ile yatırım yapılan işletme arasında önemli işlemlerin gerçekleştirilmesi
- d) İşletmeler arasında yönetici personel değişimi yapılması ve işletme için teknik bilgi sağlanması.”³¹⁴

“Özkaynak Yöntemi: Yatırımın başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği ve sonrasında bu tutarın yatırım yapılan işletmenin net varlıklarında yatırımcı işletmenin payına düşen kısmı yansıtacak şekilde düzeltildiği bir muhasebe yöntemidir. Yatırımcı işletmenin kâr veya zararı, yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından kendisine düşen payı; yatırımcı işletmenin diğer kapsamlı kârı, yatırım yapılan işletmenin diğer kapsamlı kârından kendisine düşen payı kapsamaktadır.”³¹⁵

“Özkaynak yöntemine göre iştirak veya iş ortaklığı yatırımı başlangıçta elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilir. Edinme tarihinden sonra ise, yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararındaki payı yatırımın defter değeri artırılarak ya da azaltılarak finansal tablolara yansıtılır. Yatırımcının yatırım yapılan işletmenin kâr veya zararından alacağı pay, yatırımcının kâr veya zararı olarak muhasebeleştirilir. Yatırım yapılan bir iştiraktan alınan kar payı ve benzeri dağıtımlar yatırımın defter değerini azaltır. Yatırım yapılan iştirakin defter değerinin, iştirakin diğer kapsamlı kârındaki değişikliklerden yatırımcıya düşen pay oranında düzeltilmesi gerekebilir. Bu tür değişiklikler, maddi

---

³¹³ TMS 28, Paragraf 5.

³¹⁴ TMS 28, Paragraf 6.

³¹⁵ TMS 28, Paragraf 3.

duran varlıkların yeniden değerlemesinden ya da yabancı para çevrim farklarından kaynaklanan değişiklikleri içerir. Bu değişikliklerden yatırımcıya düşen pay, yatırımcının kendi diğer kapsamlı kârında muhasebeleştirilir.”³¹⁶

“İşletme, yatırımının aşağıdaki şekillerde iştirak veya iş ortaklığı niteliğini kaybettiği tarihten itibaren özkaynak yöntemini uygulamayı bırakır;

- a) Yatırımın bir bağlı ortaklık niteliği kazanması durumunda, yatırım “TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı” uyarınca muhasebeleştirilir.
- b) Eski iştirak veya iş ortaklığındaki kalan payın bir finansal varlık olması durumunda, kalan pay gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülür. Kalan payın gerçeğe uygun değeri, “TFRS-9 Finansal Araçlar Standardı” uyarınca bir finansal varlık olarak başlangıçta muhasebeleştirilen gerçeğe uygun değer olarak kabul edilir. İştirak veya iş ortaklığındaki kısmi payın elden çıkarılmasından kaynaklanan her tür gelirin gerçeğe uygun değeri ve kalan payın gerçeğe uygun değeri ile yatırımın özkaynak yönteminin bırakıldığı tarihteki defter değerinin farkı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
- c) Özkaynak yöntemini uygulamayı bırakması durumunda, işletme yatırıma ilişkin daha önce diğer kapsamlı kârda muhasebeleştirdiği tüm tutarları yatırım yapılan işletmenin varlık ya da borçlarını doğrudan elden çıkarması ile aynı esaslara uygun olarak muhasebeleştirir.”³¹⁷

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere yatırımcı işletmelerin, yatırım yaptıkları işletmeler üzerinde önemli etkisi bulunması durumunda özkaynak yöntemi ile muhasebeleştirilmeleri gerekmektedir. Önemli etki taşımayan yatırımların ise maliyet yöntemi ile muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Maliyet Yöntemi;

Maliyet yönteminde özkaynak yönteminden farklı olarak kar zarar açıklamaları ve yeniden değerlendirme artışları için bir kayıt yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Sadece alış ve ödenen nakit temettüleri için muhasebe kaydı yapılacaktır. Ödenen temettüleri ise yatırım tutarından düşülmek yerine, direkt olarak kâr olarak gelir hesaplarına aktarılacaktır.

---

³¹⁶ TMS 28, Paragraf, 10.

³¹⁷ TMS 28, Paragraf, 22.

“Tam mükellef kurumlar vergisi mükellefi olan iş ortaklıklarının ortakları, iş ortaklığına iştirak etmektedirler. Bu nedenle, iş ortaklıklarında taahhüt edilen işten elde edilen kazanç üzerinden kurumlar vergisi ödendikten sonra kalan kar ortaklara dağıtılmaktadır.”³¹⁸

“Yatırım yapılan şirketin kar veya zarar durumunun çok değişken, buna karşılık kar payı dağıtım politikasının büyük ölçüde sabit olduğu durumlarda maliyet yöntemi, yatırım yapılan şirketin faaliyet sonuçlarındaki gelişmeleri yatırım yapan şirketin finansal tablolarına yansıtmakta yetersiz kalmaktadır.”³¹⁹

Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi;

Bu yöntemde işletme için değerlendirme raporu yazdırılarak işletmenin cari cari değeri tespit edilir. Gerçeğe uygun değer artışları özkaynaklar yerine gelir tablosunda “647-Gerçeğe Uygun Değer Artış Kârları” hesabında raporlanır. İlgili yatırımlar ise bilançoda “220-Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar” hesabında takip edilir.

İştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımların TMS/TFRS’ye göre değerlemesine ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1: (A) İşletmesinin özkaynaklarının toplamı 1.000.000 TL’dir. (B) işletmesi (A) işletmesinin hisse senetlerinin %40’ını 400.000 TL’ye satın almış ve aynı oranda oy hakkına sahip olmuştur. (A) işletmesinin yıllar itibariyle özkaynaklarındaki hareketler aşağıdaki gibidir.

- (A) İşletmesi 1. Yılın sonunda 80.000.-TL net kar açıklamıştır.
- (A) İşletmesi 1. Yılın karından 30.000.-TL temettü dağıtmıştır.
- (A) İşletmesi 2. Yılın sonunda 45.000.-TL zarar açıklamıştır.
- (A) İşletmesi 2. Yılda maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışından dolayı özkaynaklarda 70.000.- Artış sağlanmıştır.
- (A) İşletmesi 3. Yılın sonunda 90.000.-TL net kar açıklamıştır.
- (A) İşletmesi 3. Yılın karından 55.000.-TL temettü dağıtmıştır.

³¹⁸ Mustafa Dündar, “İş Ortaklıklarının Vergilendirilmesi” Türmob Yayınları, Ankara, s. 56

³¹⁹ Aslı Türel, Yiğit Bora Şenyiğit, “İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlamasında Örneklerle Özkaynak Yöntemi”, **Mali Çözüm**, Ekim-Kasım-Aralık 2005, Sayı:73, s. 205-206

- (B) İşletmesi 4. Yılda elindeki hisse senetlerinin %60'ını 300.000.-TL'ye satmış, bunun sonucunda ortaklık ve oy hakkı %16'ya düşmüştür.

(B) işletmesinin (A) işletmesinin oy hakkının yüzde 20 ya da daha fazlasını elinde tutması ve aksi açıkça ortaya konulamadığından, (B) işletmesinin (A) işletmesi üzerinde önemli etkisinin bulunduğu kabul edilerek, muhasebe işlemlerinin özkaynak yöntemine ve maliyet yöntemine göre aşağıdaki şekilde yapılması gerekmektedir.

Dördüncü yılda yapılan kısmi satış sonunda oy hakkının %16'ya düşmesi önemli etkinin kaybolmasına yol açacağından yatırım kalan defter değeri üzerinden, bağlı menkul kıymet olarak tekrardan sınıflandırılacaktır.

Özkaynak Yöntemine Göre Çözüm;

a) Alış Günü Muhasebe Kaydı

. / .		. / .	
224- ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER	400.000.-TL		
102-BANKALAR			400.000.-TL
. / .		. / .	

b) 1. Yıl Sonu Karının Tahakkuku ve Temettü Ödemesinin Muhasebe Kaydı

. / .		. / .	
224- ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER	32.000.-TL		
640- YATIRIMLARDAN TEMETTÜ GELİRLERİ		32.000.-TL	
(Açıklanan kardan (B) işletmesine düşen pay 80.000.-TL*%40 = 32.000.-TL)			
. / .		. / .	
102- BANKALAR	12.000.-TL		
224- ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER		12.000.-TL	
(Dağıtılan kardan (B) işletmesine düşen pay 30.000.-TL*%40 = 12.000.-TL)			
. / .		. / .	

c) 2. Yıl Sonu Zarının Tahakkuku ve Yeniden Değerleme Artışının Muhasebe Kaydı

. / .		. / .	
659- DİĞER ÇEŞİTLİ GİDER VE ZARARLAR	18.000.-TL		
224- ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER		18.000.-TL	
(Açıklanan zarardan (B) işletmesine düşen pay 45.000.-TL*%40 = 18.000.-TL)			
. / .		. / .	
224-ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER	28.000.-TL		
553- ÖZKAYNAĞA DAYALI FİNANSAL ARAÇLAR			
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKLARI		28.000.-TL	
(Yeniden Değerleme Artışından (B) işletmesine düşen pay 70.000.-TL*%40 = 28.000.-TL)			
. / .		. / .	

d) 3. Yıl Sonu Karının Tahakkuku ve Temettü Ödemesinin Muhasebe Kaydı

. / .	
224- ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER	36.000.-TL
640- YATIRIMLARDAN TEMETTÜ GELİRLERİ	36.000.-TL
(Açıklanan kardan (B) işletmesine düşen pay 90.000.-TL*%40 = 36.000.-TL)	
. / .	
102- BANKALAR	22.000.-TL
224- ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER	22.000.-TL
(Dağıtılan kardan (B) işletmesine düşen pay 55.000.-TL*%40 = 22.000.-TL)	
. / .	

Bu yevmiye kayıtları sonunda yatırımcı (B) işletmesinin Önemli Etki taşıyan İştirakler hesabı ile (A) İşletmesinin Özkaynak hesaplarının büyük defter kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

(B) İŞLETMESİ ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTRK. HS.		(A) İŞLETMESİ ÖZKAYNAKLARI	
400.000 TL	12.000 TL	30.000 TL	1.000.000 TL
32.000 TL	18.000 TL	45.000 TL	80.000 TL
28.000 TL	22.000 TL	55.000 TL	70.000 TL
36.000 TL			90.000 TL
496.000 TL	52.000 TL	130.000 TL	1.240.000 TL
444.000 TL		1.110.000 TL	

Yukarıda görüldüğü üzere özkaynak hesaplarındaki hareketler sonucunda (A) işletmesinin özkaynak toplamı olan 1.110.000.-TL'yi (B) işletmesinin ortaklık payı olan %40 ile çarptığımızda (1.110.000.-TL*0,40 = 444.000.-TL) rakamını bulmaktayız. (B) İşletmesinin Önemli Etki Taşıyan İştirak hesabının bakiyesi de 444.000.-TL olarak gözüktüğünden yapılan işlemlerin doğruluğunu teyit etmiş olmaktadır.

e) 4. Yılda Hisse Eldeki Hisse Senetlerinin %60'nın Satışı ve İştirak Niteliğinin Kaybedilmesinin Muhasebe Kaydı

. / .	
102- BANKALAR	300.000.-TL
110- GERÇ. UYGUN DEĞER FARKI	
ÖZKAYN. YANS. FİN. VAR.	177.600.-TL
224- ÖNEMLİ ETKİ TAŞIYAN İŞTİRAKLER	444.000.-TL
649- DİĞER ÇEŞİTLİ GELİR VE KARLAR	33.600.-TL
(Satış günü itibariyle yatırımın defter değeri 444.000.-TL'dir. Satılan hisselerin defter değeri 444.000.-TL*%60= 266.400.-TL, geri kalan hisselerin defter değeri 444.000.-TL-266.400= 177.600.-TL)	
. / .	

Maliyet Yöntemine Göre Çözüm;

(B) işletmesi (A) işletmesinin % 40 hissesine sahip olmakla beraber yönetim kurulunda temsil edilememiş, finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesinde söz sahibi olamamıştır. Bu durumda hisse oranı yeterli olsa bile yönetimde temsil edilmemesi önemli etkiyi ortadan kaldıracığından özkaynak yöntemi yerine maliyet yöntemine göre aşağıdaki muhasebe kayıtları yapılacaktır.

a) Alış Günü Muhasebe Kaydı

. / .	
223- MALİYETLE ÖLÇÜLEN ÖNEMLİ ETKİ TAŞIMAYAN YATIRIMLAR	400.000.-TL
102-BANKALAR	400.000.-TL
. / .	

b) 1. Yıl Temettü Ödemesinin Muhasebe Kaydı

. / .	
102- BANKALAR	12.000.-TL
640- YATIRIMLARDAN TEMETTÜ GELİRLERİ	12.000.-TL
(Dağıtılan kardan (B) işletmesine düşen pay 30.000.-TL*%40 = 12.000.-TL)	
. / .	

c) 3. Yıl Temettü Ödemesinin Muhasebe Kaydı

. / .	
102- BANKALAR	22.000.-TL
640- YATIRIMLARDAN TEMETTÜ GELİRLERİ	22.000.-TL
(Dağıtılan kardan (B) işletmesine düşen pay 55.000.-TL*%40 = 22.000.-TL)	
. / .	

d) 4. Yılda Hisse Eldeki Hisse Senetlerinin %60'nun Satışı ve İştirak Niteliğinin Kaybedilmesinin Muhasebe Kaydı

. / .	
102- BANKALAR	300.000.-TL
110- GERÇ. UYGUN DEĞER FARKI	
ÖZKAYN. YANS. FİN. VAR.	160.000.-TL
223- MALİYETLE ÖLÇÜLEN ÖNEMLİ ETKİ TAŞIMAYAN YATIRIMLAR	400.000.-TL
649- DİĞER ÇEŞİTLİ GELİR VE KARLAR	60.000.-TL
(Satış günü itibariyle yatırımın defter değeri 400.000.-TL'dir. Satılan hisselerin defter değeri 400.000.-TL*%60= 240.000.-TL, geri kalan hisselerin defter değeri 400.000.-TL-240.000= 160.000.-TL)	
. / .	

5.6.7 Türev Ürünlerin TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi

“Türev ürün aşağıda yer alan üç özelliğin tamamına sahip olan ve bu standart kapsamında bulunan bir finansal araç veya diğer bir sözleşmedir.

- a) Belirli bir faiz oranında, finansal araç fiyatında, mal bedelinde, döviz kurunda, fiyat veya oran endeksinde, kredi derecesi veya kredi endeksinde ya da başka bir değişkende veya sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan bir değişkende (bazen “sözleşmeye konu olan” olarak da adlandırılır) meydana gelen bir değişiklik karşısında değeri değişmektedir.
- b) Net bir başlangıç yatırımı gerektirmemekte veya piyasa koşullarındaki değişikliklere benzer tepki vermesi beklenen diğer türden sözleşmelere göre daha az bir net başlangıç yatırımı gerektirmektedir.
- c) Gelecek bir tarihte ödenecektir.”³²⁰

“Türev finansal araçlar; işletmelerin kar elde etmek amacıyla ellerinde bulundurdukları sözleşmeleri ifade ettiğinde alım-satım amaçlı finansal araçlar olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle de değerlendirme ölçüsü gerçeğe uygun değerdir ve gelir tablosunda (kar/zarar) muhasebeleştirilir. Ancak türev finansal araçlar finansal riskten korunma amacıyla (hedging) edinildiğinde değerlendirme ölçüsü gerçeğe uygun değer olmasına karşın sınıflandırılması ve muhasebeleştirilmesi bazı unsurlara göre değişiklikler göstermektedir. Finansal riskten korunma aracının, etkin olan kısmı özkaynaklarda, etkin olmayan kısmı ise gelir tablosunda raporlanmaktadır.”³²¹

“Türev finansal araçların (finansal varlık veya borç niteliğinde) değerlendirilmesi ele alındığında öncelikle değerlendirme konusu türev sözleşmenin edinilmesindeki niyet (kar elde etme amaçlı mı veya riskten korunma amaçlı mı edinildiği) tespit edildikten ve niteliğine uygun olarak sınıflandırıldıktan sonra;

- a) Kısa süreli kar elde etmek üzere girilen türev sözleşmeler, alım-satım amaçlı finansal varlıklar olarak kabul edilir. Alım-satım amaçlı türev araçlar gerçeğe

---

³²⁰ TMS 39, Paragraf 9.

³²¹ Volkan Demir, **TMS Kapsamında Finansal Araçlar ve Vergi Uygulamaları Karşılaştırması**, VI Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildirisi, 02-06 Mart,2008, s. 87.

uygun değer üzerinden değerlemeye tabi tutulur ve gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara (gelir tablosuna) yansıtılır.

- b) Riskten korunma amaçlı türev sözleşmeler ise ilk iktisaptan sonraki değerlemelerde etkinlik testine tabi tutulur. Etkinlik testinde, türev sözleşmenin işletmeyi ne kadarlık bir zarardan koruduğu, işletmeye ne kadar bir para kazandırdığı; diğer bir ifadeyle etkin koruma sağlayıp sağlamadığı sorularına yanıt aranır. Etkin koruma sağlamakta ise özkaynaklarda, etkin koruma sağlamıyorsa gelir tablosunda raporlanır.”³²²

5.6.7.1 Finansal Riskten Korunma İşlemleri ve Etkinliğinin Tespiti

“**Finansal riskten korunma aracı:** Gerçeğe uygun değerinin veya nakit akışlarının finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki değişiklikleri dengelemesi beklenen türev araç ya da (sadece döviz kuru riskinden korunma amaçlı işlemler için) türev olmayan finansal varlık veya borçlardır.”³²³

Finansal riskten korunma işlemlerine aşağıdaki işlemler örnek verilebilir;

- a) “Faiz oranlarında değişiklik olması durumunda sabit oranlı bir borçlanma aracının gerçeğe uygun değerinin değişmesi riskine yönelik finansal riskten korunma işlemleri, gerçeğe uygun değere ilişkin finansal riskten korunma işlemlerine örnek olarak verilebilir. Bu tür bir finansal riskten korunma işlemi hem ihraç eden hem de hamil tarafından yapılabilir.”³²⁴
- b) “Değişken oranlı bir borcun sabit oranlı bir borca dönüştürülmesi için yapılan swap işlemi, nakit akışına yönelik finansal riskten korunma işlemlerine örnek olarak verilebilir (diğer bir ifadeyle, finansal riskten korunan gelecekteki nakit akışlarının gelecekteki faiz ödemeleri olduğu finansal riskten korunma işlemleri).”³²⁵
- c) “Kesin taahhüde ilişkin finansal riskten korunma işlemi (örneğin bir elektrik işletmesinin sözleşmeye bağlı ve sabit bir fiyattan yakıt satın almaya yönelik muhasebeleştirilmemiş bir taahhüdünün bulunması sebebiyle gerçekleştirdiği,

³²² Demir, a.g.e., s. 371-372

³²³ TMS 39, Paragraf 9.

³²⁴ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 102.

³²⁵ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 103.

yakıt fiyatlarında meydana gelebilecek değişimden korunma işlemi) gerçeğe uygun değerdeki değişim riskine ilişkin bir korumadır. Dolayısıyla, anılan işlem gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemidir. Diğer yandan kesin taahhüde ilişkin yabancı para riskinden korunma işleminin nakit akış riskinden korunma işlemi olarak da muhasebeleştirilmesi mümkündür.”³²⁶

“Finansal riskten korunma işleminin etkinliği: Finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen ve korunulan finansal riskle ilişkilendirilebilen değişikliklerin finansal riskten korunma aracı tarafından dengelenme derecesidir.”³²⁷

“Finansal riskten korunma işlemi, sadece, aşağıda yer alan iki koşulu birden karşıladığı durumlarda oldukça etkin olarak nitelendirilir;

- a) Finansal riskten korunma işleminin başlangıcında ve sonraki dönemlerde, anılan finansal riskten korunma işleminin, söz konusu korunma işleminin ilgili olduğu dönem içerisinde meydana gelen ve korunan riskten kaynaklanan (korunan riskle ilişkilendirilebilen) değişiklikleri dengeleyeceği beklenmektedir. Bu tür bir beklentiye, finansal riskten korunma konusu kalemin nakit akışı veya gerçeğe uygun değerinde geçmişte meydana gelen ve korunan riskle ilişkilendirilebilen değişimlerin finansal riskten korunma aracının geçmişteki nakit akışları veya gerçeğe uygun değerindeki değişimlere karşılaştırılması suretiyle veya finansal riskten korunma konusu kalemlerle finansal riskten korunma aracının nakit akışları veya gerçeğe uygun değerleri arasında önemli bir istatistikî ilişki bulunduğunun kanıtlanması gibi çeşitli yöntemlerle ulaşılabilir.
- b) Finansal riskten korunma işleminin fiili sonuçları %80 ile %125 arasındadır. Örneğin, fiili sonuçların finansal riskten korunma aracındaki kaybın 120 TL, nakit aracındaki kazancın ise 100 TL olduğunu göstermesi durumunda, dengeleme (netleştirme) oranı; 120/100 yani %120 olarak ya da 100/120 yani %83 olarak ölçülebilir. Sözü edilen örnekteki finansal riskten korunma işleminin, yukarıda yer alan (a) alt Paragrafındaki koşulu yerine getirdiği varsayıldığında,

³²⁶ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 104.

³²⁷ TMS 39, Paragraf 9.

işletme, anılan finansal riskten korunma işleminin oldukça etkin olduğu sonucuna ulaşır.”³²⁸

5.6.7.2 Muhasebe Uygulaması

Örnek 1: (A) Dış ticaret işletmesi USD (Amerikan Doları) borçlanarak vadeli olarak ithal ettiği malları, yurtiçi piyasada Türk Lirası cinsinden yine vadeli olarak satmaktadır. (A) işletmesi yurtdışına olan USD cinsinden borçları için nakit akış riski ile karşı karşıyadır. İşletme finansal raporlamasını TL olarak yapmaktadır. İşletme bu riskten korunmak için forward işlemi yaparak kur riskinden korunmayı amaçlamaktadır. Yapılan forward işlemine ait bilgiler aşağıdaki gibidir.

- Firma 20.09.2013 tarihinde yurtdışı tedarikçilerine yapması gereken 100.000.-USD ödemesi için 10.04.2013 tarihinde banka ile forward sözleşmesi yaparak, 20.09.2013 tarihinde 100.000.-USD’yi satın almak için USD/TL kurunu 1,90’da sabitlemiştir.
- Birinci değerlendirme günü olan 30.06.2013 tarihinde kur 1,95 USD/TL,
- Forward işleminin vade tarihi olan 20.09.2013 tarihinde kur 2,02 USD/TL’dir.
- İşletme forward işleminin sonucunda satın aldığı 100.000.-USD’yi aynı gün yurtdışı tedarikçisine transfer etmiştir.

Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere (A) firması forward işlemini kısa vadede kar elde etmek için değil, nakit akışı riskinden korunmak için yapmıştır. Ayrıca 1,90 TL’de sabitlenen kurun sözleşme vadesinde 2,02 TL’ye yükselmiş olması etkin bir korumanın sağlandığını göstermektedir. Bu nedenle gerçeğe uygun değer farkının özkaynaklarda raporlanması gerekmektedir. Forward işleminin herhangi bir maliyeti bulunmadığından alış anında muhasebe kaydı yapılmaz, ilgili işlemin finansal riskten koruduğu rakamlar varlık oluşturur ve aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir.

---

³²⁸ TMS 39, Uygulama Rehberi, Paragraf 105.

a) Birinci Değerleme Günü Muhasebe Kaydı

30.06.2013

227- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	5.000.-TL	
562- TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR		
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKLARI		5.000.-TL

[Değerleme günündeki kuru ile sabitlenen kur arasındaki farkın aktifleştirilmesi $100.000.-\text{USD}*(1,95-1,90) = 5.000.-\text{TL}$]

./.

---

b) Forward Vadesindeki Muhasebe Kayıtları

20.09.2013

227- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	7.000.-TL	
562- TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR		
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKLARI		7.000.-TL

[Birinci değerlendirme günündeki kur ile sabitlenen kurun arasındaki farkın aktifleştirilmesi $[100.000.-\text{USD}*(2,02-1,95) = 7.000.-\text{TL}]$]

20.09.2013

102- BANKALAR (USD)	202.000.-TL	
102- BANKALAR (TL)		190.000.-TL
227- TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR		12.000.-TL

(Türev sözleşme sona erdiğinden TL banka hesabına sözleş gereği $1,90*100.000= 190.000.-\text{TL}$ alacak, USD banka hesabına günün kuru ile $100.000*2,02=202.000$ TL borç verilir. Değer artışından dolayı aktifleştirilen $12.000.-\text{TL}$ de alacak verilerek kapatılır.)

./.

---

c) Yurtdışı Tedarikçiye Yapılan Transferin Muhasebe Kaydı

20.09.2013

320- SATICILAR	202.000.-TL	
102- BANKALAR		202.000.-TL

./.

---

d) Finansal Riskten Korunma Aracının Vadesinin Dolması Sebebi ile Özkaynaklarda Sınıflandırılan Değerleme Artışlarının Kâr veya Zarara Devrinin Muhasebe Kaydı

20.09.2013

648- TÜREV FİNANSAL ARAÇ KARLARI	12.000.-TL	
562- TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR		
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKLARI		12.000.-TL

(Değerleme ve vade günlerinde oluşan değer artışının, $5.000.-\text{TL}+7.000.-\text{TL}=12.000.-\text{TL}$ 'nin, özkaynaklardan kâr zarar hesabına devri)

./.

BÖLÜM 6 - FİNANSAL BORÇLARIN VUK VE TMS/TFRS AÇISINDAN DEĞERLEMESİ

6.1 FİNANSAL BORÇLAR VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR

İşletmeler stok ve duran varlık alımları için gerekli olan kaynağı, özkaynaklarından karşılayabildikleri gibi banka kredisi kullanarak, vadeli çek ve senet vererek veya herhangi bir çek veya senet vermeden vadeli olarak alabilmektedirler. Bunun dışında Anonim Şirketler uzun vadeli finansman ihtiyaçları için tahvil, kısa vadeli finansman ihtiyaçları için bono ve senet ihraç edebilmektedir.

Finansal borçlar iki başlık altında sınıflandırılarak değerlemeye tabi tutulurlar;

- a) Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal borçlar
- b) Diğer finansal borçlar

Diğer finansal borçlar altında sınıflandırılan verilen vadeli çekler, banka kredileri, satıcılara borçlar, borç senetleri, ihraç edilen tahvil, senet ve bonolar etkin faiz yöntemi ile hesaplanan itfa edilmiş maliyet değerleri ile değerlemeye tabi tutulurlar.

“**Etkin faiz yöntemi**; finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. **Etkin faiz oranı**; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince gelecek teki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır. **İtfa edilmiş maliyet değeri**, finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirim yapılmasından (doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır.”³²⁹

---

³²⁹ TMS 39, Paragraf 9.

Finansal borçların değerleme gününde hangi değerleme ölçüsü ile değerlemeye tabi tutulması gerektiği TMS/TFRS ve VUK karşılaştırılmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6.1 Finansal Borç Kalemlerinin TMS/TFRS ve VUK Değerleme Ölçülerinin Karşılaştırması

Finansal Borç Kalemi	VUK Değerleme Ölçüsü	TMS/TFRS Değerleme Ölçüsü
Verilen Vadesiz Çekler	İtibari Değer	Gerçeğe Uygun Değer
Verilen Vadeli Çekler	Tasarruf Değeri (Reeskonta Tabi)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Satıcılar	Mukayyet Değer	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Borç Senetleri	Tasarruf Değeri (Reeskonta Tabi)	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Banka Kredileri	Kıst Gider	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri
Çıkarılmış Tahviller	İtibari Değer	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri

Bu finansal borçlar Türk Lirası cinsinden olabileceği gibi yabancı para cinsinden de oluşabilmektedir. Bu durumda finansal borçlarla ilgili değerleme işlemlerinin sonucu olarak vade farkı ve faizin yanında kur farkı maliyetleri de ortaya çıkabilmektedir. Bu maliyetlerin tamamı borçlanma maliyetlerini oluşturmaktadır.

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi hususunda, Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu açısından farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bu farklı uygulamalar aşağıdaki tablolarda karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.³³⁰

³³⁰ Muharrem Karataş, “Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, KOBİ’ler İçin UFRS ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi, **Mali Çözüm**, Mart-Nisan 2010, Sayı: 98, s. 136-137

Tablo 6.2 Duran Varlık İktisabı ile İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirme Esaslarının VUK ve TMS/TFRS'ye Göre Karşılaştırılması

KONU	TMS UYGULAMALARI		TÜRK VERGİ MEVZUATI UYGULAMALARI	
	Varlığın Durumu		Varlığın Durumu	
	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlığın İktisap Edildiği Dönem Sonuna Kadar	Varlığın İktisap Edildiği Dönemden Sonra
FAİZ GİDERLERİ	Özellikli Varlık İse Varlığın Maliyetine Eklenir, Değil ise Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Maliyetine Eklenir	Maliyetine eklenir veya Dönem Gideri Olarak Kaydedilir
VADE FARKLARI	Özellikli Varlık İse Varlığın Maliyetine Eklenir, Değil ise Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Maliyetine Eklenir.	Maliyetine eklenir veya Dönem Gideri Olarak Kaydedilir
KUR FARKLARI	Özellikli Varlık İse Varlığın Maliyetine Eklenir, Değil ise Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Maliyetine Eklenir.	Maliyetine eklenir veya Dönem Gideri Olarak Kaydedilir

Tablo 6.3 Stok İktisabı ile İlgili Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirme Esaslarının VUK ve TMS/TFRS'ye Göre Karşılaştırılması

KONU	TMS UYGULAMALARI		TÜRK VERGİ MEVZUATI UYGULAMALARI	
	Stokun Durumu		Stokun Durumu	
	Stok Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Stok Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Stok Aktife Alınmaya Kadar	Stok Aktife Alındıktan Sonra
FAİZ GİDERLERİ	Özellikli Varlık İse Varlığın Maliyetine Eklenir, Değil ise Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyetine Eklenir.	Maliyetine Eklenir veya Dönem Gideri Olarak Kaydedilir
VADE FARKLARI	Özellikli Varlık İse Varlığın Maliyetine Eklenir, Değil ise Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyetine Eklenir.	Maliyetine Eklenir veya Dönem Gideri Olarak Kaydedilir
KUR FARKLARI	Özellikli Varlık İse Varlığın Maliyetine Eklenir, Değil ise Dönem Gideri Olarak Kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir	Maliyetine Eklenir	Maliyetine Eklenir veya Dönem Gideri Olarak Kaydedilir

6.2 VERİLEN ÇEK ve SENETLERİN DEĞERLEMESİ

Alınan çek ve senetler ile ilgili bu çalışmanın 5.3. bölümünde yapılan açıklamaların tamamı verilen çek ve senetler içinde geçerli olduğundan bu konulara tekrar değinilmeden alacak çek ve senetleri için verilmiş örnek muhasebe uygulamaları aşağıda borç çek ve senetleri için uyarlanmıştır.

Reeskont uygulaması ile ilgili tekrar edilmesi gereken en önemli iki konu; çeklerinde senetler gibi reeskonta tabi tutulabileceği ve TMS/TFRS' de bir alacağın veya borcun reeskonta tabi tutulması için bir senet veya çeke bağlı olması şartının bulunmamasıdır.

Reeskont uygulaması VUK' da ihtiyari bir uygulama olup, alacak çek ve senetlerinin reeskontu vergi matrahını azaltmakta, borç çek ve senetlerinin reeskontu vergi matrahını artırmaktadır. Bu nedenle vergi idaresi borç senet ve çeklerini reeskonta tabi tutan mükellefleri alacak çek ve senetlerini reeskonta tabi tutmakta serbest bırakmışken, Alacak çek ve senetlerini reeskonta tabi tutan mükelleflere borç senet ve çeklerini reeskont işlemine tabi tutma zorunluluğu getirmiştir.

İşletmelerin alacak ve borç çek senetlerinin tutar ve vadeleri reeskont işlemi sonucunda vergi matrahını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle işletmeler reeskont işlemlerini yapıp yapmamaya karar vermeden önce hem alacak, hem de borç çek ve senetleri için reeskontlarını hesaplayıp vergi matrahına etkisini görüp ona göre karar vermeleri gerekmektedir.

Aksi halde borç çek ve senetleri alacak çek ve senetlerinden tutar ve vade olarak yüksek olan işletmeler reeskont işleminin getireceği vergi matrahı artışından dolayı fazla vergi ödemek zorunda kalacaklar ve bu durum işletme özkaynaklarında azalmaya yol açacaktır.

6.2.1 Verilen Çek ve Senetlerin VUK Uyarınca Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1: (A) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla diğer işletmelere verdiği çek ve senetlere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. 31.12.2013 tarihinde TCMB tarafından kısa vadeli işlemler için avans faiz oranı %12, Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) ise %7 olarak açıklanmıştır. Maliye bakanlığınca açıklanan EUR kuru

2,85 EUR/TL'dir. Yabancı para üzerinden düzenlenen senetlerin kur değerlemeleri reeskont hesaplanmadan önce tamamlanmıştır.

SIRA	Vade	Kalan Gün	Faiz Oranı	Tutar	Açıklama
1	10.05.2014	130	%10	23.600 TL	%18 KDV dahil alıma istinaden verilmiş senet
2	12.07.2014	193	-	12.000 TL	KDV'den istisna bir alıma istinaden verilmiş çek
3	13.03.2014	72	-	5.000 EUR	Yurtdışı tedarikçiye verilmiş senet
4	21.09.2014	264	%15	32.000 TL	Verilmiş hatır çeki
5	17.04.2014	107	% 9	27.000 TL	Verilmiş avans çeki.

Reeskont hesaplamasına geçmeden önce senetlerin verilme nedenlerini incelemek gerekmektedir. Hatır ve avans için verilen çek ve senetler için reeskont ayırlamayacağından 4. ve 5. sıradaki çekler reeskont hesaplanmaması gerekmektedir. 1,2 ve 3. sıradaki senetlerin reeskont hesaplamaları aşağıdaki gibi olacaktır.

Birinci senedin tutarı içindeki KDV bedeline reeskont hesaplanamayacağından KDV hariç tutar ($23.600/1,18=20.000$ TL) üzerinden reeskont hesaplanması gerekmektedir.

$$1. \text{ Sıradaki Senedin Reeskont Tutarı} = \frac{20.000 \times 10 \times 130}{36.000 + (10 \times 130)} = 697,05 \text{ TL}$$

İkinci senet üzerinde faiz nispeti belirlenmediğinden TCMB tarafından açıklanan kısa vadeli işlemler için avans faiz oranı olan %12'nin senedin faiz nispeti olarak dikkate alınması gerekmektedir.

$$2. \text{ Sıradaki Çekin Reeskont Tutarı} = \frac{12.000 \times 12 \times 193}{36.000 + (12 \times 193)} = 725,34 \text{ TL}$$

Üçüncü senet yabancı para cinsinden düzenlenmiş bir senet olduğundan ve senet üzerinde faiz nispeti belirlenmediğinden, Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) %7'nin faiz nispeti olarak kabul edilmesi ve hesaplama sonucu çıkacak tutarın Maliye

bakanlığınca açıklanan EUR kuru 2,85 ile çarpılarak Türk Lirasına çevrilmesi gerekmektedir.

$$3. \text{ Sıradaki Senedin Reeskont Tutarı} = \frac{5.000 \times 72}{36.000 + (7 \times 72)} = 69,03 \text{ EUR}$$

$$= 693,03 \text{ EUR} \times 2,85 = 196,74 \text{ TL}$$

Hesaplamalar sonucunda üç senedin reeskontlarının toplamı (697,05+725,34+196,74= 1.619,13 TL) olarak hesaplanmıştır. Buna göre muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2013	
322- BORÇ SENETLERİ REESKONTU	1.619,13 TL
647- REESKONT FAİZ GELİRLERİ	1.619,13 TL
(2013 yılı borç senetleri reeskont hesaplaması kaydı)	
01.01.2014	
657- REESKONT FAİZ GİDERLERİ	1.619,13 TL
322- BORÇ SENETLERİ REESKONTU	1.619,13 TL
(2013 yılı borç senetleri senet reeskont iptali)	
./.	

Örnek 2: (B) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla satıcılara verdiği yabancı para cinsinden vadeli çek ve senetlerinin tutarları, geçici mizandaki alacak bakiyeleri ve 31.12.2013 tarihli değerlendirme günü için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen kurlar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

TÜRÜ	Miktarı	Değerleme Kuru	Değerleme Tutarı TL	Kayıtlı Değeri	Kambiyo Zararı
ÇEK	10.000 USD	1,7415	17.415,00	15.310,30	2.104,70
SENET	25.000 EUR	2,7215	68.037,50	66.325,55	1.711,95
SENET	17.000 GBP	2,8340	48.178,00	46.525,60	1.652,40
	TOPLAM		133.630,50	128.161,45	5.469,05

Yapılan değerlendirme hesaplamaları sonucunda işletmenin 5.469,05 TL kur farkı zararının oluştuğu belirlenmiştir. Buna göre değerlemeye ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2013

656- KUR FARKI ZARARLARI

5.469,05TL

321- BORÇ SENETLERİ

5.469,05 TL

(Verilen çek ve senetler hesabında oluşan kambiyo zararının kaydı)

./.

6.2.2 Verilen Çek ve Senetlerin TMS/TFRS Uyarınca Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1: (A) şirketinin değerleme günü olan 31.12.2013 tarihi itibariyle henüz vadesi gelmemiş verdiği çek ve senetlerin tutarları ve vadeleri aşağıdaki gibidir. Değerleme günü itibariyle TCMB tarafından açıklanmış kısa vadeli avans işlemleri için açıklanmış olan faiz oranı % 11'dir.

Alacaklı Firma	Belge Türü	Borç Tutarı (TL)	Vade	Vadeye Kalan Gün	Üzerinde Yazılı Faiz Oranı
B	SENET	100.000	28.03.2014	87	% 13
C	SENET	40.000	17.05.2014	137	% 10
D	ÇEK	70.000	13.02.2014	44	
E	ÇEK	60.000	31.01.2014	31	
F	SENET	50.000	20.02.2014	51	% 12
G	SENET	30.000	25.04.2013	115	

D ve E Firmalarına verilen çeklerin üzerinde şekil itibariyle faiz kaydının bulunmaması ve G firmasına verilen senedin üzerinde faiz bulunmaması nedeniyle bu borçların değerlemesinde VUK uygulamalarında olduğu gibi TCMB tarafından açıklanan faiz oranı kullanılabilir. Bu durumda yapılacak hesaplamalar aşağıdaki gibi olacaktır.

(B) Firmasına Verilen Senedin İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{100.000 \times 36.500}{36.500 + (13 \times 87)} = 96.994,50 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 100.000 - 96.994,50 = 3.005,50 \end{aligned}$$

(C) Firmasına Verilen Senedin İskonto Tutarı

$$\begin{array}{l} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \\ \text{İskonto Tutarı} \end{array} \begin{array}{l} 40.000 \times 36.500 \\ \text{-----} = 38.552,94 \\ 36.500 + (10 \times 137) \end{array}$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 40.000 - 38.552,94 = 1.447,06$$

(D) Firmasına Verilen Çekin İskonto Tutarı

$$\begin{array}{l} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \\ \text{İskonto Tutarı} \end{array} \begin{array}{l} 70.000 \times 36.500 \\ \text{-----} = 69.083,93 \\ 36.500 + (11 \times 44) \end{array}$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 70.000 - 69.083,93 = 916,07$$

(E) Firmasına Verilen Çekin İskonto Tutarı

$$\begin{array}{l} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \\ \text{İskonto Tutarı} \end{array} \begin{array}{l} 60.000 \times 36.500 \\ \text{-----} = 59.444,64 \\ 36.500 + (11 \times 31) \end{array}$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 60.000 - 59.444,64 = 555,36$$

(F) Firmasına Verilen Senedin İskonto Tutarı

$$\begin{array}{l} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \\ \text{İskonto Tutarı} \end{array} \begin{array}{l} 50.000 \times 36.500 \\ \text{-----} = 49.175,47 \\ 36.500 + (12 \times 51) \end{array}$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 50.000 - 49.175,47 = 824,53$$

(G) Firmasına Verilen Senedin İskonto Tutarı

$$\begin{array}{l} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \\ \text{İskonto Tutarı} \end{array} \begin{array}{l} 30.000 \times 36.500 \\ \text{-----} = 28.995,10 \\ 36.500 + (11 \times 115) \end{array}$$

$$\text{İskonto Tutarı} = 30.000 - 28.995,10 = 1.004,90$$

Bu hesaplamalar sonucunda toplam reeskont tutarı ve yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Alacaklı Firma	Belge Türü	Borç Tutarı (TL)	Vade	Kalan Gün	Faiz Oranı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İskonto Tutarı
B	SENET	100.000	28.03.2014	87	% 13	96.994,50	3.005,50
C	SENET	40.000	17.05.2014	137	% 10	38.552,94	1.447,06
D	ÇEK	70.000	13.02.2014	44	%11	69.083,93	916,07
E	ÇEK	60.000	31.01.2014	31	%11	59.444,64	555,36
F	SENET	50.000	20.02.2014	51	% 12	49.175,47	824,53
G	SENET	30.000	25.04.2013	115	%11	28.995,10	1.004,90
	TOPLAM	350.000				342.246,58	7.753,42

31.12.2013

329- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ	7.753,42 TL	
663- VADE FARKI GELİRLERİ		7.753,42 TL
(2013 yılı alacak reeskont hesaplaması kaydı)		

01.01.2014

673- VADE FARKI GELİRLERİ	7.753,42 TL	
329- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ		7.753,42 TL
(2013 yılı alacak reeskont iptali)		

./.

Örnek 2: (B) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla satıcılara verdiği yabancı para cinsinden çek ve senetlerinin tutarları, geçici mizandaki alacak bakiyeleri ve 31.12.2013 tarihli değerlendirme günü için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen kurlar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

TÜRÜ	Miktarı	Değerleme Kuru	Değerleme Tutarı TL	Kayıtlı Değeri	Kambiyo Zararı
ÇEK	50.000 USD	1,7585	87.925,00	85.410,40	2.514,60
SENET	65.000 EUR	2,7210	176.865,00	172.325,45	4.539,55
SENET	19.000 GBP	2,8545	54.235,50	49.852,65	4.382,85
	TOPLAM		319.025,50	307.588,50	11.437,00

Yapılan değerlendirme hesaplamaları sonucunda işletmenin 11.437,00 TL kur farkı zararının oluştuğu belirlenmiştir. Buna göre değerlemeye ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2013

676- KUR FARKI ZARARLARI	11.437,00TL	
321- BORÇ SENETLERİ		8.922,40 TL
322- VERİLEN İLERİ TARİHLİ ÇEKLER		2.514,60 TL
(Verilen çek ve senetler hesabında oluşan kambiyo zararının kaydı)		

./.

6.3 BANKA KREDİLERİNİN DEĞERLEMESİ

6.3.1 Banka Kredilerinin VUK'a Göre Değerlemesi

“Borçlar mukayyet değerleri ile değerlendirilir, kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınırlar.”³³¹Buna göre banka kredilerinin değerlendirme günü itibariyle tahakkuk eden faizinin kâr zarar hesaplarına intikal ettirilmesi gerekmektedir.

“Yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faiz ve kur farklarından kuruluş dönemine ait olanların sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırım maliyetine eklenmesi gerekmekte; işletme dönemine ait olanların ise, ilgili buldukları yılda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortismanına tabi tutulması mümkün bulunmaktadır.”³³²Otomobil alımı gibi yatırım süreci gerektirmeyen sabit kıymet alımlarında faiz ve kur farkının maliyet bedeline eklenmesi zorunlu olan kısmın tespitinde, iktisadi kıymetin iktisap tarihinden hesap dönemi sonuna kadar geçen sürenin dikkate alınması gerekir.

“Stok ve maddi duran varlık edinimleri ile ilgili kredi faizlerinin muhasebeleştirilmesinde aşağıdaki ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.”³³³

Tablo 6.4 Kredi Faizlerinin VUK Açısından Muhasebeleştirme İlkeleri

	Maddi Duran Varlıklar	Stoklar
Aktife Alındığı Tarihe Kadar	Maliyet	Maliyet veya Gider
Aktife Alındığı Tarihten Dönem Sonuna Kadar	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider
Aktife Alındıktan Sonraki Dönemler	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider

Banka kredilerinin VUK'a göre değerlemesine ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1: (A) İşletmesi 01.10.2013 tarihinde yeni satın aldığı araç için 100.000.-TL yıllık %20 faiz ile 122 gün (31.01.2014) vadeli kredi kullanmıştır İşletme iktisap yılından sonraki dönemlere isabet eden faizleri maliyete eklemek yerine doğrudan gider

³³¹ Vergi Usul Kanunu, Madde 285.

³³² 130 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

³³³ Toroslu, **a.g.e.**, s. 241

yazmayı tercih etmektedir. . Aracın alımına ve krediye ilişkin muhasebe kayıtlarının aşağıdaki şekilde olması gerekmektedir.

Toplam ödenecek faiz = $(100.000 \cdot 20 \cdot 122) / 36.000 = 6.777,77$ TL

2013 Yılına İsbet Eden Faiz = $6.777,77 / 122 \cdot 91 = 5.055,54$ TL

2014 Yılına İsbet Eden Faiz = $6.777,77 - 5.055,54 = 1.722,23$ TL

01.10.2013	
254- TAŞITLAR	100.000,00 TL
300- BANKA KREDİLERİ	100.000,00 TL
(Kredi ile taşıt alımının kaydı)	
31.12.2013	
254- TAŞITLAR	5.055,54 TL
381- GİDER TAHAKKUKLARI	5.055,54 TL
(2013 yılına isabet eden faizin tahakkuku ve taşıtın maliyetine eklenmesi)	
31.01.2014	
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	1.722,23 TL
381- GİDER TAHAKKUKLARI	5.055,54 TL
300- BANKA KREDİLERİ	100.000,00 TL
102- BANKALAR	106.777,77 TL
(Banka kredisinin faizi ile birlikte kapanışı)	
./.	

Örnek 2: (B) İşletmesi yaptırdığı bina için kullanmak üzere 01.11.2013 tarihinde bir yıl vadeli %12 faiz oranlı 50.000.-USD kredi kullanmıştır. Kredinin kullanıldığı gün USD kuru 1,75 TL, değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihinde 1,78 TL, binanın bitirilerek kullanılmaya başlandığı gün olan 01.10.2014 tarihinde USD kuru 1,83 TL, kredinin kapatıldığı 01.11.2014 tarihinde USD kuru 1,90 TL'dir.

Toplam ödenecek faiz = $(50.000 \cdot 12 \cdot 360) / 36.000 = 6.000,00$ USD

2013 Yılına İsbet Eden Faiz = $6.000 / 12 \cdot 2 = 1.000,00$ USD

2014 Yılına İnşaat Bitimine Kadar İsbet Eden Faiz = $6.000 / 12 \cdot 9 = 4.500$ USD

2014 Yılı İnşaat Bitiminden Kredinin Kapatılmasına Kadar İsbet Eden Faiz = $6.000 / 12 \cdot 1 = 500$ USD

01.10.2013	
102- BANKALAR	87.500,00 TL
300- BANKA KREDİLERİ	87.500,00 TL
(Kredinin alış kaydı 50.000 USD*1,75)	
31.12.2013	
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	1.780,00 TL
381- GİDER TAHAKKUKLARI	1.780,00 TL
(2013 yılına isabet eden faizin yatırımın maliyetine eklenmesi 1.000 USD*1,78)	
./.	

31.12.2013		
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	1.500,00 TL	
300- BANKA KREDİLERİ		1.500,00 TL
(2013 yılına ait kur farkının yatırımın maliyetine eklenmesi 50.000*[1,78-1,75])		
01.10.2014		
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	8.235,00 TL	
381- GİDER TAHAKKUKLARI		8.235,00 TL
(2013 yılına isabet eden faizin yatırımın maliyetine eklenmesi 4.500 USD*1,83)		
01.10.2014		
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	2.500,00 TL	
300- BANKA KREDİLERİ		2.500,00 TL
(2013 yılına ait kur farkının yatırımın maliyetine eklenmesi 50.000*[1,83-1,78])		
01.11.2014		
252- BİNALAR	4.885,00 TL	
381- GİDER TAHAKKUKLARI	10.015,00 TL	
300- BANKA KREDİLERİ	91.500,00 TL	
102- BANKALAR		106.400,00 TL
(Banka kredisinin faizi ile birlikte kapanışı 56.000 USD*1,90)		
./.		

Örnekte görüldüğü üzere yatırımın tamamlandığı tarihe kadar olan süre içindeki faiz ve kur farkları 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabına, yatırımın tamamlanmasından sonra oluşan giderler ise yatırım artık binaya dönüştüğü için 252-Binalar hesabına kaydedilmektedir. Kredinin vadesi 2015 yılına uzamış olsaydı, işletme 2015 yılına ait faiz ve kur farklarını doğrudan 780-Finansman Giderleri hesabına yazmak veya 252-Binalar hesabının da maliyete ekleme tercihinde bulunabilecekti.

6.3.2 Banka Kredilerinin TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi

“Banka kredileri, gelecekte sözleşmeden doğan nakit alma hakkını temsil eden finansal varlıklar ile gelecekte sözleşmeye bağlı nakit ödeme yükümlülüğünü temsil eden finansal borçların bilinen örneklerinden biridir.”³³⁴

TMS/TFRS'ye göre banka kredileri etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanmış itfa edilmiş maliyetleri ile değerlendirilir. Kredinin alınması ile birlikte vade sonunda ödenecek olan faiz “Ertelenmiş Faiz Gideri” olarak sınıflandırılarak pasifi düzenleyici hesap olan 309- Ertelenmiş Faiz Giderleri Hesabı'nın borcuna verilerek 300- Banka Kredileri Hesabı alacaklandırılır. Faizler ödendikçe 309- Ertelenmiş Faiz Giderleri hesabının alacağına kayıt yapılarak 780- Finansman Giderleri hesabı borçlandırılır.

³³⁴ TMS 32, Uygulama Rehberi, Paragraf 4.

6.3.2.1 TMS/TFRS'ye Göre Borçlanma Maliyetleri

“TMS/TFRS'ye göre borçlanma maliyetleri; bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilgili olarak katlanılan faiz ve diğer giderlerdir.”³³⁵ “Borçlanma maliyetleri;

- a) TMS-39'a göre etkin faiz oranı yöntemi kullanılarak hesaplanan faiz gideri,
- b) TMS-17'ye göre finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri ve
- c) Yabancı para ile borçlanmalarda faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere kur farklarından oluşmaktadır.”³³⁶

“Bir özellikli varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri bu varlığın maliyetinin bir parçasını oluşturur. Diğer borçlanma maliyetleri gider olarak muhasebeleştirilir.”³³⁷ Özellikli varlıklar amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır.”³³⁸

“Aşağıdakilerden herhangi biri koşullara bağlı olarak özellikli varlık olabilir;

- a) Stoklar
- b) İmalat tesisleri
- c) Enerji üretim tesisleri
- d) Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- e) Yatırım amaçlı gayrimenkuller”³³⁹

“Bir inşaatın gerçekleştirilebilmesi için katlanılan borçlanma maliyetleri ve kur farkları yatırımın tamamlanmasına ve kullanılabilir duruma gelmesine kadar yatırımın maliyetine dahil edilir. Bunun yanı sıra inşa edilen bu varlığın toplam maliyeti gerçeğe uygun değerini aşamaz. Bu varlığın gerçeğe uygun değerini aşan borçlanma maliyetleri gider olarak kaydedilir.”³⁴⁰

Yabancı para ile yapılan borçlanmalar ile ortaya çıkan kur farkı giderleri de özellikli varlığın maliyetine eklenebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken konu ilgili

³³⁵ TMS 23, Paragraf 5.

³³⁶ TMS 23, Paragraf 6.

³³⁷ TMS 23, Paragraf 1.

³³⁸ TMS 23, Paragraf 5.

³³⁹ TMS 23, Paragraf 7.

³⁴⁰ Şükrü Dokur, Sait K. Kaygusuz, **Amortismanlar**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s. 111

dönemde maliyete eklenecek olan faiz ve kur farkı toplam tutarının, ilgili borçlanmanın Türk Lirası cinsinden yapılması durumunda ödenecek toplam faiz tutarını geçmemesi gerektiği ve geçmesi halinde aşan tutarın dönemin gelir/gider hesaplarında muhasebeleştirilmesi gerektiğidir.

Özellikli varlıkların finansmanında kullanılan yabancı para cinsinden borçlanmaların kur farklarının işletme lehine ulaşması durumunda ilgili kur farkları maliyetten düşülmez dönemin gelir/gider hesaplarında muhasebeleştirilir.

Özellikli varlığın finansmanı için yapılan borçlanmalarda özellikli varlığın maliyetine eklenebilecek azami kur farkının hesabı aşağıdaki örnekte açıklanmıştır.

Örnek 1:³⁴¹ Finansal tablolarını fonksiyonel para birimi olan Türk Lirası (TL) üzerinden hazırlayan ABC İşletmesi özellikli bir varlığın finansmanı için aşağıda belirtilen hüküm ve koşullarla bir borçlanma sözleşmesi yapmıştır.

Alınan Kredi Tutarı	100.000.000 ABD Doları (USD)
Kredinin İlk Alınma Tarihi	01 Ocak 2011
Kredinin Alındığı Tarihte TL-USD Paritesi	TL 1,5376: USD 1
Yabancı Para Borçlanma Faiz Oranı (USD)	Yıllık %6 (sabit faiz)
Kredinin İlk Alındığı Tarihteki Benzer TL	Yıllık %12 (sabit faiz)
Para Birimindeki Kredilerin Faiz Oranı	
2011 Yılı İçin Ortalama Döviz Kuru	TL 1,6707: USD 1
2011 Yılı Dönem Sonu Döviz Kuru	TL 1,8889: USD 1

2011 yılı içinde yapılan faiz ödemeleri:

Faiz ödemesi (100.000 USD * %6)	6.000.000 ABD Doları (USD)
Sözleşme gereği 30.06.2011 tarihinde tek seferde olmak üzere	
Ödeme tarihinde çevirim	9.800.000 Türk Lirası

ABC işletmesi 9.800.000 TL'yi (faiz giderinin gerçekleştiği tarihteki döviz kuruyla değerlendirilmiş) özellikli bir varlığın finansmanında kullanılan yabancı para cinsinden kredinin faiz gideri olduğu için aktifleştirmelidir.

³⁴¹<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/TMS%2023%20uygulama%20%C3%B6rne%C4%9Fi.pdf>, 24.08.2013

Buna ek olarak, ABC işletmesi muhasebe politikası olarak faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alınmak üzere kur farkları da borçlanma gideri olarak ele alabilir. Eğer bu şekilde bir seçim yapılırsa kur farkları üzerindeki faiz maliyetlerinden kaynaklanan maksimum düzeltmeyi hesaplamak için ABC işletmesinin aynı dönemde eğer alınan kredi TL para biriminden olsaydı ödenecek olan kredi faiz giderini hesaplaması gerekmektedir. Hesaplama şekli aşağıdaki şekildedir:

Kredinin ilk alındığı tarihteki 100.000.000 USD nin TL karşılığı 153.760.000 TL

Yıllık faiz gideri TL kredi için %12 18.451.200 TL

Yukarıdaki senorya da, 18.451.200.-TL işletmenin fonksiyonel para birimi cinsinden borçlanma maliyeti olarak nitelendirilebilecek tavan tutarı gösterir. Sonuç olarak, ilgili muhasebe politikası seçilirse, ABC işletmesi borçlanma maliyeti olarak 9,800.000.-TL ile 18.451.200.-TL arasında bir rakamı aktifleştirebilir.

2011 raporlama dönemi sonunda ABC işletmesinin ilgili krediden anaparası olan 100.000.000 USD'nin dönem sonu kuru çevriminden kaynaklanan yabancı para kur farkı gideri aşağıdaki gibidir.

Kredinin alındığı tarihteki parite TL 1,5376: USD 1	153.760.000 TL
Dönem sonundaki parite TL 1,8889:USD 1	188.890.000 TL
Kur farkı gideri	35.130.000 TL

Yukarıda hesaplandığı gibi, 2011 raporlama döneminde ABC işletmesinin aktifleştirebileceği maksimum tutar 18.451.200 TL'dir. Özellikle varlığın fonlamasından kullanılan kredi için dönem içinde katlanılan faiz gideri 9.800.000 TL ile aktifleştirilebilecek maksimum rakam olan 18.451.200 TL arasındaki fark olan 8.651.200 TL aktifleştirilebilecek maksimum kur farkı gideridir. Geri kalan 26.478.800 TL dönemde kur farkı gideri olarak gelir/gider hesaplarında muhasebeleştirilmelidir.

6.3.2.2 Devlet Teşvikli Borçlanmalar

İşletmeler borçlanma ihtiyaçlarını karşılarken faizinin bir kısmı veya tamamı devlet tarafından karşılanan kredilerden de faydalanabilmektedirler. Bu tür kredilerden elde edilen avantajların da ayrıca ölçülerek raporlanması gerekmektedir. Bu tür borçlanmalara aşağıdaki örnekler verilebilir.

- a) Eximbank tarafından kullanılan düşük faizli ihracat destek kredileri

- b) Faizinin büyük bölümü KOSGEB tarafından ödenen ihracat destek kredileri
c) Ziraat bankası tarafından kullanılan düşük faizli tarım destek kredileri

“Devletten piyasa faiz oranından düşük bir oranla alınan kredinin faydası, devlet teşviği olarak kabul edilir. Söz konusu kredi “TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” standardı uyarınca muhasebeleştirilir ve ölçülür. Düşük faiz oranının yarattığı fayda, kredinin TMS 39 uyarınca belirlenen başlangıçtaki defter değeri ile elde edilen kazanımlar arasındaki fark olarak ölçülür.”³⁴²

Borçlanma ile ilgili ölçülen devlet desteği aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir.

780- FİNANSMAN GİDERLERİ	XXXXXXXXXXXX
643- DEVLET TEŞVİK GELİRLERİ	XXXXXXXXXXXX

6.3.2.3 Muhasebe Uygulamaları

Örnek1 : (A) İşletmesi 28.08.2013 tarihinde aylık %1,05 faiz ile 20.000.-TL kredi kullanmış olup krediyi 02.10.2013 tarihinden başlamak üzere 12 eşit taksitte ödeyecektir. Faiz üzerinden %5 BSMV ve % 20 KKDF ödenecektir. Krediyeye ait ödeme planı aşağıdaki gibidir.

Sıra	Tarih	Anapara Bakiye	Ödenecek Taksit	Faiz	Kkdf	Bsmv	Faiz+KKDF +BSMV
0	28.08.2013	20.000,00		0.00 0.	0 0.00	0.00	20.000,00
1	02.10.2013	18.483,96	1.810,04	245,00	36,75	12,25	294,00
2	02.11.2013	16.906,81	1.810,04	194,08	29,11	9,70	232,89
3	02.12.2013	15.309,80	1.810,04	177,52	26,63	8,88	213,03
4	02.01.2014	13.692,66	1.810,04	160,75	24,11	8,04	192,90
5	02.02.2014	12.055,15	1.810,04	143,77	21,57	7,19	172,53
6	02.03.2014	10.397,01	1.810,04	126,58	18,99	6,33	151,90
7	02.04.2014	8.717,98	1.810,04	109,17	16,38	5,46	131,01
8	02.05.2014	7.017,79	1.810,04	91,54	13,73	4,58	109,85
9	02.06.2014	5.296,17	1.810,04	73,69	11,05	3,68	88,42
10	02.07.2014	3.552,86	1.810,04	55,61	8,34	2,78	66,73
11	02.08.2014	1.787,60	1.810,04	37,31	5,60	1,87	44,78
12	02.09.2014	0,00	1.810,13	18,77	2,82	0,94	22,53
		TOPLAM	21.720,57	1.433,79	215,08	71,70	1.720,57

³⁴² TMS 20, Paragraf 10 A.

Kredinin alınışına ve değerleme günü öncesi ilk üç taksitin ödenmesine ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

28.08.2013		
102- BANKALAR		20.000,00 TL
309- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ		1.720,57 TL
300- BANKA KREDİLERİ		21.720,57 TL
(Kredi kullanımının kaydı)		
02.10.2013		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ		294,00 TL
300- BANKA KREDİLERİ		1.810,04 TL
102- BANKALAR		1.810,04 TL
309- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ		294,00 TL
(1. Taksit ödemesinin kaydı)		
02.11.2013		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ		232,89 TL
300- BANKA KREDİLERİ		1.810,04 TL
102- BANKALAR		1.810,04 TL
309- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ		232,89 TL
(2. Taksit ödemesinin kaydı)		
02.12.2013		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ		213,03 TL
300- BANKA KREDİLERİ		1.810,04 TL
102- BANKALAR		1.810,04 TL
309- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ		213,03 TL
(3. Taksit ödemesinin kaydı)		
31.12.2013		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ		180,04 TL
102- BANKALAR		180,04 TL
(3. Taksit ödemesinin 2013 yılına isabet eden faiz kaydı 192,90/30*28)		

Bu kayıtların sonunda Banka Kredileri ve Ertelemiş Faiz giderlerinin kayıtlı değerleri aşağıdaki şekilde oluşacaktır.

300- BANKA KREDİLERİ	
1.810,04 TL	21.720,57 TL
1.810,04 TL	
1.810,04 TL	
5.430,12 TL	21.720,57 TL
	16.290,45 TL

Değerleme günü olan 31.12.2013 itibariyle kredinin ilk üç taksiti ödenmiş ve Banka Kredileri hesabının kayıtlı değeri 16.290,45 TL olmuştur. Bulunan mukayyet (kayıtlarda gösterilen değeri) ile kalan taksitlerin itfa edilmiş maliyet değerinin

karşılaştırılarak gerekli muhasebe kayıtlarının yapılması gerekmektedir. Bunun için öncelikle etkin faiz oranının belirlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Etkin Faizin Hesaplaması: Excel’de aşağıdaki rakamlar girildikten sonra sırasıyla “fx, İşlev Ekle, Finansal, İç Verim Oranı, Değerler, Tamam” uygulaması sonucunda etkin faiz oranı =İÇ_VERİM_ORANI(B2:B13) formülü ile %1,2930 olarak bulunur.

	A	B	C
			DEĞERLEME GÜNÜ İTİBARIYLA KALAN GÜN
1	AÇIKLAMA	VERİ	
2	ANAPARA	-20.000,00	
3	1. TAKSİT 02.10.2013	1.810,04	
4	2. TAKSİT 02.11.2013	1.810,04	
5	3. TAKSİT 02.12.2013	1.810,04	
6	4. TAKSİT 02.01.2014	1.810,04	2
7	5. TAKSİT 02.02.2014	1.810,04	33
8	6. TAKSİT 02.03.2014	1.810,04	61
9	7. TAKSİT 02.04.2014	1.810,04	92
10	8. TAKSİT 02.05.2014	1.810,04	122
10	9. TAKSİT 02.06.2014	1.810,04	153
11	10. TAKSİT 02.07.2014	1.810,04	183
12	11. TAKSİT 02.08.2014	1.810,04	214
13	12. TAKSİT 02.08.2014	1.810,04	245

Etkin faiz oranının bulunmasının ardından 4. taksitten başlayarak kalan dokuz taksit için itfa edilmiş maliyet değeri aşağıdaki şekilde hesaplanır.

$$4. \text{ Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 2)} = 1.809,91$$

$$5. \text{ Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 33)} = 1.807,93$$

$$6. \text{ Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 61)} = 1.806,14$$

$$7. \text{ Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 92)} = 1.804,16$$

	$36.500 + (1,2930 \times 92)$	
8. Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri =	$\frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 122)}$	= 1.802,25
9. Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri =	$\frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 153)}$	= 1.800,28
10. Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri =	$\frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 183)}$	= 1.798,38
11. Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri =	$\frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 214)}$	= 1.796,42
12. Taksitin İtfa Edilmiş Maliyet Değeri =	$\frac{1.810,04 \times 36.500}{36.500 + (1,2930 \times 245)}$	= 1.794,47

Yukarıdaki hesaplamalar sonucunda kalan taksitlerin itfa edilmiş maliyetleri toplamı 16.219,94 olarak hesaplanmıştır. Banka kredileri hesabının değerleme günü itibariyle kayıtlı değeri 16.290,45 TL olduğundan aradaki 70,51 TL fark için aşağıdaki kaydın yapılması gerekmektedir.

31.12.2013		
300- BANKA KREDİLERİ	70,51 TL	
662- DİĞER FAİZ GELİRLERİ		70,51 TL
(Banka kredilerinin itfa edilmiş maliyet bedeli ile reeskont işlemi)		
./.		

Yukarıdaki hesaplamalarda da görüleceği üzere ödemeleri bir itfa planına bağlı krediler için hesaplanan itfa edilmiş maliyet bedelleri fazla büyük bir fark oluşturmamaktadır. Çıkan bu küçük farkın sebepleri, BSMV, bankaların hesaplamalarda bir yılı 360 gün olarak, Şubat ayını 30 gün olarak kabul etmeleri ve valör uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örnek 2: (B) İşletmesinin 31.12.2012 itibariyle bankalara olan kredi borçlarının kayıtlı değerlerinin toplamı 7.385.000 TL'dir. Bu kredilerin vadeleri ve toplam ödenecek faiz bilgileri aşağıdaki gibidir.

BANKA ADI	TUTAR	KUL. TARİHİ	VADE	VADEDEKİ ANAPARA+FAİZ
DENİZBANK	500.000 TL	08.11.2012	18.03.2013	521.500 TL
GARANTİ	3.000.000 TL	07.12.2012	07.03.2013	3.090.000 TL
FİNANSBANK	1.700.000 TL	01.10.2012	27.02.2013	1.784.500 TL
TEB	935.000 TL	15.10.2012	25.01.2013	966.800 TL
VAKIFBANK	1.000.000 TL	27.11.2012	27.02.2013	1.030.500 TL
YKB	250.000 TL	01.11.2012	30.04.2013	265.000 TL
TOPLAM	7.385.000 TL			7.658.300 TL

Bu bilgilere göre öncelikle her bir kredi için ayrı ayrı etkin faiz oranının ve kalan vadenin hesaplanması ve bu bilgilere göre itfa edilmiş maliyet değerinin hesaplanması gerekmektedir.

$$\text{Denizbank İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{521.500 \times 36.500}{36.500 + (4,30 \times 77)} = 516.811,88$$

$$\text{Garanti İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{3.090.000 \times 36.500}{36.500 + (3,00 \times 66)} = 3.073.328,25$$

$$\text{Finansbank İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{1.784.500 \times 36.500}{36.500 + (4,9706 \times 58)} = 1.770.515,64$$

$$\text{Teb İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{966.800 \times 36.500}{36.500 + (3,4011 \times 25)} = 964.553,07$$

$$\text{Vakıfbank İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{1.030.500 \times 36.500}{36.500 + (3,05 \times 58)} = 1.025.529,69$$

$$\text{Yapı Kredi İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} = \frac{265.000 \times 36.500}{36.500 + (6,00 \times 120)} = 259.873,72$$

BANKA ADI	TUTAR	KALAN GÜN	VADEDEKİ ANAPARA+FAİZ	ETKİN FAİZ ORANI	İTFA EDİLMİŞ MALİYET DEĞERİ
DENİZBANK	500.000 TL	77	521.500 TL	4,3000	516.811,88 TL
GARANTİ	3.000.000 TL	66	3.090.000 TL	3,0000	3.073.328,25 TL
FİNANSBANK	1.700.000 TL	58	1.784.500 TL	4,9706	1.770.515,64 TL
TEB	935.000 TL	25	966.800 TL	3,4011	964.553,07 TL
VAKIFBANK	1.000.000 TL	58	1.030.500 TL	3,0500	1.025.529,69 TL
YKB	250.000 TL	120	265.000 TL	6,0000	259.873,72 TL
TOPLAM	7.385.000 TL		7.658.300 TL		7.610.612,25 TL

Banka kredilerinin kayıtlı değeri 7.385.000,00 TL, Banka kredilerinin itfa edilmiş maliyet değeri 7.610.612,25 TL, aradaki fark 225.612,25 TL'nin finansman gideri olarak dönemin finansman gideri olarak kaydedilecek ve banka kredileri hesabında raporlanacaktır. Banka kredileri üzerinde raporlanan finansman yükünün dipnotlarda belirtilmesi gerekmektedir.

31.12.2012	
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	225.612,25 TL
300- BANKA KREDİLERİ	225.612,25 TL
(Kredilerin itfa edilmiş maliyet değeri ile kayıtlı değer arasındaki farkın kaydı)	
. / .	

Örnek 3: (B) İşletmesi ihracatını yapacağı malların alımının finansmanında kullanılmak Türkiye İhracat Kredi Bankası'ndan 01.01.2013 tarihinde %10 faizle 31.12.2013 vadeli 1.000.000.-TL kredi kullanmıştır. Vade sonunda ödenecek faiz tutarı 100.000.-TL'dir. Piyasa koşullarında aynı şartlardaki kredinin faiz oranı %17'dir, kullanılan kredinin faizinin düşük olmasının nedeni devletin ihracat kredilerinde sağladığı destektir.. Bu bilgilere göre muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2013	
102- BANKALAR	1.000.000,00 TL
300- BANKA KREDİLERİ	1.000.000,00 TL
(Kredi kullanımının kaydı)	
31.12.2013	
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	100.000 TL
300- BANKA KREDİLERİ	1.000.000,00 TL
102- BANKALAR	1.100.000,00 TL
(Kredinin faizi ile birlikte geri ödenmesi kaydı)	
. / .	

780- FİNANSMAN GİDERLERİ	70.000,00 TL	
643- DEVLET TEŞVİK GELİRLERİ		70.000,00 TL
(Devlet tarafından sağlanan desteğin kaydı 1.000.000*(0,17-0,10))		
./.		

6.4 SENET veya ÇEKE BAĞLI OLMAYAN BORÇLARIN DEĞERLEMESİ

Borçlar ticari hayatta çek veya senede bağlı borçlar ve çek veya senede bağlı olmayan borçlar olarak karşımıza iki şekilde çıkmaktadır. Çek ve senede bağlı borçlar için Vergi Usul Kanunu reeskont uygulamasını izin vermekte iken, çek veya senede bağlı olmayan borçlar için reeskont uygulamasına izin vermemektedir.

Vergi Usul Kanunu 285. maddesine göre bir senet veya çeke bağlı olmayan borçlar mukayyet (kayıtlı) değerleri ile değerlendirilir. Yabancı para cinsinden çek veya senede bağlı olmayan borçlar ise Vergi Usul Kanunu 280. maddesine göre borsa rayici ile değerlemeye tabi tutulması gerekmektedir.

Yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye bakanlığınca tespit olunur.³⁴³ Maliye bakanlığınca herhangi bir tespit yapılmadığı durumlarda TCMB tarafından tespit ve ilan olunan döviz alış kurları dikkate alınır.³⁴⁴

Yukarıdaki düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere değerlendirme günlerinde sadece yabancı para cinsinden borçlara değerlendirme işlemi yapılması gerekmektedir.

TMS/TFRS'de ise bir çek veya senede bağlı olup olmadığına bakılmaksızın tüm borçların etkin faiz yöntemiyle reeskont işlemine tutularak itfa edilmiş maliyet değerleri ile değerlendirilmeleri gerekmektedir.

“Yabancı para cinsinden olan senetsiz bir borca ait kur farkları maddi duran varlık alımı ve stok alımı açısından VUK’a göre nasıl muhasebeleşmesi gerektiği aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.”³⁴⁵

³⁴³ Vergi Usul Kanunu, Madde 280.

³⁴⁴ 130 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği.

³⁴⁵ Toroslu, **a.g.e.**, s. 241

Tablo 6.5 Kur Farklarının VUK Açısından Muhasebeleştirme İlkeleri

	Maddi Duran Varlıklar	Stoklar
Aktife Alındığı Tarihe Kadar	Maliyet	Maliyet
Aktife Alındığı Tarihten Dönem Sonuna Kadar	Maliyet	Maliyet veya Gider
Aktife Alındıktan Sonraki Dönemler	Maliyet veya Gider	Maliyet veya Gider

“Vergi mevzuatına göre bir stok alış ile doğrudan ilgili kredi faizleri ve vade farklarının da stokun maliyeti ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Tekdüzen Hesap Planında stokların edinme aşamasında borçlanma maliyetlerinin stokun maliyetine ekleneceği esastan hareket edildiği reeskont işlemi için açılan hesaplardan anlaşılmaktadır.”³⁴⁶

“Bir işletme stokları vadeli ödemek koşulu ile almış olabilir. Anlaşma, peşin alım fiyatıyla ödenen fiyat arasında bir fark olan finansman unsuru içerdiği takdirde, bu unsurlar finanse edildiği dönemde faiz gideri olarak muhasebeleştirilir.”³⁴⁷

“İşletmelerce, bir özellikli varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak aktifleştirilir. İşletmeler diğer borçlanma maliyetlerini oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirirler.³⁴⁸ Özellikli varlıklar amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır.”³⁴⁹

6.4.1 Vazgeçilen Alacaklar

İşletmeler ekonomik şartlar gereği bazen borçlarını ödeyememe durumları ile karşılaşmakta ve alacaklı tarafından yargı yoluna gidilmektedir. Yapılan yargılamalar alacaklının alacağından vazgeçmesi ile sonuçlanabilmektedirler.

VUK, alacaklısı için "Değersiz Alacak" veya "Şüpheli Alacak" olan alacakların, alacaklı tarafından konkordato veya sulh yolu ile vazgeçmesi halinde, borçlu tarafından yapılması gereken yükümlülükleri "Vazgeçilen Alacak" olarak ayrıca düzenlemiştir. Diğer bir ifade ile VUK'a göre alacaklısı için değersiz olan bir alacak borçlusunu için vazgeçilen alacağı ifade etmektedir.

³⁴⁶ Toroslu, a.g.e., s. 216

³⁴⁷ TMS 2, Paragraf 18.

³⁴⁸ TMS 23, Paragraf 8.

³⁴⁹ TMS 23, Paragraf 5.

“Borçlu yönünden vazgeçilen alacak pasifte yabancı kaynaklarda bir azalma ve öz sermayede artış yaratır. Bu nedenle vazgeçilen alacak borçlu yönünden kâr mahiyetindedir. Ancak vergi kanunlarımızla zor durumda olan borçlu bünyesinde oluşan bu kârın, alacaktan vazgeçildiği yılda değil, daha ileriki yıllarda vergilendirilmesini öngörmüştür.”³⁵⁰

“Konkordato veya sulh yolu ile alınmasından vazgeçilen alacaklar, borçlunun defterlerinde özel bir karşılık hesabına alınır. Bu hesabın muhteviyatı alacaktan vazgeçildiği yılın sonundan başlayarak üç yıl içinde zararla itfa edilmediği takdirde kâr hesabına nakledilir.”³⁵¹

Madde metnine göre borçlu açısından aşağıdaki hususlar önem arz etmektedir.

- Vazgeçilen alacaklar için kanunda, alacaklının rızasıyla alacağından vazgeçtiğini gösteren konkordato ve iki tarafın sulh yoluyla bir anlaşmaya varmış olması gerekmektedir.
- Alacaktan vazgeçilmesinden dolayı borçluda oluşan karın oluştuğu yıl değil daha sonraki üç yıl içinde vergilendirilmesi öngörülmektedir, böylelikle normal borçlarını ödeyememe durumunda olan borçluya vergi borcu ertelenerek finansal rahatlama sağlanmış olmaktadır.
- Kanunda vazgeçilen alacağın özel bir karşılık hesabında takip edilmesi öngörülmüştür. Buna göre sadece bilanço esasına göre defter tutan mükellefler vergi erteleme avantajından faydalanabileceklerdir. İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin teknik olarak böyle bir imkânları olmadığından alacaktan vazgeçildiği yılda bu tutarları hasılat olarak kaydetmek zorundadırlar.
- Borçlu üç yıllık süre içerisinde kar elde etmiş ise "vazgeçilen alacaklar" gelir kaydedilmeyecek, zarar elde edilmiş ise zararın tamamı yada karşılayabilecek kadarı gelir kaydedilecektir. Üçüncü yılda kar veya zarar edildiğine bakılmaksızın gelir kaydedilerek vergilendirilecektir.
- "Vazgeçilen Alacağın" oluştuğu dönemden önce geçmiş yıllar zararı bulunuyor ise "Vazgeçilen Alacağın" bu giderler ile itfa edilmesi söz konusu olmayacaktır.

³⁵⁰ Özgür Özkan, “Vazgeçilen Alacaklar ve Bu Alacakların Muhasebeleştirilmesi” **Mali Çözüm**, Sayı:84, Kasım-Aralık 2007, s. 203

³⁵¹ Vergi Usul Kanunu, Madde 324.

Çünkü kanun "Vazgeçilen Alacağın" olduğu dönemden sonraki üç yıl içerisinde itfa edilmesini öngörmektedir.

6.4.2 Borçların VUK'a Göre Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1: (A) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla satıcılara bulunan yabancı para cinsinden borçlarının tutarları, geçici mizandaki alacak bakiyeleri ve 31.12.2013 tarihli değerlendirme günü için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen kurlar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Para Cinsi	Miktarı	Değerleme Kuru	Değerleme Tutarı TL	Kayıtlı Değeri	Kambiyo Zararı
DOLAR	10.000 USD	1,8075	18.075,00	17.413,50	661,50
EURO	13.000 EUR	2,6130	33.969,00	30.578,35	3.390,65
STERLİN	9.000 GBP	2,9480	26.532,00	25.137,80	1.394,20
	TOPLAM		78.576,00	73.129,65	5.446,35

Yapılan değerlendirme hesaplamaları sonucunda işletmenin 9.960,05 TL kur farkı zararının olduğu belirlenmiştir. Buna göre değerlemeye ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2013	
656- KUR FARKI ZARARLARI	5.446,35TL
320- SATICILAR	5.446,35 TL
(Satıcılar hesabında oluşan kambiyo zararının kaydı)	
./.	

Örnek 2: (C) İşletmesi 100.000 EUR'luk hammadde ithalatı ile ilgili satıcı faturasını 10.12.2013 tarihinde 2,65 TL kurdan kayıtlarına almış olup, ithalat işlemleri değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihinde henüz tamamlanmamıştır. 31.12.2013 tarihinde kur 2,76 TL'dir.

Bu bilgilere göre oluşan kur farkının hesabı ve muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

$$\begin{aligned} \text{Borçlanılan Tutar} &= 100.000.-\text{EUR} * 2,65 \text{ TL} = 265.000.-\text{TL} \\ \text{Değerleme Günü Değeri} &= 100.000.-\text{EUR} * 2,76 \text{ TL} = 276.000.-\text{TL} \\ \text{Kur Farkı} &= 276.000.-\text{TL} - 265.000.-\text{TL} = 11.000.-\text{TL} \end{aligned}$$

10.12.2013		
159- VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	265.000.-TL	
320- SATICILAR		265.000.- TL
(Alım faturasının kaydı)		
31.12.2013		
159- VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	11.000.-TL	
320- SATICILAR		11.000.- TL
(İthalat işlemi ile ilgili oluşan kur farkının kaydı)		
./.		

Örnek 3: (A) İşletmesi (B) işletmesinden olan 500.000.-TL alacağının 100.000 TL'lik kısmından tenzilat konkordatosu sonucunda 21.10.2013 tarihinde vazgeçmiştir.

Bu durumda borçlu (B) işletmesi için 100.000.-TL "Vazgeçilen Alacak" doğmuş olmakta ve bu tutarın özel bir fon hesabına alınarak 2014, 2015 yıllarında zarar oluşması durumunda ve her şartta 2016 yılında gelir kaydedilerek kar zarar hesabına aktarılması gerekmektedir. (B) işletmesi 2014 yılında 10.000.- TL KAR, 2015 yılında 70.000.-TL zarar elde etmiştir.

Bu bilgilere göre muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

21.10.2013		
320- SATICILAR	100.000.-TL	
549- ÖZEL FONLAR		100.000.- TL
(Sulh olunan tutarın özel fon hesabına aktarılması kaydı)		
31.12.2015		
549- ÖZEL FONLAR	70.000.-TL	
649- DİĞER GELİR VE KARLAR		70.000.- TL
(Özel fondaki tutarın 2015 yılı zararı ile kısmi itfası)		
31.12.2016		
549- ÖZEL FONLAR	30.000.-TL	
649- DİĞER GELİR VE KARLAR		30.000.- TL
(Özel fonda kalan tutarın 3. yılsonunda gelir kaydedilmesi)		
./.		

Muhasebe kayıtlarından da anlaşılacağı üzere birinci yıl kar elde edilmiş olmasından dolayı hiçbir işlem yapılmamış, ikinci yılda oluşan zarar kadar fon hesabından itfa yapılmış, geri kalan tutar ise azami süre olan üçüncü yılın sonunda gelir hesabına aktarılmıştır.

6.4.3 Borçların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesine İlişkin Muhasebe Uygulamaları

Örnek 1: (A) şirketinin 2013 yılı içinde yapmış olduğu vadeli alımlar dolayısıyla bir çek veya senede bağlı olmayan, değerlendirme günü olan 31.12.2013 tarihi itibarıyla henüz vadesi gelmemiş borçları tutar, vade ve faiz oranları aşağıdaki gibidir.

Alacaklı Firma	Borç Tutarı (TL)	Vade	Vadeye Kalan Gün	Faiz Oranı
B	100.000	28.03.2014	87	% 13
C	40.000	17.05.2014	137	% 10
D	70.000	13.02.2014	44	% 11
E	60.000	31.01.2014	31	% 11

Şirketin borçlanmalarında katlandığı vade farkının faiz oranları etkin faiz oranı olarak kabul edilerek, itfa edilmiş maliyet değerleri aşağıdaki şekilde hesaplanır.

(B) Firmasına Olan Senetsiz Borcun İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{100.000 \times 36.500}{36.500 + (13 \times 87)} = 96.994,50 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 100.000 - 96.994,50 = 3.005,50 \end{aligned}$$

(C) Firmasına Olan Senetsiz Borcun İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{40.000 \times 36.500}{36.500 + (10 \times 137)} = 38.552,94 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 40.000 - 38.552,94 = 1.447,06 \end{aligned}$$

(D) Firmasına Olan Senetsiz Borcun İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{70.000 \times 36.500}{36.500 + (11 \times 44)} = 69.083,93 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 70.000 - 69.083,93 = 916,07 \end{aligned}$$

(E) Firmasına Olan Senetsiz Borcun İskonto Tutarı

$$\begin{aligned} \text{İtfa Edilmiş Maliyet Değeri} &= \frac{60.000 \times 36.500}{36.500 + (11 \times 31)} = 59.444,64 \\ \text{İskonto Tutarı} &= 60.000 - 59.444,64 = 555,36 \end{aligned}$$

Bu hesaplamalar sonucunda toplam reeskont tutarı ve yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Alacaklı Firma	Borç Tutarı (TL)	Vade	Kalan Gün	Faiz Oranı	İtfa Edilmiş Maliyet Değeri	İskonto Tutarı
B	100.000	28.03.2014	87	% 13	96.994,50	3.005,50
C	40.000	17.05.2014	137	% 10	38.552,94	1.447,06
D	70.000	13.02.2014	44	%11	69.083,93	916,07
E	60.000	31.01.2014	31	%11	59.444,64	555,36
TOPLAM	270.000				264.076,01	5.923,99

----- 31.12.2013 -----		
329- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ	5.923,99 TL	
663- VADE FARKI GELİRLERİ		5.923,99 TL
(2013 yılı alacak reeskont hesaplaması kaydı)		
----- 01.01.2014 -----		
673- VADE FARKI GELİRLERİ	5.923,99 TL	
329- ERTELENMİŞ FAİZ GİDERLERİ		5.923,99 TL
(2013 yılı alacak reeskont iptali)		
----- . / . -----		

Örnek 2: (B) İşletmesinin 31.12.2013 tarihi itibarıyla ticari mal alımı yaptığı satıcılara bulunan yabancı para cinsinden borçlarının tutarları ve kayıtlı değerleri ile 31.12.2013 tarihli değerlendirme günü için Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen kurlar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Para Cinsi	Miktarı	Değerleme Kuru	Değerleme Tutarı TL	Kayıtlı Değeri	Kambiyo Zararı
DOLAR	15.000 USD	1,9085	28.627,50	27.510,60	1.116,90
EURO	18.000 EUR	2,7240	49.032,00	42.768,45	6.263,55
STERLİN	22.000 GBP	2,9950	65.890,00	63.310,40	2.579,60
	TOPLAM		143.549,50	133.589,45	9.960,05

Yapılan değerleme hesaplamaları sonucunda işletmenin 9.960,05 TL kur farkı zararının oluştuğu belirlenmiştir. Buna göre değerlemeye ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12.2013		
676- KUR FARKI ZARARLARI	9.960,05 TL	
320- SATICILAR		9.960,05 TL
(Saticılar hesabında oluşan kambiyo zararının kaydı)		
./.		

Örnek 3: Gemi ile yük taşıma işiyle iştigal eden (C) İşletmesi gemi filosuna katmak için yeni bir gemi inşa ettirmektedir. Gemi için 1.000.000 USD değerinde makine ve teçhizatı vadeli olarak satın almıştır. Makine teçhizatın alındığı tarihte kur 1,83 TL'dir. Değerleme günü olan 31.12.2013 tarihinde kur 1,91 TL'dir. Oluşan kur farkı faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçünün içerisinde.

Bu bilgilere göre oluşan kur farkının hesabı ve muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Borçlanılan Tutar = 1.000.000.-USD*1,83 TL = 1.830.000.-TL
Değerleme Günü Değeri = 1.000.000.-USD*1,91 TL = 1.910.000.-TL
Kur Farkı = 1.910.000.-TL - 1.830.000.-TL = 80.000.-TL

31.12.2013		
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	80.000.-TL	
320- SATICILAR		80.000.- TL
(Özellikli varlık yatırımı ile ilgili oluşan kur farkının kaydı)		
./.		

6.5 ÇIKARILMIŞ TAHVİL, SENET ve BONOLARIN DEĞERLEMESİ

Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine “tahvil” denir. Tahvil hamilinin bir şirkete kullandığı yabancı sermayedir.

Özel sektör borçlanma araçları tahvil ve finansman bonusu olarak karşımıza çıkabildiği gibi kıymetli madene dayalı borçlanma senedi, kira sertifikası olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Finans piyasalarının gelişmesiyle birlikte her geçen gün çeşitlenen borçlanma araçları ile ilgili ayrıca bir düzenleme yapılmaması durumunda tahviller için yapılmış yasal düzenlemeler kıyas yolu ile dikkate alınabilir.

Özel sektör borçlanma araçları gelişmiş ülkelere kıyas ile ülkemizde fazla yer bulamamakla birlikte son yıllarda artış göstermektedir. Borçlanma araçları belli kişilere tahsis edilmek veya halka arz edilmek suretiyle iki farklı şekilde ihraç edilmektedir.

Bir şirketin hisse senedine yatırım yapmak ilse arz ettiği tahvili satın almak arasında fark bulunmaktadır. Hisse senedi arasında arasındaki farklar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- a) Tahvil bir borç senedir. Hisse senedi ise bir mülkiyet senedir.
- b) Tahvil sahibi tahvil çıkaran kuruluşun uzun vadeli alacaklısıdır. Hisse senedi sahibi ise hisse senedi çıkaran kuruluşun ortağıdır.
- c) Tahvil sahibinin bir şirkete sağladığı kaynak yabancı kaynak, hisse senedi sahibinin sağladığı kaynak özkaynaktır.
- d) Tahvil sahibi şirket aktifi üzerinden alacağı kadar hakka sahiptir, hisse senedi sahibi tüm ortaklık haklarından faydalanabilir.
- e) Tahvilde kesin bir vade vardır vade sonunda tahvil sahibi ile şirket arasındaki hukuki ilişki sona erer. Hisse senedinde vade yoktur, hisse senedi sahibi ile şirket arasındaki hisse sahibi değişene kadar sonsuzdur.
- f) Tahvilin getirisi belli ve sabittir. Hisse senedinin getirisi şirketin dağıtabileceği kar ile sınırlıdır.
- g) Tahviller itibari değerinin altında iskontolu olarak satılabilir, hisse senetleri itibari değerinin altında satılamaz.
- h) Hisse senetleri anonim şirketler tarafından ihraç edilebilirler, tahviller ise anonim şirketlerin yanı sıra devlet ve tüzel kişiliğe sahip kamu kurumlarınca da çıkarılabilir.
- i) Tahviller bir itfa planı dahilinde itfa edilir. Hisse senetleri kısmi olarak itfası sermaye azaltımı ile yapılabilir, tamamının itfası ise şirketin tasfiyesi anlamına gelir.

6.5.1 Borçlanma Araçları İle İlgili TTK Düzenlemeleri

“Her çeşidi ile tahviller, finansman bonoları, varlığa dayalı senetler, iskonto esaslı üzerine düzenlemeler de dâhil, diğer borçlanma senetleri, alma ve değiştirme hakkına haiz senetler ile her çeşit menkul kıymetler genel kurul kararı ile çıkartılabilir. Bu hükme tabi menkul kıymetler hamiline veya emre yazılı ve itibari değerli olabilir. İtibari değer genel kurul ve yetkilendirilmiş olması halinde yönetim kurulunca belirlenir.

Borçlanma senetlerinin bedellerinin nakit olması ve teslim anında tamamen ödenmiş olması şarttır.”³⁵²

“Genel kurul herhangi bir menkul kıymetin çıkarılmasını ve hükümleriyle şartlarını sağlamak yetkisini en çok on beş ay için yönetim kurulana verebilir.”³⁵³

“Borçlanma senetlerinin tutarı, sermaye ile bilançoda yer alan yedek akçelerin toplamını aşamaz; kanunların bilançoya konulmasına izin verdiği yeniden değerlendirme fonları da toplama katılır. SPK kanunu ile ilgili mevzuat hükümleri saklıdır.”³⁵⁴

6.5.2 Borçlanma Araçları İle İlgili SPK Düzenlemeleri

“Borçlanma araçları niteliğindeki sermaye piyasası araçlarının ihraç izni yetkisi SPK'nındır. İhraç edilecek sermaye piyasası araçlarının toplam limiti SPK tarafından belirlenen limiti geçemez.”³⁵⁵

“SPK Kanununda borçlanma araçları ile ilgili olarak kayıtlı sermaye sisteminin tanımı maddesinde ilgili açıklamalara rastlanmaktadır. Buna göre;

- a) Kayıtlı sermaye sisteminde bulunan halka açık ortaklıklar tarafından pay ile değiştirilebilir tahvil veya paya dönüştürülebilir bir türev araç çıkarılması hâlinde değiştirme veya dönüştürme sonucunda verilecek paylar ile ortaklığın çıkarılmış sermayesinin toplamı kayıtlı sermayeyi aşamaz.
- b) Kayıtlı sermaye sistemi, halka açık ortaklıklar ile paylarını halka arz etmek üzere SPK'ya başvurmuş ortaklıkların yönetim kurullarının, 6102 sayılı Kanunun esas sermayenin artırılmasına ilişkin hükümlerine bağlı kalmaksızın esas sözleşmelerinde tespit edilen kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayelerini artırmak için yetkilendirildiği bir sistemdir. Bu yetki genel kurul tarafından en çok beş yıl süre ile verilebilir.
- c) Bu yetkinin süresi azami beş yıllık dönemler itibarıyla genel kurul kararıyla uzatılabilir. Kayıtlı sermaye sisteminde, çıkarılan paylar tamamen satılarak

³⁵² 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde 504.

³⁵³ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde, 505.

³⁵⁴ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde 506.

³⁵⁵ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, Madde 31.

bedelleri ödenmedikçe veya satılmayan paylar iptal edilmedikçe yeni pay çıkarılamaz.”³⁵⁶

Esas sermaye sisteminde sermaye artırımını genel kurulun alacağı zaman ve artırım miktarına göre yapılırken, çıkarılmış sermaye sisteminde ise genel kurulun verdiği yetkiye dayanarak belirlenen bir tavan miktara kadar bir veya birkaç kerede yönetim kurulu tarafından sermaye artırım kararının alınabilir. Çıkarılmış sermaye sisteminde sermaye ihtiyacı anında yönetim kurulunun genel kurul kararına ihtiyaç duymadan hızlı ve serbest bir şekilde sermaye artırımına gidebilmesi amaçlanmıştır.

“Borçlanma araçlarının nitelikleri ve borçlanma araçlarının ihracında uyulması gereken esaslara ilişkin esaslar SPK tarafından aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.”³⁵⁷

6.5.2.1 Tahvil İhraç Limitlerinin Hesaplanması

Borçlanma araçlarına ilişkin ihraç limitinin hesaplanmasında, Kurulun sermaye piyasası araçları bir borsada işlem gören ortaklıklar için belirlediği finansal tablo ve raporlamaya ilişkin düzenlemelerine göre hazırlanmış ve bağımsız denetime tabi tutulmuş son hesap dönemine ilişkin yıllık finansal tablolar esas alınır.

İhraç limiti, bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen finansal tablolar esas alınarak aşağıdaki şekilde hesaplanır;

- a) Halka açık ortaklıkların ihraç limiti, özkaynak tutarının beş katını geçemez. Ortaklığın konsolide finansal tablo hazırlaması durumunda ana ortaklığa ait özkaynak tutarı dikkate alınır.
- b) Halka açık olmayan ortaklıkların ihraç limiti, özkaynak tutarının üç katını geçemez. Ortaklığın konsolide finansal tablo hazırlaması durumunda ana ortaklığa ait özkaynak tutarı dikkate alınır.
- c) Derecelendirme kuruluşlarından talebe bağlı olarak, notlandırma ölçeğine göre yatırım yapılabilir seviyenin en yüksek ilk üç kademesine denk gelen uzun vadeli derecelendirme notu alan Bankacılık Kanununda tanımlanmış olan bankalar ve finansal kuruluşlar ile Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman

---

³⁵⁶ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, Madde 18.

³⁵⁷ Sermaye Piyasası Kurulu, Borçlanma Araçları Tebliği (II-31.1).

Şirketleri Kanununda tanımlanmış olan şirketlerin hesaplanacak ihraç limitleri yüzde yüz oranında artırılır.

- d) Bankacılık Kanununda tanımlanmış olan bankalar ve finansal kuruluşlar ile 6361 sayılı Kanunda tanımlanmış olan şirketler tarafından yurt dışında yapılacak ihraçlarda uygulanmak üzere, ihraççının talebi ve Kurulca uygun görülmesi üzerine bu fıkranın (a), (b) ve (c) bentleri çerçevesinde belirlenen esaslara uygun olarak hesaplanmış ihraç limitinin yüzde ellisini aşmamak üzere ek ihraç limiti verilebilir.
- e) (a), (b), (c) ve (ç) bentleri çerçevesinde belirlenen esaslara ek olarak, yurt dışında yapılmış ihraçlar dahil olmak üzere, ihraççının halen tedavülde olan ile ihraç tavanı kapsamında henüz satışı gerçekleştirilmemiş borçlanma araçlarının nominal tutarı ihraç limitinin hesaplanmasında bir indirim kalemi olarak dikkate alınır.

İhraç limitinin hesaplanmasına esas alınacak finansal tablolarda TTK'nın 376 ncı maddesi çerçevesinde sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının veya daha fazlasının karşılıksız kalmış olması durumunda, ihraç edilecek borçlanma araçları yurt içinde halka arz edilerek veya tahsisli olarak satılamaz.

Özel mevzuatları uyarınca başka bir kamu kuruluşunun gözetim ve denetimine tabi olan ihraççılar için ilgili kamu kuruluşunca belirlenen ihraç limitlerinin;

- a) Bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde hesaplanacak ihraç limitlerinden yüksek olması durumunda, ihraç limitlerinin belirlenmesinde bu Tebliğ hükümleri esas alınır;
- b) Bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde hesaplanacak ihraç limitlerinden düşük olması durumunda, ilgili kamu kuruluşunun belirlemiş olduğu ihraç limitlerine uymak ihraççının sorumluluğundadır. Bu durumda verilen ihraç tavanı Kurul tarafından ilgili kamu kuruluşuna yazılı olarak bildirilir.

Hazine garantisi ihtiva eden ihraçlarda, mevzuatta öngörülen ihraç limitleri uygulanmaz.

6.5.2.2 Tahvillerin Satış Şekli

İhraççılar değişken faizli tahvil ihraç edebilir. İhraca esas alınacak faiz oranının belirlenmesi için gerekli unsurların Kurula başvurulmadan önce tespiti zorunlu olup, söz konusu unsurlarda, kanuni zorunluluklar ve fiili imkânsızlıklar saklı kalmak kaydıyla vade sonuna kadar değişiklik yapılamaz.

Tahviller iskontolu, primli ve/veya kupon ödemeli olarak satılabilir. Tahvillerin anaparası, vade tarihinde bir defada veya vade içinde taksitler halinde ödenebilir. Bankalar tarafından ihraç edilecek tahviller, bu tahvillerin vadesi boyunca satışa sunulabilir.

6.5.2.3 Paya Dönüştürülebilir Tahviller

Paya Dönüştürülebilir Tahvillerin (PDT) vadesi 365 günden az olamaz. PDT'lerin paylara dönüştürülmesi vade başlangıç tarihinden itibaren en erken 365 gün sonra yapılabilir.

PDT'lerin paya dönüştürülmesi PDT'nin nominal değeri üzerinden gerçekleştirilir. İzahnamede veya ihraç belgesinde belirtilmesi kaydıyla PDT'nin dönüştürme tarihinde ödenecek olan faiz tutarı da nominal değere eklenerek dönüştürme işlemine tabi tutulabilir. Dönüştürme gününe kadar işlemiş faizler ise PDT sahiplerine nakden ödenir.

Ortaklık tarafından yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesine rağmen bu Tebliğde belirtilen esaslara uygun olarak dönüştürme hakkını kullanmayan PDT sahiplerinin dönüştürme hakları ortadan kalkar ve bu durumdaki PDT sahipleri anapara ve işlemiş faizlerini alırlar.

PDT'ler vade tarihinde veya vadeden önce paylara dönüştürülmek suretiyle itfa edilebilir. PDT'lerin vade tarihinden önce; bir itfa planına bağlı olarak, ortaklığın talebine bağlı olarak ve sahibinin talebine bağlı olarak paylara dönüştürülmesi mümkündür.

6.5.2.4 Değiştirilebilir Tahviller

Değiştirilebilir Tahviller (DET)'in vadesi 365 günden az olamaz. DET'lerin paylarla değiştirilmesi vade başlangıç tarihinden itibaren en erken 365 gün sonra yapılabilir.

DET'lerin paylarla değiştirilmesi nominal değer üzerinden gerçekleştirilir. Değiştirme gününe kadar işlemiş faizler ise DET sahiplerine nakden ödenir. İhraççı tarafından yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesine rağmen değiştirme hakkını kullanmayan DET sahiplerinin değiştirme hakları ortadan kalkar ve bu durumdaki DET sahipleri anapara ve işlemiş faizleri alırlar.

DET'ler vade tarihinde veya vadeden önce paylarla değiştirilmek suretiyle itfa edilir. DET'lerin vade tarihinden önce, Bir itfa planına bağlı olarak, ihraççının talebine bağlı olarak ve DET sahibinin talebine bağlı olarak, paylarla değiştirilmesi mümkündür.

6.5.2.5 Bonolar

Bonolar, ihraççı tarafından belirlenen vadeye uygun iskonto oranları ile iskonto edilerek bulunan fiyat üzerinden satılır. Bonoların kupon ödemeli olarak ihracı mümkündür. Bankalar tarafından ihraç edilecek bonolar, bu bonoların vadesi boyunca satışa sunulabilir. Ayrıca, bankalar tarafından ihraç edilmiş bonolar ikinci el piyasada, bu bonoları ihraç etmiş banka tarafından erken itfa sonucu doğurmayacak şekilde yeniden satılmak şartıyla geri alınabilir.

6.5.3 Çıkarılmış Tahvil, Senet ve Bonoların VUK'a Göre Değerlemesi

“Eshamlı şirketler ile iktisadi kamu müesseseleri kardıkları tahvilleri itibari değerleri ile değerlemeye tabi tutmak zorundadırlar.”³⁵⁸

VUK 285. Maddesinde borçları işlemiş faizleriyle birlikte değerlenmesine izin vermişken, 286. Maddesinde işletmelerin kendilerine finansman kaynağı yaratmak için ihraç ettikleri tahvilleri sadece itibari değerleri ile değerlemeye tabi tutulmasına izin vermiştir.

“Tahviller iskontolu, belli bir değere endeksli ve dönemsel faiz demelerine bağlı olarak ihraç edilebilmektedir. Çıkarılan tahvillerin değerleme usulleri aşağıdaki gibidir.”³⁵⁹

---

³⁵⁸ Vergi Usul Kanunu, Madde 286.

³⁵⁹ Demir, **a.g.e.**, s. 522-523

a) Nominal bedelin altında ihraç edilen tahviller

Anonim şirketlerce çıkarılan tahvil ve bonolar nominal bedelin altında bir bedel ile iskontolu olarak ihraç edildiklerinde nominal bedel ile satış bedeli arasındaki fark (faiz), menkul kıymet ihraç farkı hesabına kaydedilip, dönem sonlarında döneme isabet eden faiz kısmı hesaplanmak suretiyle finansman giderlerine aktarılır. Böylece çıkarılmış tahvillerin dönemsel faizleri vadeleri süresince her bir yıla isabet eden oranda itfa edilmektedir.

b) Belli bir değere endeksli olarak ihraç edilen tahviller

Döviz, enflasyona veya başka bir değere endeksli olarak ihraç edilen tahvillerin değerlendirilmesinde, endeksleme sonucunda ortaya çıkan değer ile nominal değer arasındaki fark (faiz, kur farkı), yine aynı şekilde değerlendirilmesinde döneme isabet eden faiz hesaplanmak suretiyle finansman gideri dönem kâr zararının tespitinde dikkate alınır.

c) Dönemsel faiz ödemelerine bağlı olarak ihraç edilen tahviller

Tahvillerin faiz ödemeleri 3 ayda bir, altı ayda bir veya yılda bir defa olmak üzere tahvil kuponlarına bağlı olarak yapılabilir. Dönemsel faiz kupon ödemelerine bağlı olarak ihraç edilen tahvillere ödenen faiz tutarları ödemenin yapıldığı dönemlerde finansman gideri olarak dönem kâr zararının tespitinde dikkate alınır.

Yukarıdaki tahvil türlerinden a ve b bentlerinde yazılı olanlara ait iskontolu satıştan kaynaklanan (faiz) veya endeksleme sonucunda oluşan farklardan kaynaklanan (faiz, kur farkı) finansman gideri olarak dikkate alınmakla birlikte VUK 286. Maddesine göre mali kârın tespitinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınarak ticari kara eklenmelidir. Kanunen indirilmesine imkân tanınmayan faiz ve endeksleme farkları anaparanın ve/veya faizin vadesinde ödendiği dönemde mali kârın tespitinde dikkate alınacaktır.

Dönemsel faiz ödemesi yapılan c bendindeki tahvillerin ödenen faizlerinin mali karın tespitinde kabul edilmesi gerekir. Zira kupon ödemeleri sonucunda tahvilin itibari değeri kupon ödemeleri tutarı kadar azalmakta olduğundan, kupon farkları dönem kar zararına finansman gideri olarak aktarılmak suretiyle değerlendirilmesinde yine itibari değer üzerinden yapılmış olmaktadır.

Tahvillerin faiz ve endeksleme sonucu ortaya çıkan farklarının vergi matrahından ne zaman indirilmesi gerektiğine dair farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

VUK 286. Maddesine göre itibari değer ile değerlendirme mecburiyeti, tahvillerin iskonto ve faiz tutarlarının ödemelerinin yapıldığı dönemde mali karın tespitinde gider olarak dikkate alınabileceğini kesin hüküm altına almıştır. Böylelikle ticari karın tespitinde mutlak olarak kabul edilen dönemsellik ilkesinin, mali kârın tespitinde mutlak kabul edilmediğinin bir örneği oluşmuştur.

Çıkarılmış tahvil senet ve bonoların VUK'a göre değerlemesine ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1 : (B) Şirketi ihraç ettiği nominal değeri 50.000.-TL olan , yıl sonlarında % 10 kupon faiz ödemeli 5 yıllık bir tahvili 01.01.2013 tarihinde 5.000.-TL iskonto ile 45.000.-TL' ye satmıştır.

Çözüm: VUK 285. maddesi borçların değerlendirme gününe kadar işlemiş faizleriyle birlikte dikkate alınacağını hüküm altına almış olsa da, çıkarılmış tahvilleri düzenleyen VUK 286. maddesinde böyle bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle çıkarılmış tahvillerin faizleri ve ihraç sırasında uyguladıkları iskonto tutarları ancak ödendikleri dönemde gider olarak kaydedilebilecektir. Buna göre muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2013		
102- BANKALAR	45.000.-TL	
408- MENKUL KIYMETLER İHRAÇ FARKI	5.000.-TL	
405- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		50.000.-TL
(Tahvilin satış kaydı)		
31.12.2013		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	5.000.-TL	
102- BANKALAR		5.000.-TL
(Birinci yıl sonu kupon faizinin ödemesi)		
31.12.2014		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	5.000.-TL	
102- BANKALAR		5.000.- TL
(İkinci yıl sonu faizinin ödemesi)		
31.12.2015		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	5.000.- TL	
102- BANKALAR		5.000.- TL
(Üçüncü yıl sonu faizinin ödemesi)		
31.12.2016		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	5.000.- TL	
102- BANKALAR		5.000.- TL
(Dördüncü yıl sonu faizinin ödemesi)		
./.		

31.12.2017		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	10.000.- TL	
405- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER	50.000.- TL	
102- BANKALAR		55.000.- TL
408- MENKUL KIYMETLER İHRAÇ FARKI		5,000.-TL
(Beşinci yıl sonu faizi, anapara ve ihraç farkının ödemesi)		
. / .		

6.5.4 Çıkarılmış Tahvil, Senet ve Bonoların TMS/TFRS'ye Göre Değerlemesi

TMS/TFRS' ye göre tahviller finansal bir borç olarak finansal araçların içinde yer almaktadır. Banka kredileri, satıcılara borçlar, verilen çek ve senetler gibi çıkarılmış tahvil senet ve bonolar da etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanmış itfa edilmiş maliyet değerleri ile değerlendirilir.

Çıkarılmış tahvil, senet ve bonoların TMS/TFRS'ye göre değerlemesine ilişkin muhasebe uygulamalarına aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Örnek 1 : (B) Şirketi ihraç ettiği nominal değeri 50.000.-TL olan , yıl sonlarında % 10 kupon faiz ödemeli 5 yıllık bir tahvili 01.01.2013 tarihinde 5.000.-TL iskonto ile 45.000.-TL' ye satmıştır.

Çözüm: İhraç edilen tahvilin nominal değeri 50.000.-TL olduğundan ve her yılın sonunda 5.000.-TL faiz ödeyeceğinden 5. Yılın sonunda (B) şirketinin ödeyeceği toplam tutar 75.000.-TL olacaktır. (B) şirketinin tahvilin satışında tahsil ettiği tutar 45.000.-TL olduğundan iskonto tutarı ve faiz gideri toplamı (75.000-45.000= 30.000.-TL'dir. Buna göre;

$$\text{İskonto (50.000-45.000)} = 5.000.-\text{TL}$$

$$\text{Dönemsel faiz giderleri toplamı (5x5.000)} = \underline{25.000.-\text{TL}}$$

$$\text{01.01.2013-31.12.2017 dönemi toplam faiz gideri} = 30.000.-\text{TL}$$

Etkin faiz yöntemi gereği 5.000.-TL iskontonun etkin faiz yöntemine göre 5 yıla faiz geliri olarak dağıtılması gerekmektedir. Ayrıca her yıl dönem sonlarında 5.000.-TL faiz gideri söz konusudur.

Etkin Faizin Hesaplaması: Excel'de aşağıdaki rakamlar girildikten sonra sırasıyla "fx, İşlev Ekle, Finansal, İç Verim Oranı, Değerler, Tamam" uygulaması sonucunda etkin faiz oranı =İÇ_VERİM_ORANI(B2:B7) formülü ile %12,8315 olarak bulunur.

	A	B
1	AÇIKLAMA	VERİ
2	ALIŞTA YAPILAN ÖDEME	-45.000,00
3	1. YIL FAİZ TAHSİLATI	5.000,00
4	2. YIL FAİZ TAHSİLAT	5.000,00
5	3. YIL FAİZ TAHSİLATI	5.000,00
6	4. YIL FAİZ TAHSİLATI	5.000,00
7	VADE SONU ANAPARA+FAİZ TAHSİLATI	55.000,00

Bulunan etkin faiz oranı kullanılarak tahvilin dönem sonlarındaki itfa edilmiş maliyet bedeli aşağıdaki gibi hesaplanır.

YILLAR	(1) Dönem Başı İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli	(2) Faiz (%10) ve Ana Para Ödemeleri	(3) Faiz geliri (1)x Etkin Faiz %12,8315	(4) İskonto Edilen Tutarın Faiz Geliri (3-2)	(5) Dönem Sonu İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli (1+4)
2013	45.000,00 TL	5.000 TL	5.774,16 TL	774,16 TL	45.774,16 TL
2014	45.774,16 TL	5.000 TL	5.873,49 TL	873,49 TL	46.647,65 TL
2015	46.647,65 TL	5.000 TL	5.985,58 TL	985,58 TL	47.633,23 TL
2016	47.633,23 TL	5.000 TL	6.112,04 TL	1.112,04 TL	48.745,27 TL
2017	48.745,27 TL	55.000 TL	6.254,73 TL	1.254,73 TL	0
	TOPLAM	75.000 TL	30.000 TL	5.000 TL	

Tahvilin dönem sonlarındaki itfa edilmiş maliyet bedeline aşağıdaki şekilde etkin faiz oranı uygulanarak dönemler itibariyle gider tahakkuku yapılacak faiz tutarlarına ulaşılır. Ulaşılan bu rakamla birlikte dönem sonunda ödenen kupon faiz ödemesi finansman gideri hesabına kaydedilir.

Yıllar	Dönem Başı İtfa Edilmiş Maliyet Bedeli	Etkin Faiz Oranı	Toplam Faiz Geliri
2013	45.000,00 TL	0,0128315	5.774,16 TL
2014	45.774,16 TL	0,0128315	5.873,49 TL
2015	46.647,65 TL	0,0128315	5.985,58 TL
2016	47.633,23 TL	0,0128315	6.112,04 TL
2017	48.745,27 TL	0,0128315	6.254,73 TL

Bu hesaplamalar sonucunda tahvilin alış, dönem sonu değerlemeleri ve satış muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

01.01.2013		
102- BANKALAR	45.000.-TL	
(Tahvilin satış kaydı)		
404- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		45.000.-TL
31.12.2013		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	5.774,16TL	
102- BANKALAR		5.000,00 TL
404- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		774,16 TL
(Birinci yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin ödemesi)		
31.12.2014		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	5.873,49TL	
102- BANKALAR		5.000,00 TL
404- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		873,49 TL
(İkinci yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin ödemesi)		
31.12.2015		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	5.985,58 TL	
102- BANKALAR		5.000,00 TL
404- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		985,58 TL
(Üçüncü yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin ödemesi)		
31.12.2016		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	6.112,04 TL	
102- BANKALAR		5.000,00 TL
404- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		1.112,04 TL
(Dördüncü yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin ödemesi)		
31.12.2017		
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	6.254,73 TL	
102- BANKALAR		5.000,00 TL
404- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		1.254,73 TL
(Beşinci yıl sonu değerlemesi ve kupon faizinin ödemesi)		
31.12.2017		
404- ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER	50.000,00 TL	
102- BANKALAR		50.000.-TL
(Tahvilin anapara ödemesi)		

Bu kayıtlar sonunda büyük defter kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır. Defter kayıtlarından da görüleceği üzere vade sonunda, en başta hesapladığımız gibi 30.000.- TL faiz giderine ulaşmış olacağız.

ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER		FAİZ GİDERLERİ	
50.000,00 TL	45.000,00 TL	5.774,16 TL	
	774,16 TL	5.873,49 TL	
	873,49 TL	5.985,58 TL	
	985,58 TL	6.112,04 TL	
	1.112,04 TL	6.254,73 TL	
	1.254,73 TL		
50.000,00 TL	50.000,00 TL	30.000,00 TL	

SONUÇ

İşletme faaliyetleri sonucu muhasebe bilgi sisteminde oluşturulan bilgilerin, bilgi kullanıcılarının aynı nitelikteki olayları işletme ayrımı gözetmeksizin gerçeğe uygun olarak güvenle karşılaştırabilmesi için oluşturulmuş kurallar bütünü olarak tanımlanan muhasebe standartları, farklı ülkelerin hukuki veya mali yapıları gereği ayrı ayrı olarak belirledikleri standartlara göre hazırlanmış finansal raporların, farklı ülkelerdeki bilgi kullanıcıları için aynı kriterlere göre karşılaştırma yapabilmelerine olanak sağlamak için yapılan uyumlaştırmalar sonucunda uluslararası muhasebe standartları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizde de uluslararası muhasebe standartlarını TMS/TFRS adıyla aynı şekliyle kabul ettiğinden uyum konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanmamakla birlikte vergi mevzuatımızdaki sınıflandırma, değerlendirme ve ölçüm esaslarının büyük ölçüde farklı olması nedeniyle oldukça fazla düzeltme kaydı yapılmasına yol açmaktadır.

1957 yılından buyana yürürlükte olan ve günümüz ticari hayatının ihtiyaçlarını karşılayamayan, sayısız teknolojik gelişmelere uyum sağlayamayan Türk Ticaret Kanunu yerine yasalaşan ve ticaret hayatını yeni baştan inşa eden 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununun ilk yasalaştığı halinde, muhasebenin tutuluş biçimi ve bu konuda uygulanan yöntemlerin Türkiye Muhasebe Standartları'na uygun olması gerektiği yönünde tüm işletmeleri kapsayacak bir hüküm bulunmaktaydı. Bu hüküm daha uygulama fırsatı olmadan değiştirilerek sadece Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen kapsamda bağımsız denetime tabi olacak şirketlere Türkiye Muhasebe Standartları'na göre finansal raporlama yapma zorunluluğu getirilmiştir.

6102 sayılı kanun yasalaşmadan önce sadece düzenleyici ve denetleyici kurul ve kurumlar kapsamındaki işletmelerin Türkiye muhasebe standartlarına uygun raporlama yapmaları zorunlu iken yeni kanunla birlikte yetersiz de olsa kapsamın genişlemesi ile düzenleyici ve denetleyici kurul ve kurumlar kapsamındaki işletmelerin dışına çıkılması, ülkemiz de bu konudaki mesleki bilincin artması açısından önemli bir gelişmedir.

Finansal tablolarını TMS/TFRS'ye göre düzenlemek zorunda olan işletmelerin kapsamının tüm işletmeleri kapsayacak şekilde kademeli olarak genişletilmesi finansal tabloların ulusal ve uluslararası alanda karşılaştırılabilirliğini arttıracaktır.

Finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçevede bulunan ölçüm esasları içinde yer alan dört değer ölçümü esasının haricinde TMS/TFRS'ler içerisinde oldukça fazla değer ölçüm esasları bulunmaktadır. Bunlar içinde diğer standartlarda sıklıkla yer verilen "Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü" ön plana çıkmış ve önemine istinaden "TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü" standardı adı altında tek bir TFRS yayınlanmıştır.

VUK'da bulunan düzenlemeler ilk muhasebeleştirme ve ilk muhasebeleştirmeden sonra meydana gelen değer artış ve azalışların vergi matrahının oluşmasına nasıl etki etmesi gerektiğini belirtmişken, TMS ve TFRS' deki düzenlemeler varlık ve borçların finansal tablolarda gösterileceği parasal tutarların nasıl belirleneceğini belirtmektedir. Bu kapsamda finansal varlık ve borç unsurlarından çok azı VUK ve TMS/TFRS'de aynı şekilde değerlendirilmektedir.

Tekdüzen hesap planının finansal tablolarını TMS/TFRS'ye göre düzenlemek zorunda olan işletmeler için ihtiyaçlarına cevap veremeyerek yetersiz kaldığı genel kabul görmüş bir gerçektir. Tekdüzen hesap planının TMS/TFRS'deki ölçme ve sınıflandırma esaslarına uygun olarak geliştirilmesi veya TMS/TFRS uygulamasına yönelik yeni bir hesap planı oluşturulması gerekmektedir. Hatta bir adım daha ileri gidilerek VUK'da yer alan değerlendirme esasları TMS/TFRS'deki ölçüm esasları ile uyumlaştırılabilir.

Vergi idaresi TMS/TFRS'ye uygun yeni bir hesap planının uygulamaya konulmasına vergi matrahına aşındırıcı etki yapabileceği endişesiyle sıcak bakmamaktadır, ancak yeni bir hesap planının mevcut durumda olduğu gibi vergi matrahına bir etkisi olmayacaktır. Çünkü mevcut durumda mükellefler kanunen kabul edilmeyen giderlerini, istisna ve indirim haklarını tespit ederek vergi beyannamelerini hazırlamaktadır, buna ilaveten TMS/TFRS ile vergi mevzuatı arasındaki gelir ve gider farkları da vergi matrahı oluşturulurken kolaylıkla hesaplanabilecektir.

50 yılı aşkın süredir yürürlükte olan ve vergilendirmedeki esasları ve buna paralel olarak finansal raporlamayı düzenleyen 213 sayılı Vergi Usul Kanunumuzun da yenilenmesi için Vergi Konseyi tarafından çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmada TMS/TFRS'deki esaslarında göz önünde bulundurulması vergi idaresinin ekonomik

hayatta ortaya çıkan gelişmeleri vergi kanunlarına uyarlaması açısından son derece önemli bir gelişme olacaktır.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)'nın kurularak bağımsız denetimin tek çatı altında toplanması ve yapılacak denetimlerin oluşturulacak standartlar çerçevesinde yapılacak olması, bağımsız denetimde uygulama birliğini, gerekli güveni ve kaliteyi sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma sırasında KGK tarafından tartışmalı İngilizce TFRS terimleri kamuoyu görüşüne sunulmuş ve tarafımdan da finansal araçlar standartları kapsamında olan terimler hakkında görüş bildirilmiştir. Bildirilen görüşler için herhangi bir geri dönüş olmaması, görüş bildirenlerin bir sonraki konularda görüş iletme isteğini dolayısıyla kurum çalışmalarına ilgili çevrelerin katılımını da azaltacaktır.

Standartların “Finansal Raporlama Standardı” adı altında yayınlanmaya başlaması, standartların finansal raporlamaya vurgu yapıldığının göstergesidir. Finansal raporlama standartları tarafından daha önce yayınlanmış olan “Muhasebe Standartları” da değişiklikler yapılmaya başlanmış ve iç içe geçmeye başlamışlardır. Ancak standart isimlerinde bir değişikliğe gidilmemiştir. “Muhasebe Standartlarının” isimlerinin “Finansal Raporlama Standardı” olarak değiştirilmesi kavram karmaşasını ortadan kaldıracaktır.

TMS 39'daki karmaşık sınıflandırma ve ölçme esaslarını basite indirmek için yayınlanmış olan TFRS 9 standardı 01.01.2015 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek olup isteyen işletmeler bu tarihten önce de bu standardı uygulamayı tercih edebileceklerdir. TMS/TFRS'ye göre raporlama yapmaya yeni geçecek işletmelerin basitleştirilmiş daha anlaşılabilir bir raporlama yapmak için tercihlerini TFRS 9'dan yana kullanmalarını faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

Kitaplar :

- [1] Akdoğan N., Sevilengül O., (2003), “*Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması*”, Gazi Kitabevi, Ankara, Türkiye
- [2] Ataman Akgül, B., Akay, H., (2004), “*Uluslararası Muhasebe standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma*”, Türkmen Kitabevi, İstanbul, Türkiye
- [3] Bıyık, R., Kıratlı A., (2010), “*Giderler ve İndirimler*”, PricewaterhouseCoopers, Ankara, Türkiye
- [4] Bodur, G., (2012), “*Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Getirdiği Temel Değişiklikler ve Finansal Analize Etkileri*”, Gazi Kitabevi, Ankara, Türkiye
- [5] Civan, M., Kara, E., Körpi, M., Karaca, C., (2012) “*Kobi Tfrs Kapsamında Finansal raporlama ve Uygulamaları*”, Yaşar Cevizli Mağazaları, Gaziantep, Türkiye
- [6] Demir, Ş., (2012), “*TMS TFRS*”, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, Türkiye
- [7] Demir, V., Bahadır, O., (2012), “*Kobiler’de Finansal Raporlama*”, Türmob Yayınları, Ankara, Türkiye
- [8] Dokur, Ş., Kaygusuz, S.Y., (2005), “*Amortismanlar*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Türkiye
- [9] Dündar, M., (2006), “*İş ortaklıklarının Vergilendirilmesi*” Türmob Yayınları, Ankara, Türkiye
- [10] Elitaş, C., Leyli Elitaş, B., (2010), “*TMS TFRS Üzerine Yorumlar ve Örnek Uygulamalar*”, Gazi Kitabevi, Ankara, Türkiye
- [11] Elitaş C.,(2012), “*Muhasebe Uygulamaları Açısından TMS TFRS’ye Geçiş Rehberi*”, Gazi Kitabevi, Ankara, Türkiye
- [12] Gökçen, G., Ataman, B., Çakıcı, C., (2011), “*Türkiye finansal raporlama standartları Uygulamaları*” Türkmen Kitabevi, İstanbul, Türkiye
- [13] Gücenme Gençoğlu, Ü., (2007), “*Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar*”, Türkmen Kitabevi, İstanbul, Türkiye
- [14] İbiş, C., Argun D., (2004), “*Mali Tablolar Analizi Uygulamaları*”, Ekin Kitabevi, Bursa, Türkiye
- [15] Karaarslan, E., (2005), “*Devlet Muhasebesi Olgusu ve Ülkemizde Devlet Muhasebesi Standartları*” Türmob Yayınları, Ankara, Türkiye
- [16] Küçük, M., (2012), “*Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması Genel Bakış*”, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, Türkiye
- [17] Lazol, İ., (2007), “*Genel Muhasebe*”, Ekin Kitabevi, Bursa, Türkiye
- [18] Örtten, R., Kaval H., Karapınar, A., (2012), “*Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*”, Gazi Kitabevi, Ankara, Türkiye
- [19] Özerhan, Y., Yanık, S., (2012), “*TMS TFRS*”, Türmob Yayınları, Ankara, Türkiye

- [20] Parlakkaya, R., (2010), “*Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Türkiye
- [21] Poroy Arsoy, A., (2009), “*Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına Göre Gerçeğe Uygun Değer*”, Dora Yayıncılık, Bursa, Türkiye
- [22] Şen G. F., (2012), “*Uluslararası Muhasebe Standartlarının Vergisel Açından İncelenmesi ve Ertelenmiş Vergi Uygulaması*”, Adalet Yayınevi, Ankara, Türkiye
- [23] Toroslu, M. V., (2011), “*Türkiye Muhasebe Standartlarında Hasılat-Maliyet İlişkisi*” Adalet Yayınevi, Ankara, Türkiye

Tezler :

- [1] Akarçay Ögüz, A., (2007), Türkiye Muhasebe Standardı,-TMS 37: Karşılıklar Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardının İncelenmesi ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 7-8

Makaleler :

- [1] Akdoğan N., (2007), “Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulama Süresi: Sorunlar, Çözüm Önerileri”, **Mali Çözüm**, Sayı: 80
- [2] Akdoğan N., Sevilengül O., (2007), “Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tekdüzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler”, **Mali Çözüm**, Sayı: 84
- [3] Aksoy T. (2005), “Finansal Muhasebe ve Raporlama Standartlarında Uyumlaştırma ve UMS/UFRS Bazında Küresel Muhasebe standartları Setine Yöneliş Eğilimi”, **Mali Çözüm**, Sayı: 71
- [4] Arıkan Y., (1996), “Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulaması”, **Mali Çözüm**, Sayı: 36
- [5] Bayrı O., (2010), “Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartlarına Göre Bilançonun Biçimsel Yapısı, Kapsamı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi”, **Mali Çözüm**, Sayı: 91
- [6] Bostancı S. (2002), “Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu”, **Mali Çözüm**, Sayı: 59
- [7] Demir V., Bahadır O., (2007), “UFRS (TFRS)’deki Değerleme Ölçüleri Kapsamında Şirket Değerlemesinde Defter Değeri Yaklaşımı”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 23
- [8] Elitaş C., (2010), “Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Benimsenmesinin Bazı Temel Finansal Oranlar Üzerindeki Etkisi Üzerine Uygulamalı Bir Değerlendirme”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 30
- [9] Erdener Acar E., Özkan S., (2010), “Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları’nın Finansal Tablolar Analizi Üzerindeki Etkilerine Genel Bakış”, **Mali Çözüm**, Sayı: 97
- [10] İbiş C., Özkan S., (2006), “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)’ na Genel Bakış”, **Mali Çözüm**, Sayı: 74
- [11] Karataş, M., (2010), “Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, KOBİ’ler İçin UFRS ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm**, Sayı: 98

- [12] Lazol İ., (2000), “SPK Uygulamaları Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Üçgeninde Muhasebe ”, **MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 7
- [13] Özdemir, F. S., Choi F., Bayazıtlı E., (2012), “Finansal Başarısızlık Tahminleri Yönüyle UFRS ve Bilginin İhtiyaca Uygunluğu”, **Mali Çözüm**, Sayı: 112
- [14] Özkan, M., Terzi S., (2010), “Avrupa Birliği’nde Finansal Raporlama: İngiltere, Fransa ve Almanya Örnekleri”, **Mali Çözüm**, Sayı: 100
- [15] Özkan Ö., (2007), “Vazgeçilen Alacaklar ve Bu Alacakların Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm**, Sayı: 84
- [16] Pekdemir R.,(2011), “TMS-TFRS Diye Diye...”, **Mali Çözüm**, Sayı: 107
- [17] Seviğ, V., Doğrusöz B., (2008), “ Bankada Hesapta Tutulan Yabancı Para Döviz Kuru ile Değerlenir”, **Referans Gazetesi**, 26.03.2008
- [18] Şensoy, N., Perek A., (2010), “Kobiler İçin Finansal Raporlama Standardı ve Vergi Usul Kanunu’ndaki Değerleme Esaslarına Toplu Bakış”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, Sayı: 2
- [19] Tokay S. H., Deran A., (2008), “Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları’nda Değerleme Ölçüleri”, **Mali Çözüm**, Sayı: 90
- [20] Toroslu, M. V., (2007), “ Şüpheli Alacak karşılığı Ayrılması ve Muhasebeleştirilmesi”, **Lebib Yalın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 40
- [21] Türel A., Şenyiğit, Y. B., (2005), “İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlamasında Örneklerle Özkaynak Yöntemi”, **Mali Çözüm**, Sayı: 73
- [22] Üstündağ S., (2000), “Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 1

Akademik Konferanslarda Sunulmuş ve Yayımlanmış Bildiriler:

- [1] Demir, V.,(2008), VI. Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildirisi, 02-06 Mart 2008, Antalya, Türkiye
- [2] Özerhan Akbulut, Y.,(2008), VI. Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildirisi, 02-06 Mart 2008, Antalya, Türkiye
- [3] Şensoy, N.,(2003), Türkiye XXII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, 21-25 Mayıs 2003, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye
- [4] Şensoy, N.,(2006), V. Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Mevzuatı Sempozyumu Bildirisi, 26 Şubat-02 Mart 2006, Ankara, Türkiye

Standartlar :

- [1] Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 23)
- [2] Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklamasına İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 20)
- [3] Finansal Araçlar: Açıklamalara İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 7)
- [4] Finansal Araçlara İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 9)
- [5] Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 39)
- [6] Finansal Araçlar: Sunuma İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 32)
- [7] Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve
- [8] Gerçeğe Uygun Değer Ölçümüne İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 13)

- [9] Hasıllata İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 18)
- [10] İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 28)
- [11] Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21)
- [12] Stoklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 2)

Kanunlar, Bakanlar Kurulu Kararları, Kanun Hükmünde Kararnameler:

- [1] 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu,
- [2] 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
- [3] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
- [4] 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
- [5] 29.06.2011 Tarih, 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname
- [6] 24.12.2012 Tarih, 2012/4116 nolu, Bakanlar Kurulu Kararı

Genel Tebliğler:

- [1] 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- [2] 1 Seri Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- [3] 5 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- [4] 67 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- [5] 130 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği
- [6] 217 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği
- [7] 232 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği
- [8] 334 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği
- [9] 423 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği
- [10] Sermaye Piyasası Kurulu, Borçlanma Araçları Tebliği (II-31.1)
- [11] Sermaye Piyasası Kurulu, Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Tebliği (Seri: XI No:1)

Sirküleri:

- [1] 64 Nolu Vergi Usul Kanunu Sirküleri

Özelgeler:

- [1] Maliye Bakanlığı'nın, 01.07.1999 Tarih ve 29/2978-323-159/27328 Sayılı Özelgesi.
- [2] Maliye Bakanlığı'nın, 31.01.2002 Tarih ve 5073 Sayılı Özelgesi.
- [3] Maliye Bakanlığı'nın, 16.02.2009 Tarih ve B.07.1.GİB.0.02.29/2978-323-243 Sayılı Özelgesi.
- [4] Maliye Bakanlığı'nın, 09.06.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.34.19.02-019.01-686 Sayılı Özelgesi.
- [5] Maliye Bakanlığı'nın, 23.08.2011 Tarih ve B.07.1.GİB.4.16.17.02-VUK-11-25-183 Sayılı Özelgesi.
- [6] Maliye Bakanlığı'nın, 21.02.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.06.18.02-32323-7986-282 Sayılı Özelgesi.
- [7] Maliye Bakanlığı'nın, 24.07.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.01.0-VUK-323-167 Sayılı Özelgesi.
- [8] Maliye Bakanlığı'nın, 19.06.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.4.38..15.02-105 [VUK-21-228-78] Sayılı Özelgesi.
- [9] Maliye Bakanlığı'nın, 25.06.2013 Tarih ve 62030549 Sayılı Özelgesi.

Yargı Kararları:

- [1] Danıştay 4. Dairesi'nin, 11.04.1974 Tarih ve E: No:1973/4688, K. No:1974/1473, Sayılı Kararı.
- [2] Danıştay 4. Dairesi'nin, 30.04.1975 Tarih ve E. No: 1974/1129, K. No:1975/1545, Sayılı Kararı.
- [3] Danıştay 13. Dairesi'nin, 24.01.1978Tarih ve E. No: 1976/3483, K. No:1978/139, Sayılı Kararı.
- [4] Danıştay 4. Dairesi'nin, 17.10.1978 Tarih ve E. No: 1977/2400, K. No:1978/2938, Sayılı Kararı.
- [5] Danıştay 4. Dairesi'nin, 10.01.1984 Tarih ve E. No: 1985/8216, K. No:1984/98, Sayılı Kararı.
- [6] Danıştay 4. Dairesi'nin, 25.12.1984 Tarih ve E. No: 1982/4982, K. No:1984/4669, Sayılı Kararı.
- [7] Danıştay 4. Dairesi'nin, 02.05.1991 Tarih ve E. No:1988/4658, K. No:991/1627 Sayılı Kararı.
- [8] Danıştay 4. Dairesi'nin, 19.10.1992 Tarih ve E. No:1991/2342, K. No: 1992/4772, Sayılı Kararı.
- [9] Danıştay 4. Dairesi'nin, 25.11.1992Tarih ve E. No:1992/839, K. No:1992/5015Sayılı Kararı.
- [10] Danıştay 4. Dairesi'nin, 12.12.1994 Tarih ve E. No:1994/2943, K. No:1994/5901Sayılı Kararı.
- [11] Danıştay 4. Dairesi'nin, 07.03.1995 Tarih ve E. No:1994/1124, K. No:1995/955, Sayılı Kararı.
- [12] Danıştay 3. Dairesi'nin, 04.6.1998 Tarih ve E. No:1997/671, K. No:1998/2125 Sayılı Kararı.
- [13] Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, 07.04.2000 Tarih ve E. No:1999/448, K. No:2000/145 Sayılı Kararı.
- [14] Danıştay 4. Dairesi'nin, 02.03.2004 Tarih ve E. No: 2002/4579, K. No:2004/355 Sayılı Kararı.

Elektronik Yayınlar/İnternet:

- [1] DRT Yeminli Mali Müşavirlik ve Denetim A.Ş. Web Sitesi, <http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/TMS%2023%20uygulama%20%C3%B6rne%C4%9Fi>, 24.08.2013
- [2] Gelir İdaresi Başkanlığı Web Sitesi, <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028>, 28.08.2013
- [3] İSMMMO Web Sitesi, <http://www.ismmmo.org.tr/yayinlar.asp?Gid>, 11.07.2013
- [4] Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Web Sitesi, http://www.kgk.gov.tr/content_detail-191-578-bagimsiz-denetime-tabi-olacak-sirketler-duyurusu.html, 20.04.2013
- [5] Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Web Sitesi, http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/Finansal_Tablo_Ornekleri_20.5.2013.pdf, 10.06.2013
- [6] Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Web Sitesi , [http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-\(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle\).html](http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle).html), 24.07.2013

- [7] Kazancı elektronik Hukuk Yayıncılığı Web Sitesi,
<http://www.kazanci.com/kho2/mbb/giris.htm>,02.10.2013
- [8] Sermaye Piyasası Kurulu Web Sitesi
<http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=76&fn=76.pdf&submenuheader=null>,03.09.2013
- [9] T.C. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü Web Sitesi,
<http://www.mevzuat.gov.tr/Kanunlar.aspx> , 25.09.2013
- [10] T.C. Ekonomi Bakanlığı Web Sitesi,
http://www.ekonomi.gov.tr/upload/5EA763D8-E966-FAAC-F8C01469EBEC6E29/UDY_2012_tr.pdf , 29.11.2013
- [11] T.C. Ekonomi Bakanlığı Web Sitesi,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EFE25C9F-D8D3-8566-4520E25B804C70E2> , 29.11.2013
- [12] T.C. Resmi Gazete Web Sitesi, <http://www.resmigazete.gov.tr> , 13.09.2013

ÖZGEÇMİŞ (CURRICULUM VITAE)

Murat Güteryüz 1978 yılında Sinop Gerze’de doğdu. Lise öğrenimini muhasebe alanında Gerze’de tamamlayan Murat Güteryüz 2003 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi’nden mezun oldu. Ambalaj ve Gemi İnşa sektörlerinde muhasebe ve finansman alanında uzun yıllar görev yaptı. 2006 yılından buyana Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ünvanına sahip olan Güteryüz halen bir İhracat şirketinde Muhasebe Müdürü olarak çalışmalarına devam etmektedir. Murat Güteryüz evli ve iki kız çocuk babasıdır.

Murat Güteryüz was born in 1978 in Gerze, Sinop. He studied accounting in high school in Gerze and graduated from the Faculty of Management at Anadolu University in 2003. He worked in the packaging and ship building sectors in the field of accounting and finance for many years. Güteryüz has held the title of Certified Public Accountant since 2006 and currently works in an Export company as Accounting Manager. Murat Güteryüz is married with two daughters.